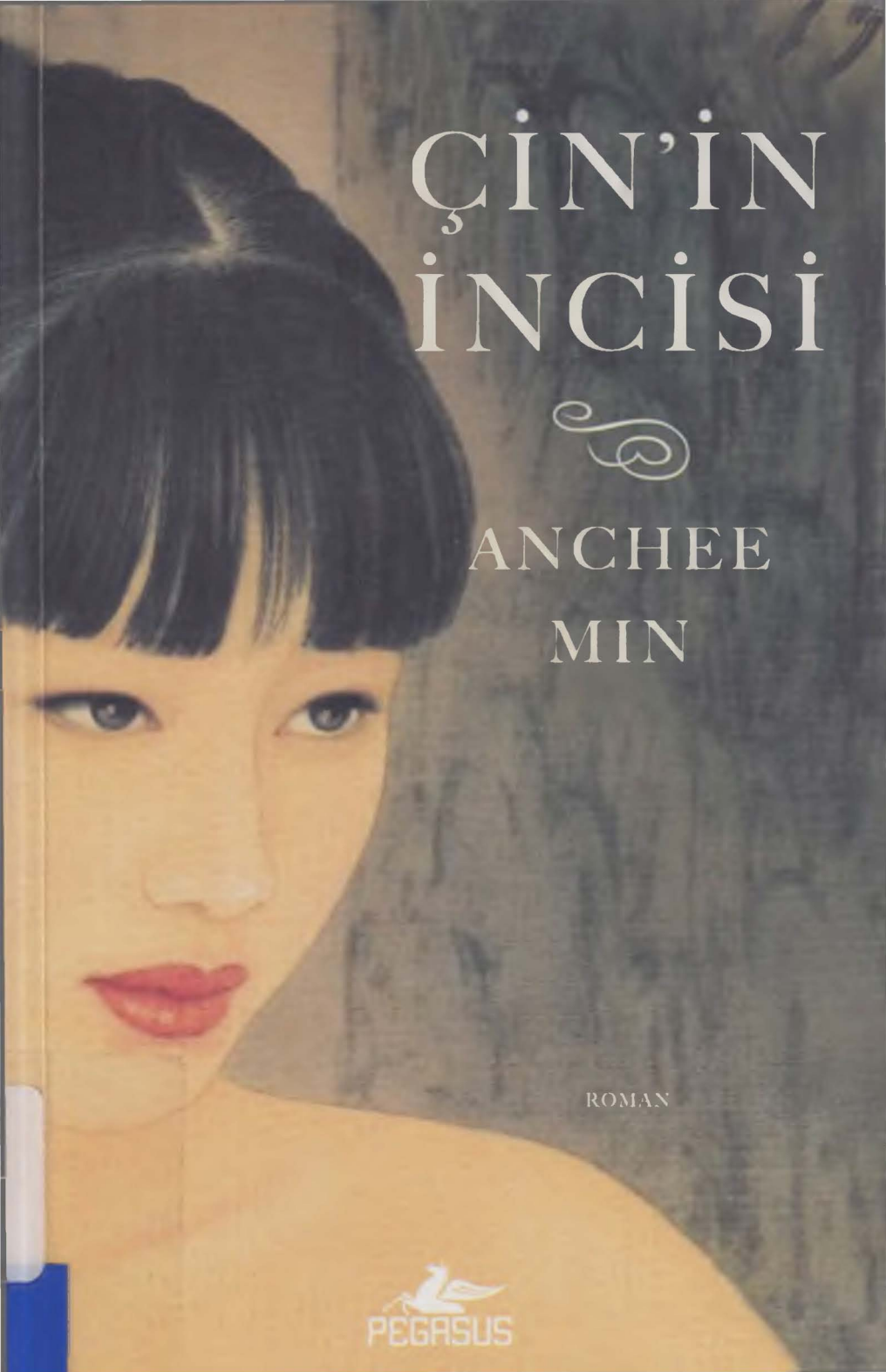

ÇİN'İN
İNCİSİ
ANCHEE
MIN
ROMAN
PEGASUS

"Anchee Min vahşi, tutkulu
ve korkusuz bir yazar."
New York Times

"Dinginleştirici, büyüleyici, şaşırtıcı...
Ve bir sanat eseri olarak kesinlikle
okuyucusunu dönüştürebilecek
etkiye sahip."
Los Angeles Times

"İnsani duyguların, kültürel ve coğrafi
sınırları aştığı anlarda yazar Anchee
Min tüm dünyadaki insanların
hayatlarına içkin olan iradeyi ve asaleti
ortaya çıkarıyor."
Associated Press

"Bu kitap âdeta şarkı söylüyor.
Başyapıt..."
Vogue

ÇİN'İN İNCİSİ

Pegasus Yayınları: 774
Bestseller Roman: 341

ÇİN'İN İNCİSİ
ANCHEE MIN
Özgün Adı: Pearl of China

Yayın Koordinatörü: Yusuf Tan
Editör: Gizem Aldoğan
Düzelti: Haluk Kürşad Kopuzlu
Sayfa Tasarımı: Meral Gök
Film-Grafik: Mat Grafik

Baskı-Cilt: Alioğlu Matbaacılık
Sertifika No: 11946

Orta Mah. Fatin Rüştü So ə k. No: 1/3-A
Bayrampaşa/İstanbul
Tel: 0212 612 95 59

1. Baskı: İstanbul, Ocak 2014
ISBN: 978-605-343-205-0

Türkçe Yayın Hakları © PEGASUS YAYINLARI, 2014
Copyright © Anchee Min, 2010

Bu kitabın Telif Hakları Onk Ajans Ltd. Şti. aracılığıyla Sandra Dijkstra Literary Agency'den alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Bu kitapta yer alan fotoğraf/resim ve metinler Pegasus Yayıncılık Tic. San. Ltd. Şti.'den izin alınmadan fotokopi dâhil, optik, elektronik ya da mekanik herhangi bir yolla kopyalanamaz, çoğaltılamaz, basılamaz, yayımlanamaz.

Yayıncı Sertifika No: 12177

Pegasus Yayıncılık Tic. San. Ltd. Şti.
Gümüşsuyu Mah. Osmanlı Sk. Alara Han
No: 11/9 Taksim / İSTANBUL
Tel: 0212 244 23 50 (pbx) Faks: 0212 244 23 46
www.pegasusyayinlari.com / info@pegasusyayinlari.com

ANCHEE MIN

ÇİN'İN İNCİSİ

İngilizceden Çeviren:
GÜLRU HOTİNLİ

PEGASUS YAYINLARI

Pearl S. Buck için...

"Ben Çin'e aidim... Çocukluktan yetişkinliğe kadar Çin'de yaşadım ve Asya'da Batılı gelenekleri devam ettiren beyazların aksine, Çinlilerle yaşayıp anadilimden önce onların dilini konuştum ve onlarla dostluk ettim."

Pearl Buck

My Several Worlds

"Çinli kadınların dingin ve kararlı bakışlarının ardında etkileyici bir samimiyet hissediyorum. Eğer beni düşman olarak görmeseydi o güzel kadınla da tanıştığımız ilk saniyede bile dost olabilirdik. Ve Çinli kadınlar beni asla kandırmadı. Sanırım onlar dünya üzerindeki en güçlü kadınlar. Boyun eğiyormuş gibi görünürken dimdik kalıyorlar. Erkekler onların yanında son derece güçsüz görünüyor. Peki, bu dişil güç nereden geliyor? Bu, yüzyılların onlara verdiği, istenmiyor olmaktan gelen bir ayrıcalık."

Pearl Buck

Letter From Peking

BİRİNCİ BÖLÜM

1

Söğüt koyulmadan önce adımın Ot olmasına karar verilmiş. Büyükannem NaiNai adımı Ot koymakta ısrar ediyormuş çünkü onun inancına göre toprağın hemen üzerinde yaşarsam tanrılar hayatımı daha da dibe çekmekte zorlanırmış. Fakat babam buna karşı çıkmış: "Erkekler çiçeklerle evlenmek ister, otlarla değil!" Epey tartıştıktan sonra "gözyaşı dökecek kadar hassas ancak çiftlik aletlerinde kullanılacak kadar da sağlam olan" Söğüt isminde anlaşmışlar. Oldum olası, annem yaşasaydı ismim hakkında ne düşünürdü diye merak ederim.

Babam bana annemin ölümü hakkında yalan söyledi. Hem o hem de NaiNai, annemin beni doğururken öldüğünü anlatmışlardı. Oysa ben çoktan komşuların dedikodularından gerçeği öğrenmiştim. Babam borçlarını ödeyebilsin diye karısını kasabanın değnek dövüşçülerine kiralamış. Bu bekâr adamlardan biri de annemi hamile bırakmış. O sıralar ben iki yaşlarında olmalıyım. "Piç tohum"dan kurtulmak isteyen babam da aktardan sihirli köklerden yapılma tozlar almış ve çayla karıştırıp anneme içirmiş. Kötü tohum ölmüş. Annem de öyle. Bunun üzerine babam kedere gömülmüş. Niyeti yalnızca cenini öldürmekmiş, karısını değil. Başka bir eş satın alacak parası da yokmuş. Babam aktara çok öfkelenmiş, ama elden ne gelir. Ne de olsa adam onu zehir konusunda uyarmış...

NaiNai annemin ölümü yüzünden tanrılar tarafından cezalandırılmaktan korkuyor, bir sonraki hayatında kendisinin hasta

bir kuş, oğlunun da topal bir köpek olacağına inanıyordu. Bu yüzden tütsüler yakar, tanrılara cezasını azaltmaları için yalvarırdı. Tütsü için parası yetmemeye başlayınca da hırsızlığa girişti. Beni pazar yerlerine, tapınaklara ve mezarlıklara götürürdü. Harekete geçmek için karanlık çökene kadar beklerdik. NaiNai'ın sanki iki değil dört ayağı vardı. Vahşi bir hayvan gibi bambu koruluklarına, tuğla geçitlere bir çırpıda girip çıkar, tepelerin arkasına dolanır, göletlerin etrafını dolaşırdı. Parlak ay ışığı altında NaiNai'ın uzun boynu daha da uzar, kafası küçülür, elmacık kemikleri keskinleşir, mabetleri süzen çekik gözleri kor gibi parlardı. Tıpkı bir hayalet gibi belirir, gözden kaybolur ve tekrar ortaya çıkardı. Bir gece aniden durdu ve yere yığıldı. Epeydir hasta olduğunun farkındaydım. Saçları perçem perçem dökülüyordu. Nefesinde de çürük bir koku vardı. Bana, "Koş babanı bul," dedi. "Söyle ona sonum çok yakın."

Babam otuzlu yaşlarında yakışıklı bir adamdı. Şehrin çöpçatan kadınları babamı tarif edecek olsa herhalde "kadim bir kral" ya da "yeryüzü ve gökyüzünün ahenkli enerjisine sahip" gibi tumturaklı laflar ederlerdi. Bunun sebebi alnının köşeli, çenesinin geniş olmasıydı. Koyun gibi yumuşacık bakışları, yüzünün tam ortasında tatlı, eğimli bir tepe gibi duran sarımsak tanesi biçiminde bir burnu, her an gülümsemeye hazır bir ağzı vardı. Saçları gürdü ve ipek gibi parlaktı. Her sabah düzgün ve parlak olsun diye saçlarını tarar, özenle ıslatarak örerdi. Sırtı düz, çenesi havadaydı. Mandarin lehçesini sanki hanedan mensubu gibi konuşur, sesini âdeta kostüm gibi giyerdi. Buna karşılık sinirlendiğinde sesi çatallaşıverirdi. Bay Yee'nin aniden tuhaf bir ses çıkarmaya başladığını duyanlar irkilirdi. NaiNai oğlunu hayattan beklediklerinin gerçekleşemeyeceğine dair uyarmıştı. Fakat babam onu asla dinlemedi. Hep günün birinde valinin danışmanı olarak çalışacağı hayalini kurdu. Klasik Çin şiiri ve

manzumesi konusundaki yeteneğiyle caka satmaya bayılır, gösteriş yapmak için çayhanelere giderdi. Sık sık, "Zihnimi açık, edebi yeteneklerimi keskin tutmalıyım," derdi. O kadar havalıydı ki hiç kimse ırgat olduğuna ihtimal veremezdi.

Başkent Beijing'den çok uzakta, Jiangsu Eyaleti'nde, Yangtze Nehri'nin güney taraflarında küçük bir şehir olan Chin-kiang'da yaşıyorduk. Ailemiz aslen Anhui Eyaleti'nin küçük bir bölgesinden gelmiş. Orada ayakta kalmak sonu gelmez, çetin bedensel çalışma ve emeğe bağlı. Ailem nesiller boyunca kıtlıkla, sellerle, haydutlarla ve alacaklarının peşinde koşanlarla boğuşarak bölgenin cılız ve bereketsiz toprağında çalışmış.

NaiNai, Yee ailesine şans getirdiğini söyleyerek övünürdü. O zamanlar kırk yaşında olan büyükbabam, NaiNai'ı satın almış. Ailede hiç kimsenin bu alışverişin yöredeki Sing-song evlerinden birinde yapıldığından bahsetmesine izin verilmezdi. Hayatının baharındayken NaiNai narin vücutlu, kuğu boyunlu bir kızmış. Tıpkı bir ceylan gibi her iki ucu da çekik gözleri varmış. Her gün yüzünü boyar, saçını hanedan prensesleri gibi yaptırırmış. Bir söylentiye göre NaiNai gülümsediği zaman çevresindeki erkeklerin damarlarındaki kanın fokurdadığı duyulurmuş. Kim bilir, belki de gerçektir.

Aile, Yangtze Nehri'ni geçip güneye göç edene kadar NaiNai, Yee sülalesine üç erkek çocuk vermişti. Babam kardeşlerin en büyükleri ve okula yolladıkları tek çocuktu. Büyükbabam yatırımlarının karşılığını beklemiş, oğlu avukat olsun istemiş. Böylelikle hükümetin vergi memurlarıyla başa çıkmaları mümkün olurdu herhalde. Ama işler beklenildiği gibi gitmemiş ve büyükbabam oğlunu "eğitime" kaptırmış.

Babam işçi sınıfından biri olmaktan çok daha fazlasını hak ettiğine inanıyordu. On altı yaşındayken pahalı alışkanlıklara

ve zenginlere ilgi duymaya başlamıştı. Çin'deki politik reformlar üzerine kitaplar okuyor ve köylülerin nefesindeki sarımsak kokusunu gidermek için çay yaprakları çiğniyordu. Çevresindekilere, "İdeal yaşam açgözlü ve maddeci dünyadan ırak olmak, tomurcukları yeni açmış erik ağaçları altında şiir yazmaktır," diyordu. Eve dönmek yerine ülkeyi dolaştı. Masrafları tabii ki ailesi ödüyordu. Bir gün annesinden haber aldı. Babası ve kardeşleri memleketi kasıp kavuran salgın yüzünden ölümcül bir hastalığa yakalanmışlardı.

Hemen evine döndü, ama cenaze törenini kaçırmıştı. Evleri de kısa sürede alacak peşinde koşanlar tarafından ele geçirildi. NaiNai ve babam hızla yoksulluğa düşerek ırgatlığa başladılar. NaiNai eski günlerin refahına tekrar kavuşacaklarına dair yeminler ediyordu ama artık sağlığını kaybetmişti. Ben doğduğumda NaiNai çoktan tedavi edilemeyen bir bağırsak hastalığının pençesine düşmüştü.

Babam ise "entelektüel itibarını" korumak için çok uğraştı. Şiir yazmaya devam etti. Hatta annemin cenazesi için *Kitapların Tatlı Kokusu* diye bir şiir yazdı. İçinde yeni uyanmış bir maneviyatla yazdığı sözlerin anneme sonraki yaşamında eşlik etmek üzere, mücevher ve elmastan daha değerli bir hediye olduğunu iddia ediyordu.

Neredeyse bir dilenci kadar fakirdi, ama bitlenmemeye özen gösterir, sakalını bakımlı ve kısa tutarak zevahiri kurtarırdı. Onurlu geçmişinden bahsetmek için hiçbir fırsatı kaçırmıyordu.

Ne var ki babamın onurlu geçmişi bana hiçbir şey ifade etmiyordu. Gencecik hayatımın ilk yıllarında aklımda olan tek şey yemek yemekti. Sabahları aç uyanır, geceleri uykuya aç olarak dalardım. Bazı geceler midemin kazınması yüzünden uykusuz bile kalırdım. Çöplerden artık toplamak zorundaydım. Bu da

beni çıldırtıyordu. Şans yardım ederse ya da tesadüfen iyi bir hasat yapılmışsa bir müddet karnımız doyardı, ama açlık önünde sonunda geri dönerdi.

1899 yılında, ben yedi yaşındayken işler daha da kötüleşti. NaiNai'ın sağlığı kötüye gidiyordu. Buna rağmen hepimizin yararına bir şeyler yapmaya kararlıydı. Böylece eski mesleğine geri döndü. Erkek arkadaşlarını kulübemizin arka tarafında ağırlıyordu. Ne zaman elime bir avuç kavrulmuş soya fasulyesi tutuşturulsa ortadan kaybolma zamanımın geldiğini anlardım. Çeltik ve pamuk tarlalarında, tepelerde koşturur, bambu koruluklarında saklanırdım. Annemi kaybettiğim gibi NaiNai'ı da kaybetme düşüncesi dayanılmaz gelirdi. Ağlardım.

O sıralar babam ve ben tarlada çalışıyorduk. O pirinç, buğday, pamuk ekiyor ve gübre taşıyordu. Benim işim de tarla sınırlarına soya fasulyesi ekmekti. Her gün babamla birlikte gün doğmadan kalkar işe giderdik. Çocuk olduğum için bana yetişkinlerden çok daha az para öderlerdi. Yine de para kazanıyor olmaktan memnundum. Diğer çocuklarla, özellikle oğlanlarla rekabet etmek zorundaydım. İş soya fasulyesi ekimine gelince oğlanlardan çok daha hızlı olduğumu kanıtlamıştım. Toprakta delik açmak için yemek çubuğu kullanırdım. Her deliğe bir fasulye tanesi bırakır, üzerine toprak atar ve ayak başparmağımla sıkıştırırdım.

İş bulduğumuz ırgat pazarı sezon bitince kapandı ve biz de işsiz kaldık. Babam günlerini sokaklarda dolaşıp iş arayarak geçirmeye başladı. İş sahipleri kibar davranıyordu, ama hiçbiri iş vermedi. Bense bütün şehirde babamı takip ediyordum. Onu tepelerde avare avare gezerken yakaladığımda iş bulma konusundaki ciddiyetinden kuşkulanmaya başladım.

"Ne muhteşem bir manzara!" Ayaklarının altında uzanan kır manzarasını hayranlıkla seyreden babam seslendi: "Söğüt, gel de doğanın güzelliğinin tadını çıkar." Yanına gidip baktım. Geniş Yangtze Nehri özgürce akıyor, güney topraklarını sulayan küçük kanallara ve derelere karışıyordu. Babamın sesini yeniden duydum. "Vadilerin ötesinde yüzlerce yıldır ayakta kalmış gizli tapınaklar var. Güneşin aydınlattığı en mükemmel yerde yaşıyoruz."

Ancak bu umurumda değildi. Omuz silktim. Midemde yaşayan şeytanın içimdeki bütün iyimserliği yediğini söyledim.

Babam onaylamaz bir tavırla başını salladı. "Ben sana ne öğrettim?"

Gözlerimi devirdim. Ezberlediğim cümleyi söyledim. "Her şeyin bir sonu vardır. Geriye sadece bilgelik kalır."

Babamın iyi niyetli bilgeliği de sonunda dayanamadı. Sanırım onun midesinde de bir şeytan vardı çünkü hırsızlık yaparken yakalandı. Konu komşu bize yüz çevirdi. İşin aslı babam bu konuda çok yeteneksizdi. Hırsız olarak asla başarılı olamadı. Bu meslek ona göre değildi. Soyduğu tiplerden dayak yerdi. Bir keresinde onu fena pataklayıp kanalizasyon çukuruna attılar. Halini soran arkadaşlarına ağaç köküne takılıp düştüğünü söyleyince onlar da dalga geçtiler. "Geçen gün de aynı köke mi takılmıştın yoksa?" Başka bir gün de kolunu tutarak geldi. Omzu çıkmıştı. "Hak ettim," dedi kendine lanet ederek. "Tüyü bitmemişin lokmasını çalmak olmaz ki!"

Dokuz yaşına geldiğimde artık görmüş geçirmiş bir hırsızdım. Başlarda NaiNai için tütsü çalıyordum. Babam beni azarlıyordu, ama bırakırsam bütün ailenin açlık çekeceğini de biliyordu. Çaldıklarımı götürüp satan da yine oydu.

Kuşlar ve yavru köpekler gibi küçük şeyler, sebze ve meyveler aşırmakla başladım. Daha sonra çiftlik aletlerine geçtim. Babam çaldıklarımı satınca ilk iş civardaki bir bara koşardı. Gözlerini kapatır, pirinç şarabının ilk yudumlarını yavaşça, tadına yoğunlaşarak içerdi. Yanakları kızarmaya başlayınca en sevdiği şiirini okumaya hazırdı. Gerçi onu dinleyen kalmamıştı. O kalabalık dinleyici kitlesi artık sadece hayalindeydi.

Ulu Yangtze Nehri okyanusa akar,
Geri akamaz ki çağıldayan sular. Hanedanın görkemli günleri de gelmez geri.
Peki ya yiğitlerin vakti?
Müzik hâlâ çalmakta. Tempomuz hızlı. Marş âdeta muzafferane.
Ama devrimle birlikte devrimcilerin kafaları da düştü önlerine,
Düşman birlikleri istila ediyor memleketi
Zat-ı şahaneleri kilit altında Yintai Adası'nda
Tanrılar vazgeçmiş belli ki çoktan
Ağla artık bilge adam
Kalbin kırık.
Tüm çaresizliğinle ağla...

Babamın şiirini tek bir kişi alkışlamıştı. Uzak bir köşede oturan adam babamı kutlamak için ayağa kalktı. Çinlilerin gözünde bir dev sayılacak kadar uzundu. Kahverengi saçlı, mavi gözlü bu yabancı Amerikalı bir misyonerdi. Önünde kalın bir kitap ve bir fincan çay vardı. Tek başına oturuyordu. Babama gülümsedi ve güzel şiiri için onu tebrik etti.

Adamın adı Absalom Sydenstricker'dı. Yöre halkı ondan, "kartal burunlu, şeytan gözlü, çılgın yabancı," diye bahsederdi. Kendimi bildiğimden beri şehrin demirbaşlarındandı. Sırık gibiydi. Kollarında ve ellerinin üzerinde ot bitmiş gibi görünen kıllar vardı. Uzun boylu Absalom yıl boyunca Çinliler gibi gri bir giysiyle dolaşırdı. Ensesinde sallanan saç örgüsünün sahte olduğunu herkes bilirdi. Bu kılıkla gülünç göründüğünün farkında olmalıydı, ama pek de aldırış eder gibi değildi. Absalom'un tüm zamanı sokakta, insanların peşinde dolaşmakla geçerdi. Onun işi bizi "kendi" tanrısına inanmamız için ikna etmeye çalışmaktı. Daha çocukken onu görmezden gelmemiz, konuşmamamız tembihlenmişti. Biz de onu gördüğümüzde, "Bas git buradan," derdik.

Kendisi de bir sokak gezgini olduğundan babam, Absalom'u iyi bilirdi. Onun Çine gelerek "kendi" cennetine giriş bileti kazanmak için yatırım yaptığını düşünüyordu. "Yoksa neden memleketini bırakıp yabancıların arasında yaşasın?"

Absalom'un kendi ülkesinde aranan bir suçlu olması da mümkündü. Babam günün birinde merakına yenilip onun yanına gitti ve anlattıklarını dinledi. Absalom sözlerini bitirince de onu sohbete devam etmek üzere evimize davet etti. Absalom memnuniyetle evimize geldi. Kulübemizin küçük ve kirli oluşuna aldırmıyordu. Oturup kitabını açtı ve, "İncil'den bir hikâye dinlemeye ne dersiniz?" diye sordu.

Ancak babam hikâyelerle ilgilenmiyordu. Onun merak ettiği İsa'nın ne tür bir tanrı olduğuydu. "Bu kadar şiddetle işkence gördüğüne, öldüresiye bıçaklandığına, çarmıha gerilip çivilendiğine bakılırsa İsa saraylı bir suçlu olmalı. Çin'de böylesine özenli, halka açık işkenceler sadece yüksek konumlardaki kişilere yapılır. Tıpkı eski kraliyet başbakanı Su Shun'a yaptıkları gibi." Absalom ilgi uyandırdığı için memnundu; heyecanla açıklamaya başladı ama Çincesini anlamak kolay değildi.

Sabırsızlanan babam Absalom duraklayınca lafa atıldı. "Bu İsa kendini bile koruyamamış. Başkalarını nasıl koruyacak?" Absalom ellerini salladı, parmaklarını oynattı ve çaresizce İncil'e döndü. Babam da yabancıya yardımcı olmak istedi. "Sanırım Çin tanrıları daha akıllı. İnananlara daha dolambaçsız yollardan..."

"Hayır, hayır, anlamıyorsunuz."

"Dinle yabancı. Tavsiyeme kulak ver. Senin için faydalı olabilir. İsa üstüne bir şeyler giysin. Eline de bir silah verin. Savaş tanrımız Guan-Gong'a bak. Demirden yapılmış bir general üniforması giyer ve ağır bir kılıç taşır."

"Akıllı adamsın," dedi Absalom. "Bütün tanrıları iyi tanıyorsun. Tek ve 'gerçek' olan Tanrı hariç... Bu senin en büyük yanlışın!"

Absalom'un yüzünü inceledim. Geniş bir tepsi gibiydi; tam ortasındaki burnu da kocamandı. Kuş yuvası gibi kaşlarının altında mavi gözleri parlıyordu. Babamla sohbeti bitince sokaklara geri döndü. Ben de peşinden gittim.

İnsanlar önünde durakladıkça, Absalom, "Tanrı en büyük hazinemizdir!" diye bağırıyordu. Kollarını iki koca süpürge gibi yana açıyor, kımıldamadan duruyordu. Kimsenin ona aldırdığı yoktu. İnsanlar ayakkabılarını bağlıyor, çocuklarının burnunu siliyor, yollarına devam ediyorlardı. Absalom babamı tekrar görünce gülümsedi. Babam da sırıtıyordu. Absalom'un açıklamaya çalıştığı şeyleri anlamak epey zamanını almıştı.

Absalom, İncil'ini babama doğru sallayarak, "Amacımız masum olsa da boş yere, haksızca çok kan döktük," dedi. "O kanın lekesi hâlâ ellerimizde. İnsan soyu o lekeyi ancak dua ve sevapla yıkayabilir."

Absalom'un yaşadığı yeri keşfettim. Şehrin aşağı kesiminde bir kulübeydi. Komşuları da işçiler ve köylülerdi. Absalom'un burayı neden seçtiğini merak ettim. Chin-kiang, Jiangsu bölgesinin en

küçük şehri olmasına rağmen çok eski çağlardan beri önemli bir limandı. Suyun kıyısından parke taştan sokakları takip ederek dükkânlara, oradan da İngiliz Elçiliği'nin de bulunduğu şehir merkezine çıkılırdı. Elçilik, Yangtze Nehri'ne bakan, şehrin en yüksek noktasına kurulmuştu.

Absalom, Çin'e gelen ilk Amerikalı misyoner değildi. Ama söylediğine göre on dokuzuncu yüzyılın sonlarında Chin-kiang'a ilk ulaşan oymuş. Yaşlıların anlattığına göre gelir gelmez ilk iş mezarlığın arkasında bir araziyi satın almış ve oraya bir kilise kondurmuş. Niyeti şehirde yaşayanları rahatsız etmemekmiş. Oysa Çinlilerin anlayışına göre işlenebilecek en büyük suç ölüleri rahatsız etmektir. Kilisenin uzun gölgesi mezarlığın üzerine kadar gelince yerli halk itiraz etmiş ve Absalom da kiliseden vazgeçmek zorunda kalmış. O zaman da tepenin eteklerine taşınıp bir dükkân kiralamış. Bu yeni kilise alçak tavanlı, yamuk kirişli, sütunları yıkıldı yıkılacak gibi duran, camları kırık tek bir odadan ibaretti.

Çoğu kimse Absalom'un zararsız bir aptal olduğunu düşünürdü. Çocuklar peşinden koşturmaya bayılırdı. En fazla ilgiyi ise ayakları çekiyordu. Bu ayaklar kazulet gibiydi. Absalom mahallenin kunduracısına bir çift Çin ayakkabısı ısmarlayınca büyük olay olmuştu. Halk dükkânı ziyaret ediyor, ne kadar malzeme gittiğini ya da kunduracının iki misli fiyat isteyip istemeyeceğini merak ediyordu.

Çin'e neden geldiği sorulduğunda Absalom'un cevabı basitti. "Ruhlarınızı kurtarmak." Bu cevabın ardından kıkırdamalar arasında yeni bir soru gelirdi.

"Ruh nedir?"

Absalom hepimizi dünyanın sonunun yaklaştığına dair bilgilendiriyordu. Tanrı'nın yolundan gitmezsek herkes yok olacaktı.

Babam kuşkuyla bunu nereden bildiğini sordu. Absalom tek gözünü kapatarak tatlılıkla gülümsedi ve Incil'ini salladı. "Hepsi burada," dedi. "Tanrı tek ve yegâne gerçeği Incil'de açıklıyor."

Absalom'un "Batı Cehennemi" betimlemesi babamı hayal kırıklığına uğratmıştı. Çin cehennemi çok daha korkutucuydu. Babam gittikleri çayhane ve barlarda Absalom'la kapışmaya bayılıyordu. Toplanan kalabalık ve ilgi arttıkça da mest oluyordu. Bir keresinde Absalom'a duyurmadan, onunla gezmesinin bir sebebinin de atıştırmak olduğunu itiraf etti. Özellikle de Absalom'un karısı Carie'nin pişirdiği kurabiyeleri seviyordu.

NaiNai'a kıyasla Carie çok iri bir kadındı. Açık kahverengi gözleri vardı. Yuvarlak yüzü akça pakça, kırış kırış ve yumuşacıktı. Tuhaf biçimli bir başlık takar, buklelerini içine tıkıştırırdı. Bütün yıl aynı elbiseyi giyerdi. Yosun yeşili elbise yerleri süpürecek kadar uzundu.

Carie, kocasını dikkatli olması için uyarmıştı. Babama güvenmiyordu. Absalom gene de babama yakın bir dost gibi davranmaya devam etti. Babam buna rağmen pazar ayinlerine düzenli olarak katılmayı kabul etmiyordu.

Babamın ilgisi sahici görünse de işin aslı usta bir sanatçı olarak Absalom'u oyalıyor, bir şeyler aşırabilmem için bana ortam hazırlamaya çalışıyordu. Paspaslarını çalmamdan bir gün sonra Carie'nin yakınmasını işittim. "Temizlik yapmanın bir anlamı yok. Nasılsa her şeyimiz gitti."

2

Absalom, İncil hikâyelerini tasvir eden bazı resimler çıkarınca ona resimdeki sakallı adamları sordum. "Başlarının üzerinde neden altın halkalar var?" "Neden böyle çarşaflara bürünmüşler?" "Çölde ne işleri var?" Bunları Absalom'un dikkatini dağıtmak için laf olsun diye soruyordum. Niyetim küçük hırsızlıklarıma devam etmekti.

Absalom dikkatini veremez olmuştu. Çevresinde her kafadan ayrı bir ses çıkıyordu. "Efendi Absalom karnımız ne zaman doyacak? Bizim için Tanrı'dan yiyecek dileyin efendim."

Konuşmasına devam etmeye çalışırken çevresindeki çocuklar Absalom'u dürtüyor, kollarından çekiştiriyorlardı. "Bakire kim? Meryem kim?"

Ben de bağırarak, "Meryem Ana kim?" diye atıldım. Bir yandan da Absalom'a sülük gibi yapışmıştım. Artık ellerim ceplerindeydi.

"İsa seni seviyor çocuğum." Beni kutsadığı sırada cüzdanı kaptım.

Ganimeti cebime indirirken şehirden çıkmak için aceleyle yan sokağa daldım. İzlendiğimi hissedince de daha dolambaçlı bir yola girdim. Ama bir çift mavi gözü hâlâ ensemde hissediyordum. Gözler benim yaşlarımda beyaz bir kıza aitti. Soluk bir teni, elde örülmüş siyah bir başlığı vardı. Kucağında siyah ciltli bir kitapla, kilisede her zaman aynı köşede otururdu. "Seni gördüm," der gibi bakıyordu.

Kim olduğunu biliyordum. Bu Absalom ve Carie'nin kızıydı. Evdeki yardımcının, kıza Pearl diye seslendiğini duymuştum. Kız onunla Chin-kiang lehçesiyle konuşuyordu. Herhalde annesiyle babasının ona pek ihtiyaçları yoktu çünkü ne zaman görsem yalnız ve hep kitap okuyor olurdu.

Ondan kurtulmak için koşabildiğim kadar hızla tepelere doğru koştum. Buğday ve pamuk tarlalarının yanından uçarak geçtim. Birkaç kilometre sonra durdum. Neyse ki geriye baktığımda görünürlerde yoktu. Derin bir nefes alıp oturdum. Topladığım hasattan memnundum.

Cüzdanı açarken bir ses duydum. Biri yaklaşıyordu. Donup kaldım, nefesimi tutmuştum.

Başımı yavaşça çevirdim. Mavi gözler hemen arkamdaki çalılıklardan bana bakıyorlardı.

Pearl, "Babamın cüzdanını çaldın!" diye bağırdı.

"Hayır, çalmadım." Bir yandan cüzdandaki parayla alabileceğimiz yiyeceklerin hayalini kuruyordum.

"Evet, çaldın."

"İspat et."

"Orada işte, cebinde." Kitabını bıraktı ve cebime uzandı.

Dirseğimle vurarak ittim. Pearl yere düştü.

Cüzdanı sımsıkı tutuyordum.

Ayağa kalktı. Pembe dudakları kızgınlıkla gerilmişti.

Yüz yüze durduk. Yüzünden ter damlıyordu. Teni ağartıcıda beklemiş gibi bembeyazdı ve sivri bir burnu vardı. Siyah başlığı babasının sahte örgüsüne benzemeyen sarı örgüsünü gizliyordu. Üstüne çivit mavisi çiçekler işlenmiş Çin işi bir tunik giymişti.

"Cüzdanı vermek için son şansın," diye tehdit etti. "Yoksa canın yanar."

Ağzımda biriktirdiğim salyayı suratına tükürdüm. Yüzünü korumak için de ellerini kaldırdığında kaçtım.

Ben yokuş aşağı koşarken Pearl de peşimden geldi. Bana yetiştiğinde cüzdanı saklamıştım. Kollarımı başımın üstüne kaldırarak, "Gel üstümü ara," dedim. O da aradı. Hiçbir şey bulamayınca arsızca sırıttım.

Nefes nefese kalmıştı. Başlığını çıkarınca altın renkli bukleleri yüzüne düştü.

O günden itibaren nereye gidersem gideyim hep peşimdeydi. Hiçbir şey çalamıyordum. Gündüzlerimi ve gecelerimi ondan kurtulmanın yollarını düşünerek geçirdim. Öğrendiğime göre Grace adında, kendinden küçük bir kız kardeşi vardı. İkisiyle de ilgilenen Çinli hizmetkârları Wang Ah-ma uzun bir süredir aileyle birlikteydi.

"Hem Pearl hem de Grace, Çinli çocuklar gibi görünmek istiyorlar." Wang Ah-ma arkadaşlarıyla sohbet ediyordu. Evin dışında, güneşin altında oturmuşlardı. Wang Ah-ma kızlara yeni başlıklar örüyordu. Başlıklar sarı saçlarını saklayacak, Pearl ve Grace de böylece Çinli gibi görüneceklerdi. Elini çabuk tutması gerekiyordu. Eski şapkalar yıpranmıştı. "Zavallı Pearl, saçlarının siyah çıkması için çare bulayım istiyor. Her gün başımın etini yiyip yalvarıyor."

Kadınlar kıkırdadı. "Ee, sen ne söyledin?"

"Bol bol çörek otu yemesini söyledim. O da deli gibi atıştırmaya başladı. Annesi karınca yediğini sandı."

Baharda, ekim mevsiminden hemen önce çiftçiler şehre malzeme almaya gelirlerdi. Erkekler aletlerinin onarımı ve bilenmesi için koşturur, gübre satın alırlar, kadınlar çiftlik hayvanlarının durumunu kontrol ederlerdi. Bense malzeme satan dükkânları, azık

ve yem depolarını arşınlar, hırsızlık yapacak fırsat yakalamaya çalışırdım. Mükellef bir yemek yemeyeli haftalar olmuştu.

Babam neredeyse evimizdeki her eşyayı rehine vermişti. Masa ve iskemleler, hatta uyuduğum yatak bile gitmişti. Artık evimizin sıkıştırılmış toprak zeminine attığım hasır döşekte, kırkayaklarla beraber uyuyordum. NaiNai bir türlü iyileşmeyen bir enfeksiyon kapmıştı. Evde kalan tek yatakta neredeyse hiç kımıldamadan yatıyordu. Babam belki iş verir umuduyla Absalom'la daha çok zaman geçirmeye başladı.

"Absalom'un bana ihtiyacı var," diyordu. "Hikâye anlatmayı bilmiyor. Millet sıkıntıdan uyukluyor. O İncil hikâyelerini ben anlatsam böyle olmaz. Hem fena mı olur? Sayemde işleri açılır."

Ne yazık ki Absalom'un babama olan yegâne ilgisi ruhunu kurtarmaya yönelikti.

Bir gece babam ve NaiNai fısıldaşırken onları dinledim. "Başlık parası epey cömert olacak." Babamın neyi kastettiğini anlamam zaman aldı. Anlaşılan tanıdıklarından biri beni odalık olarak istiyordu. NaiNai göğsünü yumruklarken kararlı bir şekilde, "Söğüt'ü satmıyorsun. İşte o kadar," dedi.

"Para yapmak için bile para lazım." Babam ısrar ediyordu. "Sana da ilaç gerekiyor. Doktor iyiye gitmediğini söyle..."

"Ben nefes aldığım sürece aklından bile geçirme." NaiNai bitkin düşmüştü.

Ya NaiNai ölürse? Ödüm kopmuştu. İlk defa pazar gününün gelmesini iple çektim. Absalom cennet hakkında vaaz verecek, Carie yemek dağıtacaktı. NaiNai ile babam da bana eşlik etmek istiyorlardı. Ama yabancıların önünde çaresiz görünmek küçük düşürücüydü.

Kilise, içinde tahta sıralar bulunan tek bir odadan ibaretti. Duvarlar çamur rengiydi. Absalom'un tanrısı alçak gönüllü bir

tanrıydı. Tapınağının gösterişli olmasına değil, oraya ziyarete gelenlere önem veriyordu. Absalom gene de daha uygun bir kilise binası için kaynak arayışında olduğunu belirtmeden duramadı.

Kimsenin ne onun tanrısıyla ne de kilisesiyle ilgilenmediğini söylemeye can atıyordum. Buraya gelmemizin tek sebebi yiyecek olmasıydı. Absalom'un vaazını tamamlamasını sabırsızlıkla bekledik. Dayanmak gitgide zorlaşıyordu. Sonunda ellerimizi kavuşturup, "Amen," deme zamanı gelince sevinçle bağırdım.

Yemeği bitirdiğimizde kendimizi iyi hissetmeye başladık. Sıra Absalom'un tanrısına şükranlarımızı sunmak için şarkı söylemeye gelmişti. Carie bize "oratoryo" ve ilahileri anlattı. İlk önce *Amazing Grace'i* söyledi ve güçlü sesiyle hepimizi hayrete düşürdü. Gong sesi gibi derinden gelen, titreşimli bir sesti bu. Öylesine bir ses ki baharda dağlardan dökülen bir şelale gibi çağıldıyordu. Carrie'nin yuvarlak yüzü yumuşamış, tatlı bir ifadeye bürünmüştü. Notalar dudaklarından sanki kendiliğinden çıkıyor, küçük odayı dolduruyordu.

Amazing Grace'ı duyar duymaz âşık oldum. Şarkı beni tuhaf bir biçimde duygulandırmıştı. Çin şarkılarıyla büyümüştüm ama bu müzik içimde ilk kez annemi düşünme isteği uyandırıyordu. Annemi gözümde canlandırmayı daha önce asla beceremiştim. Şimdi bu tatlı melodi annemi bana getirmiş gibiydi. Açık seçik karşımda duruyordu sanki. Kokusunu aldığıma yemin edebilirdim. Oval yüzünü, yumuşacık bakan, parlak gözlerini görebiliyordum. Ufak tefek ama dolgun bir vücudu vardı. Sanki, "Gel bana kızım," diyordu. "Seni çok özledim." Gözlerime yaşlar doldu.

Amazing Gracee gönlünü kaptıran bir tek ben değildim. NaiNai bu ilahiyi iyi öğrenmemi buyurdu. Cenazesinde söyleyecektim.

Carie'nin bir de devasa müzik aleti vardı. Bu bir piyanoydu. Şarkılarını genellikle piyano eşliğinde söylerdi. Parmakları tuşların

üzerinde uçuyor gibiydi. Giydiği elbisenin uzun etekleri, çalarken oturduğu piyano taburesinin çevresinde yere dökülürdü. Pek çok pazar, öğleden sonralarını birlikte geçirdik. Carie, *Amazing Grace*'i bana kelime kelime öğretti. Eve döndüğümde de NaiNai ile babamın önünde prova yapardım.

Ne muhteşem bir lütuf
Nasıl da tatlı bir seda
Kurtardı beni, benim gibi bir bedbahtı

Şarkıyı Çin operası gibi söylüyordum. Sesim yüksek ve duyguluydu.

Kayıptı ruhum, buldum artık
Kör gözlerim görüyor şimdi

Babam ve NaiNai şarkının devamını hevesle beklediler. Ama henüz buraya kadar öğrenebilmiştim.

Babam bir müddet sessiz kaldı. Sonra bana dönüp, "Biliyorsun *Amazing Grace* yabancıların şarkısı ama gene de bizi çok güzel anlatıyor çünkü biz de kaybolmuşuz, zihnimiz karışık ve ürküyoruz..." NaiNai da ona katıldı. "Parçanın tamamını bir an önce öğren. Biliyorsun ben artık gidiciyim."

NaiNai'a cennete gidip gitmeyeceğini diye sordum. Orada annemle buluşacak mıydı? NaiNai başını salladı. "Şarkını söylediğin zaman yavrucuğum, annen seni dinlemekten çok mutlu olacak.

Carie'ye koştum. Şarkının kalanını da öğretsin diye yalvardım. Pek mutlu oldu. Piyanonun başına geçip beni de yanına oturttu.

Yüce Tanrım iyilikler vadetti,
Sözleri umutlarımın temini
Evet, bir gün bedeni ve yüreği solacak...

Burada Carie'nin sesi değişti, yumuşadı. Şimdi sanki yemyeşil bir çayırda aheste aheste akan bir dereydi.

Ölümlüyüm, vaktim elbet dolacak
Mateme gerek yok
Huzur ve mutluluk dolu yeni bir hayat başlayacak

Wang Ah-ma'dan öğrendiğimize göre Carie Çin'e geldikten sonra dört çocuğunu kaybetmişti. "Bir kadının başına gelebilecek en kötü şey. Düşünebiliyor musunuz? Dört erkek çocuk!" Wang Ah-ma içini çekti. Bir yandan da dört parmağıyla gösteriyordu.

Carie ölmüş oğullarının isimlerini yatağının başucuna kazımış. Wang Ah-ma, "Her gece yatmadan önce onların ruhlarıyla konuşur," dedi.

Diğer yandan Absalom ailesinin neler yediği hepimizin merak konusuydu. Yediklerinin tadı neye benziyordu? Wang Ah-ma yüzünü ekşiterek, "Peynir ve tereyağı," diye cevapladı. Ardından parmağını boğazına soktu, kusuyormuş gibi yaptı.

"Aynen ekşimiş tofuya benziyor."

"Peki ya Pearl?" diye sordum.

"Pearl başka. Onda Çinli damağı var." Wang Ah-ma pek böbürlenmişti. "Ben ne yersem o da onu yer. Pearl bir boğa gibi güçlüdür."

"Yani o da ağabeyleri gibi ölmeyecek, değil mi?" diye sordum.

Wang Ah-ma sesini alçalttı. "O dört çocuğun ölmesi çok tuhaf doğrusu. Hepsi aynı hastalığa tutuldu. Ne bileyim... Çinli çocuklar da aynı şekilde hastalanıyor. Onlar nasıl oluyor da ölmüyorlar? Pearl'ün bünyesi hastalıkla savaşmayı aynı Çinliler gibi öğrendi. Buddha aşkına, o bu işten yırttı işte."

Dinleyenler takdirle başlarını salladılar. "Küçük hanıma iyi bakmışsın Wang Ah-ma."

Wang Ah-ma'nın yüzünde nilüferler açtı. "Pearl bir öğünde iki kez yemek yer. Bir kez ailesiyle birlikte, bir kez de hizmetkarlarla birlikte mutfakta. Çocukta inanılmaz bir iştah var. Soya patlağı, nilüfer çekirdeği ve kavrulmuş su yosununa bayılır. En çok da taze soğanlı kaygana sever. Sırf onun için her hafta pazara gidiyorum."

Başıma gelecekleri bilmem gerekirdi. Pearl yakaladığında çaldığım kayganaları ağzıma yeni tıkıştırmıştım. Elim hâlâ Wang Ah-ma'nın sepetindeydi. Wang Ah-ma henüz hiçbir şeyin farkında değildi. Pearl de beni görene kadar bir an bekledi sonra yaygarayı bastı. Ardından da kolumdan tuttuğu gibi piyanosunun başında oturan Carie'ye sürükledi.

Neredeyse bütün şehir peşimize takılmıştı.

Babamla NaiNai'a bile haber uçurmuşlardı.

Çocuklar toplanmış yaygara ediyordu. "Fareye bak fareye, kendi düşer kazdığı deliğe." "Ne bekliyordunuz ki babasına bak kızını al..." gibi lafların sonu gelmiyordu.

Pearl beni annesine, "Suç üstü yakaladım," diyerek ihbar etti.

Carie kızına bakmadı. Piyanosunun kapağını kapattı ve bana dönerek, "Sen yapmadın, değil mi Söğüt?" diye sordu.

Babamı ve NaiNai'ı bütün şehrin önünde rezil etmektense göz göre göre yalan söyledim. "Hayır, ben yapmadım."

Carie babamı ve NaiNai'ı selamlamak için doğruldu. "Çok üzgünüm. Kızım bir yanlışlık yapmış."

"Ama anne, Söğüt'ü suçüstü yakaladım." Pearl, Wang ah-ma'ya dönerek, "Lütfen Ah-ma, anneme söyle..." diye çıkıştı.

Wang Ah-ma araya girdi. "Hanımım, Pearl bir yanlışlık yapma..."

Carie elinin bir hareketiyle onu susturdu. "Ah-ma, çorba kaynamaya başlamış, bakar mısın lütfen?"

"Henüz kaynamıyor Hanımım. Az önce kontrol ettim."

"Gidip bir daha bak."

"Peki, şimdi gidiyorum. Ama Hanımım, Pearl doğruyu söylüyor. Kayganaları Söğüt çaldı."

"Hayır, Söğüt öyle bir şey yapmadı." Carie kimseye bakmadan konuşmuştu.

Nai Nai ve babam bakıştılar. Rahatlamışlardı.

Gözyaşları Pearl'ün yanaklarından akıyordu. "Ama anne! Söğüt'ün nefesini koklasana. Gör bak, soğan kokuyor."

"Yeter artık Pearl." Carie elini sallayarak kızını susturdu.

Pearl hıçkırmaya başlamıştı. "Yemin ederim anne."

"Haydi, gidip sofrayı kurmaya yardım et. Baban birazdan gelir."

"Anne, yalan söyleyen ben değilim."

"Yalan söyledin demedim. Gel. İçeri giriyoruz Pearl."

O öğleden sonrayı çok zor geçirdim. Boynum cendereye sıkışmış gibi tutulmuştu. Tepeye tırmandım ve orada tek başıma oturdum. Güneş batıp balıkçılar dönene kadar yerimden kımıldamadım.

Nehir kıyısına sis inmeye başladı. Nem bacaklarımda kalın bir tabaka oluşturmuştu.

O gece hiç uyku tutmadı. Çok utanmıştım. Pearl'ün gözyaşlarıyla kaplı yüzü bütün gece gözümün önünden gitmedi. Sabah olunca babama ve NaiNai'a suçumu itiraf ettim. Hiç şaşırmadılar.

3

Baharın gelmesiyle kutlamalar başladı. Çayhaneler kapılarını ziyafetler için açtı. "Sözü olan adamlar" yeni tomurcuklanmış kamelyaların, şeftali ve erik ağaçlarının etrafında toplanıp şiirler okudu. Babam bu eğlencelere bayılırdı. Ben pembe bulutlar gibi görünen, serpilmeye başlamış şeftali çiçeklerine tutkundum. Nisan ayıyla birlikte yağmur sezonu da gelmiş oldu. Güney Çin'de yağmur geldiğinde yağmaz, her yeri saran kalın bir sis tabakası halinde sökün ederdi. Kolumu dışarı uzattığımda yağmur damlalarını hissetmezdim. Ama dışarı adım attığım anda ıslaklık bir örtü gibi bütün bedenimi sarmalardı. On dakika yürüdükten sonra rutubet bütün giysilerime işlemiş olurdu. Yüzüm sırılsıklam olur, saçlarım tutamlar halinde kafama yapışırdı.

Su ve gökyüzü aynı gri tona bürünür, her taraf kurbağa, yılan balığı, solucan ve sülük kaynardı. Toprak yol balçığa dönüşür, bambular serpilir ve yaz geldiğinde tepelerin güney yamaçlarını kaplamış olurdu. Bir ay içinde nehir birkaç santim yükselmiş olacaktı.

İpek otu çiğnemekten dişlerim yemyeşildi. On yaşına yeni basmıştım. Hırsızlık yapma dürtüsüne karşı durmak daha da zorlaşmıştı. Bu arada bir önceki yılbaşında bizi ziyarete gelen bir çocuğu sıkça düşünmeye başlamıştım. Uzaktan akrabaydık. San-bao on yedi yaşındaydı. Bölgedeki bir demircinin yanında çıraktı. Aslında düşünüp durduğum şey San-bao'nun söz verdiği

soya yemişleriydi. Vadettiği hediyeyi ne zaman getireceğini merak ediyordum.

Ayaklarım beni San-bao'nun çalıştığı dükkâna götürürken, "Keşke üzerimde daha hoş giysiler olsaydı," diye düşünüyordum. San-bao beni gördüğüne şaşırmıştı. Omuzları çıplaktı ve üzerinde kirli bir önlük vardı. Güleç yüzlü, köşeli çeneli, yapılı bir gençti. Teninin altından ince, kavisli damarlarını görebiliyordum. Balyozu bir kenara bırakıp ziyaretimi neye borçlu olduğunu sordu.

Gerçeği anlatamaz, ona soya yemişleri için orada olduğumu söyleyemezdim. "Geçerken öylesine uğradım," dedim. Neşeli bir tavırla bana gülümsedi.

"Yemek yedin mi?" diye sordu.

"Hayır," dedim ve çok hızlı cevapladığım için utandım.

"Sana ne getireyim?"

"Soya yemişi iyi olurdu." Ben daha kendimi tutamadan geveze ağzım açılmıştı.

"Evet, tabii ya, soya yemişi." San-bao sözünü hatırlamıştı. Beklememi söyleyip dükkâna girdi. Çıkınca da, "Haydi, biraz yürüyelim de senin soyaları alalım," dedi.

Satıcıya parasını verir vermez elimi uzattım.

"Hayır, daha değil." dedi. "Dilenci çocuklar çevremizi sarmasın. Sakin bir köşe bulalım."

Eski kilisenin arka avlusuna doğru peşinden gittim. Her yerde göğüs hizasında otlar bitmişti. Gök yüzündeki kargalar daireler çizerek yükseliyor, yabani böğürtlen çalılarının arasında tarla fareleri koşturuyordu. Oturduk. Soya yemişlerini atıştırırken San-bao beni seyrediyordu. Yemeği bitirince ellerini omuzlarıma koydu.

"Sana iyi davrandım değil mi?" diye sordu.

Biraz şaşırsam da başımı salladım.

"Şimdi sen de benim için bir şeyler yap." San-bao elimi tutarak kendi bacaklarının arasına götürdü.

Şaşkınlık içinde donakaldım.

"Eh, bu kadar ciddi olmana gerek yok," diyerek sırıttı.

"Ben eve gidiyorum San-bao."

"Haydi ama Söğüt."

"Olmaz San-bao."

"Bana borçlusun." Yüzündeki gülümseme gitmiş, sesi sertleşmişti.

Korkmuştum. Hemen ayağa kalktım. Kaçmaya çalıştım ama beni yakaladı.

"Senin gibi iyi pişmiş bir ördeğin uçup gitmesine izin vereceğimi sanmıyordun, değil mi?" Bunları söyledikten sonra beni yere itti.

Kurtulmak için deliler gibi boğuştum.

Boynumdan yakalayarak başımı çevirdi. "Senin soyaların için para verdim ben!"

"Sana geri öderim."

"Sende para ne gezer."

"Bulurum."

"Ben şimdi istiyorum."

"Ama şimdi yok ki!"

"Evet var. Sende istediğim bir şey var. Tek yapacağın sana dokunmama izin vermek." Eteğimin altına uzandı.

"San-bao, lütfen!"

"Söğüt, bana zorluk çıkarma."

"Bırak gideyim."

"Bak canını yakarım ama."

"Hayır!"

"Seni kaltak!"

"Hayır!"

Sesimi kesmek için yüzümü yere bastırdı. Tekmeler atarak boğuştum, ama bana göre çok güçlüydü.

Üstümdekiler paralanmıştı.

Durması için yalvardım.

Aldırmadı bile. Üzerime abandı.

Gücüm kalmamıştı, tükeniyordum. Kaçamayacaktım. Aptallığım yüzünden kendime çok kızgındım.

Bir ara San-bao yüzümü yana çevirince arkada bir gölge gördüm.

Taş bir sütunun arkasına saklanmış biri vardı.

Siyah örgü başlığı görünce kim olduğunu anladım.

"İmdat!" diye haykırdım.

San-bao ne olduğunu anlayamadan Pearl yetişti ve elindeki koca taşı San-bao'nun kafasına indirdi.

San-bao geriye devrildi ve hareketsiz kaldı.

"Aman Tanrım. Öldürdüm mü yoksa?" Pearl dehşet içinde geri çekildi.

Nefes nefese ayağa kalktım.

Pearl eğilerek parmağını San-bao'nun burnunun altına tuttu.

"Ölmemiş. Bir kere daha vurayım mı?"

"Hayır, lütfen!" San-bao ayağa kalkmaya çalışırken inliyordu.

"Ölmeyi hak ettin sen," diye bağırdım.

Pearl taşı bir kere daha kaldırdı.

"Hayır!" San-bao ayağa kalkmayı becerdi ve koşarak kaçtı.

Pearl de gözden kaybolana kadar onu kovaladı.

Kalbim minnetle dolmuştu.

Pearl dönünce üstümü başımı süpürmeme yardım etti.

"Beni kurtardığın için teşekkür ederim arkadaşım," diye kekeledim.

"Nereden senin arkadaşın oluyorum? Seni yalancı." Pearl arkasını dönmüştü.

"Lütfen bağışla beni Pearl. Yaptıklarımı telafi etmek için her şeyi yaparım."

"Sana güvenmemi beklemiyorsun herhalde." Bakışlarında iğrenme vardı. "Babamın cüzdanını aldın, parasını harcadın. Wang Ah-ma'nın kayganalarını çaldın ve anneme yalan söyledin. Seni küçük eşek götü!"

Pearl sepetini sallayarak uzaklaştı.

Gözyaşlarımı tutmaya çalıştım.

Pearl iyi bildiğim bir Çin şarkısını söylüyordu. Tepeler sesiyle yankılanıyor, sepetindeki rengârenk kır çiçekleri parlak güneş ışığında ışıldıyordu.

Yasemin çiçeği, ah tatlı yasemin çiçeği

Sen baharın en güzel çiçeği

En hoş rayiha seninki

Seni toplamak, saçıma kondurmak isterim

Ama seni incitmekten çekinirim

Seneye geri dönmezsen diye ürkerim

Pazar günü kilise seslerle dolmuştu. Erkekler hava durumundan ve haşerelerden bahsediyor, kadınlar örgü örüp nakış işliyor, gevezelik ederek vakit geçiriyorlardı. Birileri odanın diğer köşesinden sesleniyor, çocuklar birbirlerine çam fıstığı fırlatıyordu. Anneler bebeklerini emziriyor, daha büyük çocuklarını azarlıyordu. Absalom kalabalığı bir türlü sakinleştiremedi. Sonunda babam zili çalıp konuştu.

"Dostlar, Batı'dan gelen rahibin yardıma ihtiyacı var." Babam sesini yükseltti. "Sanırım Absalom bize sadece farklı bir seçenek değil aynı zamanda daha iyi bir öneri getiriyor. Biz tanrılarımızı iyi besledik. Bakın hepsi de şişman ve mutlu. Bunun karşılığında bizim için ne yapıyorlar? Hiçbir şey! Bakın dostlar, şimdi sizden Absalom'un tanrısı İsa Mesih'e iyice bakmanızı istiyorum. Nasıl göründüğüne bakın. Gözleri gören herkes İsa'nın bizim tanrılarımızdan çok daha fazla çalıştığını, insanlara emek verdiğini görebilir. Öyleyse dinleyelim dostlar. Absalom'u dinleyelim."

Absalom babamın sunduğu bu fırsatı kaçırmadı. "Bugün İsa'nın vaftiz edilmesinden bahsedeceğiz." Renkli kalemle yapılmış resimlerinden birini seçti. "Gördüğünüz iki erkekten biri Hazreti İsa diğeri ise Yahya."

Resimde nehrin içinde durup garip bir tören yapan iki kişi vardı. Yahya ve İsa'nın yüz hatları hafifçe doğulu özellikler taşıyordu. Burunlar daha küçük, gözler belli belirsiz çekikti. Absalom en sonunda babamın öğütlerini dinlemeye başlamıştı. Resimlerdeki Batılı özellikleri bir parça törpülemek için kemerli burunları yuvarlamış ve küçültmüş, göz çukurlarını yükseltmişti. İsa'nın kulak memeleri de şimdi Buddha'nınkiler gibi uzundu.

Absalom ilk başlarda İsa'yı sakalsız göstermek konusunda epey isteksiz davranmıştı. En sonunda babam onu hiçbir Çinli'nin

maymun gibi kıllı bir tanrıya ibadet etmeyeceğine ikna edince de sakallar kesilmişti.

Babam, Absalom'a Buddha'nın yüzünün Hindistan'dan Çin'e olan yolculuğu sırasında nasıl bir değişim geçirdiğini anlatmıştı. İlk zamanların Hintli Buddha'sı Çin'e vardıktan sonra şişmanlamış, gözleri küçülmüş ve ten rengi açılmıştı. Çinli heykel ustaları Buddha'yı yontarken iyi beslenmiş görünmesine çok dikkat ederlerdi. Gerçekten de yarı kapalı görünen gözleriyle Buddha, mükellef bir yemeğin üzerine şekerleme yapacakmış gibi görünür.

Absalom'un babamı vaftiz etmesi şehirde büyük olay oldu. Herkes babamın soya sosuna bandırılan bir lokma gibi nehre daldırılmasını görmek istiyordu. O gün Pearl'le ilk kez birlikte oturduk. Her ikimiz de babalarımıza kalabalığı toplamaları için yardımcı olmuştuk.

Absalom ve babam nehirde bellerine kadar gelen suda karşı karşıya duruyorlardı. Absalom her zamanki gri kıyafetler içindeydi. Babam da yeni yıkanmış beyaz keten cüppesini giymişti. Heyecanlı görünüyordu, yüzü kızarmıştı. Absalom ise gayet sakin ve ciddiydi.

Absalom belirgin bir aksanla konuştuğu Çincesiyle açıkladı: "Suya dalmak günahlarımızı kabul ettiğimizin, arınmak ve affedilmek için yakardığımızın sembolik bir ifadesidir."

Babam söylediklerini tekrarladı.

Absalom, "Yeni bir başlangıç!" diye bağırdı. "Yaklaş, kutsal haçı aydınlatan ışığa gel." Bu sözlerin ardından babamı belinden tuttu.

Babam hareketsiz durmaya çalışıyordu, ama suda dik durmak kolay değildi. Çekinerek Absalom'a, "Ne zaman tekrar nefes alacağım?" diye sordu.

Absalom ona aldırmadı. "İsa der ki 'Alın beni, götürün. Denize bırakın.'" Nakaratlar ağzından bir ezgi gibi çıkıyordu.

"Ne zaman?"

"Bekle." Absalom babamı yavaşça geriye itti.

"Boğulmaktan korkuyorum. Gerçekten çok korkuyorum."

"Tanrı'ya inan."

Absalom babamı başı suyun altında kalana kadar usulca itmeye devam etti.

Kalabalık nefesini tuttu.

"İsa Mesih Efendimiz bütün meziyetlere maliktir."

Kalabalık alkışladı.

Babamın hali kalmamıştı. Doğrulur doğrulmaz yeniden suya battı.

"Neler oluyor?" diye sordum.

Pearl sakince, "İsa'nın ölümünü üstleniyor," diye açıkladı.

"Ne için?"

"Hem kendi günahları hem de tüm insanoğlunun günahları için."

Babam sudan tekrar çıktığında tıpkı bir fıskiye gibi su saçıyordu. Boğulmamıştı. Derin bir nefes aldım. Kalabalığın arasında NaiNai'ı gördüm. Usulca gözlerini siliyordu. Bir gece önce bize oğlunun arınması fikrini pek sevdiğini itiraf etmişti.

"Tanrı, 'İşte benim sevgili oğlum,' diye seslendi."

Absalom'un sesi giderek yükseldi. "İsa'nın çarmıhta öldüğünü ve yeniden dirildiğini gördük!"

Babam Absalom'un kılavuzluğunda nehirden çıktı.

"Tanrı'yı ve onun iradesini anladım." Babam kalabalığa döndü. "İsa başarısızlıklarla dolu hayatımdan kurtulmamı sağladı. Artık yeni hayatıma başlamaya hazırım."

Babamın bunu Absalom'a olan minnetini göstermek için yaptığına emindim.

Absalom babamın geçirdiği değişimden etkilenmiş gibi avuçlarını gökyüzüne uzattı ve bağırdı. "Şükürler olsun."

Artık her pazar babam ve Absalom kilisede kürsüye birlikte çıkıyorlardı. Babamın bu ecnebi tanrı tarafından kutsanmasıyla yakaladığı talih ahaliyi meraklandırmıştı. Onlar da himaye edilmeye layık mıydı?

Babamın Absalom için sergilediği performans inanılmazdı.

"İblislerle dolu bir yeraltı aleminde yaşıyoruz." Babam Çin şiirlerini okurken duyduğu hevesle konuşuyordu. "Kader bizi lanetlemiş. Şeytan tarafından ele geçirildik. Gözlerimiz kötü ruhların büyüleriyle bağlı. Bizler, tütsüden medet umanlar, işçiler, kumarbazlar, ayyaşlar, ezilmişler, hırsızlar, hem kör hem sağırız. Artık korkmaya hacet yok. İsa bize yardım için burada. Yepyeni bir başlangıç için yapmanız gereken Absalom'la anlaşma imzalamak."

On yedi yaşında dul kalan Leylak'a sordu. "Söylesene Leylak, Buddha dualarına karşılık vermiyor, değil mi?"

"Hayır, hiç vermiyor."

"Peki, ona olan inancın devam ediyor mu?"

"Söylemeye dilim varmıyor ama hayır... etmiyor."

"Seni hüsrana uğrattı, değil mi?"

"Buddha'yı gücendirmek istemiyorum, ama evet..."

"Leylak, doğduğundan beri tapınağa gidersin. Yaktığın tütsüler dağ kadar oldu. Hayatında daha iyiye giden bir şey var mı? Seni

iki kere mal gibi satın alıp ardından yine sattılar. Ölmek üzere olan hasta bir adamla evlendirdiler. Yin ve yang'ı dengelensin diye seni ekinlerle uyumaya zorladılar. Oradan güçlükle kaçabildin. Chin-kiang'a geldiğinde ne dostun ne de ailen vardı. Hâlâ da yok. Tapındığın tanrıdan hiç şüphe etmedin mi?"

Leylak hayır anlamında başını sallayarak hıçkırmaya başladı.

"Pekâlâ, işte sana bir fırsat. Şimdi, yaşadığın hüsranı bir yatırım olarak düşün."

"Yatırım mı?" Leylak'ın gözleri fal taşı gibi açıldı.

Absalom da pek memnun görünmüyordu. Kaşlarını çatmıştı.

Babamın dili hiç bu kadar kıvrak olmamıştı. "Aynı zamanda bir ikaz! Sonsuza dek kötü ruhlara tutsak kalmamak için artık yaptığın yanlış seçimlerden vazgeçmen gerekiyor."

Leylak, "Ama o kadar tütsü yaktım. Sonsuz laneti hak etmiyorum," diyerek itiraz etti.

"Kötü talihin niye peşini bırakmadığını hiç kendine sordun mu?"

Leylak başını salladı.

"Neden başkasının değil de senin?"

"Neden?"

Babam tam o anda söylediklerinin etkisini güçlendirmek için yumruğunu avucuna vurdu. "Çünkü yanlış tanrıya tapınıyorsun."

Leylak donakaldı.

"Hıristiyan tanrısı daha iyi bir hayat yaşama şansını hak ettiğini söylüyor. Evet Leylak, sen!" Babam tıpkı bir opera sanatçısı gibi sahneye hâkimdi. "Tanrı diyor ki Leylak yeni bir şansı hak ediyor. Tıpkı sevgili oğlu İsa Mesih gibi! Şimdi bir dilek dile ve niyaz et!"

"Kesinlikle ederim. Ama ilk olarak ve her şeyden önce yumurtalarımın civcive dönüşebilmelerini dilerim."

Onu hiçbir zaman talihsizliğinden yakınırken görmediğim için Leylak'ı hep takdir ettim. Her zaman güler yüzlü ve nazikti. Yumurtaları için daha kış olmadan sipariş alırdı. O sene yeterince büyüdüğümü düşünerek bana iş verdi. İyi olmayan yumurtaları ayıklamasına yardım ediyordum. İlk gittiğimde Pearl'ü de orada görünce çok şaşırdım. Sonradan daha küçücük bir kız olduğu zamanlardan beri Leylak'ı ziyarete gittiğini öğrendim. Leylak'ın yumurta ambarı onun için bir oyun bahçesi gibiydi. Leylak da ona bayılıyordu. Pearl her zaman güvenilir bir yardımcı olmuştu. İlk seferinde Carie, kızı yeni şeyler öğrensin, bir parça deneyim edinsin diye gitmesine izin vermiş ama Pearl orada iyi vakit geçirdiği için eve dönmeyi bile unutmuştu. Wang Ah-ma da onu kolundan çekerek götürmek zorunda kalmıştı.

Leylak rica edince Pearl bana işi öğretti. Kuluçka döneminin bir buçuk ay sürdüğünü o zaman öğrendim. Yumurtaları ayırmayı da ondan öğrendim. Çok küçük, kabukları fazla ince, sarısı patlamış ya da depoda uzun süre beklemiş olan yumurtaları ayıkladık.

Pearl en sevdiği kısmın yumurtaları "parlatmak" olduğunu söyledi. Bu iş için Leylak ambarı tamamen karartıp sadece kapıda küçük bir delik bıraktı. Hep birlikte sırayla yumurtaları bu deliğin önünde güneş ışığına tuttuk. Buna "ilk bakış" deniyordu. Amaç yumurta sarısında inci olup olmadığını anlamaktı. Eğer inci varsa horoz, kümesi ziyaret etmiş demekti. Yani bu yumurtalar civcive dönüşecekti.

İncelememiz bitince ılık bir sepetin içini pamukla kapladık ve uygun yumurtaları buna yerleştirdik. Leylak sepeti eve götürecekti.

Ocağın hemen yanında duran tuğla yatağın altında saklayacaktı. "İkinci bakış" için dört gün beklememiz gerekiyordu.

İkinci bakışın amacı incinin şişip şişmediğini anlamaktı. Leylak yumurtaları nasıl tutacağımızı gösterdi. Her yumurtayı teker teker güneşe tutup çeviriyor, içerdeki gölgeyi, yani inciyi bulmaya çalışıyorduk. Bu kolay bir iş değildi. Gözünüzün alışık olması gerekiyordu. İncisi gelişmemiş yumurtaları ayırıp kalanları gene pamuklu sepetlere yerleştirdik. Sepeti de yatağın altındaki yerine koyduk.

Bu işlemi dört günde bir tekrar ettik. Leylak bunlara "üçüncü bakış" ve "dördüncü bakış" diyordu. Gölge gözle rahatça görülür hale geldiğinde yumurtaları sepetten çıkartıp toprak çanaklara aktardık. Çanakların içinde toprakla karışık saman vardı. Altlarındaysa sıcaklığı yüksek tutmak için küçük bir ateş yakılıydı. Tıpkı küçük, sıcak birer mağara gibiydiler. Yakılan ateş işin en can alıcı kısmıydı. Çok sıcak olursa yumurtalar pişerdi. Yeterli ısı oluşmazsa da bu defa inciler civcive dönüşemezdi.

İş için iyi bir yıl olup olmayacağı birkaç güne belli olacaktı. Bu zamanlarda Leylak bütün tanrıları odasının duvarlarına davet eder, kutsanmayı umarak tütsüler yakar, türlü ayinler yapardı. Bu sene ise duvarında Hazreti İsa'nın resmi asılıydı.

Çanaklara çaktırmadan bir göz atmak için can atıyordum, ama Pearl karşı çıktı. Leylak'ın talimatlarına kesin bir şekilde uymaya niyetliydi. Leylak tıpkı anaç bir tavuk gibiydi. Yumurtaların başından hiç ayrılmıyordu. Gündüz ve gece boyunca çanaklara bekçilik ediyor, ateşe saman atıyor ya da tersine ateşi azaltıyordu. Artık konuşmuyor, sadece fısıldıyordu. Yumurtaları rahatsız etmekten çekinir gibiydi.

Pearl, Leylak'ın resmini yaparken ben de onu seyrediyordum. Leylak ağzı açık bir halde uyuyordu. Uyumadan önce

durmadan ne kadar para kazanacağından bahsedip durmuştu. Son iki haftadır çok zayıflamıştı. Yemek yemeye ya da uyumaya zamanı yoktu. Ateşin azalarak ya da sönerek ısıyı düşürmesinden, ürününün zarar görmesinden endişeliydi. Yanakları sarkmış, gözleri kızarmıştı. Onunla konuşmamaya çalışıyorduk çünkü endişeli ve sinirliydi.

Leylak sonunda ateşi söndürdüğü zaman baharın geldiğini anlamış olduk. Birkaç gün içinde hava ısınmıştı bile. Bahar gelirken beraberinde rutubet de getirmişti. Şimdi de aşırı bir nemle boğuşmak zorundaydık.

Üçümüz hep birlikte yumurtaları dev çanaklardan çıkarttık. Leylak'ın tuğla yatağına pamuk sererek yumurtaları yerleştirdik. Leylak bizi civcivlerini teslim alma zamanının geldiğini haber verelim diye önceden sipariş vermiş olan çiftçilere yolladı.

Küçük gagaların yumurtaları çatlatmalarını heyecanla izledik. Civcivler yumurta kabuklarını parçalayarak dışarı çıktılar. Hepsi çıktığında Pearl'ün deyişiyle büyük doğum günü partisi başlamış oldu.

Civcivler ellerine çıkıp hoplayarak geri atlarken Pearl, "Sizi güzel şeyler!" diye bağırıyordu.

Leylak kutlama yapamayacak kadar yorgundu. Biz civcivleri sayarken sırtını duvara yasladı. Az sonra horlamaya başlamıştı. Uykusunda hem güldü hem ağladı. Yüzü memnuniyetle parlıyordu. İki horultu arasında, "Yazın görülecek iş baharda yapılmaz," diye bağırdı. "Haksız mıyım?"

"Son derce haklısın Leylak," diye bir ağızdan cevapladık ve onu yatağına götürdük. Daha birkaç gün kalkmazdı.

4

Eylül başlarıydı. Sıcak ve tatlı hava ciğerlerime doldu. Pearl'le birlikte tepelerde koşturuyorduk. Toprakla ve solucanlarla oynayan çocukların yanından geçtik. Şehrin en yaşlı adamı bir ağacın gölgesinde öğle uykusundaydı. Onu da arkamızda bıraktık. Çok heyecanlıydım. Pearl en sonunda beni evlerine davet etmişti.

"Annem seni getirdiğimi bilmiyor," dedi Pearl.

"Kızmaz mı? Ne de olsa yalan söyledim ona." Birden telaşa kapılmıştım.

"Aman canım, onu çoktan unuttu gitti."

"Sahi mi?"

"Annem hep der ki bazıları yaptıklarından sorumlu tutulamazmış çünkü onlar henüz Tanrı'yı bulamamış olan şaşkınlarmış."

Yavaşladım. "Ama ya hatırlarsa? Ya evimde yalancıları istemiyorum derse?"

"Ah, seni biliyor nasılsa. Hem seni seviyor da."

"Nereden biliyorsun?"

"Söğütçüğüm, ne yaparsan yap annem sana bayılıyor."

"Nasıl yani?"

"Çünkü şarkı söyleyebiliyorsun."

Ona bakakalmışım.

"Söğüt, annem uzun süredir bir çocuk korosu kurmak için uğraşıyor. Ne yazık ki ne doğru dürüst şarkı söyleyebilen ne de söylemeye istekli olan biri çıktı."

"Annen ne kadar istekli olduğumu biliyor. Ama yeterince iyi söyleyebildiğimi düşünmüyordur."

"Tabii ki söyleyebilirsin."

"Sesimi yüksek perdelere çıkaramıyorum, çatallaşıyor."

"Annem sana yüksek perdeden söylemeyi öğretir. Hem kilise şarkıları Çin operalarına benzemez. Söylemesi daha kolay."

"Sen de söyleyecek misin, Pearl?"

"Evet. Şarkı söylemeyi seviyorum. Gerçi sesim pek iyi değil. Ama önemli değil. *Tatlı Yasemin*'i sonsuza kadar söyleyebilirim."

Pearl melodiyi mırıldanmaya başladı. Ben de ona katıldım. Şarkı bitince bu kez Yangchow lehçesiyle söyledik. Ondan sonra da Soochow lehçesiyle.

Bütün lehçeleri tüketince ona en sevdiği Çin operasını sordum.

"*Kelebek Âşıklar!*"

"Benim de en sevdiğim o!"

"Ming Hanedanı yorumunu mu yoksa Çing Hanedanı yorumunu mu?" Pearl'ün bu kadar çok şey bildiğine şaşırmıştım. "Çing yorumu tabii ki," dedim.

"Tamam," dedi ve birlikte söylemeye başladık.

Yangtze Nehri kıyısında yaşıyorum, kaynağına çok yakında,
Senin evin aşağılarda, çok uzakta, nehrin yolunda.
Her gün aynı kaynağın suyuyla gideriz susuzluğumuzu,
Göremem seni, gene de düşlerim her gün nasıl olduğunu.

Nehrin suyu akmayı ne zaman bırakacak?
Sana olan bu aşkım ne zaman uslanacak?
Dileğim kalplerimiz tek yürek gibi atsın,
Aşkımız asla hüsrana uğramasın.

Nehir kenarında birlikte el ele yürüdük. "Evde Çin operası söylemene izin veriyorlar mı?" diye sordum.

"Dalga mı geçiyorsun?" diye alay etti. "Absalom evde Tanrı'nın müziğinden başkasına izin vermez."

Ebeveyinleriyle aralarının nasıl olduğunu sorduğumda Pearl'ün cevabı, "Bizimkiler çatal bıçak kullanırlar, ben çubukla yiyiyorum," oldu.

Eve vardığımızda Carie de Absalom da dışarıdaydı. Pearl bana bütün evi gezdirdi. Ev tuğla ve tahtadan yapılmış üç odalı, büyükçe bir kulübeydi. Ortadaki hem oturma hem yemek odasıydı. Her iki tarafında da birer yatak odası bulunuyordu. Bunlardan birini Pearl küçük kız kardeşi Grace'le paylaşıyordu. Ebeveynlerinin odasında büyük, ahşap bir yatak vardı. Kaba kumaştan yapılma çarşaflar bembeyaz yıkanmıştı. Duvarlardaki lekelerden anlaşıldığına göre dam akıtıyordu. Her yer tertemizdi. Yıpranmış mobilyalar bile pırıl pırıldı. Pearl pembe perdeleri göstererek, "Annem bunları Amerika'dan gelen kumaştan kendi dikti," diye övündü. Evin yan tarafında içi nehir suyuyla dolu iki büyük toprak güğüm vardı. Tıpkı bizim gibi yaşadıklarını görünce şaşırmıştım.

"Annem kapımızı bütün sene açık bırakır."

"Kapınız herkese açık yani?"

"Bizimkiler İsa'yı tanıtmak için hiçbir fırsatı kaçırmak istemez."

"Ama Carie insanlara gerçekten de önem veriyor."

"Evet, babamın aksine annem gerçekten de öyledir. Ancak babamın ilgilendiği tek şey Tanrı."

"Kapıyı açık bırakma konusunda emin değilim. Dilenci falan girebilir ve bir kere girdi mi çıkarması epey zor olur."

"Gelenler annemin deyimiyle kendini asmak için bir ipi bile olamayacak kadar fakir. Anneme, 'Yabancı Hanım Carie TayTay,' derler ve yemek için dilenirler."

"Annen çok şeye katlanmış."

"Kocası yüzünden katlanmak zorunda kaldıklarının yanında bunlar hiç sayılır." Pearl annesinin Absalom'u hastalıktan ölmekte olan çocuklarını kurtarmak için Çin'den gitmeleri gerektiğine ikna etmeye çalıştığını anlattı.

"Gitmeyi hâlâ istiyor mu?"

"Hayır, artık pes etti." Pearl bir an durdu sonra devam etti. "Annemi en çok mutlu eden ziyaretçiler Amerika'dan gelen denizciler. Onlara kurabiye pişirir. Pek severler annemi bu yüzden. Yemek ve şarap faslından sonra hep birlikte *Evden Çok Uzakta*'yı söyler, hem gülüp hem ağlarlar."

Pearl'ün tahmini doğru çıktı. Çocuk korosuna katılmaya hevesli olduğumu duyunca Carie gerçekten de pek memnun olmuştu. Beni piyanonun başına götürdü. *Amazing Grace*'i söyledim.

Carie tiz notalara çıktığımda nefesimi nasıl kullanacağımı gösterdi. Sesimi germememem gerektiğini öğrendim. Bana yol göstermek için başka şarkılar da söyledi. Ne söylediğini anlamasam

da Carie'nin sesine bayılıyordum. Ders için tekrar geleceğime söz verdim. Sadece on bir yaşında olduğum için sesimin daha iyi terbiye edilebileceğini, giderek daha iyi olacağımı düşünüyordu. Birkaç ay içinde söylediği oldu. Şarkı söylemeyi ilerletmiştim. Artık yüksek perdelere zorlanmadan çıkabiliyordum. Carie'nin sesini taklit edebiliyor, söylediği her şarkıyı bir kerede ezberleyebiliyordum. Kısa zaman sonra Carie beni Absalom'un pazar seremonisinde şarkı söylemem için davet etti. Şarkıları sanki sözlerini anlıyormuşçasına duygulu bir tonda ve net bir şekilde söyledim.

Pearl gururlanmıştı. Annesi, "Söğüt için Tanrı'ya şükürler olsun," dediği zaman yüzü parlıyordu.

Absalom da etkilenmiş göründü. "İyi gidiyorsun," diye bana cesaret verdi. "Tanrı adına böyle devam et."

Babamın Tanrı'ya pek de inanmadığını, aslında numara yaptığını biliyordum. Ben de aynı şeyi yapabileceğimi düşündüm. Asıl sevdiğim şey piyano çalarken Carie'nin yanında oturmaktı. Carie hiçbir zaman Tanrı bilgimi sınamaya kalkmadı. Yanında sessizce oturmama izin verdiği için minnettardım. Çocukların müziğin zevkini çıkarma fırsatını kaçırmamaları gerektiğini söylemişti. Bazen aklına o anda geliveren bir parçayı söylemeye başlardı. Sesinde mevsimleri duyar gibi olurdum. Baharın sesi dereleri suyla besleyen Yangtze Nehri gibiydi. Yaz sesi güneşin dokunuşu, sonbahar duyularımı harekete geçiren, titreştiren renkler gibiydi. Kışı söylerken kullandığı ses ise derindi; sanki yağan karın hikâyesini anlatıyordu.

Carie'nin yanında otururken kendi annemin hayalini kurardım. O şarkı söyledikçe içimi mutluluk kaplardı. Ama nadiren de olsa kalbime bir hüzün çöküverir, tıkanırdım. Ağlamaya başlayınca

Carie beni kollarıyla sarar, "Biraz ara verelim," derdi. "Bak sana en sevdiğim parçayı çalayım."

Neşemi yerine getirmek için Carie'nin müziği her zaman işe yarıyordu. Keyfi yerindeyse de düet yapardık. Birlikte şarkı söylerken ikimizden çıkan sesin uyumunu çok seviyordum. O günlerde cennetle ilgili bir fikir edinir gibi olduysam bu anlar sayesindedir.

Carie bir gün, "Söğüt, sana Amerika'yı gösterebilmeyi ne çok isterdim," dedi.

Bana anavatanından bahsetti. Sonsuza kadar Çin'de yaşamaya hiç hevesli olmamıştı. Ama iyi bir Hıristiyan ve eş olarak vazifesi Absalom'un yanında olmak, küçük Chin-kiang şehrinde kendi barınağını kurmaktı. Bu hayat kendi seçimi değildi.

Pearl'e annesinin duygularını paylaşıp paylaşmadığını sorduğumda, beni gerçekçi bir tavırla, "Doğrusu Çin bana Amerika'dan daha çok evim gibi geliyor," diye cevapladı. Amerika'dan ayrıldığında henüz üç aylıkmış. O zamandan beri de hiç gitmemiş. "Amerika annemin evi. Ona göre benim asıl evim de orası." Bir an durakladı ve ekledi. "Ait olduğu ve er ya da geç dönmek istediği yer orası."

"Peki ya senin?"

"Ben geleceğimde ne var hiç bilmiyorum."

"Bazen memleket hasreti çekiyor musun?" Pearl bu lafıma güldü. "Hiç bilmediğim bir yerin hasretini nasıl çekerim?" Akrabalarını sordum. "İsimlerini biliyorum, ama hiçbirini tanımıyorum. Bahsi geçen teyzelerim, amcalarım ve kuzenlerim var. Hepsi de benim için yabancı. Annemler ve kız kardeşim dışında bildiğim insanlar sadece sizinkiler. Korkarım günün bi-

rinde babam dönmeye karar verecek. Ama ben Çin'den gittiğimi düşünemiyorum bile."

Onun gidişini gözümün önüne getirmeye çalışarak yüzüne baktım.

Pearl bir an düşündükten sonra, "Keşke annem de babam gibi olsaydı," dedi. "Babam için ev, Tanrı neredeyse orasıdır. Amerika ya da Çin fark etmez. Ama annemin içi kan ağlıyor. Ona göre bu yaşadığı bir sürgün. Piyanosuna bu kadar bağlı olmasının sebebi de o. Piyano Amerika'dan geldi.

Carie'nin piyanoya olan düşkünlüğünü ben de fark etmiştim. Nemden korunması için piyanonun ayaklarında koruyucular vardı. Carie piyanosunu sıkıştırılmış toprak zeminden olabildiğince uzağa yerleştirmişti. Chin-kiang'da her yağmur mevsiminin sonunda odaları su basardı. Herkes yerlere duvardan duvara kalas döşer, ahşap mobilyalar tuğlaların üstüne alınırdı. Carie'nin en büyük korkusu da piyanosunun küflenerek harap olmasıydı.

Noel gösterisi için provalara başladık. Carie şarkı sözlerini Çinceye çevirmişti. İki dilde de okuma yazma bilmiyordum. Buna rağmen şarkının İngilizce aslı daha çok hoşuma gitti. Carie'ye de bunu söyledim. Bence *Silent Night* Çince söylenildiğinde İngilizcesi kadar güzel olmuyordu. Carie, "Bir şarkı ancak verdiği mesaj kadar güzeldir," dedi.

Absalom o sene bütün zamanların en yüksek katılımını sağlamış oldu. O Noel arifesinde çocukların şarkı söyleyişi herkesi sokaklardan alıp kiliseye sürüklemişti. Absalom'un suratındaki büyük gülümsemeyi ilk kez görüyordum. Gecenin şerefine sahte örgüsünü çıkarmış, kestane renkli saçlarını omuzlarına salmıştı. Kalabalığın onun bu yeni, Batılı görünüşüne alışması biraz zaman aldı. Babamın NaiNai'a dediğine göre Absalom'un bu küçük zafere epey ihtiyacı varmış. Zor geçen bir yolculuktan henüz geri

dönmüş. Yakın köylerden birinde vaaz verirken tanımadıkları bu yabancıdan ürken, onun kendilerine zarar vereceğini sanan köylüler tarafından fena halde hırpalanmış. Köpekleri bile üstüne salıp kovalamışlar.

Pearl bana Carie'nin bahçesini gösterdi. "Annem burayı gerçek bir Amerikan bahçesi haline getirmeye niyetli. Fidanları Amerika'dan getirtti. Şuradakiler kızılcık, bunlar da annemin gözdesi olan Lincoln gülleri."

Kızılcıkları göstererek, "Bunlar aynı Çin kelebeği çiçeğine benziyor," dedim. "Lincoln gülleri de bizim şakayıkları andırıyor."

"Bir çeşit bağlantı vardır kesin. Annem hep Tanrı'nın doğayı tıpkı insanları yarattığı gibi var ettiğini söyler. Bu onun cömertliğinin işareti."

"Tanrı'ya gerçekten inanıyor musun Pearl?"

"İnanıyorum. Ama beni tanıyorsun. Ben bir yandan da Çinliyim. O yanım ailemle konuşamıyor. Onlar da buna pek aldırmıyorlar ya!"

Usulca, "Kafan karışmıyor mu? Yani... Tanrı konusunda?" diye sordum.

Pearl önünde duran taşa bir tekme attı. "Tanrı'nın annemin dualarına karşılık vermemesine bozuluyorum."

"Peki, annen Tanrı'ya kızgın değil mi?

Pearl, "Annem Tanrı'ya değil babama kızgın," diye açıkladı. "Dört erkek kardeşimin de ölmüş olmasını hâlâ kabullenemiyor."

"Hiç vaaz vermemesinin nedeni o mu? Çincesi babanınkinden çok daha iyi halbuki."

"Annem, babamın üstendiği göreve olan inancını kaybetmemeye çalışıyor. Bana artık her şeye iyi tarafından bakmakta zorlandığını söyledi."

"Tanrı'daki iyiliği bize asıl annen gösteriyor."

"Başkalarına yardım etmenin içindeki acıyı azalttığını söylüyor."

Pearl'e, NaiNai'ın hep söylediği bir sözü tekrarladım. "Yen içinde kalan kırık kol her zaman kadının koludur. Anneciğin de çılgın kocası için ailesinden vazgeçmek zorunda kalmış."

Tanrı'nın Carie için garip bir yol çizdiğine karar verdik. İlk başlarda çevresindekiler onu Absalom'un kilisesine çekmekte başarılı olamamıştı. Ama yerli halka yardımcı olmaya başladığında işler değişmişti. Hastaları ve ölüm döşeğindekileri ziyaret etmiş, onları ve hayvanlarını Amerikan ilaçlarıyla tedavi etmiş ve karşılığında para ya da hediye kabul etmemişti. İşte o zaman halk yavaş yavaş kiliseyi doldurmaya başlamıştı.

Carie Pearl'ün dikkatini derslerinden uzaklaştıracağım konusunda endişelense de Absalom arkadaşlığımızı destekliyordu. Babama söylediği şuydu: "Pearl arkadaşını iyi yönde etkileme fırsatı yakaladı. Böylelikle Tanrı'ya büyük bir hizmette bulunuyor."

Absalom bu arkadaşlığı cesaretlendirmek için bana hediyeler verirdi. Bunlardan biri de kendi elleriyle çizdiği bir İsa resmiydi. Bana İncil'i öğretmek için Pearl'ü görevlendirdi. İncil'i Çinceye kendisi çevirmişti. Çalışmaktansa aylaklık ediyorduk. İkimiz de dikkatimizi Tanrı meselelerine veremiyorduk. İncil okuyan sesimiz sadece Absalom'un gölgesi pencerede belirdiğinde dramatik bir tonda yükseliyordu.

Carie, Pearl'e birlikte geçirdiğimiz zamanla ilgili olarak yeni kurallar koymuştu. Benimle oynamasına ancak derslerini bitirdikten sonra izin vardı. Pearl eğitimini evde Carie'den alıyordu. Bundan başka bir de Çince dersi aldığı elli yaşlarında, çöp gibi sıska bir adam olan Bay Kung vardı.

Ders zamanlarında kapının önünde oturarak sabırla beklerdim. Fark ettim ki Pearl, Bay Kung'un programından ilerideydi.

Bütün Erkekler Kardeştir'i daha o derse sıra gelmeden okumuştu bile. Anlattığına göre kitap bir grup fakir köylü hakkındaydı. Çaresizliğe düşerek haydutluk yapmaya başlıyor fakat hikâye ilerledikçe adalet arayışına giriyor ve birer kahramana dönüşüyorlardı. Kitaptaki yüz sekiz karakteri ezbere bilen Pearl, Bay Kung'u etkilemişti. Gene de bütün Çinli hocaların aynen yapacağı gibi Pearl'ü eleştirmekten geri durmadı. "Esasen akıllı bir kişi..." diyerek söze başladı. Keçisakalını iki parmağıyla sıvazlayarak devam etti. "Mükemmel olduğunu saklamasını bilecek kadar zeki olmalıdır."

Pearl adamı uysalca, "Peki, Bay Kung," diye cevapladı ve bana gizlice göz kırptı.

Absalom'un babamı papaz olarak tayin ettiği gün babam için kutlanacak bir gündü.

"Kilisenin muhafızı olmak başıma gelen en iyi şey sanırım." Babam kapının eşiğine oturdu. Sevinçten ağlayacak gibiydi.

Bu kadar mutluluk NaiNai'a fazla gelmişti. "Bana söz ver evladım. Her türlü zorlukta yanında olup Absalom'u onurlandıracaksın."

Babam ruhani bir hürmetle annesine söz verdi. Absalom da kilisesinin sorumluluğunu vermek üzere babamı eğitmeye başladı.

NaiNai babamı sorguya çekti. "Peki, kiliseyi sen devraldığında efendi Absalom ne yapacak?"

"Absalom açılmak istiyor. Kırsal bölgenin içlerine doğru gidecek."

Babam birden sustu. Sonra NaiNai'a içini döktü. Yeni göreviyle çok gururlanıyordu, ama kendini Tanrı'ya adamak konusunda hâlâ kuşkuları vardı.

Oğlunu iyi tanıyan NaiNai içini çekti. Babam, Absalom'u hayal kırıklığına uğratacaktı. "Vah vah! Absalom kuzuları kurda emanet ediyor."

Babam açıklamaya çalıştı. Bu işe para yüzünden kalkıştığını hiç saklamamıştı. Beklenmeyen terfi Absalom'un bir diğer Tanrı adamıyla giriştiği kavga sonucunda gelmişti.

NaiNai, "Tanrı nın başka adamı da mı varmış?" diye sordu.

"Yeni bir misyoner var. Bir Baptistmiş."

"Absalom da Baptist mi?"

"Hayır, Absalom Presbiteryen."

Aradaki farkın ne olduğunu doğrusu babam da bilmiyordu. Absalom açıklamıştı, ama bu açıklama kafasını daha da çok karıştırmıştı.

"Absalom'a göre Chin-kiang onun bölgesi. İşte bu kadar," diyerek babam noktayı koydu.

Baptist, kızıl saçları olan tek gözü bantlı, iri yarı bir adamdı. Kilisemize sıkça gelmeye başlamıştı. Absalom'un her şeyi yanlış bildiğini söyleyerek cemaati kışkırtıyordu. "Örneğin," diyordu vaftiz törenine dikkat çekerek, "Başı tamamen suya batırması gerekir. Halbuki Absalom sadece su sıçratıyor."

Bu da Çinlilere mantıklı geliyordu tabii. Biraz su ruh için iyi bir şeyse daha çok su daha da iyi demekti. Sırılsıklam olmaksa en iyisi anlamına geliyordu.

Absalom, Baptist'in işini bozmak için burada olduğuna inanmıştı. Hıristiyan olmaya ikna ettiği insanları kışkırtarak cemaate fitne sokuyordu. "Kafalarına benim hakkımda kuşku tohumları ekiyor."

Baptist'le kilisenin dışındaki ilk karşılaşmamızda ne yapacağımı bilemedim. Çekip gidersem saygısız davranmış olacaktım.

Ben de suya daldırarak vaftiz etme konulu vaazını bitirene kadar bekledim.

Rakibi artık çok oluyordu. Absalom intikam alacağına yemin etti.

NaiNai hafif bir memnuniyetle çok isabetli bir tahminde bulundu. "Yengeçle ıstakoz kapışırsa bu işten balıkçı kârlı çıkar." Balıkçıdan kastettiği de babam oluyordu.

Babam bu iddiaya karşı çıkmadı. "Absalom'u karısına dert yanarken duydum," dedi. "Bu kâfirleri eğittim, iş verdim, Hıristiyan öğretisinin temel ilkelerini aşılamak için onca derde girdim. Kilisemin müstakbel üyeleri bu Baptist'in tarafına geçerek onu onurlandırırsa bu düpedüz din hırsızlığıdır." Babam bunları söylerken Absalom'u çok iyi taklit etmişti.

"O kadar ciddi demek!" NaiNai endişelenmişti.

Babam, "Hem de nasıl!" dedi. "Bu terfi başka türlü nasıl olabilirdi ki? Absalom aptal mı?"

NaiNai babamı uyardı. "Dursan iyi edersin."

Babam gülümsüyordu. "Bunların kavgası sürerse benim de işime gelir."

NaiNai kafasını iki yana sallayarak söylendi. "Kırık bir köprünün üstünde yürüyen topal eşeksin. Er geç aşağı düşeceksin."

Babam, "Artık senin sandığın o çürük karakterli adam değilim," dedi. "Absalom'un kilisesine saygısızlık eden kişi ben olmayacağım. Absalom'un kazanmasını sağlayacağım."

NaiNai'ın gözlerine yaşlar doldu. "Benim tek dileğim temiz bir vicdanla ölmek."

Babam cebinden bir dizi bakır para çıkardı ve NaiNai'ın başucuna bıraktı. "Absalom bunları ilaçların için verdi anne."

NaiNai yüzünü avuçlarına gömerek hıçkırmaya başladı.

"Absalom şimdi nerede?" diye sordum.

"Kırsalı turluyor. Belki şu anda bir sınıftadır."

"Absalom ders mi veriyor?"

"Evet."

"Peki, ne öğretiyor?"

"İncil tarihi, felsefe, din, Yunanca ve İbranice. İncil öğretisini yaymak için çalışıyor."

"Öğrencilerin arasında hiç kadın var mı?"

"Hayır, hepsi erkek."

"Nerelere gidiyor?"

"Gidebildiği kadar uzağa." Babam bir an sustu. "Absalom tutkulu bir adam. Hıristiyan tanrısı günün birinde onun sayesinde Çin'i fethedecek."

İyi eğitim almış pek çok Çinli gencin Absalom'un peşinden gittiğini görmek babamı hayrete düşürmüştü.

"Absalom bazı Çinli Müslümanları bile yollarından döndürdü." Şaşkın bir ifadeyle kafasını kaşıdı. "Sanırım genç insanları çeken şey, Absalom'un Tanrı adına yaptığı mücadeleyi sürdürmedeki kararlılığı. Kendini tam anlamıyla buna adamış. Çok da inatçı. Neredeyse bağnazlık derecesinde... Gençler enerjisine ve kararlılığına tapıyorlar âdeta. En önemlisi de sattığı şeyin tanrısal bir zafer olması. İnsanlar güçlü birinin, bir liderin peşinden gider."

"Tanrı'ya yüzde yüz inanmadan nasıl papaz olabilirsin baba?"

Babam utanmıştı. "Sesini alçalt sevgili kızım ve sırrımı iyi sakla. Tanrı'nın sesini duyacağım gün gelecek, biliyorum. Absalom da buna inanıyor."

"Peki, o günün gelmesini gerçekten istiyor musun?"

"Evet, istiyorum."

"Umarım doğru söylüyorsundur."

"Doğru söylüyorum."

1901 yılında kış acımasız bir şekilde soğuk geçti. Gökyüzü ve kenti çevreleyen tepeler rüzgâr ve kardan oluşan amansız bir girdaba dönüşmüştü. Güney Çin'de nadiren gerçekleşen bir kışı yaşıyorduk. Vadiler gün boyu beyaz bir yorganın altında suskun ve ıssızdı. Havanın böyle olması babamın Absalom'a verdiği sözü tutmasına yardımcı oluyordu. Kiliseye katılım sağlanmıştı. İçerisinin sıcaklığı yoksulları kiliseye çekiyordu. İsa'nın portresi altında toplanarak dua ediyorlardı.

Babamın İncil yorumları Absalom'dan farklıydı. İncil hikâyelerini, Çin halk öykülerini anlatır gibi anlatıyordu. Konuları öyle ayarlıyordu ki hikâyeler her zaman dinleyenlerde merak uyandırarak başlıyor, herkesi mutlu edecek bir sonla bitiyordu.

Absalom döndüğünde babamın bütün bu yaratıcı buluşlarından ve abartılı anlatımından rahatsız olduğunu saklamadı. Özellikle de İsa'yı, Maymun Kral ve benzeri mitolojik kahramanlarla benzeştirmesinden hiç hoşlanmamıştı. Babam, Maymun Kral'ın da İsa gibi iyi yürekli olduğunu söyleyerek kendini savundu. Bir şekilde dinleyenlerin gelmeye devam etmesini sağlaması gerekiyordu.

Absalom, "Bundan sonra İncil'e tamamen sadık kal," diye buyurdu. "İnanç sahibi olanın yolculuğu yoksulluk ve fedakârlık gerektirse de bir ömür boyu sürer. Bunu da iyice vurgula."

Babam Absalom'u hiç değilse Budizm'den söz etmeye ikna etti. "Merak etme, Hıristiyanlık fikrine alıştırmak üzere sadece genel bir kavram olarak bahsedeceğim." Absalom'un kuşkularını gidermek için de ekledi: "İnançlarının kötü ve saçma olduğunun söylenmesinden hiç kimse hoşlanmaz."

İnsanlar kiliseye gelmeye devam ediyor ama kimse din değiştirmeye yanaşmıyordu. İçgüdülerine güvenen babam da yine yaratıcılığına başvurdu. Civardaki bir falcıdan esinlenerek İncil hikâyelerini oyun kâğıtları üzerine resmetti. Köylülerle oyun oynarken bu kâğıtları kullanıyordu. Kiliseye katılmanın ve Tanrı'ya itaat etmenin ödülleri iyi hasat, erkek evlat ve uzun ömürdü.

Cezaları tasvir etmek için de Çin cehennemini anlatan öykülerden yararlanıyordu. Bu öykülerde kadın ve erkeklerin vücutları parçalanıyor ve canavarlara yem yapılıyordu.

Babam Hıristiyan azizlerinin isimlerini Çin tanrılarının adlarıyla değiştirdiğinde Pearl neredeyse gülmekten katılacaktı. Meryem, Guan-ying olmuştu.

"Sadece bu bile babamın saçlarını kendi elleriyle yolmasına yeter."

"Uzun yolculuklara gittiği zaman babanı özlüyor musun?" diye sordum. Ama özlemiyordu. "Özleyecek kadar iyi tanımıyorum ki onu!" dedi. Buna karşılık Pearl, babama bayılıyordu. Babamı eğlenceli, komik ve yaratıcı buluyordu. Özellikle Çin yeni yılı için yazdığı şiir ve bilmecelerle çok eğlenmişti. Babam bunlardan başka bir de gelenlere üzerine İncil'den alıntılar yazdığı çubukları çöp çeker gibi çektiriyordu. Bu fikri Budist tapınağından çalmıştı. Şans için çubuk çekmek orada ayinin bir parçasıydı.

Absalom hâlâ şikâyetçiydi. Hatta babamı kovmakla bile tehdit etti. Ama bir taraftan da babamın elde ettiği başarıdan etkilenmişti. Kiliseye gelenlerin sayısı hızla yükselmekteydi. Pek fazla insan din değiştirmemiş olsa da Chin-kiang Kilisesi artık bütün eyalette tanınıyordu.

Babalarımız her ikimize de arkadaşlarımızla din konusunda konuşmamızı söylediler. Ben ise ecnebi bir tanrıdan bahsetmek konusunda rahat değildim. Bu hislerimi Pearl de paylaşıyordu.

Oyun arkadaşlarımıza pazar günleri kiliseye gelsinler diye ufak tefek yiyeceklerle rüşvet veriyorduk. Ne var ki gelenler babamın İncil hikâyelerini bir kere dinledikten sonra artık yeni hikâyeler beklemeye başlıyor ya da bir daha görünmüyorlardı. Bu arada bahar da gelmişti. Çiftçiler tarlalarda çalışmak için evlerine döndüler.

Absalom çıktığı son geziden döndüğünde babam katılım düştüğü için endişeliydi. İşini kaybetmeyi göze alamazdı. Hikâyeleri canlı tutmak için gece gündüz çalışıyordu.

Pek çok pazar Pearl'le kilisenin arka sıralarında oturarak babamın boş sıralara yaptığı konuşmaları dinledik. Pearl kalabalığın azalmasına aldırıyor gibi görünmüyordu. Her zaman olduğu gibi burnunu kitaplarına gömmüştü.

Babamın işini kaybetmesi fikri beni telaşlandırdı. NaiNai'ın hastalığı kış boyunca kötüleşmişti. İlaçlar artık işe yaramıyordu. Daha fazla borca düşmemizi istemediği için doktora gitmeyi de reddediyordu. NaiNai'ı kaybedebileceğimi düşününce gözlerime yaşlar doldu. Yaşları silmek için çenemi kaldırınca kilisenin tavanına gözüm ilişti. Garip bir şey vardı. Kirişler kahverengi lekelerle kaplıydı. Pearl'e de gösterdim. Lekeler böcek miydi yoksa?

Sonraki birkaç gün tavanı izledik. Böcekler hareket etmiyordu. Bir hafta sonra kahverengiliğin hafifçe kabarıp yeşerdiğini fark ettik. Tavanda yapraklar bitmişti.

"Tavanda yapraklar büyüyor." Pearl'le birbirimize baktık. Heyecanlanmıştık.

Bir hafta daha geçtiğinde tavanın bir köşesi tamamen yaprakla kaplıydı. Önce pencereye daha sonra da kapı pervazlarının tepesine doğru ilerleyerek büyüyorlardı. Onlar da görsün diye arkadaşlarımıza haber verdik. Geldiler, gördüler ve evlerine giderek anne babalarına kilise tavanındaki yeşil mucizeyi anlattılar.

Sonunda büyüyen yeşilliğin söğüt filizi olduğu ortaya çıktı. Kirişler söğüt ağacından yapılmış kerestedendi. Kabukları soyulup rendelenmiş olsa da ılık bahar mevsimiyle hayata dönmüşlerdi.

Ecnebi tanrının, varlığını belli etmek için işaretler yolladığı haberi insanların telaşla kiliseye dönmelerini sağladı. Babam da tavana Tanrı'nın Bahçesi adını verdi. Absalom'un döndüğü gün her yer tıklım tıklımdı. Kirişler çiçek açmış gibiydi. Kimisi bir buçuk, iki metre uzunluğunda yeni filizler vardı. Pencereden gelen esintiyle bir dansçının elbisesi gibi hafifçe uçuşuyorlardı.

Babam Yeni Ahit'ten pasajlar okurken Absalom onun yanında duruyordu. Kalabalık, Tanrı'nın mucizesini iş başındayken görmekten hoşnut bir halde babamı dinliyordu. Arılar, kelebekler ve kuşlar odanın kah içine kah dışına uçup duruyor, küçük çocukların aklını başından alıyorlardı.

5

Şehre gezici bir opera topluluğu gelmişti. Wan-Wan Tınıları topluluğu, İlkbahar Ay Festivali için *Kelebek Âşıklar*'ı oynayacaktı. Pearl'le birlikte haberi ilk duyduğumuz andan itibaren kendimizi kaybetmiş gibiydik. NaiNai da hevesliydi. Bunun ölmeden önce görmek isteyeceği son gösteri olduğunu söyledi. Pearl de Carie'den bizimle gelmek için yalvar yakar izin aldı.

Etkinlik için hazırlanıp süslendik. Ben pamuklu kumaştan mavi çiçekli bir elbise giydim. Pearl'ün üzerindeyse pembe kelebeklerle işlenmiş mor, ipek bir elbise vardı. Dalgalı saçlarını dikkatlice siyah elişi başlığının içine tıkıştırmıştı. Arkadan bakıldığında ikiz gibi görünüyorduk. İkimiz de yasemin tomurcuklarından yaptığımız kolyeleri takmıştık. Nehir kenarı boyunca gösterinin yapılacağı alana doğru el ele yürüdük.

Sahne nehrin hemen kıyısında, dört sütunu olan, uzun zaman önce terk edilmiş bir tapınakta kurulmuştu. İzleyiciler gün batarken gelmeye başladı. Nehirden kayıkla gelenler de vardı. Kimisi evlerin çatısına çıkmış, oradan izleyecekti. Bir grup insan da epey ilerideki bir tepeye çıkmıştı. Pearl'le birlikte NaiNai'ı ortamıza alarak kalabalığa karıştık. Sahneye yakın bir noktaya yerleştik. Perdenin açılmasını beklerken NaiNai soya yemişi çıkartarak ikimize paylaştırdı.

Davulların sesini duyduk. Kalplerimiz heyecanla çarpmaya başladı. Kalabalıkla birlikte alkış tuttuk. "Wan-Wan Tınıları! Wan-Wan Tınıları!"

Perde açıldı. Ortamı ısıtmak üzere sahneye çıkan çığırtkanlardan sonra perende atan bir dizi akrobat göründü. Ardından koro şarkıcıları hikâyeyi sundular. Az sonra aktörler sahneye çıktı. Erkek sevgili olan yakışıklı Liang'ı oynayacak baş aktör aslında bir kızdı. Çok ağır bir makyajı vardı. Yeşim taşından uzun boncuklarla süslü, güneş renginde muhteşem bir kostüm giymişti. Sesinde opera meraklılarının bakır diye adlandırdıkları o eşsiz tını vardı. Bakır, genç erkek sesi için en üstün kabul edilen tondu. Söylediği Wan-Wan ezgisi duyulunca NaiNai'ın gözleri mutlulukla yaşardı.

Gözlerim Liang'ın hiçbir hareketini kaçırmıyordu. Sevgilisi Yin-tai eşsiz bir güzelliğe sahipti. Uzun kollu pembe bir giysi vücudunu sarıyordu. Bulutlardan inen bir tanrıça gibi edalıydı. Tatlı bir sesi vardı, ama söylerken biraz nefes nefese kalıyordu.

Gece iyice çöktü. Sahne, fenerlerin ışığında pırıl pırıl aydınlıktı. Aşk hikâyesi gözlerimizin önünde gelişti. Âşıklar tutkularını ortaya koyuyor, onları ayırmaya çalışan feodal baskıya karşı çarpışıyorlardı. Sona erdiğinde Pearl de ben de hıçkırıyorduk. Âşıklar toplumun zalimliği karşısında kendi canlarına kıymışlardı.

Pearl sonradan *Romeo ve Juliet*'in bu Çin versiyonunu, daha Shakespeare'in adını bile duymadan önce okuduğunu söyledi.

Âşıklar, kelebek olarak hayata geri döndü. Yeniden birlikte olup sonsuza kadar mutlu yaşayacaklardı. Bu, sonu mutlu biten bir trajediydi. Devasa kanatlarını açarak şarkılarını söylediler:

Rüyalarıma yenik düştüm.
Yollara düştüm, aradım sonunda buldum seni
Verandada oturduk birlikte
Bana o eski tatlı ezgiyi mırıldandın
Aniden uyandım
Kimse yoktu yanımda
Ayın parlak ışığı
Yansıyordu ölü yapraklarda
Sanki ölüp gitmiştin çoktan

Gösteri bittikten sonra NaiNai'a eve kadar eşlik ettik. Sonra da geri dönüp sahne çıkışında beklemeye başladık. Oyuncuları bir kez daha görebilmeyi umuyorduk. Rol alan herkesin kadın olmasına hayran kalmıştık.

Kızların gözetmeni olan kaplumbağa suratlı kadının başında saç yoktu. Operadaki kötü ruhlu zengin adamı oynayan oydu. Liang'ı ve sevgilisi Yin-tai'yi oynayan iki kızı uzaktan tanıdık. Yin-tai kostümü ve makyajı yokken iskelet gibi sıska bir kızdı.

Bir tabureye oturarak başını duvara yasladı. Solgun ve hasta görünüyordu. Liang botlarını çıkarmasına yardım etti. Sonra da kostümleri katlamaya başladı.

Topluluk nehrin aşağı kıyısına demirli iki teknede kalıyordu. Burası nehre dışkı ve çöplerin döküldüğü kısımdı. Havada iğrenç bir koku olmasına rağmen kaplumbağa suratlı bizi ailelerimizi çağırmakla tehdit edene kadar oradan ayrılmadık.

Dönüş yolunda hep operadan konuştuk. Operanın açılış müziğini ve Wan-Wan melodisini söyleyerek eğlendik. Kollarımızı aşağı yukarı sallayarak kelebekler gibi dans ettik.

Ertesi gün öğleden sonra yine buluştuk. Topluluk bir sonraki gösterilerini yapacakları şehre gitmek üzere ayrılmadan önce onları ziyarete gittik ve beklemediğimiz bir duruma tanık olduk. Kızlar akrobatik hareketlerini sert taş kaldırım üzerinde çalışıyorlardı. İşte o zaman ailelerimiz bizi satmadığı için kendimizi şanslı hissettik.

Sonunda Liang'ı bulduk. Suyun kenarında çamaşır yıkıyordu.

Pearl kendini tanıttı ve hayranlığımızı dile getirdi.

Liang minnettar bir bakış attı, ama hemen gözlerini kaçırdı. Gözlerinde yaşlar vardı.

Pearl, "Ne oldu?" diye sordu. "Arkadaşınız nerede, Yin-tai?"

"Hasta."

"Belki de sadece yorgundur. Bir iki gün dinlenince her şey yoluna girer. Eminim iyileşecektir."

"Hayır, hiç umut yok."

"Ne diyorsunuz?"

"Verem yüzünden ölüyor." Liang artık hıçkırarak ağlıyordu. Yıkamakta olduğu çamaşırlardan birini çekti ve bize kan lekesini gösterdi.

İkimiz de çok üzgündük. "Bu akşam gösteriniz yok muydu?"

"Gösteri az önce iptal edildi." Liang yıkılmıştı. "Doktor bu akşamı çıkaramayacağını söylüyor."

Teselli etmek için söyleyecek bir söz bulamadık.

O güzel oyuncu öldü. Doğru dürüst bir cenaze için paraları da yoktu. Kaplumbağa suratlı kadın cesedi nehre attı. Kızcağız topluluğa satıldığı zaman çok genç olduğu için ailesinden hiç kimseye haber vermediler. Pearl olan biteni annesine anlatınca Carie hemen Absalom'a ve babama haber verdi. Birlikte giderek cesedi nehirden çıkardılar. Absalom basit bir tören hazırladı ve oyuncuyu eski kilisenin arkasına gömdüler. NaiNai, Wang Ah-ma ve Leylak genç kızı yıkayarak operaya giderken giydiğim elbiseyi giydirdiler. Elbise üstüne tam gelmişti.

Liang bize veda etmeye geldi. Üzüntüsünden uyuşmuş gibiydi. Bir an aklıma sahnedeki hali geldi. Ölen sevgilisine olan sonsuz aşkını ifade edişi gözlerimde canlanmıştı.

Pearl ağlamadan duramıyordu. Haftalar sonra Absalom'a giderek cevap aradığı bir sorusu olduğunu söyledi. "Tanrı Yin-tai için neden hiçbir şey yapmadı?"

"Tanrı'nın esirgeyiciliğine hak hazanmak emek gerektirir."

Pearl çekingen bir tavırla NaiNai'a geldi. Kendisini Budist tapınağına götürmesini ve kutsal Budist yazılarından "Cennetlik Ölümler ve Yaşamın Döngüsü" adlı bölümü okumasını rica etti. NaiNai okumayı bitirince tütsü yaktık ve Yin-tai'yi canlandıran güzel kızın ruhu için dua ettik.

Pearl kendi kendine konuşur gibi, "Sevinçli olmak ve bedbaht olmak ne demek yeni yeni kavramaya başladım," dedi. "Hakiki olan her şey güzeldir diyen Budistleri gayet iyi anlıyorum artık."

Kaplan yılıydı ve dizanteri pek çok can alıyordu. NaiNai da hasta olanlardan biriydi. Çinli doktor onun Batı'dan gelen ilaçları kul-

lanmasına izin vermedi. Tavsiye ettiği şifalı bitkilerin bu ilaçlar yüzünden etkisiz kalacağını söylüyordu.

Babam elinde avucunda ne varsa harcamıştı. NaiNai yine de kötüye gidiyordu. Komşularımızdan biri gelip NaiNai'ın ölmek üzere olduğu haberini verdiğinde Pearl'le birlikteydim. Yanına vardığımda bilincini neredeyse tamamen kaybetmişti. "Carie..." diye sayıklıyordu.

Hemen evden çıkıp Carie'ye koştum. Carie tek kelime etmeden ilaç çantasını kaptı.

"Annemi kötü ruhlar ele geçirdi." Babam yaşadığı panik yüzünden saçmalıyordu. "Sakın dokunma yoksa sana da musallat olurlar."

"İyi bir Hıristiyanın ağzına yakışmayan sözler bunlar. Absalom seni İsa'nın yoluna döndürmedi mi? Zaman kaybıymış besbelli." Carie ilaç çantasını açtı. "Uzak dur buradan."

Carie ilaç ampulünü ve iğneyi çıkardı. NaiNai'a bir doz ilaç verdi. "Bu yeterli olur. İşe yaramazsa haber verin. Elçilikten doktor çağırırız."

NaiNai gece yarısı su istedi. Güneş doğarken de acıkmıştı.

Babamın minnettarlığı öylesine büyüktü ki Carie'nin önünde diz çöktü. Absalom, NaiNai'ın yaşamasının Tanrı'nın iradesi sayesinde olduğunu söyledi.

"NaiNai'ın iyileşmesinin Carie'yle ilgisi yok. Tanrı kilise cemaatinin toplu dualarına karşılık verdi."

Babam o saniyeden itibaren numara yapmayı bırakmıştı. Artık gerçek bir Hıristiyan olmuştu. NaiNai da öyleydi. Küçük Buddha heykeline tamamen veda etti. Onun yerini kilden yapılma bir İsa heykelciği aldı. Bu heykelcik de Absalom'un hediyesiydi.

Bazı şeyler yine de değişmiyordu. NaiNai'ın Hıristiyan cennetinde melekler yerine şeftali çiçekleri, kelebekler ve sinekkuşları vardı. Tanrı'nın yaşadığı yerde çam ve bambuyla kaplı dağlar ve yüzeyinde bulutların yansıması olan göller vardı. Hem Pearl hem de benim için en eğlenceli olan kısım NaiNai'ın cennette Tanrı'nın geyik sırtında yolculuk etmesi, uzun yollara da turna kuşunun kanatlarına tutunarak gitmesiydi.

On iki yaşımıza gelmiştik. Pearl artık Chin-kiang'da yaşayan hemen hemen herkesi tanıyordu. Patlamış mısır satan adam her ikimiz için de şehirdeki en gözde tipti. Şehre ayda bir gelirdi. Teni kömür rengiydi. Koyu bir kuzey lehçesiyle konuşurdu. Saçları kirden yapış yapış, üzerinde daima her geçen her seneyle yeni bir yama edinmiş olan aynı kirli giysi vardı. Asla gülümsemezdi, ama ondan daha tatlı bir adam olamazdı. Yelpazeye benzeyen burnu hep kömür tozuna bulanmış olurdu. Küçük el arabasını köyden köye gezdirirdi.

Adamın arabasında gülle biçiminde demir bir tava vardı. Ocak teneke konserve kutularından yapılmıştı. Tahtadan körük, metal bir boruyla dip tarafından bu ocağa bağlıydı. Bir küfe odun yan tarafta durur, odunların üzerinde de bez bir torba bulunurdu. Adam tavayı ısıtınca ve ateş yükselmeye başlayınca heyecanımız artardı. Büyükler güllenin patlayabileceğini söyleyerek bizi uyardığından fazla yaklaşmadan belli bir uzaklıktan izlemekle yetinirdik.

Orada durup saatlerce adamı izleyebilirdik. Sol eliyle gülleyi döndürürken sağ eliyle de körüğü çalıştırırdı. Mısırların patlayacağı anı kestirmek için saate ihtiyaç duymuyordu. Isının yeteri kadar yükseldiğini anlayınca bez torbayı tavanın üzerine geçirir,

sonra demir bir çubuk kullanarak tavanın kapağını oynatırdı. İşte o zaman küçük bir patlama sesi duyulurdu. Bu ses çocukların dört gözle beklediği bir sesti.

Patlamadan hemen önce adam da, "Pat!" diye bağırırdı.

Bazı küçükler kulaklarını, hatta bazıları gözlerini bile kapatırken biz keyifle patlama seslerinin tadını çıkarırdık. Sesin ardından o nefis koku gelir, bez torba anında dolardı. Küçücük bir mısır ya da pirinç tanesinin kendi büyüklüğünün kat kat üstüne çıkıvermesi bize büyülü geliyordu.

Carie de sonunda bize bir kutu kurutulmuş mısır vermeye ikna oldu. Sevinçten havalara uçtuk. Hava kararmış, mısırcı çoktan gitmişti. Peşinden koşup yakalamayı başardık. Bizim için de mısır patlatsın diye yalvardık. "Olmaz!" dedi. Ocak soğumuştu. Yalvardıkça yalvardık ve yardım etmeyi teklif ettik. Sonunda ikna oldu.

"Peki," dediği zaman sevinçten dört köşe olduk. Ben tavayı çevirirken Pearl de körüğü çalıştırıyordu. Alevler canlandı. Pearl bir yandan ya gülle patlarsa diye mısırcıyı gözlüyordu. On dakika kadar sonra beklediğimiz an geldi ve işi mısırcıya devrettik.

Gürültülü bir patlama oldu. Sağır olmaktan korkmuştuk.

O gece patlamış mısır her zamankinden daha lezzetliydi.

Mısırcının peşinden ayrılmaz olmuştuk. Adamı tutkuyla takip edip duruyorduk. Carie bir avuç mısır yüzünden ikimizin de şapşala döndüğünü söyledi. Pirinç kavanozu hedefimiz haline gelmişti. Çok geçmeden hububat deposunu azar azar boşalttığımızın farkına vardı. Mısırcının bir sonraki gelişinde Carie kızgın bir şekilde ortaya çıktı ve adama dolandırıcı olduğunu söyledi. Gür sesiyle öyle bir bağırıyordu ki bütün kasaba duydu. Ardından Carie mısırcıyı kolundan yakaladı ve defolup gitmesini söyledi.

Çok utanmıştık. Adamcağız eşyalarını toplarken Carie'yi tutmaya çalıştık, ama o yumruğunu sallayarak, "Sakın bir daha buraya gelip çocuklarımı kandırmaya kalkma," diye bağırdı.

Mısırcı arabasını çekerek hızla uzaklaştı.

Günlerce üzüldük. Mısırcıyı unutmayacaktık. Adamcağızın işlerini bozduğumuz için suçluluk duyuyorduk.

6

Absalom çok meşguldü. Şehre yeni gelen birini ikna etmek için çabalıyordu. Chan on altı yaşında, Kanton'dan gelmiş bir marangozdu. Hafifçe topallardı. Absalom'a söylediğine göre eski patronundan dayak yemişti. Evsizdi. İşi yoktu ve epeyce borcu vardı. Absalom ona barınak ve yiyecek karşılığında iş vererek kol kanat gerdi. Yeni bir kilise istiyordu ve nasıl bir kilise istediğini de iyi biliyordu. Her şeyi iyice planlamış, ana caddede, pazara yakın bir güzergâhta düzayak bir arazi almıştı.

Ne yazık ki Absalom'un planında marangozun inatçılığı ve tuhaf tasarım anlayışı hesaba katılmamıştı. Chan akıllı olmasına akıllıydı ama söz dinlemeyi beceremiyordu. Absalom'un estetik anlayışı ona göre pek çirkindi. Chan büyürken Çin tapınaklarının inşaatında çalışmıştı ve yaptıklarıyla övünüyordu. Ataları yasak şehri yapanlar arasındaydı. Chan bir *tokung* ustasıydı. Geleneksel ahşap işçiliğinde çok iyiydi ve ona yeteneklerini gösterme fırsatı verilmediği için mutsuzdu. Absalom'u ikna etmek için elinden geleni yaptı. "Çin mimarisinin en iyi uygulamalarında her zaman *tokung* kullanıldı," dedi. "*Tokung* güç, zenginlik ve asalet demektir."

"Hiçbiriyle ilgilenmiyorum." Absalom gayet kararlıydı. "Burası Tanrı'nın sevgili kullarının buluştuğu bir çatı olacak. Hiçbir ruh diğerinden daha az ya da daha çok değerli olamaz. Kilise gelenlere güç, zenginlik ve asalet değil, sadelik, tevazu ve yakınlık duygusu vermeli." Absalom'un kilisesinde Batı mimarisi

kullanılacaktı, işte o kadar. Kilise gösterişiyle gelenlerin gözünü korkutmamalı, tersine davetkâr olmalıydı.

Chan ise şaşkındı. "Ustalığımı göstermeme izin vermeyecek misiniz? İsa'ya bir tapınak yapılmalı, bu basit ev değil."

Bu didişme bir süre daha devam etti. Chan kibar ve itaatkârdı, ama Absalom arkasını döndüğü anda bildiğini okumaya başlıyordu.

Sonunda Absalom, Chan'i kovmakla tehdit etti. Bütün pencereler değişecekti. Chan ve ekibine emirler yağdırdı. "Pervazların incelmesini istiyorum. Basit, sivri uçlu kavisleri olsun. Dediğimi yapın yoksa herkesi yollarım. Anlaşıldı mı? Herkesi!"

Chan çaresizlik içinde pes etti. Ona göre bu gösterişsiz taş yapı mesleki itibarına yapılmış bir hakaretti. Absalom ise tam tersini düşünüyordu. Yapılanın mükemmel bir çalışma, bir başyapıt olduğunu söyledi. Ustalığı için Chan'i kutladı.

Marangoz kilisenin içinde çalışmaya başlarken fikir vermeleri için arkadaşı olan mahalli sanatçıları ve heykeltıraşları davet etmişti.

Gelenleri, selamlama faslını atlayan Absalom'un uyarıları karşıladı. Absalom, "Her biriniz Çin tanrılarını tasvir etmekte ustasınız, biliyorum," dedi. "Haberiniz olsun girişte duracak olan İsa heykelinin Buddha'ya benzemesini istemiyorum. İsa'nın yüzünde tapınak bekçisi tanrınızın zalim ifadesi olmayacak. Sakın dişlerini göstermeyin. Sunakta duracak olan İsa'ya gelince, o da asla mutfak tanrınıza benzetilmeyecek... Ve Tanrı esirgesin, İsa'yı sakın şişmanlatmayın."

Ancak heykel, Absalom'un beğenisine sunulduğunda İsa nasıl olduysa bir Buddha göbeği edinmişti bile.

Babam, "Hiçbir Çinli iskelet gibi sıska, açlık çeken dilenci gibi görünen bir Tanrı'ya ibadet etmez," diyerek akıl vermeye çalıştı.

Absalom'un tepesi atmıştı. Keseri kaptığı gibi İsa'nın karnındaki yağları kendi elleriyle kesip attı.

Marangoz Chan, pazar günü kilisede Yumurtacı Hanım'la tanıştı ve ilk görüşte âşık oldu. Leylak da marangozu beğenmişti, ama topallaması biraz canını sıkıyordu. Leylak'ın Hıristiyan olduğunu bildiği için kızın gözüne girmek isteyen Chan de din değiştirdi. Bu durum en çok babamın hoşuna gitmişti. Bu, onun hanesine yazılacak bir zaferdi.

Bu arada Absalom yeni bir projeye girişmişti. Yeni bir okul yapacaktı. Chan kilisenin arkasına bir eklenti yapmak üzere yeniden işe alındı.

Fon bulma işini babam üstlendi. Yöredeki işadamlarına yeni bir yatırım fırsatı çıktığını müjdeliyordu. Karşılığını Tanrı tarafından refah ve zenginlikle ödüllendirilerek alacaklardı. Hevesi ve iş bitiriciliği Absalom'u etkiledi etkilemesine ama babamın yöntemlerinden hoşnut değildi.

Babam Absalom'un burnunun dibinde, arkasından iş çeviriyor, kiliseye katılımı daha yüksek gösteriyordu. Git gide daha cüretkâr davranır olmuştu. Civar köylerdeki dilencileri cezbetmek için kilisede daha bol yiyecek ikram ediliyordu. Ayrıca kiliseye öylesine gelenleri de cemaat olarak göstermekteydi.

Verdiği her vaaz aynı cümleyle açılıyordu. "Kiliseye girerken üzerine bastığınız paspası hepiniz gördünüz değil mi? O paspas Tanrı'nın kutsamasına erişmeden önce kızımın aşırdığı paspas. Evet, işte o Tanrı sizin de hayatlarınızı değiştirecek."

Canını sıkan bir şey vardı, ama Pearl bunun ne olduğunu söylemedi. NaiNai evde yolunda gitmeyen bir şeyler olduğundan şüphelenmişti.

Meselenin ne olduğunu babamdan duyduk. Eve geldiğinde, "Absalom'un başı büyük dertte," diye bildirdi. "Amerika'daki Kiliseler Birliği hakkında soruşturma başlatmış."

NaiNai, "Ne yapmış ki?" diye sordu.

"Rakamlarla oynadığından kuşkulanıyorlar."

"Hangi rakamlar?"

"Cemaatin sayısını gösteren rakamlar."

Dilimiz tutulmuş gibi sessizleştik. Bu iş babamın başının altından çıkmıştı.

NaiNai babama, "Absalom için taşın altına elini sen sokmalısın," dedi.

"Sorun şu ki Absalom'un benim ne yaptığımdan haberi yok. Bana öylesine güveniyor ki müfettişler gelince doğrudan doğruya benimle görüşmelerini önermiş."

"Olamaz!" Birden babam için endişelenmiştim.

"Absalom'un başını yakacaksın. Hay Allah!" NaiNai kızgınlıkla kafasını iki yana salladı.

Mumun ışığında babamın çekik gözleri inceldi, inceldi ve ip gibi oldu. İçini çekti.

NaiNai'ın da gözleri dolmuştu. "Bunu Absalom'a nasıl yapabildin?"

"Sadece yardım etmek istedim. Sen de biliyorsun. Cemaatin en az yarısı gerçekten Hıristiyanlığı seçti."

"Beni de saymayı unutmuyorsunuz değil mi? Bundan böyle ben de cemaatin güvenilir bir üyesiyim." Oğluna ciddiyetle baktı. "Evladım, Absalom'un hatırına bu işi düzeltmelisin."

Babam kapı kapı dolaşarak bütün cemaatle konuştu. "Efendi Absalom'u kurtarmamız gerek. Bunun için de hazırlıklı olmalıyız." Soruşturmanın nasıl yapılacağını, işin ne kadar vahim olduğunu

herkese iyice anlattı. "Size sorular soracaklar. İyi birer Hıristiyan gibi görünün. En önemli kısımları iyice ezberleyin. Mesela İsa tüm insanlığın günahlarını kendisi üstlendi, acılarına katlandı ve Ürdün Nehri'nin derinliklerine gömdü. İsa toplumu ıslah etmek üzere işe ilk olarak günahkârlardan başladı."

Babam herkes doğru cevapları verene kadar kimseyi uyumaya göndermedi. Gece yarısı olduğunda kimsede hal kalmamıştı. Kafaları karışmış, bitap haldeydiler. Bütün sorulara yanlış cevaplar verildi.

Babam tekrar denedi. "Teknede İsa mürettebata ne söyledi?"

"Ne bileyim..."

"Alın beni, götürün. Denize bırakın." Artık sinirden ve yorgunluktan bağırıyordu.

Yılmadan devam etti. "Vaftiz sözcüğü İsa için ne anlama geliyordu?"

"Ölmesi!" dediler. "İsa'nın kendi ölümü anlamına geliyor."

Ertesi sabah Pearl geldi.

"İşe yaramadı," diye bildirdi. "Babamı kovdular."

"Olamaz!" NaiNai çok üzülmüştü.

Pearl gözyaşlarına boğuldu. Babamın yerini alacak olan papaz yola çıktı bile."

Babam donakalmıştı.

NaiNai, Carie'yi merak ediyordu. "Annen nasıl?"

"Çok dertli. Babamın maaşı kesilecekmiş."

Olan biteni tam olarak anlamamız zaman aldı. Absalom hesaplarla ilgilenmemiş, babam da tuttuğu defterlerin düzgün olduğunu düşünmesine izin vermişti. Asıl mesele Absalom istese de he-

sapları düzeltemeyecek olmasıydı. Babam doğru dürüst bir kayıt tutmadan bütün kilise fonunu harcamıştı. Absalom Tanrı'nın yolunda harcadığı sürece babama açık çek vermişti. Babam da cemaati kalabalıklaştırmak adına paranın çoğunu sel ve fırtınada evlerini kaybeden ailelere kredi olarak dağıtmıştı.

"Peki, şimdi Absalom'un maaşı olmadan nasıl geçineceksiniz? Aç mı kalacaksınız?"

"Bilmem ki! Annem çalışanlara onları daha fazla tutamayabileceğimizi söyledi."

NaiNai, Pearl'e dönerek, "Kasaba halkı ne papazlarının ne de ailesinin aç kalmasına asla izin verir," dedi. "Annene sizi bizimle yaşamak üzere davet ettiğimi söyle."

Sonraki birkaç hafta boyunca Chin-kiang halkı Absalom'u savunmak için birleşti. Merkezden gelen müfettiş babamı yozlaşmış, yaşlı bir hırsız olmakla suçladı. Absalom bu suçlamayı Tanrı'nın babamın ruhunu iyileştirdiğini söyleyerek cevapladı. "Bay Yee Hıristiyanlığa geçiş yaptığından beri cemaatimiz için örnek oluşturmaktadır," dedi. Yaptığı işlerle ilgili bazı düzenlemeler yapılması gerektiğini kabul etti, ama kilise fonlarını suistimal ettiği iddiasını şiddetle reddetti.

Yeni papaz Amerika'dan gemiyle geldi. Kızıl saçlı, genç bir adamdı. Soluk benizli ve küçük kafalıydı. Absalom bir aslan olsaydı bu adam ancak bir keçi olabilirdi. Babam konuyu görüşmek istediğinde, "Tanrı asla pazarlık yapmaz," diyerek reddetti.

Bir sonraki pazar babam yeni papaza bir dilekçe sundu. Dilekçe bütün Chin-kiang halkı tarafından imzalanmıştı. Buna göre Absalom eski görevine iade edilmeliydi. Aksi takdirde cemaat kiliseden ayrılacaktı.

Genç papaz okuduklarına inanamadı. Durumu görmezden gelerek konuşmasına başladığında gelenler ayağa kalkarak dışarı çıktılar. Çocuklar adamcağızın başına üşüşüyor, "Absalom! Absalom'u geri istiyoruz," diye sesleniyorlardı.

Zavallı adam geldiği gemiye binerek Amerika'ya geri gitti ve bir daha da dönmedi.

O ay henüz sona ermeden Absalom tekrar göreve getirildi.

Kilisede bir kutlama düzenlendi. Bağışlanan paralar toplandıkları karton kutuya sığmıyordu. Chan ve Leylak, Absalom'dan kendilerini evlendirmesini istediler. İkizleri de bir yıl geçmeden doğdu. Babam da oğlanların isim babası olacaktı. Absalom'a da danışarak oğlanlara Çifte Şans David ve Çifte Şans John adlarını uygun gördü.

Marangoz Chan'in başı, nüfuz sahibi bir savaş beyiyle derde girene kadar Chin-kiang sakin ve huzur doluydu.

Bu savaş beyi henüz yirmili yaşlarının başında olmasına rağmen Yangtze Nehri boyunca tanınan bir isimdi. Lakabı da Ahmak İmparator'du. Jiangsu Eyaleti'ndeki kanalların çoğu onun himayesindeydi. Yöre halkının General Yengeç ve General Istakoz diye isim taktığı iki kılıç arkadaşı vardı. Mesele Ahmak İmparator'un şehre ayak basmasıyla başladı. Savaşçı, Leylak'ı istiyordu. Marangoz Chan'in sevgilisini çaldığını iddia ederek yaygara kopardı. İki adam kavga etti. Bizim imparator da intikam alacağına yemin etti.

Babam sorguya çekince Leylak baklayı ağzından çıkardı. Adamla bir gecelik bir ilişki yaşamış ve onun odalığı olmayı kabul etmişti. Bu olanlar Chan'le tanışmadan önceydi.

"Absalom bütün hikâyeyi biliyor," dedi. "İsa'yı kurtarıcımız olarak kabul ettiğimiz sürece Tanrı'nın affedici olduğunu ve bizi

koruyacağını söyledi. Biz de öyle kabul ettik. Dertlerim bitti sanmıştım."

Babam Tanrı'ya olan inançlarını korumalarını söyleyerek ikisini de teselli etti.

Ahmak İmparator ertesi gün geri döndü. Yanında askerlerini de getirmişti. Ya Leylak'ı alacaktı ya da kiliseyi yakıp yıkacaktı.

Absalom o sırada şehir dışında vaizlik yapmakta olduğu için babam ne yapacağını bilemez bir haldeydi. Ödü kopmuştu. Genç çifti teslim etmesi için ona üç gün süre verildi.

Paniğe kapılan babam Absalom'u bulmak üzere birini gönderdi.

Pearl'le birlikte Chan ve Leylak'ı ziyarete gittik. Kilisenin arka tarafında saklanıyorlardı. Gittiğimizde bu işten sıyrılamayacaklarını düşünüyor, birbirlerine yapışmış bir halde ağlıyorlardı. Ahmak İmparator'un ileri derecede batıl inançlı olduğunu öğrenince Pearl'ün aklına bir fikir geldi.

Pearl, "Bu karakteri *Bütün Erkekler Kardeştir*'den tanıyor gibiyim," dedi. Chan'e İmparator'un taptığı tanrıları sordu.

"İmparator her tür tanrıya ve hayalete inanır. Herhangi bir savaşa girişmeden önce ne yapması gerektiğini sormak için mutlaka bir *ba-gua* ustası çağırtır. Sadece Buddha'ya değil, güneş tanrısına, ay tanrıçasına, yeryüzü tanrısına, savaş tanrısına, su tanrısına, fırtına tanrısına, yağmur ve rüzgâr tanrısına, hatta hayvanların tanrısına tütsü yakar, secde eder. Doğaüstü güçlere inanır ve tanrıların gazabından ödü kopar."

Ültimatom verildikten sonra üç gün geçti. Ahmak İmparator gelip Leylak ve Chan'i tutukladı ve kasaba halkını topladı. Chan'in vücudunu kafasından ayırmaya niyetliydi.

Ahmak İmprator'u yakından ilk kez görüyorduk. Kurbağa gözlü, turuncu tenli ve tombul yanaklıydı. Koyu kahverengi,

yünlü kumaştan üniformasının omuzlarındaki sırmalarda armut biçiminde bir kafa yükseliyordu. Göğsü madalyalarla kaplıydı. Şehir meydanının tam ortasında dikilirken belinden kılıcı sarkıyor, askerlerinden oluşan birliği arkasında duruyordu.

Pearl'le birlikte İmparator'a doğru yürüdük. Pearl bir kova siyah mürekkep taşıyordu. Başında ilk kez siyah örgü başlığı yoktu. Dalgalı saçları güneşin ışıltısı altında sonbahar yaprakları gibi parlıyordu.

İlk başta kimse Pearl'e dikkat etmedi. Bütün gözler İmparator'un üzerindeydi. Marangoz Chan ve Leylak elleri arkadan bağlanmış olarak duruyorlardı. İmparator, Chan'in kafasının kesileceğini duyurdu ve cellada baltasını seçmesini buyurdu.

Bunu duyan Leylak dizlerinin üzerine yığılarak sevgilisine yaslandı.

Kalabalık İmparator'a yalvarıyordu.

NaiNai ve babam Tanrı'dan merhamet dilediler.

Askerler kalabalığı geriye itti.

Pearl kulağıma, "Haydi, şimdi!" diye fısıldadı ve kovayı kaldırarak mürekkebi başından aşağı boca etti.

"Gazaplı ruh!" diye bağırdım.

Pearl iblisler tarafından ele geçirilmiş gibi yaparak İmparator'a doğru koşarken yüzünden mürekkep damlıyordu.

Kalabalık da bağırdı. "Gazaplı ruhlar!"

"Kara kan!"

Pearl savaş beyinin önünde yere çöktü. Kollarını sallıyor, tekmeler atıyor, vücudunu büzerek tortop oluyor, bir yandan da göze görünmeyen hayaletler tarafından işkence ediliyor gibi inliyordu.

İmparator, "Bu da nedir?" diye sordu. Sonra sesini yükseltti. "Kimsin sen?"

Pearl bir taraftan hâlâ havaya tekmeler atarken bir yandan da kimsenin anlamadığı sözler saçmalıyordu.

"Konuş diyorum. Kimsin sen?" Savaşçının tedirgin olduğu apaçıktı.

NaiNai bu sırada İmparator'a dönüp, "Tanrıları gücendirecek bir şey yapmışsın sen," dedi.

Savaş beyi Pearl'ün önünde diz çöktü. "Her kimin ruhuysan, benden ne istiyorsun?" Belli etmemeye çalışsa da sesi titriyordu.

Pearl gözleri sımsıkı kapalı, mırıltı gibi çıkan sesiyle, "Yetkili olanla konuşmalıyım. Generalin kendisiyle..."

"General benim." Ahmak İmparator ayağa kalktı.

Pearl aniden İngilizce konuşmaya başladı.

"Ne, neler sayıklıyor böyle?" İmparator aniden gerildi. "Hangi Tanrı adına geldin? Benimle konuşmak mı istiyor?"

"Evet," dedim. "Ben söylediklerini çevirebilirim."

"Ne diyor?"

"Kapında ateş varmış."

"Ateş kapımda mı? Ne demek bu?"

Pearl, "Kutsal ruh adına..." diye devam etti.

"Kutsal ruh? Hay eşeğin anası! Bir şey anlamadım." Kafası karışmıştı.

"Durmamı ister misin?" diye sordum.

"Tabii ki istemem. Durma, devam et kahrolası."

"Söylediklerini anlamıyorum. Saçmalıyor."

"Sen elinden geleni yap. Anlamaya çalış."

Eğilerek Pearl'e yaklaştım. Ben de role iyice kapılmıştım. "Evet. Duydum. Ona mı gitmiş? Bütün Yahuda diyarı öyle mi? Bir dakika." Savaşçıya döndüm. "Kudüs'ün tüm halkları günahlarını itiraf etmek üzere nehre geliyormuş."

İyice afallayan savaşçı bağırdı. "Hangi Tanrı bu?

"Çok güçlü bir Tanrı." Babam kolunu kaldırarak gökyüzünü gösterdi. "Belki de gerçek olan tek Tanrı."

"Adı nedir peki? Lütfen bana da söyleyin." Ahmak İmparator artık yalvarıyordu.

Pearl, "Melek," diye mırıldandı.

"Adı Melek."

"Daha önce hiç duymadım. Yeni mi yoksa?"

"O kadim bir Tanrı. Zamanın başlangıcından beri burada. Sadece bilge kişilere görünür. Sana da çok kızgın."

"Ama benden ne istiyor?" İmparatorun sesi titremeye başlamıştı.

Pearl şimdi suskundu.

"Tanrı artık sizinle konuşmak istemiyor," diye tercüme ettim. "Tanrı artık gidiyor."

"Hayır, lütfen! Gitme!" İmparator çok korkmuştu." Sor bakalım burada ne yapıyormuş. Eğer ecnebi bir tanrıysa Çin'deki koruyucusu kimmiş?"

"Beni ülkenizin Dul İmparatoriçe'si çağırttı." Pearl şimdi Çince konuşuyordu. "Ekselansları İmparatorluk Başbakanı Li Hung Chang yolculuğumda bana eşlik etti."

Pearl henüz lafını bitiremeden İmparator kendini yere atarak secdeye durdu. Alnını toprağa dayayarak, "Majeste, maksadım saygısızlık değildi. Üç bin kez ölmeyi hak ediyorum. Lütfen beni bağışlayın."

Pearl gözlerini yeniden kapadı.

"Lütfen gitmeyin. Bana bir şans bahşedin," Ahmak İmparator artık yalvarmaya başlamıştı. "Majesteleri lütfen bana son bir şans verin!"

Pearl saraydan bir soylu edasıyla cevapladı. "Marangoz Chan'i ve hanımını hemen serbest bırakın ve Chin-kiang'ı terk edin."

"Hay hay, Majesteleri, hemen yola çıkıyorum."

"Hiç kuşku yok ki Tanrı, Pearl'ü sizi kurtarmak için göndermiş." Absalom, Chan ve Leylak'ı karşısına almıştı. "Kızım melek değildir, ama iyi bir Hıristiyandır."

Pearl yaptığımız numaranın işe yaramasından mutluydu. Yine de babasının söylediklerinden pek hoşlanmamıştı.

"Baban seni seviyor, biliyorum," diyerek arkadaşımı teselli ettim.

Pearl başını salladı. "Doğruyu söylemek gerekirse bazen babamın vaftiz ettiği insanları kıskanıyorum. Sana, NaiNai'a, babana, Chan'e, Leylak'a ve hemen hemen bütün kasaba halkına, yani yabancılara karşı daima şefkatli ama kendi çocuklarına ayıracak şefkati yok. Bana karşı hep soğuk."

"Absalom seni seviyor Pearl."

"Ama ben öyle hissetmiyorum. Annem de öyle. Evde olduğu zaman dikkati dağılmadan Tanrı'yla birlikte olabilmek için kendini hep çalışma odasına kapatır."

"Seninle gurur duyuyor. Yoksa iyi bir Hıristiyan olduğunu söylemezdi."

"Absalom Çin halkına o kadar değer veriyor ki onlar için hayatını tehlikeye atmaktan korkmuyor. Buna rağmen onları dinsiz barbarlar olarak, kendisini de daha üstün görüyor. Sadece dinini yaymak için yaşar o. Savaş beyleriyle bile görüşmek istiyor."

"Absalom Ahmak İmparator, General Istakoz ve General Yengeç'i de mi dine döndürecekmiş?" Gülmeye başladım.

"Evet, ayrıca balık karılarını, karides kardeşlerini ve yılan balığı odalıklarını, hepsini..."

"Olamaz, imkânsız!"

"Benim babam sadece kıçını kim kurtarırsa ona inanır."

"Babalarımıza bakar mısın? Biri kaçık, öbürü dolandırıcı."

Gülmeye başladık. Biraz sonra babalarımız aklımızdan uçup gitmişti.

Şehrin dış mahallelerine yürüdük. Birileri evleniyordu. Yeni evlilere doğurganlık ve bereket getirsin diye çağırılan çocuk grubuna katıldık. Evli çifte atmamız için yemiş ve çekirdek verdiler. Damat genç bir köylüydü. Daha şimdiden sarhoştu. Davetlilere teşekkür etmek üzere ayağa kalktı ve kustu. Gelin de işlemeli, parlak kırmızı bir gelinlik giymişti. Yüzü ipek bir peçeyle örtülüydü. Kıyafetini ve saçına taktığı göz alıcı süslemeleri pek beğendik. Bando düğün marşını çalmaya başlayınca neşeyle eşlik ettik.

Buddha oturuyor lotus çiçeğinden minderinde
Güzel parmakları kıvrılmış, tıpkı orkide
Güneş batıyor, ay yükseliyor
Hayatlarınız huzurla dolsun, her daim asude
Duvarlar balçıktan, yastıklar samandan
Meyveler, tohumlar ve pek çok oğlan
Eksik olmasın çatınızdan
Uzun bir ömür, sonsuz saadet,
Her daim bahar, havanız hep açık olsun.

7

Boksör Ayaklanması'nın etkileri yeni yüzyılın ilk birkaç yılında Chin-kiang'da hissedilmedi. Hissedildiği günler gelip çattığında da orman yangını gibi hızla yayıldı. Uzak bölgelerden geldiler. Başlarında kırmızı türbanlar vardı. Çin'e gelen yabancıların ülkeye zarar verdiğine inanıyorlardı. O güne kadar Pearl ve ailesinin Çin'e gelen yabancılar olduğu aklıma gelmemişti. Pearl de Batılıları sevmezdi. Yaşadığımız kentte afyon bağımlıları vardı. Bu işin ticaretini beyazların yaptığı iyi biliniyordu. Ancak bu Boksör Ayaklanması her neyse onu ilgilendiren bir şey değildi.

Maalesef zaman değişmişti. Kuzey eyaletlerinden yabancı misyonerlerin katledildiği haberleri geliyordu. Carie endişeliydi. Pearl'ü küçük Çinli kızlar gibi giydiriyor, siyah başlığını hiçbir zaman çıkarttırmıyordu.

Pearl bir gün bize geldiğinde annesinin gitmekten söz ettiğini söyledi. "Yeni gelecek gemiyle Amerika'ya dönecekmişiz."

Sözleri beni mahvetmişti. Ne söyleyeceğimi bilemeden durdum.

"Ama sen orayı bilmiyorsun bile."

"Annem bilmesem de oranın ait olduğum ülke olduğunu söylüyor." Pearl gerçekçi olmaya çalışır gibiydi. "Hiç değilse herkesten farklı görünmeyeceğim. Bu lanet başlığı takmaktan bıktım. Gider gitmez ilk iş yakacağım."

"Orada kimseyi tanımadığını söylemiştin."

"Tanımıyorum."

"Ama yine de gideceksin, öyle mi?"

"Gitme fikrine bayılmıyorum. Gerçi annem beni rahatlatmaya çalışıyor ama..."

"Çin'den gitmek annenin isteğiydi, senin değil." Sakin görünmeye çalıştım, ama bu imkânsızdı. Neredeyse ağlayacaktım. "Orada tanıdığın bile yok! Benim gibi bir arkadaş bulamazsın."

"Annem bulursun diyor."

"Seni kandırıyor. Buna inanacak kadar aptal mısın?" Alaycı bir edayla güldüm.

"Annem gidiyoruz derse gideceğiz. Yapacak bir şey yok."

Sonraki birkaç hafta konuştuğumuz tek konu ülkeden gidecek olmalarıydı. Ama ne kadar konuşursak konuşalım kaçınılmaz olan da o kadar gerçek hale geliyordu. Biz de konuşmayı kestik. Kasabanın tepelerinde koşturuyor, gülüp eğleniyor, gidişleri sanki gerçek değilmiş gibi davranıyorduk. Yine de kimi zaman bu sorunu aklımıza getiren durumlar oluyordu. Wang Ah-ma çok mutsuzdu. Carie bundan sonra başının çaresine bakması gerekeceğini söylemişti. Marangoz Chan, hamile karısıyla babamı ve NaiNai'i ziyarete geldi. Yabancı misyonerlerin katledilmesiyle ilgili son bilgileri aktardılar.

Böylelikle daha da fazla insanın Boksör Ayaklanması'na katıldığını öğrenmiş olduk. Gitgide kalabalıklaşan kitleler İmparatorluk hükümetinden, Çin'de yaşayan yabancıların sınır dışı edilmesini ve iş yerlerinin kapatılmasını talep ediyordu. Hükümetten bekledikleri karşılığı alamayınca da yabancıların binalarını ve bankalarını talan etmeye, devlet demiryollarını dinamitlemeye başladılar. Komşu kiliseler dağıtılmıştı. Yabancı misyonerler evlerinden alınıyor, halk önünde işkence görüyordu. Haberler ulaştığında Pearl'le günlerimizin sayılı olduğunu anladık.

Pearl Amerika'daki "gerçek" evinden daha çok söz etmeye başlayınca iyiden iyiye huysuz ve alaycı oldum.

"Gerçek evin öyle mi? Ön kapının nerede olduğunu bile bilmiyorsundur sen. Amerika'daki evin Feng-şui düzeni nasıldı bakalım? Belki de eviniz yanlış yöne bakıyordur. O zaman kötü talih yakanı bırakmaz."

"Lanet evin nasıl olduğu umurumda değil." Yerden küçük bir kaya parçası aldı. Hınçla vadiye doğru savurdu. "Orası annemin evi. Benim değil!"

"Ama sen de o evin içinde olacaksın. Mutsuz ve yalnız olacaksın, biliyorsun."

Pearl, "Kuzenlerimle arkadaşlık ederim," diyerek cevabı yapıştırdı.

"Kuzenlerin senin sadece adını biliyorlar. Nasıl bir insansın, nelerden hoşlanırsın acaba? Bu konuda hiçbir halt bilmiyorlar. Hem onlara ne ki? Onlar için sen bir yabancısın."

"Lütfen Söğüt, kes artık."

Ağlamamaya çalışarak sessizlik içinde oturduk.

Gelen haberlere göre Boksör Ayaklanması'yla ilgili durum git gide kötüleşiyordu. İsyancılar Soochow'da görülmüşlerdi. Burası Chin-kiang'a yüz elli kilometre uzaklıktaydı. Carie, Absalom'u başka bir yere gitmeleri için ikna etmeye çalıştı, ama Absalom aldırmadı.

"Tanrı'nın işine sırtımı dönemem."

Carie, kocasını o gelmese bile kızlarını da alarak gitmekle tehdit etti.

"Annem Tanrı'ya güvenmemi, kaderim neyse kabullenmem gerektiğini söylüyor."

Tepelere çıkmıştık. Pearl'le el ele tutuşarak güneşin batışını seyrettik. Söyleyecek sözümüz kalmamıştı artık. İkimiz de sessizdik.

Çok kötü bir rüyada gibiydim. Pearl'ün Amerika'daki evini hayal etmeye çalıştım. Söylediğine göre evi büyük babası yapmış. "Geniş, bembeyaz bir ev. Çok güzel bir bahçede iki sütunlu geniş bir taraçası var." Pearl anlatırken birebir Carie'den alıntı yapıyordu. "Evin arkasında yemyeşil ovalar ve dağlar uzanıyor."

Pearl'in akrabalarını hayal etmeye çalıştım. Suratları süt gibi beyazdı. Pearl'ü sevgiyle karşılıyor, sanki çok iyi tanıdıkları biriymiş gibi kucaklıyorlardı. "Nasılsın tatlım?" diye soruyorlardı. "Çok zaman geçti..." Pearl tertemiz çarşaflarda, yumuşacık yastıklarda uyuyacaktı. Bol bol yemek ikram edeceklerdi, ama Pearl onları sevmezdi ki! Artık Çin yemeği yoktu. Artık aşina Çinli yüzler de görmeyecekti. Mandarin lehçesi, mahalli hikâyeler ya da Çin operası da yoktu. O güzelim *Tatlı Yasemin* şarkısını duymayacaktı.

"Oralara da er geç alışırım herhalde." Pearl derin derin iç geçirdi.

Nasıl olsa uyum sağlamak zorunda kalacaktı. Zaten başka çaresi de yoktu. Çin'i ve beni unutacaktı.

Pearl bana, "Yeniden karşılaşırsak birbirimizi tanıyamayacağız," diyerek sataştı. Hiç komik değildi ama ben de bu oyuna katıldım. "Büyük olasılıkla birbirimizin isimlerini bile hatırlayamayız."

"Çinceyi de unuturum."

"Unutursun!"

"Belki de unutmam. Unutmamak için elimden geleni yaparım."

"Belki de unutmak istersin. Amerika'da Çinceyi ne yapacaksın? Zaten kiminle Çince konuşabilirsin ki? Grace olmaz. Daha çok küçük. Birlikte oynayamazsınız. Ama belki de Amerika'ya gittiğinizde oynarsınız. Şansına küs."

Dönerek bana baktı. İri mavi gözleri parlıyordu. Bir an sonra bu gözlerden yaşlar akmaya başladı.

"Artık süt içecek, peynir yiyeceksin," diyerek onu neşelendirmeye çalıştım.

"Ve şişko bir köylü kızına döneceğim. Karpuz gibi bir göbeğim, kavun gibi memelerim olur."

Güldük.

"Ben de evlenebilirim, biliyorsun," dedim. "Arabulucular NaiNai'ın kapısını aşındırmaya başladı bile. Bakarsın en sonunda yaşlı, zengin bir şişkoyla evlenip odalığı olurum. Berbat biri çıkarsa da her akşam dayak yerim."

"Berbat bir şey!" Pearl'ün bakışları birden ciddileşmişti.

"Berbatsa ne olmuş? Sana ne ki? Sen çoktan gitmiş olacaksın."

"Senin için dua edeceğim Söğütçüğüm." Pearl elimi tutmak için uzandı. Onu geri ittim. "O konuya girme lütfen. Tanrı var mı, yok mu daha bana kanıt gösteremedin."

"Varmış gibi yap ne olur! Senin inançlı olmana ihtiyacım var."

Bir kere daha gidişleri hakkında konuşmamaya karar verdik. Üzüntüye kapılarak zaman harcayacağımıza birlikte geçireceğimiz zamanın tadını çıkaracaktık. Bu sefer kararlıydık.

Birlikte yeni gelen bir topluluğu izlemeye gittik. Topluluğun adı Muhteşem Gölge Sanatı Göstericileri idi. Sahneledikleri iki oyun vardı: *Maymun Kral Sarhoş* ve *Yang Ailesinin Dişi Generalleri.* Birlikte harika vakit geçirdik. Pearl gölge oyunlarının el yapımı kuklalarına bayıldı. Kuklalar öküz derisi kazınarak ve oyularak hazırlanmıştı. Topluluğun başı olan adam Orta Çin bölgesinden geliyordu. Pearl'ü ve beni kulise davet ederek kuklaları nasıl oynattıklarını gösterdi. Oynatıcılar büyük bir perdenin arkasına gizleniyordu. Hepsinin elinde karakterleri oynattıkları dört adet

bambu çubuk vardı. Kuklalar çok yetenekliydi. Adım atıyor, müziğin ritmiyle dans ediyor, dövüş sanatları yapıyor, çarpışmaya giriyorlardı. Bunlar olurken adam da en yüksek perdeden en sevdiğimiz Wan-Wan melodisini söylüyordu.

Sonbaharın başlarıydı. O sıralar yeni bir çocuk oyunu moda olmaya başlamıştı: Boksörler ve Ecnebiler. Bildiğimiz saklambaç oyununun kuralları bu oyunda da geçerliydi, ama oğlanlar kız olduğumuz için bizi oyuna almıyordu. Biz de tepeye çıkıyor, bütün gün orada oturarak ipekotu kemiriyor, biraz da kıskançlıkla oğlanları seyrediyorduk. Bir sabah Pearl üzerinde Amerikan elçisinden ödünç aldığı Avrupai bir kılıkla çıkageldi. Bakır düğmeli, açık yakalı devetüyü ceketin kolları dirsek kısmında bollaşıp bileklerde daralıyordu. Kahverengi, yünlü bir pantolonu vardı. Pearl, "Kızların binici giysisi," diye açıkladı.

Niye böyle giyindiğini sorduğumda, "Kendi Boksörler ve Ecnebiler oyunumuzu kendimiz oynayacağız," cevabını aldım ve Pearl kırmızı eşarbı göstererek, "İşte senin kostümün," dedi. "Alnına bağla. Sen boksörsün ben de ecnebi."

Rolüne uygun olsun diye siyah başlığını da çıkarmış, beline kadar uzun olan sarı saçlarını açmıştı.

Eşarbı heyecanla kapıp türban gibi başıma sardım.

Tepeden aşağı koşarak tahta değnekten kılıçlarımızla saldırdık. Pearl'ün görüntüsü çocukları afallatmıştı.

"Gerçek bir ecnebi şeytanı!" diye bağırdılar.

Çok geçmeden bize katılmak için yalvarır oldular. Pearl yabancı birliklerin, ben de boksörlerin lideri oldum.

Taşlar fırlattık, tepelerin etrafında koştuk, çalıların arasında saklandık. Öğleden sonra bizim grup damlara tırmanarak saklandı. Pearl kapı kapı dolaşarak bizi arayan grubun başını çekiyordu. Hava kararana kadar sokakları arşınladık.

Boksörlerin yakalanma zamanı gelince Pearl'ün grubunun ellerimizi arkadan bağlamasına izin verdik. Pearl son isteklerimizi belirtmeden önce hepimize hayali birer kadeh şarap ikram etti. İçer gibi yaptık. Silahlar ateşlendiğinde kendimiz yere attık. Pearl sıranın bize geldiğini bildirene kadar yerde ölü gibi yatmayı sürdürdük.

Bu sefer bizimkiler onları yakalayana kadar kovalamaca devam etti. Ecnebileri kıskıvrak birbirlerine bağlayarak sokaklarda tek sıra geçit yaptık. İnfazı seyretmek için halka çağrı yapıldı. Pearl İngilizce bağırıyor, fena halde eğleniyordu. Köylüler ilk başta epey şaşırdılar, fakat sonradan oyuna katıldılar. Alkış ve kahkahalarla oyunu bitirdik.

8

Absalom ayrılacaklarını pazar günü kilisede ilan etti. Kalabalığa, "Tanrı'nın egemenliği her şeyin üstündedir," diyerek veda etti. Ailesini Şanghay'a yerleştirdikten sonra geri döneceğine söz verdi.

Babam, "Ağaç devrildiğinde bütün maymunlar kaçışır," dedi. Kaygılıydı.

Köyde din değiştirerek Hıristiyan olanlar Absalom'un önderliğinde kilisedeki bütün değerli malları paketleyerek kendi evlerinde saklamaya götürdüler. En zoru da Carie'nin piyanosuydu. Onu bir yere saklamak mümkün değildi. Babam, Ahmak İmparator ve kılıç arkadaşlarından yardım istemek için gönüllü oldu. Savaş beyleri Boksör düşmanıydı.

Babamın İmparator'a söylediği ilk şey, "Akıllı tavşan kendini korumak için bir değil, üç çukur kazar," oldu. "Yerinizde olsam yabancı Tanrı'yla dost olma fırsatını kaçırmazdım." Batı'dan gelen filoların Çin'in İmparatorluk Donanması'nı daha geçenlerde nasıl yok ettiğini anlattı.

Böylece Ahmak İmparator piyanoyu alarak odalığının konağına saklamayı kabul etti.

Carie rahatlamıştı. Babama teşekkür etti. Güllerini son kez budayıp avluyu temizledi. Her bitkiyi ayrı ayrı suladı. Sonunda kendini tutamayarak toprağa çöktü ve hıçkırmaya başladı.

Pearl'le birbirimize anı olarak veda hediyeleri verdik. Benim hediyem, üzerinde boyama çiçekler olan pembe ipekten bir

yelpazeydi. Pearl de bana gümüşten yapılma bir Zümrüdüanka ile süslü bir saç tokası verdi. On gün içinde yola çıkacaklardı.

O gece gözlerimi kapalı tutmaya ve uyumaya çalıştım. Gel gör ki değil kapamak, gözlerimi kırpamadım bile. Güneş doğana kadar bir oraya bir buraya döndüm. NaiNai artık Pearl'ü aklımdan çıkarmam gerektiğini söyledi. Diğer kızlarla zaman geçirmeye başlamalıymışım. Bunu denedim, ama işe yaramadı. Kiliseye gitmeye başladığımdan beri değişmiştim. Kasabadaki diğer kızlara benzemiyordum artık. Kızlar arasında benimle arkadaşlık etmeye istekli olan da yoktu zaten. Bana göre de onlar basit, dar görüşlü ve kuş beyinli tiplerdi. Elimde olmadan hepsini Pearl'le kıyaslıyordum. Akıllı, bilgili, okumuş, hayata olan merakı hiç bitmeyen nazik Pearl... Kasabanın kızları yemek ve toprak için hem başkalarıyla hem birbirleriyle sürekli kavga halindeydi. Aynı gün içinde birbirlerinin hem en iyi dostu hem en büyük düşmanı olur sonra yeniden barışırlardı. Genellikle ayaktakımı muamelesi gören ya da aforoz edilen bir kişi olur, kızlar hep birlikte onunla alay ederek utandırırlardı. Ben de babamın ve NaiNai'ın geçmişleri yüzünden topa tutulacağımı bildiğim için onlardan uzak durmayı tercih ettim.

Çok çalışan, çok yorulan, bu nedenle kendilerine ayıracak zamanları olmayan köylü kızların aksine kasabadakilerin aylaklık edecek bol vakti vardı. Çoğunun ana babası tüccar ya da esnaftı. Şehirli kızlar gibi davranmaya bayılıyor olmalarına karşın Pearl'ün doğumundan önce Carie'nin de bir süre yaşadığı Şanghay benzeri büyük şehirlerle ilgili bilgileri yok gibiydi. Köy kızlarına büyüklük taslamaları gülünçtü. Onların cahillikleriyle dalga geçerlerdi, ama kendileri çok da farklı değildi.

Kasabanın delisi olarak görülmekten şikâyetim yoktu. Kız dalaşı ilgimi çekmiyordu. Pearl'le arkadaş olduğumdan beri

kızların hedefi haline gelmiştim. Yakınlığımız onları çileden çıkarmıştı. Bizi hep kıskançlıkla izlediler. Ama Pearl olmayınca başım dertteydi. Kızların arkadaş grubuna katılamazdım. Çok yakında toplumdan dışlanmış biri olarak görüleceğimden çekiniyordum.

Bir akşam üstü kızlarla kâğıt oynadım. Aklım Pearl'ün gidişindeydi ve onu düşünmek içimi acıtıyordu. Artık birlikte geçirecek sadece birkaç günümüz kalmıştı. Bir an önce gelsin diye dört gözle bekliyordum. Kendimi oyuna yoğunlaşmaya zorluyordum, ama kızlardan birini hile yaparken yakaladım. Karşı çıktı ve hile yaptığını inkâr etti. Saldırgan değildi, kışkırtacak bir şey de söylemedi. Yine de kıza saldırdım. Kalbim küt küt atıyordu. Kartları fırlatıp oyunu bıraktım ve kıza yalancı olduğunu söyledim. Hilelerini bir bir ortaya döküp rezil ettim. Onu öyle utandırmıştım ki sonunda dayanamayıp patladı. Pearl gelene kadar kimse bizi ayıramadı.

Pearl hiçbir şey söylemedi. Normalde kavgacı biri olmadığımı, gideceği için canımın sıkkın olduğunu gayet iyi biliyordu. Mendiliyle alnımdaki kanı sildi. Sol yanağımda rakibimin tırnakladığı yer şişmişti. Pearl'ün mavi gözlerinde anlayışlı bir bakış vardı.

"İyiyim ben. Git buradan," dedim.

Aldırmadı. "Acıyor mu?" diye sordu.

"Hayır."

"Birbirimizi bir daha asla görmeyecek değiliz ki!" Sesi yumuşacıktı.

"Ne zaman peki? Ne zaman geri geleceksin?"

Cevabını o da bilmiyordu.

Pearl'ün ailesiyle birlikte Yangtze Nehri'nin yukarısından gelen buharlı gemiye bindiği gün hava açık ve gökyüzü pırıl pırıldı.

Rıhtım veda etmek üzere gelen kasabalıların oluşturduğu kalabalıkla tıklım tıklım doluydu. Babam, NaiNai, Marangoz Chan, Leylak, ikizleri Çifte Şans David, Çifte Şans John ve yeni doğmuş olan oğulları da bu kalabalığın arasındaydı. Absalom oğlanları daha yeni vaftiz etmiş, üçüncünün adını da Üçlü Şans Solomon koymuştu.

Marangoz Chan yeni okul için ikinci bir kat yapıyordu. Absalom'a iş tamamlanana kadar ara vermeden çalışacağına dair söz verdi. Absalom marangozu teşvik etmek için İncil'den bir alıntı yaptı. "*Tanrı'ya ateşle sunacağın adak budur.*" Marangoz Chan başını öne eğdi ve söz verdi.

Wang Ah-ma, Carie'ye onu da yanlarında götürsünler diye yalvardı. Carie, "Ne yazık ki Absalom'un kararı kesin," dedi. Onun da gözleri yaşlıydı. "Kendine yeni bir yol çizmelisin. Artık eskiden olduğu kadar paramız yok. Sana para veremeyiz."

"Ben para istemem. Bedavaya çalışırım. Size masraf da çıkarmam. Kimsem yok. Gidecek yerim yok. Sen ve senin çocukların benim ailemsiniz!" Ağlaması duyulmasın diye bluzunun yakasını ağzına tıkıştırdı.

Wan-Wan Tınıları Opera Topluluğu'nun oyuncuları da oradaydı. Kaplumbağa Surat da dahil olmak üzere oyuncuların pek çoğu Absalom'un hatırına Hıristiyan olmuştu. Absalom babama, "Oyuncular seyahat eder," demişti. "Bu İncil'i yaymak için mükemmel bir fırsat."

Oyuncular, aileye iyi yolculuklar diledikten sonra hep birlikte İncil'den uyarladıkları yeni aryayı söylediler.

Fazilet ve inayet daima
Olsun sizinle gittiğiniz her yolda
Bizler her zaman sizin sadık hizmetkârlarınız

Kalacağız burada, yaşayacağız Tanrı'nın sarayında

Pearl döneceğine söz vermişti, ama ikimiz de bu sözün sadece iyimser bir dilek olduğunu düşündük. Boksörler kıyı şeridinde ilerlemeye devam ediyorlardı. Şanghay'a da ulaşmaları an meselesiydi. Carie sonunda Amerika'ya kavuşabilecekti.

Birbirimize güzel ve anlamlı veda sözleri söylemeye çalıştık. Fakat bu olanaksızdı. Tek söz etmeden bakışlarımızla vedalaştık ve sessizce sarıldık.

Buharlı gemi rıhtımdan ayrıldı. Geride derin dalgalar bırakmıştı.

El salladım ve gözlerimdeki yaşları sildim.

Dalgalar gitti. Su yine kıpırtısızdı.

Rıhtımda tek başıma kaldım. Aklıma Pearl'ün eskiden söylediği Tang Hanedanlığı şiiri geldi.

Dostum terk etti Turnalar Sarayı'nı, gidiyor güneye, balıkların ısırdığı beldeye

Çiğ düşmüş bir söğüt bükmüş boynunu, dökülür yaprakları sağanak gibi

Bindiği gemi gözden kayboluyor ulu nehrin dalgalarla buluştuğu yerde sinsice

Geride kalan sadece şu parlak ay ve onun ışığı gök kubbede

Kadim dağlardan, antik cumbalardan rüzgâr gibi geçiyor sürülerle vahşi kazlar

İçtin mi tatlı pekmez şarabından? Döndü mü gül benzine tebessümün?

Saçlarımda krizantemler, tomurcuklanmadan solar

Çek bambu perdeleri artık, ört pencereleri, geldi gecenin düş zamanı.

9

Nişanlandığımda on dört yaşındaydım. Kimse fikrimi sormadı. Kasabanın çöpçatanı, babama, NaiNai'a sağlığını yeniden kazandıracak yegâne ilacın ona evleneceğim müjdesini vermek olduğunu söylemiş.

Çaresizdim. Pearl'e fena halde ihtiyacım vardı. Ama hayatlarımız tümüyle farklı yollarda ilerliyordu. Pearl, Şanghay'da bir misyoner okuluna gidiyordu. Yani bana dünyalar kadar uzaktı.

Bana, "Burası sanki yabancı bir ülke," diye yazmıştı. "Birleşik Askerî Güçler, Boksörler'i körfez bölgesinde tutuyor. Babam Chin-kiang'a dönebilmek için durumun sakinleşmesini bekliyor. Bu arada zamanını Yeni Ahit'i Çinceye çevirmek için kullanıyor. Geceleri özgün Yunanca metinleri ve Aziz Pavlus ilahiyatını yüksek sesle okuyor. Bir yandan da Çince deyimlerin lehçelerini ilahilere uydurmak için çalışıyor. Annem ise hasta. Chin-kiang'daki bahçesini çok özledi."

Pearl'ün mektubuna cevap yazdım ona ama iki katım yaşında bir adamla evlenmek üzere olduğumu söylemeye utanıyordum. Kendimi çaresiz hissediyordum. Umudumu kaybetmiştim. Pearl'un mektupları bana hayatta başka seçenekler de olabileceğini gösteriyordu. Keşke kaçabilseydim. *Kelebek Âşıklar*'ı neden o kadar sevdiğimi şimdi anlıyordum. Şarkılar içimde kaçma isteği uyandırıyordu. Şimdiki hayatımı geride bırakıp bir kadın kahraman gibi yaşadığım hayaller günlerimi geçirmeme biraz yardım ediyordu.

Müstakbel kocamdan ne kadar çok çeyiz gelirse kendimi o kadar kötü hissediyordum. Ne babam ne de NaiNai daha iyi bir geleceği hak ettiğimi düşünür gibi değildi. Babam, Şanghay'daki okula gitmek için ona yalvardığımda çok kızdı. NaiNai da, "Senin gibi bir kasaba kızının başka dünyalara heves etmesi sadece kötü talih getirir," dedi.

Pearl'e Boksörler'in şehre baskın yaptıkları zaman yaşadıkları evi ateşe verdiğini yazdım. Babam kiliseyi kurtarmak için İsa heykelini kaldırıp yerine "Oturan Buddha" heykelini koymuştu. Boksörler'e kendisinin Budist, kilisenin de Budist tapınağı olduğunu söyledi. İnandırıcı olmak için Budist rahipler gibi giyinmişti. Hıristiyanlığa geçen müminler de Boksörler bölgeyi teftiş ederken Budist dualar okudular. Zaten kısa bir süre önce Budist oldukları için zorlanmamışlardı.

Babam kiliseyi korumak için Ahmak İmparator'dan yardım istedi. Onu, "Yabancı Tanrı yaptığın iyiliği karşılıksız bırakmaz. Cennetinde sana da bir yer ayıracaktır. Öldüğünde ailenle birlikte muhteşem bir ziyafete oturacaksınız," diye kandırmaya çalışıyordu.

Fakat numaraları işe yaramadı. Budist rahiplerin dönme olduğu ortaya çıkınca bir katliam yaşandı. Boksörler, rahiplerin birçoğunu boğazladı. Wan-Wan Tınıları'nın oyuncularını bile sahneden yaka paça indirip babamın gözü önünde katlettiler. Marangoz Chan ve Leylak da Boksörler'in ölüm listesindeydi. Ancak kıl payı kaçabildiler.

Kasabadaki tek kaçak babamdı. Çin yılbaşının sabahında onu da yakaladılar. Kasaba meydanında, Pearl'le birlikte *Kelebek Âşıklar*'ı izlediğimiz sahnede idam edilmesine karar verilmişti.

Babam Boksörlere yaşamasına izin vermeleri için yalvardı. "Bağışlayın lütfen. Ben bir aptalım," dedi.

Boksörler sadece güldü. Hıristiyan tanrısının uydurma bir tanrı olduğunu göstermeleri gerekiyordu. "Tanrın gerçekse dua etmeye başla çünkü asılacaksın."

Babam dizlerinin üzerine çöktü ve, "Absalom!" diye seslendi.

Babam Tanrı'ya değilse de Absalom'a inanıyordu. Çağrısına cevap veren bir ses duyulduğunda herkes taş kesildi. Bu ses nehir kıyısından gelmişti. Uzun boylu bir siluet tekneden kıyıya atladı. Gerçekten de Absalom gelmişti! Ellerini başının üzerine kaldırmıştı ve bir kâğıt parçasını sallıyordu. Hemen arkasında Ahmak İmparator, General Istakoz ve General Karides vardı.

Sağ kalan rahipler hep bir ağızdan, "Bilge Hoca!" diye bağırdılar. "İmdat!"

Fakat Boksörler oralı olmadı. İlmeği babamın boynuna geçirdiler.

"İdamı durdurun!" Absalom, Boksörler'in önüne geldi. "Elimdeki Majeste Dul İmparatoriçe'nin buyruğudur. Majesteleri yabancı birliklerle bir barış anlaşması imzaladı. Sekizinci maddeye göre yabancı misyonerler ve onların rahipleri koruma altına alınmıştır."

Pearl'le birbirimizi tekrar görebilmemiz için üç yıl beklememiz gerekti. Artık ikimiz de on yedi yaşındaydık. Hükümdarımız Dul İmparatoriçe Tsu Hsi ölmüştü. Boksör Ayaklanması'nı durdurmak için kendini ateşe attığı, bu yüzden bitap düştüğü söyleniyordu. Vekil olarak atadığı yeni imparator sadece üç yaşındaydı. Halk Dul İmparatoriçe'nin ardından uzun bir yas dönemine girdi. Ülke, kafası kesik bir ejderhaya dönmüşse bile bizim oralarda değişen bir şey yoktu.

Chin-kiang'a döndükleri gün Pearl ve Carie'yi karşılamak üzere rıhtıma gittim. Görünüşüm değiştiği için tedirgindim. Kıyafetim ve saçım evli bir kadın olduğumu gösteriyordu. Örgümün yerini topuz almıştı. Mektuplarımda Pearl'e evlilik hayatımdan bahsetmekten kaçınmaya çalışmıştım. Söylenecek ne vardı ki? Kocamın evine ayak bastığım anda onun bir afyon bağımlısı olduğunu anlamıştım. Çöpçatan yalan söylemişti. Bahsedilen servet de çoktan çarçur olmuştu. Aile şahane nakışlarla işlenmiş, mükemmel ama güveler tarafından çiğnenip tükürülmüş bir gelinliğe benziyordu. Kocam borç batağı içindeydi. Çeyizim için gereken parayı bile borca girip denkleştirmişti. Hizmetkârlar da kaçmıştı. Bu evlilik zaten kayınvalidemin fikriymiş. Bir taşla iki kuş! Bu evlilik sayesinde oğluna bir cariye, kendisine de bedava hizmetçi bulmuştu.

Varlığım kocama, annesine ve kocamın benden daha yaşlı olan diğer karıları ile onların çocuklarına hizmet etmeye yarıyordu. Sürekli olarak yatakları düzeltiyor, etrafı temizliyor, lazımlıkları boşaltıyor, çarşafları yıkıyor ve bahçeyi süpürüyordum. Pearl ve Carie'yi görmek için evden gizlice sıvışmam gerekiyordu. İzin isteyecek olsam kocam asla izin vermezdi.

Pearl çarpıcı bir güzelliğe bürünmüştü. Uzun boyluydu ve incecikti. Batılı giysiler giyiyordu. Sanki artık daha da özgür ruhlu biri olmuştu. Gülümsemesi güneş ışığı gibi parlaktı.

"Söğüt, canım benim, şu haline bak. Ne kadar hoş bir hanımefendi olmuşsun." Pearl neredeyse yüz metre öteden kollarını açarak seslendi. Benim ise ona tek söyleyebildiğim, "Evine hoş geldin," demek oldu. Oysa Pearl neşe saçan kahkahalarla bana sarılarak, "Ah, Söğüt seni öyle özledim ki!" diye haykırdı.

Babam, Marangoz Chan ve diğer herkes oradaydı. Hep birlikte eşyaların Absalom'un yeni kiraladığı eve taşınmasına yardım ettik.

Evi görünce Pearl şaşkınlığını saklamadı. "Ne kadar güzel bir ev! Baba, nasıl oldu da bu kadar konforlu olmasına izin verdin?"

Absalom, "Burası perili bir ev!" diyerek açıkladı. "Yerli halktan kimse burayı tutmaya istekli değil. Kirası çok düşük. Ben de fırsattan istifade ettim. Ne de olsa Çinli hortlaklara inanmıyorum."

Pearl yerleşir yerleşmez her zaman gittiğimiz tepeye tırmanmak için dışarı çıktık. Küçük kız kardeşi Grace de bize katılmayı istiyordu ama biz çoktan çıkıp gitmiştik bile. Şanghay dümdüz bir kentti. Bu yüzden Pearl dağları ve tepeleri çok özlemişti. Kırlarda bir gezinti yapmak için can atıyordu. Konuşmaya başladı. Daha önce aklıma bile gelmeyen düşüncelerden bahsediyor, sadece hayal edebileceğim bir dünyayı anlatıyordu. Konuştuğu Mandarin lehçesi ve kelime dağarcığı gelişmişti. Amerika'daki bir yüksek okula gitmeye hazırlanıyordu. Okul bittikten sonra da dünyayı dolaşmayı düşünüyordu.

Benim ise paylaşacak çok fazla hikâyem yoktu. Ona Boksör Ayaklanması'nı ve nasıl hayatta kaldığımızı anlatmaya başladım. Sonra hikâyenin ortasında aniden durdum.

Pearl, "Neyin var?" diye sordu.

"Hiç. Bir şey yok."

"Söğüt?"

Kendi kendime, *gülümse*, dedim. Aklımdan karamsar düşünceleri atmaya çalıştım ama gözyaşlarımın ihanetine uğradım. Pearl'ün eli benimkine uzanırken, "Evliliğinde sorunlar var, değil mi?" diye sordu. Evliliğim sıradan bir Çinli kız için alışılmadık bir şey değildi. Fakat Pearl için anlattıklarım inanılmazdı.

Ona kocamdan bahsettim. İyi günlerinde esrar içer ve kumar oynardı. Kötü bir günündeyse bütün hıncını benden çıkarırdı. Beni döver, bazen zorla beraber olmak isterdi. Kayınvalideme

karşı da daima itaatkâr olmalıydım. Ona göre ailenin içinde bulunduğu batağın sebebi bendim.

"Ama bu kölelikten başka bir şey değil!" Pearl'ün yüz ifadesi öfkeyle çarpılmıştı. Bana Şanghay'da istismarcı evliliklere ya da fahişeliğe zorlanan kızlarla çalıştığını anlattı. "Sevgili Söğüt, asla ama asla kırılan kolunu yen içinde saklamamalısın," dedi.

Bu arada kocam kendine yeni bir cariye almıştı. Parası olmadığını bildiğimden buna çok şaşırmıştım. Bunu neden yaptığını sordum ama cevap alamadım. Gelenekler erkeğe karısını canı istediği zaman başından atma hakkı veriyordu. Ben de ona itaat etmemeye başladım. Her sabah köyün ortaklaşa paylaştığı kuyunun başına gidiyor, orada dikiliyor ve kocamın ailesinin bana reva gördüğü berbat şeyleri, yaptıkları eziyeti bağıra çağıra anlatıyordum. Ancak kimseden anlayış görmedim. Tam tersine köyün yaşlıları tarafından eleştirildim. Bana kendimi öldürmem gerektiğini söylediler.

Hakkımı savunmam bana sadece kötü bir ün sağladı. Babam beni bencillikle, NaiNai da aptallıkla suçluyordu. Buna rağmen kendimi tamamen terk edilmiş gibi hissetmiyordum. Pearl hep yanımdaydı ve bana destek veriyordu. Carie'ye giderek okulda ve yeni açılan klinikte ona yardımcı olmayı önerdim. Carie beni ve bazı kızları hemşire olmak üzere eğitti. Bu arada bana İngilizce de öğretiyordu.

Pearl ve ben birlikte çok zaman geçiriyorduk ama arkadaşlığımız artık eskisi gibi değildi. O Amerika'daki okula gitmeyi hevesle bekliyor, birbirimizle konuşacaklarımız giderek azalıyordu. Kendi geleceğim hakkında nasıl hissettiğimi iyi bildiğinden Pearl bana karşı çok duyarlıydı.

Pearl'ün okulu bitirdikten sonra Çin'e döneceğine inanmıyordum. Artık o da bundan çok emin görünmüyordu. Ne de olsa Amerika'ya dönmek annesinin senelerdir beklediği bir şeydi.

Absalom, Pearl'ün gidecek olmasıyla ilgilenmiyordu bile. Kızının bir daha dönmeyebileceği fikri onu üzmemiş gibiydi. Ülkenin iç kısımlarına yapacağı gezi için çok daha fazla heyecanlıydı. Babam da onun yanında başka bir insana dönüşüyordu. Absaloma saygı duyuyor, neredeyse tapınıyordu.

Pazar günü cemaate hitap ederken, "Sadece yüzüne bir bakın. Onun sıradan bir insanoğlu olmadığını anlayacaksınız," dedi. "Absalom sizi kutsamak için elini uzattığında ondan ilahi bir mutluluk yayılıyor. Tanrı'nın onunla birlikte olduğunu hissedebiliyorsunuz."

Pearl, Absalom'un şefkatine mazhar oldukları için Çinli rahiplere kıskançlık duyduğunu bir kez daha itiraf etti. Gitmeyi istemesinin nedenlerinden biri de buydu. Babamın Absalom'a aldığı eşek bile onu üzmüştü. "Bu hayvan sayesinde daha uzak, daha uzun yolculuklara çıkacak."

Babam ise, "Ama baban eşeği görünce çok mutlu oldu," dedi.

Pearl de aynı fikirdeydi ama söyledikleri düşündürücüydü. "Bazen sanki o benim babam değilmiş gibi geliyor. Soru sormak için konuşmasını kesen yabancılara karşı hoşgörülü ama bana karşı hiç değil. Bana asla katlanamıyor."

"Evlenmeyi düşünüyor musun?" diye sordum. "Eğer düşünüyorsan ne zaman evleneceksin?"

"Amerika'ya bir gideyim de neler olacağına bakarız." Pearl bu cümleyi söyledikten sonra güldü. "Biliyor musun şimdiden Çin'i özlemeye başladım. Daha önce gerçek evimin Amerika olduğunu söylemiş olabilirim ama bu doğru değil."

Öğrenirse Carie'yi üzeceğini bildiği için Pearl gerçek duygularını kendine saklamayı öğrenmişti. "Kendi atalarıma ya da Batı kültürüne baş kaldırmak gibi bir niyetim yok. Demek istediğim, ben sadece Çin'i tanıyorum, o kadar."

Hasta olmasına rağmen Carie iyi bir ruh hali içindeydi. Bahçesine ve güllerine yeniden kavuşmuştu. Pearl de gidince bahçesinde oturacak, en sevdiği Batılı romanları okuyacak daha çok zamanı olacaktı. Böyle söylüyordu ama Pearl'ün gitmesi fikrinden de nefret ediyor ve hissettiklerini ona belli etmemeye çalışıyordu.

Annesinin neşeli hali Pearl'ü kandırmaya yetmedi. Gittiği zaman annesinin arkasından gözyaşı dökeceğini biliyordu. O Amerika'dayken Carie ona ihtiyaç duyarsa diye endişe ediyordu. Ben de annesine çok iyi bakacağıma ve Pearl'ü, Carie'nin sağlığı hakkında sürekli bilgilendireceğime söz verdim.

10

23 Ekim, 1914

Sevgili Pearl,

Sağlık ve afiyette olduğunu duyduğum için ne kadar mutlu oldum anlatamam. Annen son günlerde bir parça zayıf düştü. Buna rağmen keyfi her zaman olduğu gibi yerinde. En sonunda sözümü dinledi ve ders vermeyi bıraktı. Sınıfını şimdi ben devraldım, inanabiliyor musun? Bu arada senin Charles Dickens kitaplarını okumaya başladım.

Annen Absalom'un başına gelenleri anlattı mı bilmiyorum. Son yolculuğunda bölgenin daha da iç kısımlarına kadar uzanmış ve çeteler tarafından yine taşa tutulmuş. Tanrı'ya şükür bir şey olmamış. Şimdi gayet iyi. Babanın Çinli müritlerinden iki kişi öldü ne yazık ki. Bu haberi verdiğim için üzgünüm. Babam uzun süredir kilisenin idaresini yürütüyor. Vaazları da artık deneyim kazandığını gösteriyor. Absalom'un keyfi yerinde diyebilirim. Böylelikle artık daha uzun gezilere çıkabiliyor. Yokluğu anneni üzse de...

Bir kötü haber daha vermek zorunda olduğum için çok üzgünüm. Geçen ay NaiNai'ı kaybettik. Absalom'un yoğun gayretleri sayesinde sonunda o da –bu sefer gerçekten– Hıristiyan oldu. Babam tören için Absalom'un dönmesini beklemek istedi. NaiNai'ın ahirette rahat etmesi için Absalom'un gösterdiği çabaların

karşılığı olarak Tanrı'nın lütufkâr davranacağına ve Absalom'un zamanında yetişeceğine inanıyordu. Maalesef Absalom o kadar uzağa gitmişti ki hiçbirimiz yetişebileceğini düşünmüyorduk. Babam hariç! Henüz birkaç ay önce Carie'nin sağlığı bozulup Absalom'a haber yolladığında gelmeyi reddetmişti. O yüzden ben de geleceğine hiç inanmıyordum.

Ama bil bakalım ne oldu! Absalom çıkıp geldi. Eşeğinin üzerinde bütün bir gün ve gece yolculuk yapmış. Hayvancağız vardıkları anda yere yığıldı. Cennete yolculuğunda Absalom tarafından kutsanabildiği için NaiNai bahtiyardır eminim. Çinlilere göre makbul bir ölüm makbul bir doğumdan çok daha önemlidir.

Grace de okul için Şanghay'a gittiğinden beri Carie artık yalnız yaşıyor. Absalom, NaiNai toprağa verilir verilmez gezisini tamamlamak üzere yine gitti. Carie için bile burada kalmıyor. Tavrının seni şaşırtmadığına eminim.

Babam pek çok kişiyi din değiştirmeye ikna etti. Çoğu NaiNai'ın cenazesi için davet ettiği kişiler. Absalom'u tapınaktaki Budist rahipten daha çok sevdiler. Dertler bununla da bitmedi elbette. Din değiştirenlerden biri çok eşli, diğeriyse ayyaş. Absalom daha önceden onları aforoz etmişti ama babam belgeleri değiştirdi. Aklı başına ne zaman gelecek acaba? Absalom'a olan sevgisi yüzünden bazen kendini öyle kaptırıyor ki!

7 Mart, 1915

Sevgili Pearl,

Annen mektubunu bana da okuttu. Herkesin sevgisini kazanmışsın, seni kutlarım. Sadece bir yıl içinde kimsenin tanımadığı, arkadaşlık kurmakta zorlanan bir öğrenci olmaktan çıkıp sınıf başkanı da seçilmişsin. Ayrıca kompozisyon yarışmasında kazandığın yüksek onur derecesi için de seni tebrik ederim.

Anlaşılan Konfüçyüsçü geçmişin işe yarıyor. Sahi, söylesene oralarda Konfüçyüs'ü biliyorlar mı?

Başıma gelenleri annen zaten anlatmıştır. Kocamı terk ettim. Bir iki aylık hamileydim. İçimde onun tohumunu taşıdığımı düşündükçe kendimi öylesine kötü hissettim ki! Cenini düşürmek için o bitki ilaçlarından almayı düşünmeye başladım. Annem bu yüzden öldüğü için ne kadar korktuğumu tahmin edebilirsin.

Üç hafta önce kanamam başladı. Hemen annene koştum. Ben anlatacak cesareti bulana kadar annen neler olduğunu anlamıştı bile. Kanama bir türlü durmadı. Annen hemen ona gitmeseydim ölebileceğimi söyledi. Tek yapabildiğim hiç durmadan ağlamak oldu. Beni İngiliz Büyükelçiliği'nin doktoruna götürdü. Doktor işini bitirdiğinde bilincim kapalıydı. Şimdi gayet iyiyim. Ve işte bu da güzel haber. Kötü olansa ileride çocuğum olamayabilirmiş. Kelimelerle anlatılamayacak kadar üzgünüm.

Carie'den piyano dersleri alıyorum. Müziğin iyileştirici gücü konusunda çok haklıymış. Müzik, Tanrı'yı kavramamı kolaylaştırıyor. İkimizin de küçük birer çocuk olduğu zamanlardan beri piyano çalmayı öğrenmek istiyordum. Şimdi hayallerim gerçek oluyor.

Carie başlangıç sınıfının sorumluluğunu bana bıraktı. Kilise okulunun genişletildiğinden sana söz etmiş miydim? Artık üç değil beş sınıfımız var. Yakında ortaokul da açılacak. Okulumuz çok revaçta. Öyle ki yöre halkından bazıları da kızlarını okula yazdırdı. Eskiden köylü ailelerin, çocuklarının eğitimini desteklemelerini sağlamanın ne kadar güç bir iş olduğunu sen de hatırlarsın. Bu sene yer olmadığı için başvuruların bir kısmını geri çevirmek zorunda kaldık. Babam meseleyi Jiangsu valisine götürdü. O da okulu genişletmek için arazi tahsis etmeye söz verdi. İnşaatın başında marangoz Chan olacak.

2 Aralık, 1915

Sevgili Pearl,

İnanamayacaksın ama bu mektubu sana Şanghay'dan yazıyorum. Olanları aynen aktarıyorum. Kocam beni sattı. Malı gibi gördüğüne göre bunda şaşıracak bir şey yok. Bana satıldığımı söylemedi bile. Yeni odalığı için parayı nereden bulduğunu merak etmiştim hatırlarsın.

Her neyse, kaçarak kiliseye sığındım ve orada saklanmaya başladım. Kocam ve kiralık adamları peşime düştüler ve nerede olduğumu söylemeye yanaşmayınca babamı fena halde dövdüler. Sonunda beni buldular. Gece vakti kiliseye girip beni zorla kaçırdılar. Carie hemen Absalom'a haber yolladı. O da vakit geçirmeden valiliğe başvurarak kaçırılmamın yeni anlaşmanın yasalarını ihlal ettiğini söyledi. Vali ertesi gün kocama beni hemen serbest bırakmasını aksi takdirde tutuklanacağını ve kafasının kesileceğini bildirdi.

Yine de kendimi güvende hissedemedim çünkü beni yeniden kaçırmanın bir yolunu bulacağından emindim. Babam da evin civarında dolaşan tiplerden şüpheleniyordu. Carie, Chinkiang'dan bir süreliğine ayrılmamın iyi olacağını düşündü. Beni Şanghay'daki Kadınlar için Hıristiyan Okulu'na tavsiye etti ve oradan burs kazandım. Tek söyleyebileceğim Tanrı'nın şanslı bir kulu olduğum.

24 Mart, 1916

Sevgili Pearl,

Doğu'nun Paris'inin kumlar üzerine inşa edildiğine kim inanır? Şehrin eski adı bile bunu söylüyor. Shang-hai-tan, ulu Yangtze Nehri'nin ağzındaki kumsal demekmiş.

Anlatıldığına göre şehir, İmparator Guangzhou için değersizden de değersizmiş. Böyle düşünüyor olması İkinci Afyon Savaşı'nı kaybettiği zaman bölgeyi yabancılara bırakmak zorunda kalmasının acısını azaltmıştır herhalde. İngiliz, Fransız ve Almanların o kumsalla neler başardıkları inanılmaz. Şanghay artık benim yeni evim!

Sanki hakkında bir şey bilmezmişsin gibi Şanghay hakkında gevezelik edip durmamalıyım değil mi? Bir zamanlar burada yaşamıştın. Doğrusunu istersen seni sık sık buradayken hayal ediyorum. Nerelere gittin, en çok nereyi sevdin? Affet beni, hislerimi seninle paylaşmamak elimde değil, senden başka bunları anlatacak kimsem yok.

Hıristiyan okulu tam bana göreymiş. Alabildiğim kadar çok ders almaya çalışıyorum. Öğretmenler çok yardımcı oluyor. Bazı günler dersten sonra da orada kalıp sonu gelmez sorularımı yanıtlıyorlar. Ne çok kitap, öğrenecek ne kadar çok şey varmış!

Öğrenciler de çok iyiler. İlk başlarda kendimi onların yanında utangaç ve sakar hissediyordum. Tam bir taşralı, saf bir kızdım anlayacağın. Mançu Hanedanlığı'nın devrildiğinden ve pek çok başka şeyden habersizdim. Artık başta imparator olmaması ve Çin'in çok yakında cumhuriyet sistemine geçecek olması şahane değil mi?

Okuldaki ilk günlerim şimdi bana bir ömür kadar uzak geliyor. Artık yabancılık çekmiyorum; çevreye alıştım ve arkadaşlar edindim. Hiçbiri seninle kıyaslanamaz tabii ama zeki insanlarla tanışıyorum ve havada da tuhaf bir atmosfer var. Tanıştıklarım arasında en ilgi çekici olanlar sanatçı, yazar, gazeteci ya da müzisyenler. Şehirdeki kimi bar ve lokantalarda bir araya gelerek saatlerce sohbet eden, içip tartışan bir grup açık görüşlü insan...

Bu insanlara gün geçtikçe daha çok bağlanıyorum. O kadar heyecan verici ve Chin-kiang'daki o bildik hayattan o denli farklı ki.

Aramızdakilerden biri de Doktor Sun Yat-sen. Çin'deki büyük değişim için çalışan Yeni Cumhuriyetçilere tek başına öncülük ediyor. Doktor Sun Yat-sen aslında Kanton bölgesinden gelen bir Hıristiyan. Devrimci olmadan önce doktormuş. Eğitimini yurt dışında, Batı'da yapmış ve siyaset bilimleri öğrenimi görmüş. Mingji Reformları'nın ülkedeki değişime olan katkısını araştırmak üzere Japonya'ya gitmiş. 1911'de Çin'e döndükten sonra askerî bir isyan başlatmayı başarmış.

Sevgili Pearl, senin de anlamış olacağın gibi yaşadığım evren sanki ışık hızıyla genişliyor. Carie'ye verdiğim söz olmasa her pazar yaptığım düzenli kilise ziyaretlerini bile aksatabilirdim. Anlayacağın karnım tok ama beynim hâlâ aç.

Anneni çok özlüyorum. Ona olan borcumu asla ödeyemem. İki gün önce annenin yolladığı paketi vermek için Grace'i görmeye gittim. Kardeşin çok hoş bir genç hanıma dönüşüyor. Çok tatlı bir kız. Seninle kıyaslanacak olursa bir parça utangaç sayılır. Ah, burada benimle olmanı öyle çok isterdim ki.

2 Eylül, 1916

Sevgili Pearl,

Son yazdığım mektubun üzerinden altı ay geçti. Burada durum gitgide kızışıyor. Milliyetçi Çin Partisi'ne katıldım. Üyelerin çoğu Doktor Sun Yat-sen'in takipçileri. Her ne kadar Tanrı'ya olan inancımı daima koruyacak olsam da artık farklı fikirlere de açık olduğumu fark ettim. Şimdi bir toplantıya katılmak üzere çıkıyorum. Döndüğümde yazmaya devam edeceğim.

27 Ekim, 1916

Bu mektubu yazmak bile zaman alıyor. Hayatım müthiş bir karmaşa içinde. Geceyi gündüzden ayıramıyorum bile. Çin siyasi bir dönüşüm yaşıyor.

13 Aralık, 1919

Pearl, seninle bir üzüntümü paylaşmalıyım. Bahsettiğim şey aynı zamanda Çin için de büyük bir kayıp. Doktor Sun Yat-sen'e kanser teşhisi kondu. Kurtulması beklenmiyor. Yerini alacak olan kişi Çan Kay-şek. Güvenilir bir lider olacak mı, kimse emin değil. Siciline bakılacak olursa fırsatçı birisi. Onun askeri tecrübesine ve bağlantılarına sahip başka bir aday var gibi de görünmüyor maalesef. Kendisini Doktor Sun'un havarisi olarak ilan etti ve Çin'in Başkomutanı oldu. Aslını istersen şu anda savaş beylerini kontrol altıda tutabilecek başka biri yok. Doktor Sun'un liderlik ettiği davamıza da kendini adamış görünüyor.

28 Ocak, 1917

Sevgili Pearl,

Annenin sağlık durumuyla ilgili haberlerim var. Carie'nin gerçeği senden sakladığına eminim. Geçen ay onu görmeye gittim. Tekrar Chin-kiang'da olmak ve tanıdık simaları görmek çok hoştu. Ancak anneni ziyaret ettiğimde gerçekten afalladım. Artık yataktan bile çıkmıyor. Anlaşılan ben Şanghay'a gittikten sonra okula dönerek çalışmaya başlaması sağlığına hiç iyi gelmemiş. Bana söylediğine göre ona bakmak için Çin'e dönmeni hiç istemiyor. Senin için sürekli olarak endişelenip duruyor. Gerçekten de dönmeyi düşünüyor musun?

Şanghay'a dönmemden önce birlikte Deng Aile Köyü'ne gittik. Carie orada kendisi için bir mezar yeri aldı. Niye orayı seçtiğini anlamadım; bu konuyu konuşmadık. Absalom yüzünden yaşadığı kalp kırıklığının çok derin olduğunu ve ölümde dahi onunla birlikte olmayı istemediğini sezinledim. Seçtiği yer uzak olmakla birlikte çok güzel ve çok dingin. Bu işe böyle sessiz sakin, kendi kendine kalkışması içimi parçalıyor. Bunları seninle paylaşmasam olmazdı ama Carie'nin güvenine ihanet mi ediyorum dersin? Döndüğün zaman orada olamayacağı düşüncesi Carie'yi kahrediyor.

15 Nisan, 1917

Sevgili Pearl,

Bana ne güzel haberler verdin! Demek nişanlandın ve buraya gelmek üzere yola çıktın. Benim güzel Tanrım! Senden epeydir haber alamadığım için bu sürprizler benim için çok şaşırtıcı ve mutluluk verici. En iyi dileklerim seninle. Carie'ye evlilik başvurusunu yolculuk işlemlerini kolaylaştırmak için yaptığını yazmışsın. Ben mi yanlış anlıyorum? "İşleri kolaylaştırmak," evlenmek için doğru bir sebep olabilir mi? Aşırı korumacı davranıyorsam beni bağışla. Kendi evliliğim hayatımı neredeyse mahvediyordu. Annenin sağlık durumunun mutlu evlilik hazırlıklarını hızlandırmanda etkili olduğunu düşünüyorum. Haksız mıyım?

Mektuplarını ve fotoğraflarını benimle paylaştığı için annene müteşekkirim. Seni ve Lossing Buck'ı bir araya getiren şeyin ne olduğunu sanırım hemen anladım. Her şeyden önce ikiniz de Çin'i seviyorsunuz. Amerika'da, Çin'e senin kadar bağlı olan birisiyle tanışman ne büyük şans. Lossing'in seni etkilemiş olmasına şaşmamalı. Hem Cornell Üniversitesi mezunu, hem de Nanking Üniversitesi'nde profesör. Çinli çiftçilere fayda sağlamaya

kendini adamış. Ziraat konusundaki uzmanlığı burada eminim çok takdir edilecek. Bunlar bir yana yakışıklı olduğu su götürmez. Birlikte çok hoş bir çift oluşturuyorsunuz. Chin-kiang'da evlenecek olmanız harika bir fikir.

Annenin burada yaşaman konusundaki hislerini sana aktarmalıyım sanırım. Seninle birlikte olmayı çok istemekle birlikte, onun gittiği yoldan gitmeyi seçmekle belki de hata yapmandan korkuyor. Onun bu düşüncelerine kesinlikle katılmıyorum ama neler hissettiğini bilmen gerektiğini düşündüm.

Bugün yeni mektubun elime geçti. Lossing'le Yabancı Presbiteryenler Kurulu'na başvurmuşsunuz. Lossing de Çin Ziraat Misyoneri olarak atanmış. Bu kadar bencilcesine mutlu olduğum için beni affet ama ne yapayım, senden gelen haberler gittikçe güzelleşiyor ve seni tekrar görmek için çok ama çok sabırsızlanıyorum.

Ben de epeydir Chin-kiang'a dönmeyi düşünmeye başladım. Şanghay'da hayat heyecan verici ama kendimi sanki su yüzeyinde süzülen bir nilüfer gibi köksüz hissediyorum. Ülkem için faydalı olmak istiyorum ama tek yaptığım şey konuşmak. Kayda değer bir başarı elde edebilmiş değilim. Masraflarımı karşılayabilmek için sıradan işlerde çalışıyorum. Günlerim politika konuşmak ve reform çığlıkları atmakla geçiyor. Parti, katılımcıların münazara yeteneklerini sergileyecekleri bir forum düzenledi. Bana kalırsa bu iş sadece kendi seslerini duymaktan hoşlananlara yarıyor.

Korkarım bir tür tatlı su devrimcisine dönüşüyorum. Gün geçtikçe daha çok farkına vardığım şey "yoldaşlarıma" hiç mi hiç benzemediğim. Hepsi de ömürleri boyunca öğrenci ya da akademisyen olarak yaşamış. Bense son iki yıldır çok şey öğrenmiş olsam da hâlâ Chin-kiang'dan gelen o taşralı kızım. Geçmişte kitapların dünyasından uzakta yaşadığım bir hayatım

oldu. Kimi zaman sadece ağzıma bir lokma sokabileyim diye girdiğim basit işlerde çalıştım. Bu da benim –tüm iyi niyetime rağmen– o idealist, hayalci ekip karşısında bir parça sabırsız olmama yol açıyor. Dostlarımın çoğu kendi yıkımlarına doğru koştuklarının farkında değiller. Kendileri bu haldeyken ülkeyi nasıl kurtaracaklar merak ediyorum.

Kendileri gibi olabilen insanlarla bir araya gelmemi tavsiye ettiğini yazmışsın. Emin ol, bunu deniyorum. Kim olursa olsun insanın içinde saklı olan o iyi yönü görebilme yeteneğine daima imrenmişimdir. Sen herkeste insancıl ve şefkatli bir taraf yakalarsın. Bense buna pek az rastlıyorum. Carie de ender örneklerden biri.

Gene de ebeveynlerinden çok farklısın. "Aynı anda pek çok evde birden yaşıyor gibiyim," dediğin zaman kastettiğin şeyi anlıyorum. Ben de geldiğim kültürün ördüğü duvarları yıkmaya çalışıyorum. Çinli bir kadın olarak bazen aşırı derecede hassas, duygusal olabiliyorum. Chin-kiang'ımızın o ünlü esmer pirinç sirkesi kadar keskin olmama gayretindeyim. Ülkemi çok seviyorum. Arzuladığım gibi olamadığı için ondan nefret edecek kadar çok seviyorum...

Aklımda Chin-kiang'a döndüğümde yerel bir gazete çıkarma fikri var. Tabii ki senin katkılarını bekleyeceğim.

Sevgiler,

Söğüt

11

Nanking Tren İstasyonu savaşların ve savaşın getirdiği üzüntülerin tanığı olmak için ayakta kalmış gibi görünüyordu. 1894 yılında inşa edildiğinden beri pek çok yıkım ve restorasyon geçirmişti. Küçük bir bilet gişesi ve yine küçük bir bekleme salonu vardı.

Carie'nin sağlığı yolculuk etmek için uygun değildi ama trenden indiği anda orada olmak ve kızını karşılamak istiyordu. Yakında düğün vardı. Bu beklenti ona yeni bir güç vermiş gibiydi.

İstasyonun müdürü olan adam Hıristiyandı. Carie'yi dinlenebilmesi için gişenin içinde oturmaya davet etti. "Hanımefendi, mart ayı olmasına rağmen hava epey soğuk, hastalanabilirsiniz."

Carie içeri girmek istemiyordu ama adam trenin rötar yapacağını söyleyince ikna oldu.

Bekledik. Sonunda iki buçuk saat kadar sonra gelmekte olan trenin sesini duyduk. Heyecanla dışarı koştum.

Eski buharlı makine dumanlar salıp korkunç sesler çıkararak yaklaşırken kalbim de benzer bir gümbürtüyle atıyordu. Birbirimizi görmeyeli dört sene geçmişti. Pearl'ün giderken geride bıraktığı kız değildim artık. Üzerimde modaya uygun, düşük yakalı, denizci mavisi bir ceket ve ayaklarımda siyah deri botlar vardı.

Tren durdu ve yolcular inmeye başladı. İnenler arasında arkadaşımı hemen fark ettim. O anda adını koyamadığım bir şey vardı. Arkadaşım Amerikalı'ydı ama onun yabancı biri olduğu hiçbir zaman aklımın ucundan geçmemişti. Şimdiyse Çinlilerin

oluşturduğu kalabalığın içinde Pearl Batılı görünümüyle göze çarpıyordu. Uzun boylu, kahverengi saçlı bir adam olan Lossing Buck da yanındaydı. Pearl gözleriyle kalabalığı taradı ve bakışları benim üzerimde durdu.

"Söğüt, sen misin? İnanamıyorum! Neredeyse seni tanıyamıyordum. Şık bir Şanghay hanımefendisi olmuşsun!"

"Pearl!" Ona sıkıca sarıldım. "Evine hoşgeldin."

Pearl, Lossinge döndü ve ikimizi tanıştırdı. Nişanlısıyla tokalaşırken gözlerim hâlâ Pearl'ün üzerindeydi. Dar etekli mavi takımıyla Batılı moda dergilerinden çıkmış gibiydi ve çok hoş görünüyordu. Görünüşünden memnun olduğunu fark ettim. Aklıma birden büyüdüğümüz yıllarda göğüsleri belirmeye başlayınca kendini mahcup ve sıkkın hissettiği günler geldi.

Lossing, Pearl'le akran, yirmi altı yaşlarında genç bir adamdı. Yüzünü inceledim. Köşeli bir çene, uzun bir yüz. İnce dudaklar, kalkık bir burun... Lossing'in büyük kahverengi gözleri dostça bakıyordu. Gülümseyerek Çince konuşamadığı için kibarca özür diledi.

Pearl, "Annem nerede?" diye sordu.

"Gişede bekliyordu..." diyerek söze başlamıştım ki Pearl'ün bakışları arkamda bir noktaya takıldı ve gülümsemesi yüzünde asılı kaldı. İfadesi şaşkınlığa dönerken arkama baktım ve Carie'nin gişeden çıkmış olduğunu gördüm.

Pearl, annesini gördüğü o anda ne kadar sarsıldığını bana daha sonra söyledi. Onu önceden uyarmadığım için kendime kızdım. Carie hastalık yüzünden iyice çökmüş, küçük bir çocuk kadar ufalmıştı.

Kızının gelişi için hazırlanmış, pudra ve ruj sürmüş, yanaklarını boyamıştı ama bunun bir faydası yoktu. Ciddi bir hastalığı olduğu çok belliydi. Hayalet gibi görünüyordu. Eksilen dişleri

yüzünden yanakları çökmüştü. Cildi kurumuş ve sararmıştı. Kaşlarını kendi boyamak istemişti ve şimdi bu kaşlardan biri belirgin olarak diğerinden daha yüksekte duruyordu.

"Anneciğim!" Pearl ağlayarak kendini Carie'nin kollarına attı.

Carie gülümseyerek kızının gözlerinden akan yaşları sildi. "Güzel Tanrım! Benim tatlı kızım."

Hastalığı aniden geçmiş gibi dimdik durarak, "Haydi gidelim," dedi. "Baban bizi Chin-kiang'da bekliyor. Düğün için bütün hazırlıklar tamamlandı."

Chin-kiang'a giderken Carie trende yol boyunca Lossing'in omzunda uyudu. Ben de Pearl'ün yanına oturarak bütün hikâyeyi tüm romantik ayrıntılarıyla dinlemek istediğimi söyledim. Pearl, Çin'e dönüş yolunda Avrupa'dan geçerken Lossing'le bir gemi yolculuğunda tanışmıştı. Lossing Çince öğrenmek için seyahat ediyordu. Yolculukta geçen haftalar boyunca birbirlerini tanıma fırsatı doğmuş ve yakınlaşmışlardı.

"Kalbini nasıl kazandı?"

Pearl, "Çin üzerine aldığı eğitim ve yaptığı araştırmalarla," diyerek kıkırdadı. "Lossing'in akademik çalışmalarının genel çerçevesi Çin'de neler yapmayı planladığını gösteriyor. Tezinin başlığı *Çin'de Çiftçilik Ekonomisi ve Arazi Kullanımının Değerlendirilmesi*. Çin'de yaşamayı ve Çinli çiftçiler ile köylülere nasıl yardımcı olunabileceğini araştıracak deneyler yürütmeyi planlıyor. Hepsi de çok etkileyici. Yazdıklarını daha Çin'e varmadan okuyup bitirdim."

Bu adamın, arkadaşımın ayaklarını yerden kesmeyi nasıl başardığını anlamak benim için hiç de zor değildi.

"Lossing, uygulayacağı sistem başarılı olursa Çinli toprak işçilerinin harcadıkları yıpratıcı emek yüzünden bellerinin bükülmesine gerek kalmayacağını söylediği anda ona âşık oldum.

Çin'de büyümüş olmam ve buradaki hayatım ona çok çarpıcı geldi. Çin lehçelerinin pek çoğunu konuşabildiğimi fark ettiği anda kararını verdi ve bana evlenme teklif etti."

"Ona ne zaman evet dedin?"

"Lossing'in yetersiz Çincesinin ona burada bir fayda sağlamayacağını fark ettiğim anda. Müzik kulağı da yok. Kulak olmayınca Çince öğrenmenin imkânı yok, biliyorsun."

"Yani sana ihtiyacı var."

"Benim de ona ihtiyacım var. İşin aslı Amerika'dayken kimseye âşık olmadım. Denemediğimden değil..." Pearl birkaç kere flört etmeyi denemiş ama kendini hep yabancı gibi hissetmişti. "Evet, iyi İngilizce konuşuyorum ama kültürel olarak yabancılık çektim. Kendimi şaşkın ve uyumsuz hissettim. Çin'de kaba bulduğumuz davranışlar Amerika'da çekici bulunuyor. Ben onları tuhaf buluyorum, onlar da beni. Karşılıklı olarak birbirimizi garipsiyoruz. Dışarıdan bakınca her şey yolunda görünüyor. Herkesle iyi geçiniyorum ama içten içe çok yalnızlık çekiyorum. Geçirdiğim dört yıl süresince bu hep böyleydi. Evlenmeyi isteyecek kadar beğenip seveceğim birini bulamam diye korkmaya başlamıştım. Bir Çinli gibi çalışan aklım bana pek yardımcı olmadı tabii. Bir yanım acele etmezsen evde kalacaksın diyordu."

"Lossing'in zamanlaması çok uygun olmuş," dedim.

"Hem de nasıl! Bizi bir araya getiren de Çin oldu. Tanrı dualarımı kabul etti. Lossing de ben de Tanrı'nın sevgili kulları olmalıyız."

Arkadaşımın iyiliği için içimden onun haklı olmasını diledim.

Pearl'ün Amerika'dan vazgeçmesinin altında yatan gizli nedenin, annesinin sağlığı olduğunu sezinlemiştim. Bunu ona da söyledim.

O da dönüş kararında Carie'nin hastalığının önemli bir payı olduğunu kabul etti. "Amerika'yı seviyorum tabii," dedi. "Ama orada kalacak kadar değil!"

"Yine de istediğin zaman dönebilirsin nasılsa, değil mi?"

"Evet. Ama Lossing de tıpkı babam gibi. Çin'de gömülmeye pek kararlı." Pearl bir kahkaha attı. Gözleri henüz gölgelenmemiş bir memnuniyetle pırıl pırıl parlıyordu.

Pearl ve Lossing'in aralarındaki farklılıkların ilk kez gözüme çarpması düğünleri sırasında oldu. Pearl bembeyaz, Batı tarzı gelinliği içindeydi. Lossing de siyah bir takım giymişti. Gelinin elinde daha o sabah annesinin bahçesinden kendi elleriyle topladığı taze çiçekler vardı. Kiliseye yaklaşırken kasabanın çocukları Carie'nin onlara öğrettiği Amerikan şarkılarını söyleyerek Pearl'e eşlik ettiler. Sonra da Pearl'ü pek mutlu eden Çin düğün şarkısını söylediler. Bu çocukken onun da sık sık söylediği bir şarkıydı.

Buddha oturuyor lotus çiçeğinden minderinde
Güzel parmakları kıvrılmış, tıpkı orkide
Güneş batıyor, ay yükseliyor
Hayatlarınız huzurla dolsun, her daim asude
Duvarlar balçıktan, yastıklar samandan
Meyveler, tohumlar ve pek çok oğlan
Eksik olmasın çatınızdan
Uzun bir ömür, sonsuz saadet,
Her daim bahar, her daim bahar...

Lossing bu şarkıya pek aldırmamıştı. Ancak Wan-Wan Tınıları topluluğundan arkadaşlarımız gelerek yeni çifti kutladıktan sonra onların şerefine çok sevilen *Domuzun Düğünü* müzikalini seslendirmeye başlayınca sinirlenmiş gibi göründü.

Şarkının Pearl için onurlandırıcı, Lossing içinse küçük düşürücü bir etkisi olmuştu. Klasik bir Çin romanı olan *Batı'ya Yolculuk*'tan alıntılanan damat karakteri gerçek bir kahramandı ama aynı zamanda da bir çiftlik domuzuydu. Bu da Lossing'in hoşuna gitmedi. Lossing'in alınganlığının, espri anlayışından yoksun olmasının Pearl'ü tedirgin ettiğini fark ettim ama o hislerini saklamayı başardı.

Carie düğünü her ayrıntısına kadar planlamıştı. Babam, Marangoz Chan, Leylak ve diğer pek çok Çinli dosttan başka, İngiltere Konsolosu, konsolosluğun doktoru, onların karıları ve elçilikteki diğer arkadaşları da davetliler arasındaydı. Carie tüm Chin-kiang ahalisinin kendi kendilerini davet edeceklerini kestirememiş olmalıydı. Ne var ki Çinlilere göre düğün dediğin tıka basa kalabalık olurdu. Kasaba halkı da sevgili Carie'nin kızının herkes tarafından kutlanmayı hak ettiğini düşünmüştü.

Pearl onun nedimesi olmamı istemişti. Daha önce evlenmiş olmam umurunda değildi. Ancak aralarında benim de olduğum kasabalı kadınların düşüncesi farklıydı. Kocası tarafında terk edilmiş bir dul olarak geline uğursuzluk getirecektim. Bunun üzerine Pearl benden mahalli aşçıları tutma görevini üstlenmemi rica etti. Girişe ve hole yerleştirilecek kavunların ve diğer meyvelerin renklerini ve boylarını ben seçtim. Çin geleneklerine göre bütün Çin tanrıları, bereket ve kutlama sembolü olarak kabul edilen uğurlu nesneler sergilenerek davet edilirdi.

Karı koca olarak ilan edildikleri anda yeni evli çifti tohum, pirinç ve yemiş yağmuruna tuttuk. Kilise avlusu neşe içindeki güler yüzlü bir kalabalıkla tıklım tıklımdı. Carie gelenlere teşekkür edip şekerleme ikram ederken ona yardım ettim.

Babamın başını çektiği kalabalık bir güruh şehirden tören alayı gibi geçti. Sonunda Absalom ve Carie'nin evine vardık. Yeni

evlilerin odası ikinci kattaydı. Pembe perdeleri ve muhteşem bir İran halısını Carie kendi odasından getirmişti. Ziyafet sofrası ise alt kata kurulmuştu. Dokuz çeşit ikram hazırlanmış, hepsi de Çin mutfağından seçilmişti.

Pearl üzerinde kırmızı renkli, Çin işi bir elbiseyle, yanakları al al aşağı indi. Yaşlı konukların sigaralarını yaktı ve çocukların avuçlarına yasemin tomurcukları bıraktı. Evin dışından iyilik alametlerini çağırmak için patlatılan kestane fişeklerinin sesleri geliyordu. Ve sonra yerel müzikler çalınmaya başladı.

Lossing kesin bir dille ve İngilizce olarak Çinli kalabalığın kendisini itip kakmasına izin vermeyeceğini, hiç kimsenin maskarası olma niyetinin bulunmadığını açıkladı. Kendi deyimiyle onların bu saçma oyunlarına karışmayı istemiyordu. Kasabalıların teşvik tezahüratları da işe yaramadı. En sonunda Pearl kalkıp Lossing adına af dileyerek meseleyi kapattı.

Yeni evlilerin doğurganlığına esin kaynağı olmak üzere anne babaları tarafından yollanan küçük çocuklar da çok geçmeden saklandıkları gelin yatağının altından kovalandılar. Lossing bu gelenekten de hoşlanmamıştı.

Lossing ertesi gün yemek çubuklarıyla herkesin aynı tabaktan yemek yediğini görünce tiksintisini gizleme gereği duymadı. "Aç kalırım daha iyi!"

Pearl, Lossing'den Chin-kiang'da en sevdiği yiyeceklerden biri olan susamlı şekerlemeyi tatmasını istediğinde de benzer bir tepkiyle karşılaştı. Lossing sokak satıcısının kirli tırnaklarını göstererek Pearl'e hastalıkların nasıl yayıldığı anlatıp kısa bir ders verdi.

Pearl yine de Lossing'in kısa sürede Çin kültürüne alışıp uyum göstereceğine inanıyordu. Evliliklerinde uyumlu bir ortam yaratabileceğinden kuşkusu yoktu. Lossing'in anlayışlı bir

insan olmasına güveniyordu. "Ne de olsa Cornell mezunu. Öyle değil mi?"

Kocasının ricası üzerine Pearl onunla birlikte kırsal kesime bir yolculuk yaptı. Böylece Lossing'in tarım projesi saha çalışmasıyla başlamış oldu. Pearl onun asistanı, tercümanı, rehberi, mülakatçısı, saha sekreteri ve ayakçısıydı. Şafakla birlikte uyanıyor, Lossing'le birlikte geceye kadar arazi çalışması yapıyordu.

Fakat Pearl çok geçmeden ilk başlardaki hevesini kaybetmişti. Artık kocasıyla arasında gitgide açılan boşluğu kapatmak için mücadele ediyordu.

Evliliğinin nasıl gittiğini sorduğumda bana, "Fikir ayrılığı sağlıklı bir beraberliğin göstergesidir," diyerek cevap verdi. Lossing'in ihtiyaçlarını karşılamak onu mutlu ediyordu. İyi bir eş olmanın gereklerini yerine getirmekten hoşnut görünüyordu. Cana yakın ve güler yüzlü olmayı vazifesi olarak kabul etmişti.

"Lossing büyük bir sorumluluk yüklenmiş durumda," dedi. "İçinin rahat olmasını sağlamak da sadece benim elimde." İtiraf etmek istemese de kocası onun ne yemek pişirdiğine bile dikkat etmiyordu. Çinlilerin aksine Lossing, yemek için yaşayanlardan değil yaşamak için yiyenlerdendi. Yine de Carie, Lossing'i olduğu gibi kabul etmişti. Buna karşılık Absalom onun Çinli köylülerin işlerine karışma biçimini onaylamıyordu.

Bu konu ikisi arasında sonu gelmez tartışmalara sebep oldu. En sonunda birbirleriyle konuşmaktan vazgeçtiler. Pearl, Lossing'le babası arasında benzerlikler olduğunu söylerken haklıydı. Absalom Çinlilerin ruhlarını, Lossing de alışkanlıklarını düzeltmeyi kafasına koymuş iki inatçı idealistti.

Aslında Pearl'ün, kocasının yaklaşımıyla ilgili kuşkuları yok değildi. "Çinliler binlerce yıldır aynı topraklarda gübreleme ve sulamada alıştıkları usulleri değiştirmeden çiftçilik yaparak gü-

nümüze kadar geldiler. Modern makinelere ihtiyaç duymadan hâlâ olağanüstü verim alıyorlar."

Yeni evliler, Lossing'in önerisi Anhui Eyaleti'nin valisi tarafından onaylandıktan kısa bir süre sonra Chin-kiang'dan taşındı. Lossing, valinin kış sonuna kadar beklemeleri tavsiyesine kulak asmamıştı. Absalom'a daha fazla katlanmaya niyeti yoktu.

Pearl gönülsüzce de olsa Lossing'in peşine takıldı. Anhui Eyaleti'nde, Chin-kiang'ın kuzeyinde yer alan bir kasaba olan Nanhsuchou'ya yerleştiler. Pearl annesini geride bıraktığı için huzursuzdu. Ben de neden Çin'in en yoksul bölgesine gitmek zorunda olduklarını anlamıyordum. Lossing araştırmasını yürütmek için daha elverişli bir yer seçemez miydi?

"Verimli olan güney topraklarında yaşayan çiftçiler zaten hayatlarından memnun. Lossing'in araştırmaları onlar için o kadar önemli değil." Pearl'ün açıklaması da mantıklıydı.

Araştırmada model oluşturacak bölgenin valisi projeye destek vermişti. Kaybedecek bir şeyi yoktu. Tam tersine proje başarılı olursa menfaat sağlayan kendisi olacaktı. Lossing'in ihtiyacı olan tek şey tarım işçilerini kendi önerdiği sistemi uygulamaya ikna etmekti. Vali, deney işe yaramadığı takdirde çiftçilere zararlarını karşılamaya söz vererek bu işi de halletti.

Yeni hayatına alışıp alışmadığını görmek için birkaç hafta sonra kuzeye gidip Pearl'ü ziyaret ettim. Evleri iki odalı bir kulübeydi. Evde daha önce misyoner bir aile yaşamıştı. Kapı ve pencereler tozu evden uzak tutmaya yetmiyordu. Pearl ne kadar sık temizlik yaparsa yapsın evin içi birkaç saat içinde yeniden toz tabakasıyla kaplanıyordu.

Pearl ve Lossing'in komşuları köylü ailelerden oluşuyordu. Yoksul, sefaletle dolu bir hayat yaşıyorlardı. Pearl yine de başlarında bir dam olduğu için şükrediyordu.

"Geçen ay duvarları rutubet kapladı," dedi. Yatağın altı, şilte ve çarşaflar küflenmişti. "Lazımlığın kapağını açarken hep dikkatli olmak lazım. Ne tür bir haşaratla karşılaşacağını bilemiyorsun. Dev bir örümcek de olabilir yaşlı bir bokböceği de!"

Bir sonraki ziyaretimde Pearl beni heyecan verici bir haberle karşıladı. Hamileydi. "Kendimi resmî görevlerimden azlettim. Artık 'Ziraatçı' için çalışmıyorum."

"Ziraatçı" Pearl'ün kocasına taktığı yeni isimdi. "Çocukken babam bana sürekli talimatlar yağdırırdı. Evlendiğim zaman artık kimseden emir almak zorunda kalmayacağımı düşünmüştüm."

Pearl sorunlarından kaçmanın yolunu yazı yazmakta buldu. Yazmak onu yatıştırıyordu. Kendisi gibi hissedebildiği ve özgür olabildiği tek yer hayal gücüydü. Küçükken de hikâyelerin ona ne kadar zevk verdiğini hatırladım. Charles Dickens ona ilham kaynağı olmuştu. İlk karşılaşmamızda elinde tuttuğu o siyah, deri ciltli kitabın *İki Şehrin Hikâyesi* olduğunu sonradan öğrenmiştim. *Oliver Twist, Kasvetli Ev, Mister Pickwick'in Serüvenleri...* Pearl hepsine bayılırdı. Kitapları pek çok defa okuduğu için neredeyse ezbere bilirdi. Yazmaktan hep zevk almıştı. Randolph-Macon Woman's College'de okurken yazılarıyla ödüller kazanmıştı. Ancak yazı yazdığını gizli tutuyordu. Absalom hayattaki tek amacının Tanrı'ya hizmet etmek olması gerektiğini söylediği zaman çok kesin konuşmuştu. Lossing de Pearl artık ona tercümanlık yapmadığı için içerlemişti. Bu da kendi sevdiği bir uğraşın peşine takıldığı için Pearl'ün suçluluk duymasına yol açtı. "Daima bir erkeğin tahakkümü altında olmam gerekiyor." Pearl'ün bunu söylerkenki ses tonu şakacıydı.

Hamileliğini de bahane ederek Lossing olmadığı zamanlarda sürekli yazı yazıyordu. Artık Lossing'in bazen aylar süren uzun

yolculuklarından da yakınmıyordu. Kendi kendine kalmayı ve mutsuzluklarını içine gömmeyi öğrenmişti.

Pearl de git gide Carie'ye benziyordu. Tıpkı onun gibi kendi evinde sürgün hayatı yaşıyordu. Endişeliydi. Komşusu olan köylülerle arkadaş oldukça onların hayatları Pearl'ün hikâyelerinde belirmeye başladı.

Mektuplarından birinde, "Çinli aydınların gerçekçiliğe karşı fanteziyi seçmeleri ne kötü," diye yazıyordu. "Hastalık, felaket ve ölümü görmezden gelmek daha kolay geliyor olmalı."

Ben de cevap olarak yazdığım mektupta ona en sonunda gazetemi çıkardığımı bildirdim. *Özgür Chin-kiang* adlı gazete piyasadaydı. Pearl de gazeteye her ay bir köşe yazısı yazacağına söz verdi. Yazılarında Çinli bir erkek adı kullanıyordu. Wei Lang mahlasıyla yazdığı yazılarında politika, tarih, edebiyat ve kadın sorunları gibi konularda görüş bildiriyordu. Makaleleri çok beğenildi ama gazetenin satışları henüz düşüktü. Yine de sesimizi duyurabildiğimiz için gururluyduk.

1920 yılının ilkbaharında Carie'nin gözlerindeki ışık artık sönmeye başladı. Bilinci çoğunlukla kapalıydı. Pearl, Nanhsuchou'dan aceleyle geldi. Annesinin torununu görecek kadar yaşamayacağını anlamıştı.

12

Özgür Chin-kiang gazetesi ilk kez basılmasının üzerinden bir sene geçtikten sonra kapanma tehlikesiyle karşı karşıya kaldı. Bütün gayretlerime karşın satışlar iki yakamızı bir araya getirmeye yetmiyordu.

Babam bize destekçi olmayı önerdi ancak iki şartı vardı. Gazetenin adı değişmeliydi ve *Hıristiyan Chin-kiang* gazetesi Hıristiyanlığı teşvik edecek içeriklere sahip olmalıydı.

Babam, "Absalom'un parasını harcayacaksam Tanrı nın şarkısını söylemeliyim," dedi. "İsa'yı zedeleyebilecek türden habercilik yapılmayacak."

Babama teklifini kabul edemeyeceğimi bildirdim. Tam o sıralarda bizim gazete bazı Çinli mürtetlerle ilgili bir soruşturmanın ortasındaydı. Bunlar din değiştirmiş olmalarına rağmen yozlaşmış Çin alışkanlıklarından vazgeçmiyordu. Ben de odalık satın almaya devam eden Çinli Hıristiyan erkeklerin karılarıyla söyleşiler yapıyordum.

Babam bu duruma bozulmuştu çünkü kendisi de şehirde bazı hanımlarla kaçamaklar yaşıyor ve bu Absalom'un kulağına gidecek diye korkuyordu. "Ne diye boş yere işleri karıştırıyorsun ki?"

"Okuyucularımın gerçeği duymaya hakkı var."

"Sana kiliseden para yok o zaman."

"Öyle olsun."

Meseleyi Pearl'e açtım. Bir süredir annesine bakmak için Chin-kiang'daydı. Gazetenin bu badireyi atlatarak ayakta kalacağına dair bana güven verdi. Kafa kafaya verip işleri yoluna koymak üzere uygulayabileceğimiz taktikleri tartıştık ve bu kez de genç entelektüelleri hedeflemeye karar verdik.

Pearl kendine kulağa erkek adı gibi gelen yeni bir mahlas buldu. Er-ping, "farklı bir bakış" anlamına geliyordu. Bu mahlasla Çin'in yeni dünya düzenindeki yeri hakkında yazıyordu. Batı tarihi, endüstri devrimi, farklı hükümet modelleri, demokrasi kavramı ve dünyadaki önemli felsefe ve sanat akımları gibi konuları okuyuculara tanıttı. Pearl'ün yazıları ve yaptığı analizler büyük ilgi topladı. Güçlü ve etkili Çincesiyle okuyanları etkilemişti. Kimse yazarın beyaz bir kadın olduğundan şüphelenmedi. Abone sayımız da artmıştı. Reklam sayfasını satabilmek için artık türlü yollar denemiyorduk.

Benim yazılarım da gitgide gelişiyordu. Metinlerimin düzeltmelerini Pearl yapıyordu. Artık sadece şehrin ucunda bulunan matbaada yaşıyor gibiydim. Her gün penceremden yakında Chin-kiang Hıristiyan Hastanesi olacak binanın şantiyesini seyrediyordum. Burası iki katlı, tuğla bir yapıydı. Finansal destek de Absalom'un kilise fonundan sağlanıyordu.

Pearl sekiz aylık hamileydi. Buna rağmen dinlenmeye zaman ayıramıyordu. Matbaada bana yardım ediyor, annesine bakıyor ve annesi ile babası arasında arabuluculuk yapmak için koşturuyordu. Carie'yle Absalom arasındaki çatışma iyice şiddetlenmişti. Carie artık Absalom'u görmek bile istemiyordu. Eve gelip kendisini ziyaret etmesini yasaklamıştı. Absalom'a söylediği son sözler de, "Sen git kâfirleri kurtar. Beni rahat bırak," oldu.

Pearl gecelerini annesinin yatağının başucunda, hasır bir sandalyenin üzerinde geçiriyordu. Ben de şafak saatlerinde zi-

yaretine gidip onu rahatlatmaya çalışıyordum. Bazı geceler ertesi günün gazetesi basıldıktan sonra Carie sakince uyurken birlikte yürüyüşe çıkar, ay ışığı altında sohbet ederdik.

Çin'den Amerika'ya, eski kocam ve kayınvalidemden Pearl'ün sorunlu evliliğine kadar her konudan söz ediyorduk.

"Ziraatçı ne âlemde?" diye sordum.

"Ziraatçı artık bir Hüsrancı'ya dönüşmek üzere. Çiftçilerin davranışlarına içerledi. Onlara çok kızgın. Artık onların çektiği sıkıntılara karşı anlayışlı olamıyor çünkü sözünü dinlemiyorlar. Yeni fikirlere kapalılar. Anlayacağın çabaları boşa gitti. Çiftçiler deneyden çekildi."

"Bu durum seni pek şaşırtmamış sanırım."

"Hayır, şaşırtmadı. Ayrıca köylüleri de suçlayamam." Pearl dürüstçe konuşuyordu. "Lossing'in ahmak olduğunu düşünmekte haklı sebepleri var. Topraklarını tanıyorlar. Ne verim alabileceklerini ve bunu nasıl yapmaları gerektiğini biliyorlar."

Lossing ise kendi yöntemleri Iowa'da işe yaradıysa Anhui'de de işe yaramalı, diye düşünüyordu.

"Valinin zararlarını karşılamak için verdiği söz ne olacak?"

"Köylüler valinin sözüne rağmen Lossing'le çalışmama kararını verdiler."

"Peki şimdi ne olacak?"

"Bir çıkış yolu arıyor. İki hafta önce, şimdi Nanking Üniversitesi'nde Tarım ve Ormancılık Fakültesi dekanı olan eski hocasından bir davet aldı. Okulda ders vermesini istiyor. Lossing de kabul etti. Nanhsuchou'daki çiftçilerin canı cehenneme."

"Yani Nanking'e taşınıyorsunuz. Öyle mi?"

"Başka seçeneğim var mı?"

"Carie ne olacak?"

"Onu sık sık görmeye geleceğim. Tanrı'ya şükür trenle yolculuk edebilirim."

Bir gece cesaretimi topladım ve epeydir aklımda olan soruyu dile getirdim. "Lossing'le hâlâ birbirinizi seviyor musunuz?

Pearl'ün gözleri doldu. "Tanrı aşkına! Karnımda onun çocuğunu taşıyorum. Benim değil ama çocuğumun babasına ihtiyacı var."

Carol Buck, 4 Mart 1920 yılında dünyaya geldi. Doğum kolay geçti ama Pearl'ün rahminde bir tümör bulundu. Doktor Amerika'ya giderek tümörü aldırması gerektiğini söyledi. Pearl de doktorunun sözünü dinleyerek Amerika'ya gitti. Bu, dört ay süren uzun bir yolculuk olmuştu. Ameliyatın sonucunda Pearl bir daha çocuk sahibi olamayacağını öğrenerek yıkıldı. Mektubunda, "Bütün şefkatimi Carol'a vereceğim. Buna da şükürler olsun," diyordu.

Döndüğünde Carol'la birlikte Lossing'in peşinden Nanking'e gittiler. Bana, "Nanhsuchohu'yu öylece yüzüstü bırakmış olduk," diye yazdı.

Pearl şanssızdı çünkü Nanking savaşın ortasındaydı. Şehri ve civar bölgeleri ele geçirmeye çalışan savaş beyleri ve çeşitli politik bölünmeler yüzünden çatışmalar sürmekteydi. Pearl şöyle yazmıştı: "Kendi bahçemden kurşun sesleri geldikçe dehşete düşüyorum. Yaralanan masum sivillere yardım etmeye çalıştım. Karnından vurulan bir kadın kollarımda öldü. Kendimi öylesine güçsüz hissettim ki!"

Carie ise torununu özlüyordu. Pearl işlerini titizlikle ayarlayarak mümkün oldukça annesini ziyarete geliyordu. Carie güçlükle de olsa yatağından çıkıyor, bebeği kucağına alıyordu. Carol süt gibi tenli, tombul, güzel bir bebekti.

Annelik Pearl'e derin bir mutluluk getirmişti. Carol'un doğumu evliliğini de kurtarmış gibi görünüyordu. Lossing'den

yakınmayı bırakmıştı. Artık Nanking'deki güzel, yeni evinden, bahçenin uzak köşesindeki bambu korusundan söz ediyordu.

Yarı zamanlı İngilizce öğretmenliği için üniversitenin gece okuluna başvurdu. Pearl aldıkları düşük maaşlara rağmen yardımcı tutmaya paralarının yettiğini fark ettiğinde çok sevinmişti. "İnanabiliyor musun? Hem de üç kişi! Biri bahçeye bakıyor, çamaşırlarla ilgileniyor, birisi aşçı ve diğeri de Carol'la ilgilenmeme yardım ediyor. Boş zamanım olduğuna inanamıyorum. Bulduğum her fırsatta yazıyorum. Hatta yazmaya başladığım bir romanı geçenlerde tamamladım!"

Fakat yakında gelecek olan felaketin hiçbirimiz farkında değildik. Carol henüz fenilketonüri hastası olduğunun belirtilerini göstermeye başlamamıştı. Ama Pearl yakında bunu fark edecekti. Bu kalıtımla geçen ve ileri derecede zekâ geriliğine yol açan bir hastalıktı.

Carol artık iki yaşındaydı. Pearl, Chin-kiang'a gitgide daha seyrek gelir olmuştu. Geldiği zamanlarda da çok kalmıyordu ve nedense Carie, Carol'la pek zaman geçiremeden Pearl'ün gitmesi gerekiyordu. Carol oyun oynarken Pearl yoğun bir dikkatle kızını seyrediyordu. Küçük Carol gayet sağlıklı görünüyor, tatlılıkla gülümsüyordu ama hâlâ konuşmaya başlamamıştı.

Pearl aniden ve hiç haber vermeden annesine gelmeyi kesti. İki ay kadar sonra bu defa yanında Carol olmadan geldi. Annesine çeşitli bahaneler uydurdu, onunla zaman geçirdi ve neşesi yerindeymiş gibi davrandı ama ben numara yaptığının farkındaydım.

Carie yatağını pencerenin yanına taşıtmışı. Böylece o çok sevdiği ağaçları ve dağları görebiliyordu. Pearl elini tutarken sessizliğini bozmadı. Kızının gitme zamanı geldiğinde de soru sormadı. Pearl gittikten sonra sadece karanlığa bakarak yattı. Onu neşelendirmek için elimden geleni yaptım. Konuyu Chin-

kiang Hıristiyan Kızlar Korosu'na getirdim. "Bana öğrettiğin bütün şarkıları ben de onlara öğretiyorum," dedim ve Noel için yaptığımız provaları anlattım. Carie dedikodularımla oyalanır gibi görünse de kızını ve torununu özlüyordu.

Aylar geçse de Pearl hâlâ ziyarete gelmiyordu. Sonunda mektubu geldi ve yazdıkları kalbimi paramparça etti. Doktorlar, Pearl'ün en büyük kabusunun gerçek olduğunu onaylamıştı. Carol zihinsel olarak gelişemeyecekti. Pearl, annesine bir şey söylememem için bana söz verdirdi. "Anneme yakında geleceğimi ve bu sefer daha uzun kalacağımı söylersin."

Carie ise artık sonunun yaklaştığını hissediyordu. Beni yanına çağırdı. Ölmeden önce Kulin'i ziyaret etmek istediğini söyledi ve benden ona eşlik etmemi istedi.

Yolculuk için gereken hazırlıkları yaptıktan sonra o sırada Carol'ın tedavisi için Lossing'le birlikte Amerika'da olan Pearl'e mektup yazarak annesinin bu yolculuğu yapmaya kararlı olduğunu haber verdim. Beş günlük yolculuktan sonra Kulin'e vardık. Carie bambudan yapılma salın üzerinde, rahat bir şezlongda otururken Li-jiang Nehri üzerinde yavaşça süzüldük. Gözlerini bu mürekkeple çizilmiş gibi görünen manzaraya dikmişti. Yemyeşil dağlar ve bulutsuz gökyüzü, berrak ve durgun suyun yüzeyinden yansıyordu.

Carie usulca, "Artık ölmeye hazırım," dedi.

"Hayır değilsin. Daha Carol'un sana anneanne diye seslendiğini duyacaksın."

Carie kederli bir ifadeyle başını iki yana salladı. "Keşke!" dedi. "Ama seslenemeyecek, değil mi?"

Neler olup bittiğini Carie'nin en başından beri fark ettiğini o zaman anladım. Bilmiyormuş gibi yaparak Pearl'ü rahatlatmaya

çalışmıştı. Çok şey görmüş geçirmişti ve onu kandırmak kolay değildi.

"Lütfen direnmeye çalış," dedim. Yanağımı eline dayamıştım. "Sen her zaman mücadeleci oldun. Çocukların için savaştın, hem kendinin hem de başkalarının kaderi için mücadele ettin. Bitlerimi temizlemek için kafamı neredeyse zımparalamıştın, hatırlıyor musun?"

Carie'nin yüzünde solgun bir gülümseme belirdi. "Artık çok yorgunum."

O an Carie'nin Kuling'e neden gelmek istediğini sezdim. Kızını kendi sorumluluğundan kurtarmaya çalışıyordu. Şu anda evde değil, tatildeydi. Pearl'ün eve gelmek için acele etmesine gerek yoktu.

"Kendine çok yükleniyorsun Carie," dedim.

O da beni, "Sen yanımdayken yüküm hiçbir zaman ağır olmaz," diye cevapladı.

Kelimeler yetersizdi. Ne yapmam gerektiğini her zaman olduğu gibi yine ona sordum.

Carie bir an sessiz kaldı. "Ben gittikten sonra da Pearl'ün yanında ol kızım," dedi.

13

Carie Noel'den bir gün önce öldü. Pearl ve ben son ana kadar onun yanındaydık. Son isteği bana çok dokunmuştu. Sahip olduğu her şey satılacak ve gelen para hayat boyu yardımcısı ve arkadaşı olan Wang Ah-ma'ya verilecekti. Wang Ah-ma artık çalışmak zorunda kalmadan köyüne dönebilirdi. Carie'nin cenazesi Noel günü kaldırıldı. Absalom'un yönettiği tören gayet sadeydi. Kasabada olan diğer cenaze törenlerinden farkı yoktu. Absalom'ın karısı için daha fazlasını yapmaması herkesi şaşırtmıştı.

Tabut toprağa verilirken bütün kasaba Pearl'ün ve babasının arkasında ayaktaydı. Wang Ah-ma üzüntüsünden baygınlık geçirdi. Chin-kiang Hıristiyan Kadınlar Korosu *Amazing Grace* ilahisini seslendirdi. Onlara Carie'nin sevgili piyanosunu çalarak eşlik eden de bizzat bendim. Cenazede kendi kendime bir söz verdim. Carie'nin mezarına Çinli kızların annelerinin mezarlarına gösterdiği bir özenle bakacaktım.

Yüzlerce mum kesilerek içleri kumla doldurulmuş su kabaklarının içine yerleştirilmişti. Koro kızları mumları yaktı. Carie'nin ruhu için dualar okundu. Mumlar daha sonra Nilüfer yapraklarının üzerine konarak akıntıyla sürüklenmeleri için suya bırakıldı. Göz kırpan ışıkların kanalda yavaşça süzülerek Yangtze Nehri'ne akmasını seyrettik. Carie'nin ruhu artık Pasifik Okyanusu'nu aşarak evine, Amerika'ya dönebilirdi.

Leylak, Carie'nin ruhunu onurlandırmak üzere bir cenaze sofrası kurmayı önerdi. Yemekte tofu ikram edilecekti. Bu Budist geleneğe Absalom doğal olarak karşı çıktı. Oysa bu Carie'ye gönülden bağlanmış, ona pek çok yönden minnet borçlu olan dostlarının arzusuydu. Babam o sırada Carie'nin kasabada yardımcı olduğu, hatta hayatlarını değiştirdiği insanların büyük bir çoğunluğunun Hıristiyan olmadığını Absalom'a hatırlattı.

Leylak, "Carie yeni yaşamında yalnızca Hıristiyan tanrısından değil Çinli tanrılardan da iyilik görsün diye yaşlı ruhlara veda etmeliyiz. Yerlerine geçmeleri için genç ruhları davet etmeliyiz," diyerek açıklamaya çalıştı.

Babam da, "Bu âdet bizde sadece itibarlı ve zengin kişilere bahşedilir," dedi.

"Hayır!" Absalom'un kaşları öfkeyle çatılmıştı. "Böyle şeyler Hıristiyanlık prensiplerine aykırıdır. Gösterişli bir tören yapmak savurganlıktır. Carie'nin yaptıkları sorumluk sahibi her Hıristiyanın yapması gerekenden fazlası değildi."

Pearl de babasını ikna etmeye çalıştı. "İnsanlar Carie'yi bu şekilde onurlandırmakla İsa'yı da onurlandırmış olacaklar," dedi. Ama faydası olmadı. Absalom inatçılığından bir türlü vazgeçmiyordu.

Marangoz Chan ve arkadaşlarının Carie için bir anma kapısı yapma önerisi de aynı tepkiyle karşılandı. Bunun üzerine babam komşu köyün kilisesinde acil bir durum olduğunu uydurarak Absalom'u Chin-kiang'dan uzaklaştırdı. Tofu sofrası bir hafta sürdü. Carie'nin adına kurulan sofra, onun törene gelerek önceki yaşamından şimdikine geçişine yardım eden kişilere olan minnetini sembolize ediyordu. Törene katılmak için çok uzun yoldan gelenler vardı. Leylak'ın soya fasulyelerini ıslatmasına ve pişirmesine yardım etmek için bütün gece çalıştık. Fasulyeleri

ezerek yaptığımız malzemelerle farklı çeşitlerde tofu yemekleri pişirdik. Tavuklu tofu, ördekli tofu, balıklı tofu, tütsülenmiş tofulu domuz budu, tofu ekmeği ve son olarak da kocaman bir tofu pastası.

Pearl gelen aileleri giymiş olduğu geleneksel yas elbisesiyle karşıladı. Baştan ayağa beyazlar içindeydi. Pamuklu beyaz elbise, üzerine beyaz çiçekler takılmış beyaz bir başlık ve beyaz ayakkabılar. Annesinin bu kadar çok dostu olduğunu o bile tahmin etmemişti.

Bana Öteki Pearl diye sesleniyorlardı. Carie beni pek çok bakımdan gerçekten de evlat edinmiş sayılırdı. Yas şarkısını herkesle birlikte söyledim. Chin-kiang'ın geleneksel yas tutma âdeti böyleydi. Yas şarkısı, Carie'yi aramızdan bu kadar erken aldıkları için tanrılara olan kırgınlığımızı anlatan bir ağıttı.

Marangoz Chan ve ekibi, ziyaretçileri Carie'nin mezarına kadar götüren geçici kapılar kurdu. Kapıların tepesinde tahtadan oyulmuş, koruyucu ilahları resimleyen motifler vardı. Her birinin farklı birer adı olan bu kapılar Carie'nin yeni hayatını kutsamak için dikilmişti. İlk kapı olan Uyuyan Tohumlar, kış anlamına geliyordu. İkincisi, yani Çiçek Tomurcukları, baharı, üç numaralı kapı Çiçeklere Bürünme, yaz mevsimini ve son olarak Hasat ve Meyveleri kapısı da sonbaharı temsil ediyordu. Böylelikle Carie'nin yeni yaşamında dört mevsimi de yaşayacağı garantilenmiş oldu.

Her kapıdan geçerken bir an saygıyla duruluyor sonra diğer kapıya doğru yola devam ediliyordu. Çocuklara Carie'yi korumaları için tanrılara yakarmaları tembih edildi. Wan-Wan Tınıları Topluluğu *Kutlama* oyununu sahneledi. Ağıt yakıcılar evrendeki tüm tanrıları eğlemek için şarkılarını söyledi. Ölüm Tanrısı, Carie'nin bu dünyadan ayrılmasını emretmişti. Ağıt

yakanlar şarkılarıyla Carie'yi uğurlarken ona kusur etmediğimizi anlattılar. Yolculuğunda ona eşlik edeceklerine inanılan iblislere de Carie'nin kederli ruhuna anlayışlı davranmalarını rica ettiler. Cennettin Hükümranı, Carie'nin meziyetlerinin sayımını yapacak olan tanrıydı. Ona da Carie'ye karşı adil ve lütufkâr olması temennileri yollandı ve Carie'yi karşılarken keyfi yerinde olsun diye şarap ve yiyecek ikram edildi.

Pearl, kasaba halkının annesini kadim geleneklerle uğurlamak istemesinden mutlu olmuştu. Hürmet törenine de katılıp tütsü yaktı ve annesinin ruhunun huzuru için dua etti.

Ona Lossing'i sorduğumda, "O bir Amerikalı," karşılığını aldım. "Meşgul bir Amerikalı!"

Aslında ona kızgın olduğu belliydi.

"Burada olmalıydı," dedim. "Burada, senin yanında olmalıydı."

Pearl incinmiş gibiydi. "Gelmek zorunda olmadığını ben söyledim."

"Pearl, neler oluyor?"

Gönülsüzce cevap verdi. "Lossing fazla titiz olduğumu düşünüyor. Ona kalırsa benim buraya gelmem bile gereksizmiş. Burada olmak yerine Nanking'de kalarak Carol'la ilgilenmeliymişim."

Başımı onaylamaz bir tavırla iki yana salladım.

"Carol iyileşemeyecek..." Pearl sonunda kendini bıraktı, gözyaşlarına boğuldu. "Olanları kabul etmek istemiyorum ama mecburum. Kızım konuşamıyor, bana cevap veremiyor. Onu biraz olsun eğitmeye çalıştım ama bunu başarmam mümkün değil. Lossing durumun benim hatam olduğunu düşünüyor. İşin kötüsü ben de öyle düşünüyorum. Carol'u kusurlu doğuran benim ne de olsa. Tanrım, neler oldu böyle? Lossing harap bir halde. Carol'un kendi kızı olduğuna inanamıyor. Geçen hafta yine

çekip gitti. Kuzeye doğru bir eğitim gezisine çıktı. Belki böylesi daha iyi. Durmadan kavga etmeyi sürdüremeyiz. Üç ay boyunca yanımda olmayacak. Belki de daha uzun... Ya dönmezse..."

"Dönecek," dedim. "Carol'un babası o. Biraz zaman ver."

"Gerçekleri tam olarak bilmiyorsun Söğüt. Evliliğim yürümüyor. Carol'un hastalığı da taze yaranın üzerine basılmış tuz gibi can yakıyor. Dayanırım sandım. Lossing'in hıncını benden çıkarmasına aldırmıyorum ama Carol'a da kötü davrandığı zaman ben, ben..."

Pearl bir müddet omzuma yaslanarak hıçkırmaya devam etti.

"Kendimi onunla yaşarken düşünemiyorum bile. Carol ne olduğunu anlamıyor. Babasının gaddarlığını hak edecek ne yaptı ki?"

"Şu anda kocana ihtiyacın var," dedim.

Pearl, "Evet," dedi." Amerika'daki doktorlar için de para lazım."

Pearl'ün Carol için işe yarayacak bir tedavi arayışı 1922 yılına kadar sürdü. Fakat üç yıl devam eden hayal kırıklıklarının ardından ümidini keserek kaderini kabullendi. Üzüntüyle sarmalanmış halde kah ölmeyi diliyor, kah intihar etmenin yollarına kafa yoruyordu. O dönemde ona elimden geldiğince sık mektup yazıp uzaktan da olsa yardımcı olmaya çalıştım.

Yazı yazmak Pearl'ün kurtuluşu oldu. Kızını düşünmemeyi sadece yazarken başarabiliyordu. Madem kendi kızını iyileştiremiyordu o da kitaplarında yarattığı karakterleri kurtaracaktı.

Carie'nin ölümünün ardından Absalom'un yolculukları iyice uzamaya başladı. Bazen bir seneye yakın dönmediği oluyordu. Bunun sonucu olarak Çin'deki kiliselerin sayısı arttı. Marangoz

Chan gezilerde Absalom'un peşinden gidiyor, yeni iş olanakları kovalıyordu. Karısı ve çocukları her zaman onunla birlikteydi.

Chin-kiang Hıristiyan cemaatinin sorumluğunu hâlâ babam sürdürüyordu. En son başarılarından biri de Chin-kiang'ın en zengin adamının aklını çelmek oldu. Ünlü Chin-kiang Sirkeleri'nin başındaki adam artık İsa'nın yolunu seçenlerden bir olmuştu. Babamın böylelikle elde ettiği finansal destek hemen Absalom'un hesabına, oradan da iç bölgelerde yeni kurulan Hıristiyan okullarına fon olarak aktarıldı.

Gazetenin yayıncısı ve editörü olmanın yanısıra Chin-kiang Hıristiyan Kız Ortaokulu'nda da yöneticiydim. Carie'nin hazırladığı ders programını yürütüyordum. Buna ek olarak Çin tarihi, bilim ve matematik dersleri de veriyordum.

Özgür Chin-kiang'ın ne kadar tutulduğunu, *Güncel Nanking* gazetesinden bir mektup gelene kadar fark etmemiştim. Bana editörlük teklif ediyorlardı.

Bu görevi tereddütsüz kabul ettim. Bu gazeteyi her zaman beğenirdim. En az *Güncel Şanghay* kadar saygın bir gazeteydi ve Çin'in bütün kuzey bölgesine erişebiliyordu. Teklifi kabul ederek ufkumu genişletme olanağına sahip olacaktım ve Pearl'le yeniden bir araya gelecektik.

Pearl beni Nanking'de karşıladığında çocukluğumuza geri dönmüş gibi olduk. Birlikte ünlü Mor Dağ'a çıktık. Nanking tapınakları, türbeleri ve on dördüncü yüzyıl döneminde hanedan olan Ming imparatorunun mezarıyla ayaklarımızın altında uzanıyordu. Şehirde otuz sekiz kilometre uzunluğunda duvarlar ve on üç metre yüksekliğinde, son derece gösterişli dokuz kapı bulunuyordu. Yangtze Nehri şehrin hemen kıyısından geçerek Chin-kiang'a doğru akıyordu.

Pearl, "Buradaki parke taşlı sokakları, geceleri mum ışığıyla pırıl pırıl olan küçük dükkânları seviyorum," dedi. "Titreşen ışıklarıyla sokakları aydınlatan gaz lambalarına bayılıyorum. Şu tarihî duvarların arasında geçen ömürleri düşünmeden duramıyorum."

Gazetenin yakınlarındaki küçük daireme yerleştikten sonra düzenli olarak görüştük. Pearl üç odalı tuğla bir evde yaşıyordu. Şehirde yaşayan diğer yabancıların evleriyle kıyaslanacak olursa bu ev çok sade kalıyordu. Çoğunda öğretim görevlilerinin yaşadığı üniversiteye ait olan evlerden biriydi. Neredeyse dört yıldır burada yaşıyorlardı. Tıpkı annesi gibi Carie de kendini bahçe işlerine vermişti. Bahçede gül ve kamelyadan başka domates ve lahana da yetiştiriyordu.

Onun bu halini görmek içimi parçalasa da Carol'u yeniden gördüğüm için mutluydum. Dört yaşına gelmişti. Onunla konuşmayı denedim ama cevap beklemek anlamsızdı. Lossing'i gördüğümde teninin hatırladığımdan daha soluk olduğunu fark ettim. Ders vermekten mutlu değildi. Sınıfta zaman harcadığını düşünüyor, dört gözle yeniden arazide çalışmayı bekliyordu.

Pearl, "Lütfen Söğüt, yemeğe kal," diyerek ısrar etti. "Ben hiçbir şey yapmıyorum zaten. Hizmetçiler ayda üç paket pirinç parasına çalışıp her işi görüyorlar. Bazen kendimi kötü hissediyorum ama şehirde yaşayan hemen hemen tüm beyazlar ucuz hizmetin keyfini sürüyor. Bizim aşçı Yangchow'dan gelmiş ama Beijing ve Kanton usulü yemek de yapıyor."

O akşam yemek yerken ikisinin kavga etmesine tanık oldum. Lossing tarım deneylerine yeniden başlayacaktı. Tercümanlık yapması için arazide Pearl'ün yine yanında olmasını istemiş ama Pearl reddetmişti.

Lossing bana dönüp yarı şakacı bir tonda, "Artık bu kadını tanıyamıyorum," dedi. "Kocasına kesinlikle ihtiyaç duymuyor. Hayalî kahramanlarıyla kaçamak yaşıyor."

"Yazmak gerginliğine iyi geliyor olmalı." Ortamı sakinleştirmeye çalıştım ama Lossing alaycı bir gülüşle sözümü kesti. "Hayır Söğüt, anlamıyorsun. Benim dünyam bu kadına dar geliyor. Kibir ve açgözlülük bizim düşmanımız. Buna rağmen yazma hırsı Pearl'ün gözlerini kör ediyor. Ne yazık ki bu konuda yeteneği de eğitimi de yok. Romancı olmayı kafasına koymuş ama ne akademik eğitimi ne de kullanabileceği malzemesi var. Zaten bir anne olarak da başarısız. Yazar olmakta ısrar ederse o konuda da başarısız olmaya eli mahkûm."

Pearl, Lossing'e bıkkınlıkla baktı ama o aldırmayarak devam etti. "Hobi olarak kalması gereken şey takıntıya dönüşürse sonuç yıkıcı olur."

"Yeter artık Lossing." Pearl kızgınlığını kontrol etmeye çalışıyordu ama Lossing durmadı. "Sorumluluklarını unutuyorsun. Bir ailen olduğu için minnettar olmalısın."

"Lütfen, yeter!"

"İçimden geçenleri söylemek hakkım. Söğüt'ün de gerçeği duymaya hakkı var."

"Hangi gerçek?" Pearl'ün gözleri yanmaya başlamıştı.

"Evliliğimizin bir hata olduğu gerçeği!"

"Sen buna evlilik mi diyorsun?"

Lossing karısının fikrine katılarak, "Hayır, bu evlilik falan değil," dedi.

"Yazmayı bırakmamı istemeye hakkın yok."

"Demek kararını verdin. Benim ihtiyaçlarımı yok sayacak, ailene arkanı döneceksin, öyle mi?"

"Aileme ne zaman arkamı döndüm, söyler misin?"

"Yazdığın zamanlar zihnen ortadan kayboluyorsun. Sanki senin için yok gibiyiz. En azından ben öyleyim. Ailene destek olmayı, benimle çalışmayı reddediyorsun. Senin yardımın olmadan işimi yapamayacağımı gayet iyi biliyorsun. Yazı yazmayı gerçek bir iş sanıyorsun ama öyle değil. Benim tek gördüğüm kendini eğleyen bir amatör. Hatırlatmama gerek var mı? Para kazanan, evi geçindiren, kirayı ödeyen ve Carol'un doktor masraflarını karşılayan benim."

"Yazı yazmak akıl sağlığımı koruyor."

"Bana pek de işe yarıyormuş gibi gelmiyor."

Pearl kendine hâkim olmaya çalıştı ama Lossing bir türlü susmuyordu. Pearl de sonunda yenik düşüp kalktı ve mutfağa gitti.

Lossing bana dönerek, "Sadece mantıklı olmaya çalışıyorum," dedi. "Pearl roman yazarak hayatın acılarından kaçmaya çalışıyor. Bunu anlıyorum. Ama yazdığı hikâyeleri kim okumak ister ki? Çinlilerin, sarışın bir kadının kendileri hakkında yazdıklarını okumaya ihtiyacı var mı? Batılıların da Çin'e karşı bir ilgisi yok. Pearl başarma şansı olduğunu nasıl düşünebilir anlamıyorum."

14

Güncel Nanking'deki işe girmem hayatımda aldığım en iyi karar oldu. Akıllı ve açık fikirli insanların arasında çalışıyordum. Ekip olarak *Güncel Beijing* ve *Güncel Şanghay*'la yarışıyorduk. Ofiste tamamlanmamış işler yüzünden çoğunlukla akşamları da eve iş getiriyordum. Bir yıl sonra yeni bir eve taşındım. Eski şehir kapısının dışında konumlanmış, ormana ve dağlara yakın küçük müstakil bir evdi. Temiz hava, doğa manzarası ve mahremiyet duygusu kendimi iyi hissetmemi sağladı. Otları yolduktan sonra aslında bir de güzel bir bahçemin olduğunu fark ettim. Hemen gül, leylak ve şakayık ektim. Baharı Anma Festivali için gittiğimde Carie'nin mezarına taze çiçekler bırakabilecektim.

Pearl, Nanking Üniversitesinde ders vermeye devam ediyordu. Otuz dört yaşımızda doğum günümüzü birlikte kutladık. Epey güldük ve birbirimizin hayatıyla dalga geçtik. Çin'de boşanma diye bir şey olmadığı için eski kocamla resmî olarak hâlâ evli sayılıyordum. Benden sonra kaç odalık daha almış, kaç çocuğu olmuştu acaba? Babama bu konuda bir şey yapabilir mi diye danıştım. Kilisenin başı olarak evliliğimin geçersiz olduğunu ilan edebilir miydi?

Babam boş vermemi söyledi. "Gözden ırak olan gönülden de ırak olur," dedi. "Kocan zaten herkese senin öldüğünü söyleyip duruyor. Soranlara hayatta olduğunu söylemekten yoruldum."

Babama Nanking'e gelmesini istediğimi söyledim. Böylelikle onunla daha yakından ilgilenebilecektim. Ancak o istemedi.

artık Tanrı'nın askeri olduğunu söylüyordu. Kilisesi evi, cemaati ailesiymiş.

Fakat Pearl bu konuda benden daha ikna edici olduğunu gösterdi. Nanking Üniversitesi dekanıyla görüşerek Absalom'a üniversitede Batı Dinleri üzerine ders vermek üzere ücretsiz bir hocalık ayarladı. Artık yetmiş üç yaşına gelen babasını işleri daha ağırdan almaya başlamasının zamanı geldiğine inandırmıştı. Absalom da Nanking'e gelerek kızıyla birlikte yaşamaya razı oldu.

Absalom'un peşinden Marangoz Chan de karısını alıp Nanking'e taşındı. Pearl'ün evinden bir buçuk kilometre kadar uzakta, gösterişsiz bir ev buldular. Absalom, Tanrı'nın krallığını yaymaktan asla vazgeçmeyeceğine göre Chan'e de ihtiyaç duyacaktı. Marangoz Chan buna yürekten inanıyordu.

Leylak, kocasının Absalom'un davasına olan bağlılığının hayatına mutluluk getirdiğine inanıyordu. Absalom'un yüzlerce müridi vardı. Leylak da içlerinde en inançlı olanlardan biriydi.

"Absalom hayatını riske atma pahasına çıktığı yolculuklardan vazgeçebildiğine göre hayatından memnun olmalı," dedim.

Pearl gülümsedi. "Chin-kiang sokaklarında vaaz vermeye başladığı ilk zamanları hatırlıyor musun?"

"Hem de nasıl! Herkes meczubun teki olduğunu düşünüyordu."

Pearl, Carol'a tek bir sözcük öğretebilmek için bütün bir hafta uğraştı ama Carol'ın ağzından tek laf çıkmadı. Bu durum ikisi için de çok zordu. Çinli hizmetçiler Carol'ı durmadan besliyorlardı. Onlara göre çocuk dediğin ne kadar şişman olursa o kadar sağlıklı olurdu. Zihinsel olarak özürlü olsa da Carol bedenen sağlıklı ve güçlüydü. Bir gün Pearl'ün alnına kâğıt ağırlığıyla vurarak kanattı.

Kanlar annesinin yüzünden kıvrımlar çizerek akarken Carol ne yaptığının farkında bile olmadan oyun oynamaya devam etti. Pearl yerde sakince oturarak alnındaki kanı temizledi.

Gerçeği en sonunda Lossing de kabullendi. Pearl ve Carol'dan uzak duruyor, pazar günleri de dahil olmak üzere ofisinde uzun saatler geçiriyordu.

Pearl'ün Carol'dan ümidini kesmemesi, zaten sallantıda olan evliliklerinde Lossing'le aralarındaki gerilimi şiddetlendirmişti. Lossing, "Tanrı'nın takdiri buymuş. Kabullenmek lazım," dediğinde Pearl onu korkaklıkla suçladı.

Pearl kızgınlığını Çince dile getiriyordu. Lossing anlamasına anlıyor ama yeterince seri bir şekilde cevap veremiyordu. Pearl, "Böcekler gübrede, bokta da ürer ette de," dediğinde ya da, "Kunduranın sıktığını ancak ayaklar bilir," diye bağırdığında Lossing onu anlıyor muydu, emin değilim.

Kızıyla ilgilenmek için gösterdiği çaba ve kocasıyla sürekli didişmesi yüzünden Pearl bitap düşmüştü. Görünüşüne aldırmıyor, her gün aynı buruşuk kahverengi ceketi ve siyah pamuklu eteği giyiyordu. Gün geçtikçe Çinli kadınlara benzemeye başladı. Onu saçları özensiz bir topuzla toplanmış bir halde, kollarının altına bir dolu kitap sıkıştırmış, sokakta telaşla yürürken görmek alışıldık bir manzara haline gelmişti.

Pearl en sonunda Carol'un iyileşmesi umudunu sürdürmeyi bıraktı. Onu sık sık sessizce oturmuş kızını izlerken buluyordum. Yüzünden bitip tükenmez bir üzüntü okunuyordu.

Pearl üniversitede çok sevilen bir hocaydı. Ana dili Çince olan yabancı bir öğretmen olarak kampüste herkes tarafından ilgi görüyordu. Akademik olarak yükselmiş, okulun resmi eğitmen kadrosuna dâhil edilmişti. İngilizceden başka İngiliz ve Amerikan Edebiyatı dersleri de veriyordu. Öğrencilerine olan

ilgisi içtendi. Kendi hayatlarını Charles Dickens romanlarındaki karakterle karşılaştırdıkları zaman Pearl buna bayılıyordu. Ayrıca daha büyük öğrencilere de ders veriyordu. İngilizce konuşma becerileri ilerledikçe aileleri ya da okul dışındaki hayatlarıyla ilgili yeni şeyler öğreniyordu.

Bir gün öğrencilerinden duyduğu bir olayı anlattı. "İnanamazsın, sadece üç ay önce olmuş. Milliyetçi hükümet bir grup genç komünisti yakalayarak başlarını vurdurmuş. Ölü bedenleri parçalamış, kıyma yapmışlar. Kıymadan da etli ekmek için iç hazırlamışlar. Ekmekleri de ibret olsun diye fırında satışa koymuşlar. İnsanları korkuyla yıldırmak için kullandıkları yönteme bakar mısın?"

Pearl bir akşam yardımcılarının ondan sakladıkları bir şey olduğunu fark etti. "Dün gece evin arkasından gelen bir ses duyunca bakmaya gittim. Kucağında yeni doğmuş bebeğini tutan bir kadınla karşılaştım. Benim yaşlarımda, belki biraz daha genç. Adı Soo-ching. Meğer neredeyse altı aydır orada yaşıyormuş, bebeği de birkaç gün önce doğurmuş."

"Ne istiyormuş?"

"Avluda bir süre daha kalmak için benden izin istedi."

"Ne dedin?"

"Sokağa atamam tabii. En tuhaf olanı da bu dilenci kadının oğluna koyduğu isim. Ona Konfüçyüs adını vermiş."

Kadının oğluna verdiği isim beni hiç şaşırtmadı. Az kalsın benim adım da Konfüçyüs olacakmış. Dilencilik yaptığı günlerde babam oğlu olursa adını Konfüçyüs koymaya karar vermiş. Ya da Menfüçyüs ile eski zaman filozofları olan Laozi ve Zuangzi olabilirmiş.

Pearl, "Yazarsam bu hikâyeleri yayınlar mısın, Söğüt?" diye sordu. "Yani, böyle gerçek hikâyeleri yayınlamak ister misin?"

"Bana kalsa seve seve yayınlarım ama gazete kabul etmeyebilir."

"Neden? Bu hikâyeler gerçek ve dokunaklı, okuyucuların ilgisini çeker. Hem belki faydalı da olur."

"Evet, belki de. Maalesef gazetenin moral bozmak yerine okuyucuya umut vaat eden yazılar yazmak gibi bir geleneği var. *Chin-kiang Özgür* gazetesi değil bu, *Güncel Nanking*. Finansmanı hükümet sağlıyor."

"Bir gazetenin gerçekleri anlatmaktan başka ne amacı olabilir? Halk, Çin'de neler olduğuna dair yanlış bir izlenim ediniyor."

"Komünistler tarafından çıkarılan alternatif yayınları okuman gerek. Lu Xun, Lao She ve Cao Yu'nun kitapları bende var."

Pearl zaman kaybetmedi. Benimle gelerek önerdiğim kitapları ödünç aldı.

Hâlâ düzenli olarak kiliseye gidiyordum ama dış dünyada büyük değişimler gerçekleşiyordu. İşim dolayısıyla bu değişimin tam ortasındaydım. Pearl verdiğim kitapları bir çırpıda bitirdikten sonra da durmadı. Konuya olan ilgisini yoğunlaştırdı. Duyduğu bu yeni heyecan evdeki dertlerinden biraz olsun uzaklaşmasını sağladı ve hevesi geri geldi. Yeniden tanıdığım eski Pearl olmuştu.

Onunla Lu Xun'un çalışmaları üzerine konuşurduk. Pearl'ün en sevdikleri *Köylü Ah-Q* ve *Bayan Xiang-Lin'in Hikâyesi* isimli kitaplardı. Yazar topluma keskin bir bakış yöneltiyordu. Özgün olmalarına karşın hikâyeleri sevememiştik. Pearl'ü huzursuz eden Lu Xun'un, karakterlerini sanki bir çatının tepesinden bakıyormuşçasına betimlemesiydi.

"İmgelediği köylüler daima dar görüşlü, inatçı ve aptal."

"Karakter olarak köylüleri seçmesi bile devrimci bir tavır olarak kabul ediliyor. Buna da şükür."

İkimiz de Lao She ve Cao Yu hayranıydık. Eserler arasında *Çay Evi, Yeni Ay* ve *Çekçekçinin Evliliği* en iyileriydi. Yazarın duyarlılığını en iyi hissettiren romanı olduğu için *Yeni Ay* ilk tercihimizdi. Hikâye, orospuluk yapmak zorunda kalan bekâr bir anneyle ilgiliydi. Kızı kendi akıbetinin annesine benzememesi için çabalıyor fakat kaçınılmaz olarak aynı kadere boyun eğiyordu.

Romanın o acımtırak umutsuzluğu Pearl için fazlaydı. O içinde ne kadar trajedi olursa olsun umudu konu alan hikâyeleri tercih ederdi: "Kahraman kendine inanmaktan yılmamalı, içinde sonuna kadar dayanma gücünü bulabilmeli."

Ona, "Çin geleneklerinin merkezinde daima güzel, iç parçalayıcı bir trajedi olmalıdır," diye hatırlattım. "Hem yazar hem de okuyucu senin acımtırak umutsuzluk dediğin şeyden haz alır."

Pearl bu fikrime karşı çıktı. "Her zaman değil! *Bütün Erkekler Kardeştir* hikâyesi hiç de öyle değil. Orada da fakir köylüler haydutluk yapmaya zorlanıyor. Bu da bir trajedi. Ama roman enerji yüklü. Kitapta karamsarlık yok. Benim için Çin'in özü budur işte."

"Eh, yine de Çinli eleştirmenler sana katılmıyor. Çoğu *Bütün Erkekler Kardeştir*'i incelikten yoksun buluyor ve edebiyattan saymıyor. Onlara göre bu hikâye folk sanatından başka bir şey değil."

"Tam olarak kastettiğim de bu işte. Bunun değişmesi gerekiyor. Günlük hayatın kendine özgü bir gücü var. Buna dikkat çekmek gerçekten önemli. Soo-ching, yani bebeğini benim arka bahçemde doğuran kadın, eminim *Bütün Erkekler Kardeştir*'deki Er-niang gibi bebeğin göbek bağını dişleriyle kesmiştir. Ona baktığımda kendine acıyan birini görmüyorum. Tersine hayatına devam etmeye hazır. Zavallı, her tarafı bit içinde olan dilenci bir kadın. Bence değerli, hatta destansı bir konu olmaya layık."

Pearl'le bir Çin klasiği sayılan *Kırmızı Evin Düşü* üzerinde tartıştığımız ilk zamanları anımsadım. O zaman on dört yaşındaydık. Okumayı yeni öğrenmiştim. Pearl romanı, özellikle de Pao Yu karakterini hiç sevmemişti.

"*Kırmızı Evin Düşü* hakkında fikrin hâlâ aynı mı?"

"Evet! Pao Yu bir sefa pezevengi ve çapkının teki. O kadar!"

"Çinlilerin düşüncesine göre o asi, entelektüel bir prens." Gülümsedim. "Hatta genel kanıya göre saygınlığı imparatordan bile daha yüksek."

"Genel kanı derken neyi kastediyorsun? Bu kanaat sadece küçük bir azınlığa ait."

"İyi ya işte, edebiyat dünyasını o küçük azınlık yönlendiriyor."

"Demek istiyorsun ki çoğunluk, yani köylüler Çin'de dikkate alınmıyor, öyle mi?" Pearl'ün tepesi iyice atmıştı.

Bu düzenin haklı bir yanı olmadığını ben de biliyordum.

"*Kırmızı Evin Düşü* bir klasik, kabul ediyorum ama güzelliğinde hastalıklı bir yan var. Sefahat ve gerçeklerden kaçış üzerine kurulmuş. Zamanın feodal yapısına getirdiği eleştirel bakışın takdire şayan olmadığını söylemiyorum."

"Bunu kabul ettiğine sevindim, çünkü önemli bir nokta."

Pearl, "Yine de bu roman özünde bana Goethe'nin *Genç Werther'in Acıları*'nı hatırlatıyor," diye devam etti. "Aradaki fark Werther sadece bir kadına, Lotte'ye âşık oluyor, Pou Yu ise on iki bakireye."

"Burada eğitimli erkekler bile hala Pou Yu'ya özenir."

"Edebiyata ilham veren şey sadece kerhaneler ve içkili gazinolar. Ne yazık! Bence Çin'in büyük kısmının edebiyatta yer almaması düpedüz suç olmalı."

15

Çiseleyen yağmur altında geçen günler baharın habercisiydi. Kamelyalar çiçeğe durdu, yapraklar parlak yeşil tonlara büründü. İri çiçekler nemle ağırlaştıkça pat diye yere düşüyordu. Akşamın geç saatlerinde kapı vurulduğunda işe dalmıştım.

Kapıda duran Pearl besbelli yanına şemsiye almamıştı. Yıkılmış görünüyordu.

Onu hemen içeri aldım ve kapıyı kapattım. "Ne oldu böyle?"

"Lossing..." Devam edemedi. Katlanmış bir kâğıt parçasını uzattı.

Bu bir mektuptu. Çok eski, erotik bir Çin şiiri elle yazılmıştı.

Pearl, "Bu Lossing'in yazısı değil," dedi.

"Kız öğrencilerinden biri mi yazmış dersin? Nerede buldun?"

"Çekmecesinde. Halasına mektup yazıyordum. Kadıncağız Carol'u merak ediyor. Adresi bulmak için Lossing'in çalışma odasına gittim."

Ben de afallamıştım. "İlişkisi mi var dersin?"

"Başka ne olabilir?" Gözleri dolu doluydu.

"Şimdi nerede?"

"Bilmiyorum."

"Bildiğini biliyor mudur sence? Bu iş ne zamandır sürüyor acaba?

"Carol'la ilgilenmekten etrafımda olanlara dikkat bile etmedim."

"Kim bu kız?

"Sanırım kim olduğunu biliyorum. İsmi Lotus. Ziraat Fakültesi'nde birinci sınıf öğrencisi. Lossing'in okuldaki odasında birkaç kez rastladım."

"Güzel bir kız mı?"

"Güzel miydi, dikkat etmedim. Tercüman olarak tuttuğu kız bu işte. Arazi gezilerine birlikte gidiyorlar. Ah, ona güvenmekle ne büyük aptallık etmişim!" Uzattığım havluyla yüzünü kuruladı. "Bunun olacağını önceden fark etmeliydim."

Ona çay yaptıktan sonra yanına oturdum. "Şimdi ne yapacaksın?" diye sordum.

"Carol olmasaydı onu hemen terk ederdim." Gözleri yeniden dolmaya başladı.

"En büyük sorun paranın olmaması."

"Evet. Hiç param yok."

Annesini düşündüm. O da koca bir hayatı kendini tuzağa düşürülmüş gibi hissederek tüketmişti.

"Carol'un hatırı için her şeyi sineye mi çekeceksin?" diye sordum.

Elleri ıslak saçlarına gitti. Alt dudağını ısırdı. Sonra yavaş yavaş ama kararlılıkla başını iki yana salladı.

"Bak, Pearl..."

Sözümü kesti. "Dinle Söğüt. Geçen ay iki yazımı yayınlatmayı becerdim. Biri *Güney Doğu Asya Günlükleri*, diğeri *Amerikan Macerası* dergisinde. Ödedikleri miktar fazla sayılmaz ama yine de bana umut verdi."

"Pearl, dinle. Bu günlerde geçinmek kolay değil. Kadın olunca iki kat daha zor. Sen de biliyorsun."

"Beni hiçbir şeyin durdurmasına izin veremem." Kararlılığı her geçen saniye artıyordu. "İçimden bir ses yazmaya devam etmemi, bunun kaderim olduğunu söylüyor. Denemem gerek."

"Çin hikâyelerinle mi?"

"Çin hikâyelerimle, evet! Ben Çin hikâyelerime inanıyorum. Hiçbir Batılı yazar bu konuda yanıma yaklaşamaz. Doğu'da hayat gerçekten nedir bilemez. Tanrı aşkına, ben bunu yaşıyorum. Çin dünyası keşfedilmek için âdeta yakarıyor. Tıpkı bir zamanlar Amerika'nın olduğu gibi, bereketli ve vaat dolu."

1925 yılının yazında yeni bir keşifte bulunduk. Şair Hsu Chih-mo. Çalışan sınıfını edebiyatta hak iddia etmeye çağıran sözleriyle Çin'deki yeni kültür hareketinin lideri oluvermişti. Ona Rönesans Adamı ya da Çinli Shelley diye isim takmışlardı. Pearl ve ben hemen Hsu Chih-mo'nun sıkı destekçileri arasına girdik

Hsu Chih-mo'nun *Kainat Üzerine* başlıklı bir yazısını Pearl'le paylaştım. "*Dağın eteklerindeki çalı, çam ağacının aldığı zevki nasıl alsın? Çam ağacı dalgalanarak özgürce gezinen o muhteşem bulutlara dokunmak için tehlikeyi göze alıp uçurumun kenarına asılmak zorundadır...*"

O da karşılığında şairin bana *İntiharın Etiği* isimli yazısından bir bölüm yolladı. Yanına iliştirdiği notta, "Yazarın zihnine âşık olmazsan haber ver," yazıyordu.

Yanlış olan, bu intiharların toplumumuzun değer yargılarını cismani bir hale getirmesi ve ahlaki bir dayatma yaratmasıydı. Kendisini taciz eden kaynanasına karşı çıkmak yerine kendini nehre atarak boğulan köylü kızı, borçlarından kaçmak için kendini asan iş adamı, timsahları beslemek için kendi bedenini feda eden Hindu ve imparatora olan bağlılığını ispatlamak için zehir içen saray nazırı.

Hepimiz bu ölümlere erdem yükleyerek bireysel olanın namusuna leke sürmüş oluyoruz. Ölümü şerefmiş gibi sunuyoruz. Kişisel fikrim intihar edenlerin kahraman değil, kurban olduklarıdır. Onları anlar ve acırım ama hayranlık ya da saygı duyamam. Onlar şehit değil, sadece birer aptal. Ama şerefli ve değerli olduğuna inandığım başka türlü intiharlar var. Tıpkı Romeo ve Juliet gibi. Kendimizi onların insaniyetiyle özdeşleştirebiliyoruz. Bu yüzden de ölümleri hepimize dokunuyor.

Rüzgâr sertti. Devasa çam ağaçları gri gökyüzünün oluşturduğu fonda heybetle dikiliyordu. Şehir manzarası ayaklarımızın altında uzanırken Hsu Chih-mo'yu tartışıyorduk. Hakkında şimdiye kadar pek çok şey öğrenmiştik. Beijing Üniversitesi'nde hukuk okumuş, daha sonra ekonomi eğitimi için İngiltere'ye gitmiş fakat ekonomi yerine edebiyat lisansını tamamlamıştı. Son olarak da Amerika'da Columbia Üniversitesi'nden siyasi bilimler diplomasıyla dönmüştü. İkimizin de en çok ilgisini çeken mezuniyet tezi olmuştu: *Çin'de Kadınların Sosyal Konumu.*

Pearl, *Edebiyatın Kanseri* şiirini ezbere okudu.

Dil ölmekte olan bir oda gibi kokuyor
Çürük, kirli, kokuşmuş
Endişe ve mücadele
Kaçmanın faydası yok
Gençlik heyecanı
Umut ve ideal
Betonda serpiliyor çimen
Uzanıyor havaya ve gün ışığına doğru

Pearl mest olduğumu görünce, "Âşık oluyorsun, Söğüt." dedi. Dalga geçiyordu ama inkâr edecek halde değildim.

Sırf Hsu Chih-mo'nun şiir okumalarına katılabilmek için gazete için Şanghay'daki bir işte gönüllü olmuştum. Onun hayalimde canlandırdığım gibi bir adam olduğunu görünce heyecanlandım. Bir seksen boyunda, yakışıklı bir kuzeyli... Dalgalı ve ipek gibi siyah saçları vardı. Yaprak biçimli gözleri kibardı ve bakışları etkileyiciydi. Kemerli Moğol burnunun altında şehvet uyandıran bir ağzı vardı. Şiirlerini tutkuyla okudu. Dünya gözümden silinmiş gibiydi.

Söğüde salkım ısmarlarım,
Döker hepsini yere
Guguk kuşuna ısmarlarım
Karıştırsın günü geceye
Ve ağlasın: "En iyisi dönmek geriye!"

Ismarlarım parlayan mehtaba
Hevesli bir yürek getirsin
Kim demiş binlerce kilometre ötedesin
Ay ışığı ısmarlarım sana
Üzerinde parlasın
Buse ısmarlarım kırağıdan dokunmuş
Bataklıkta cılız sazlarla öpüşmüş

Hsu Chih-mo'yu takibe aldım ve bütün konferanslarına gitmeye çalıştım. En güzel kıyafetlerimi giydim ve yollarımız kesişsin diye dua ettim. Beni fark etmiş gibi değildi ama onu görebildiğim için bile kendimi şanslı sayıyordum.

Şanghay'dayken fark ettim ki ben, Hsu Chih-mo hayali kuran binlerce kadından sadece biriydim. Işığa koşan pervane gibi biz de kendimizi onun kucağına atmaya hazırdık.

Öğrendiğime göre dedikodu sütunlarının vazgeçilmez konusuydu. Üç farklı kadınla olan ilişkisi *Şanghay Akşam Haberleri* ve *Şöhretler Dergisi*'ne manşet olmuştu. İlk kadın, görücü usulüyle evlendiği karısı, Şanghaylı zengin bir ailenin kızıydı. Kız Hsu'nun peşine takılıp İngiltere'ye gitmişti. Çift akla bile getirilmeyecek bir şey yaparak evliliklerinin sevgisiz ve yanlış olduğunu duyuran halka açık bir mektup yayınlamış ve boşanma sözcüğünü duyan Çin sosyetesi fena halde sarsılmıştı. Kuşkucular Hsu'nun başka kadınlar yüzünden karısını terk ettiğini iddia ediyorlardı. Kadın sonrasında oğullarını doğurmak için Çin'e geri döndü ve kocasının ailesiyle yaşayıp onlara hizmet etmeye devam etti.

Söylentilere göre ikinci kadın Miss Lin isimli bir mimardı. Eğitimini Amerika'da tamamlamıştı ve Hsu'nun akıl hocasının kızıydı. Miss Lin maalesef nişanlıydı ve Çin mimarisi konusunda ünlü bir akademisyen olan nişanlısıyla Hsu Chih-mo arasında tereddüt ediyordu. Manşetlere de çıkan dramdan sonra Lin nihayet nişanlısını seçti. Üçüncü kadın ise zenginlere metreslik yapan Beijingli bir kadındı. Hsu, kadının afyon ve içki bağımlılığından kurtulmasına yardımcı olmak için onunla evlenmişti. Bu evlilik daha en başından sorunluydu. Bu yüzden dergilerin ve gazetelerin ön sayfalarının değişmez malzemesi olmuşlardı.

Pearl'den telgraf geldiğinde hâlâ Şanghay'daydım. Okuduğum her kelime kalbimin pır pır atmasına yol açtı: *"Hsu Chih-mo Nanking Üniversitesi'ni ziyarete geliyor. Çin'i gezmeye gelen Hint şairi Tagore'ye eşlik edecek. Hsu Chih-mo'yu sınıfımda konferans vermesi için davet ettim. Bil bakalım ne oldu? KABUL ETTİ! Dönmek için acele etsen iyi olur."*

16

Ziyaretin daha en başında ev sahibi ve konuk rolleri değiştirmişti. Hsu Chih-mo, seçkin konuğumuz Tagore'den çok daha fazla ilgi topluyordu. Sahnede omuz omuza dururlarken Tagore ünlü şiiri Gitanjali'yi okudu ve Hsu Chih-mo tercüme etti. Salon dinleyicilerle tıklım tıklımdı. Hsu Chih-mo'nun her cümlesi alkışlanıyordu.

Kahverengi bir harmaniye bürünmüş olan Tagore pirinçten dökülme bir çana benziyordu. Henüz ellili yaşlarında olmasına rağmen göğsüne kadar inen kırlaşmış sakalıyla biz Çinlilerin gözüne çok daha yaşlı görünüyordu. Hemen yanında duran Hsu ince ve uzun gövdesi, gençliği ve zarifliğiyle tezat oluşturuyordu. Kalabalığın aslında onun için geldiği hemen anlaşılıyordu. Çin edebiyatının saltanattaki prensiydi o.

Öğrenciler Hsu Chih-mo'yu alkışladıkça Tagore huzursuzlanmaya başladı. "İzleyiciler benim için geldi sanıyordum!"

Hsu Chih-mo, "Evet efendim," diye cevapladı. "Hiç kuşkunuz olmasın, buraya yapıtlarınıza olan hayranlıklarını ifade etmeye geldiler."

Biz en ön sırada oturuyorduk. Şanghay stili gümüş ceketimi giymiş, kırmızı bir fular takmıştım. Pearl ise geç geldi. Üzerinde her zamanki kahverengi ceketi ve köylü işi Çin ayakkabıları vardı. Çorapları sık giyilmekten bollaşmış, ayak bileğinde gevşekçe toplanmıştı. Saçı da dağılmıştı. Evde Carol'la ilgili bir sorun çıktığını hemen anladım.

"İnanamıyorum. Keşke üzerine güzel bir şey giyseydin!"

"Burada olduğuma şükret."

"Tanrı aşkına! Karşımızdaki Hsu Chih-mo. Ünlü biriyle tanışma şansını bir daha ne zaman buluruz sanıyorsun?"

Pearl bana yorgun bakışlarla baktı.

"Ne?" İşin peşini bırakmaya niyetim yoktu.

"Yapma."

"Söyle diyorum."

"Peki o zaman. Hsu Chih-mo'yu kaçırsam da olurdu. Ben buraya Tagore için geldim."

"Tamam. Ben genç olanı kapıyorum. Sen de yaşlı olanı alırsın."

"Şşşt!"

Sahnedeki düet sürüyordu. Hsu Chih-mo, Tagore'nin son şiirini tercüme etti.

Ellerine bırakmak için kendimi, beklediğim sadece aşk
Gecikmem bu yüzden, bu yüzden suçluyum ihmal ettiklerimden
Kanunları ve kurallarıyla geldiler beni sıkı sıkı bağlamaya
Ama ben kurtulurum daima
Beklediğim sadece aşk.
Ellerine bırakmak için kendimi son bir defa
Pervasız diyorlar bana, ayıplıyorlar
Şüphe yok, haklılar

Pearl'ün kulağına, "Tagore çok şanslı," diye fısıldadım.

O da, "Evet," dedi. "Hsu Chih-mo, Tagore'nin dizelerini Çincede yeniden kurmayı çok iyi beceriyor."

"Ama Tagore bundan pek de hoşnut görünmüyor."

Gün bitti, pazar sökülüyor, mesai paydos
Beni çağırmaya geldiler ama boşuna.
Dönüyorlar elleri boş, kızgınlıkla
Bırakmak için kendimi, beklediğim sadece aşk

Pearl, sınıfın önünde Hsu Chih-mo'yla birlikte duruyordu. Hsu Chih-mo öğrencilerle konuşacaktı. Tagore'yle birlikte yaptığı sunuşun ertesi günüydü. Neler olacağını fark etmelerinden ve tarihçilerin o anı anlatmalarından çok önceydi.

Pearl'ün mükemmel Çincesi Hsu Chih-mo'yu şaşırtmıştı. Batılı hatları ve saç rengi dışında Pearl her yönüyle tam bir Çinliydi.

"Bağışlayın lütfen, sizi hak ettiğiniz gibi karşılayamadık. Yine de yüreklerimiz içtenlikle doludur." Pearl gülümseyerek öğrencilerden birine çay servisi yapması için işaret etti.

"Long Jing, Hangchow'dan geldi," diyerek öğrencisini tanıştırdı. Fincanı verirken de önünde hafifçe eğildi. Şimdi baktığımda Hsu Chih-mo'nun, Pearl'den ilk bakışta etkilendiğini o zaman anlamamış olmama şaşıyorum. Pearl rahatlığı ve kendine güveniyle onu ele geçirmişti.

Hsu Chih-mo sınıfla ilgilenmeyip Pearl'e döndü. "Nerelisiniz?"

Pearl kusursuz Chin-kiang lehçesiyle, "Bu domuz Kuzey Irmağı'ndan gelme," diye cevapladı.

Şakayı anlayan Hsu güldü.

Çoğu insan alt sınıfa ırgat, aylak, dilenci, haydut ya da Kuzey Irmağı domuzu diye yafta yapıştırmayı severdi. Pearl yaptığı espriyle kendisiyle ilgili iki gerçeği açıklamış oluyordu. İlk olarak doğma büyüme buralıydı. İkincisi, kendini diğer insanlarla

özdeşleştirebiliyordu. İstese Mandarin lehçesinde, mükemmel bir saray aksanıyla cevap verebilirdi.

Hsu Chih-mo ders süresince Tagore'yi tercüme ederken nelere dikkat ettiğini tartıştı.

Pearl sevimli ve nazikti ama soruları cüretkardı. İki dil arasındaki ritim farkı konusunda Hsu Chih-mo'yu sıkıştırdı. Ayrıca tercüme sanatına nasıl yaklaştığını açıklamasını rica etti. İçeriğe mi yoksa biçime mi sadık kalınmalıydı?

Hsu Chih-mo'nun cazibesine öylesine kapılmış durumdaydım ki gözlerim ikisi arasında gelişen yakınlaşmayı seçemedi.

Bir kız öğrenci elini kaldırdı. "Şair olmanızda etkili olan şey nedir?"

Hsu Chih-mo bu soruya yarı ciddi bir cevap verdi. "Delilik."

"Annem hep tuhaf bir çocuk olduğumu anlatır. Geceleri gözlerim açık uyurmuşum ve ağzımdan garip sözcükler çıkarmış. Diğer oğlanlar için oyun kartları ve misket neyse şiir benim için oydu."

Gözlüklü bir çocuk, "Sizin için Çinli Shelley diyorlar," dedi. "Bu konuda ne düşünüyorsunuz?"

"Bunun benim için bir anlamı yok." Gülümsedi. "Ama tabii ki şeref duydum."

Bu kez Pearl bir soru sordu. "Şiirlerinizin bu kadar başarılı olmasını neye bağlıyorsunuz?"

Hsu Chih-mo bir an düşündü. "Kendimi pantolon diken bir terziye benzetiyorum. Her şeyden önce kumaşı incelerim ki nasıl keseceğimi bileyim. İyi bir pantolon için çok kumaş kullanmalısınız. Yaptığım kesikler kumaşın doğasına aykırı olmamalı ve dokuya uyum sağlamalı."

Sınıfın gerisinden bir ses yükseldi. "Bay Hsu, günümüz Çin Edebiyatı hakkındaki kişisel görüşünüz nedir?"

Soru durgun suya atılan koca bir taşın yaratacağı etkiyi yarattı. "Çin dilinin kırsal kesim tarafından ulaşılabilir olması gerektiği konusunda hâlâ karşıt fikirlerin olması beni derinden üzüyor." Sesi yankılanıyor gibiydi. "Herkesin bildiği gibi on üç yıl önce devirdiğimiz imparator kendisinden ve öğretmeninden başka kimsenin anlayamayacağı bir dil kullanırdı. Dili iletişim ve anlaşma yerine mesafe ve izolasyon yaratmak için kullanırsak gurur duyduğumuz medeniyetimiz ve millî mirasımız sadece gülünç duruma düşer."

Güncel Nanking gazetesinin yazı işleri müdürü olarak, *Çin Yazın Cephesi* adını verdiğim bir haber programı hazırladım. Programın finansörü ve yapımcısı bendim. Bu program ilgilenen tüm gazetelere ülke çapında dağıtılıyordu. Bu sayede bol bol seyahat ediyor, ülkenin en parlak beyinleriyle söyleşme fırsatı buluyordum. Bunların arasında en çok zevk aldığım Hsu Chih-mo'yla yaptığım söyleşi oldu. Hsu Chih-mo başlarda temkinli cevaplar veriyordu ama çok geçmeden güvenini kazandım. Çalışmamız sona erdiğinde iyi arkadaş olmuştuk.

"Seni harekete geçiren içsel dürtüden söz edebilir misin?"

"O dürtü yetenekten çok daha önemli. Yazmak benim için nefes almak ya da pirinç yemek gibidir. Bu ihtiyacı duymayan eline kalem almamalı."

"Aynı hisleri paylaşan çok yakın bir arkadaşım var. Mesela Pearl Buck."

"Kuzey Irmağı domuzu mu?

"Evet, o."

"Ne yazıyor?"

"Makale, şiir ve roman. Benim özel köşe yazarım. İlgilenirsen sana yazdığı makaleleri gönderebilirim."

"Lütfen! Çok isterim."

Sohbetimiz ilerledikçe Hsu, Pearl'le nasıl arkadaş olduğumuzu merak etti.

Kendi mezarını kazanların asıl derdi, neyi kazdıklarının farkında olmamalarıdır. Benim başıma gelen de buydu. Hsu'ya çocukluk hikâyelerimizi anlattım.

Tagore, Hindistan'a döndükten sonra Hsu da Şanghay'a döndü. Kendimi esinlenmiş ve aydınlanmış hissediyordum. Yanlış olduğunu bilsem de duygularıma yenik düşmüştüm. Zaten kadere inanan biri olmasam da gelişen olaylar beni pek yakında müzmin bir kaderciye dönüştürecekti. Nanking Üniveritesi yönetimi Hsu Chih-mo'yu hoca olarak istiyordu. Onu ikna etmek için benden yardımcı olmamı istediler. Ben de bunun gerçekleşmesi için elimden geleni yaptım.

Pearl geleceğine pek ihtimal vermiyordu. "Zaten Beijing ve Şanghay'daki üniversitelerde ders veriyor," dedi. Haklıydı ama düşününce aklıma bir fikir geldi. Kullanabileceğim bir kozum vardı. Hsu Chih-mo'ya Pearl'le birlikte ortak bir mektup yazdık ve onu gayriresmî olarak davet ettik. Fikrim o anda bana pek parlak görünmüştü.

Birkaç hafta sonra cevap geldi. Hsu Chih-mo şehre gelmek üzere yola çıkmıştı.

17

Hsu Chih-mo'nun gelişiyle Çin'in edebiyat topluluğu Şanghay'dan Nanking'e kaydı. Nanking Üniversitesi artık Yeni Kültür Akımı'nın şimdiki sahnesiydi. Hemen her hafta ülkenin her tarafından gelen yazar, gazeteci ve sanatçıların katıldığı etkinlikler düzenliyordum. Öylesine meşguldüm ki yemeklerimi bile ayakta yiyordum. Pearl'ü neredeyse haftalardır görmemiştim. Sonunda vakit bulduğum bir akşam evine uğradım.

Lossing'in evden ayrıldığı haberi beni gafil avladı.

"Lotus'la birlikte yaşıyor." Pearl'ün sesinden duygularını bastırdığı anlaşılıyordu.

"Peki ama Carol?"

"Lossing, Carol için değişen bir şey olmayacağını söylüyor. Babası olduğunun zaten farkında değilmiş."

Onu teselli etmeye çalıştım. "Sen elinden geleni yapıyorsun. Önemli olan da bu."

Pearl başını salladı.

"Kendi hayatını yaşamanın vakti geldi Pearl," dedim.

"Carol bunları hak edecek bir şey yapmadı. Düşün, öz babası onu yüzüstü bıraktı."

"Carol fark etmiyor..."

"Ama ben ediyorum."

Sustum.

Pearl hıçkırmaya başladı.

Mutfağa gidip ona bir bardak su getirdim.

"Pearl, beni dinle. Artık saçını taramalı, üzerine temiz bir şeyler giymeli ve yemek yemelisin."

"Sessizce kaçıp gitmek ve ölmek istiyorum. Düştüğüm bu kuyudan kurtulmanın tek yolu bu."

"Yazmaya devam ediyor musun?"

"Yazmaktan başka bir şey yapmıyorum. Al işte." Bana bir tomar kâğıt uzattı. "Geçen hafta yazdım hepsini. Üç kısa hikâye."

Başlıkları okudum. "Yedinci Ejderha", "Bayan Wang'ın Üç Kızı" ve "Çöpçatan."

"Üretken bir hafta olmuş."

"Yazmasaydım çıldıracaktım."

"Yayınevleri yazdıklarınla ilgilenmeye başladı mı?"

"Hayır. New Yorklu bir yayıncı müsveddeyi okuduktan sonra neden reddettiklerini açıklama inceliğini gösteren bir not yolladı. Söyledikleri yeni duyduğum şeyler değil. Lossing'in durmaksızın yüzüme vurduğu gerekçeler."

"Yani Batılı okuyucunun Çin'le ilgilenmediği..."

"Aynen."

"Boş ver. Senin ayarında bir yeteneğe çok alışık olmadıklarındandır. Çinli yayıncıları denedin mi?

"Evet."

"Ne oldu?"

"Kendimi aptal durumuna düşürdüm." İçini çekti. "Sağ kanattan yayıncılar katışıksız kaçış öyküleri arıyor. Sol kanat ise Komünizm ya da Rusya'dan bahsetmeyen hiçbir metinle ilgilenmiyor."

"İkisi de senin ilgilendiğin konular değil."

"Evet."

"Ve paraya ihtiyacın var."

"Ne yazık ki!"

Pearl'ü *Güncel Nanking*'in verdiği yeni yıl partisine çağırdım. O gelmek istemedi ama ben ısrar ettim.

"Hsu Chih-mo da orada olacak."

"O benim değil, senin ilgi alanına giriyor."

"Bak, yazdıklarını okumayan bir tek o kaldı. İşlerini merak ettiğini biliyorum."

"Ben gelmiyorum."

"Lütfen. Partiye tek başına gidip çaresiz görünmek istemiyorum."

"Çaresiz ne demek? Hım, anladım."

"Gelir misin, lütfen?

"Tamam. Sadece çay içerim ama."

Hsu Chih-mo partide oturduğu sandalyeden kalktı. Kollarını sallayarak kalabalığın dikkatini çekti. "Bayanlar, baylar, size en yakın dostumu tanıtmak istiyorum. Karşınızda modern edebiyatın umudu Dick Lin. Kendisi Karl Marx'ın ünlü eseri *Komünist Manifesto*'yu çeviren yedinci yazar, aynı zamanda da *Öncü Şanghay* dergisinin yayın yönetmenidir." Hsu Chih-mo, Batılı tarzda siyah ipek kumaştan bir takım giymişti ama takım Çin giysilerinde olduğu gibi yakasızdı ve ayaklarında da Çin işi keten ayakkabılar vardı.

Kalabalık tezahürat yaptı. "Dick Lin! Dick Lin!"

Dick Lin geniş omuzlu ve kısa boyluydu. Siyah çerçeveli bir gözlük takmıştı. Yanımıza gelip bizimle tokalaştı. Otuzlu yaşlarında olmalıydı. Kertenkele gözlü, çarpık burunlu bir adamdı. Dudakları iki yandan hafifçe aşağı sarkıktı. Bu da ona ciddi, neredeyse sert bir ifade veriyordu.

Bana dönüp, "*Güncel Nanking*'de yaptığınız işlere büyük hayranlık duyuyorum. Gelip bizimle çalışmaya ne dersiniz?" diye sordu.

Sözleri gururumu okşamış olsa da açık sözlülüğü beni gafil avlamıştı.

"Sizi temin ederim ki kendi sayfanız olacak. Ayrıca bir de hafta sonu baskısı. İşi dilediğiniz gibi yönetebilirsiniz. Şu anda aldığınız maaşı karşılarız. İkramiyeler de cabası."

Pearl'e baktım. Gözlerim, "Bu adama inanabiliyor musun?" diyordu.

Pearl gülümsedi.

Dick, Pearl'e dönerek koyu bir Çin aksanıyla İngilizce konuştu. "Çin'e hoş geldiniz." Abartılı bir hareketle öne eğilerek selam verdi. "Sizinle tanışmaktan onur duydum. Hsu Chih-mo, Çin'e geldiğinizde henüz kundakta olduğunuzu söyledi. Çincenizin akıcılığına şaşmamalı. Çincenin tehlikeli bir lisan olduğunun farkındasınız değil mi? Tonlamanızda küçük bir sürçme yaptığınızda kendinizi 'Günaydın' yerine 'Haydi yatalım' derken bulursunuz."

"Romancılar Halk İçin mi, Halktan Biri Olarak mı Yazmalı?" başlıklı münazaraya Hsu Chih-mo başkanlık ediyordu. Tartışma kısa sürede alevlendi.

Dick Lin ısrarla, "Romancının görevi toplumun vicdanını uyandırmaktır," diyordu. "Kırsal kesimin utanmayı öğrenmesi sağlanmalıdır. Hamuruna devrimcilerin bedenleri katılmış olan o ekmeği satın alan ve yiyenlerden söz ediyorum."

Bir alkış koptu.

"Çin bugün bulunduğu noktadadır çünkü aydınları bencil, küstah, yozlaşmış ve sorumsuzdur. Romancıların liderlik görevlerinin farkına varmaları..."

Pearl elini kaldırdı.

Hsu Chih-mo ona konuşmasını işaret etti.

Pearl, "Halktan biri olarak yazmanın, yazarın kendi tercihi olabileceğini hiç düşündünüz mü? Az önce verdiğiniz örnekteki gibi bir vahşet bile sizin romancıya biçtiğiniz rolün gerekçesi olmamalı. Gerçek şu ki köylü kesim Çin'de çoğunluğu oluşturuyor. Sorum şu; köylülerin kendi seslerini duyurmaya hakları yok mu?"

"Tasvir etmek için önce bunu hak edecek olan köylüyü seçmelisiniz. Bu, ağaçtan meyve toplamaya benzer. İyi olanları seçer, çürümüş olanları atarsınız. Yazar olarak topluma karşı sorumluluğunuz olmalı. Bu toplum ahlaki bir pusulaya fena halde gereksinim duyuyor."

Ben de bir soru sordum. "Söylediklerinizden bir yayıncı olarak, gerçek insanlar hakkında yazan yazarların çalışmalarını yayınlamayacağınız sonucunu çıkarabilir miyim?"

"Evet. Kişisel olarak böyle düşünüyorum."

Pearl sesini yükseltti. "Yani Çin'in toplam nüfusunun yüzde doksan beşini resmetmeyi reddediyorsunuz."

Dick kendi görüşünün haklılığını sonuna kadar savunmaya kararlı bir şekilde, "Evet," dedi. "Biz dar görüşlü, kaba ve görgüsüz sesleri duyurmayı reddediyoruz."

"O halde kimler yayınlanmaya değer sizce?"

"Kendini kapitalizmle yapılan savaşa adamış olan yazarlar. Hemen şunu da söylemeliyim. Şu anda yoğun bir şekilde eserleri

emekçi sınıfı temsil eden yazar arayışı içindeyiz. Bu yazarlara başarılı olacaklarını garanti ederim. "

Hsu Chih-mo ona şaka yollu takıldı. "Dick dünyayı değiştirmek istiyor."

Pearl araya girdi. "Bu okuyanlara bağlı olmalı, öyle değil mi?"

"Hayır, okurlara rehberlik etmek gerekir."

Pearl gülümsedi. "Okurlar sandığınızdan çok daha akıllıdır."

Dick sesini alçalttı ama odada bulunan herkes onu hâlâ duyabiliyordu. "Bayan Buck, yazılarınızı yayınlamayı reddeden editör benim. Eminim başka yayıncıları da denediniz ve başarılı olamadınız. Yani kararı biz veririz, okurlar değil."

Pearl sessizce kalktı ve odadan çıktı.

Peşinden gittim.

Pearl salondan çıkmış, kapıya doğru hızla ilerliyordu. Tam peşinden gidecektim ki arkamda ayak sesleri duydum. Dönünce Dick'in bana doğru geldiğini gördüm. Yaptığı kabalık için özür dilemeye niyetlendiğini düşünerek durdum.

"Söğüt," diye seslendi. "Seni tekrar görmek istiyorum. Ne zaman buluşabiliriz? Sana çay ısmarlamak isterim."

Çalan kapıyı açtım. Kapının önünde Hsu Chih-mo duruyordu. Islak saçları alnına yapışmıştı. Eliyle yüzünü sıvazlayarak yağmur damlalarını sildi. "Buraya Pearl'den özür dilemeye geldim. Arkadaşımın davranışları onu incitmiş olmalı."

"Pearl bana bundan sonra Nanking'deki edebiyat çevresine dâhil olmak istemediğini söyledi."

Hsu Chih-mo, "Dick saldırganca davranmak istememişti," dedi ve mümkünse Pearl'le yüz yüze görüşmek istediğini söyledi.

Orada dikilmiş yüzüne bakıyor ve zamanın durmasını istiyordum. İçimde bir şeyler çalkalanmaya başladı. Duygularım yüzünden kendimi hasta gibi hissettim. Kendi kendime, "Bu adam seninle ilgilenmiyor," diyordum ama kalbim söz dinlemiyordu. Gözlerim gördüklerinin tadını çıkarmak ister gibi yüzüne kilitlenmişti.

Onu tedirgin ettiğimi fark ettim.

"Mesajını iletirim," derken kendimi tam bir aptal gibi hissettim.

Pearl yemek masasına oturmuş çayını içiyordu. Kendi düşüncelerinde kaybolmuş gibiydi. Hsu Chih-mo'yla konuşması için onu evinden ve yazı masasından âdeta zorla koparıp kendi evime getirmiştim. Şair, arkadaşının özürlerini ilettikten sonra Pearl'ün eve döneceğini umuyordum. Hsu Chih-mo'yla yalnız kalmayı dört gözle bekliyordum.

Hsu, "Dick içe dönüktür," dedi. Fincanını iki eliyle kavradı. Sonra hafifçe öne eğilerek devam etti. "Doğuştan savaşçıdır ama temiz kalpli biridir. Onunla konuşmak yakında yeşereceğini bildiğin tohumları ekmek gibidir. Bilgelik ancak güneş ışığına izin verirsen yeşerir. Dick'ten sadece katı dürüstlüğü takdir edebilenler hoşlanır. İnandığı ilkelere neredeyse kör bir tutkuyla bağlıdır."

Pearl gözlerini pencerenin dışındaki ağaçtan ayırmadan sordu. "Buraya Dick'in mesajını iletmek için mi geldin?"

"Hayır." Hsu Chih-mo'nun sesi yumuşak bir fısıltıdan farksızdı. "Buraya kendi mesajımı vermek için geldim."

Pearl soru sormadı ve Hsu da bir şey açıklamadı. Pearl'ün başını çevirip kendisine bakmasını bekledi.

Benimse canım yanıyordu.

18

Pearl uzun yıllar sonra, yani Hsu Chih-mo öldükten, kendisi de romancı olarak hem Pulitzer hem de Nobel kazandıktan sonra onun hakkında şunları yazdı.

Beni sevdiğini iddia etti ve evime dönmem için beni bıraktı. Amerika'ya geldikten sonra fark ettim ki o aşk benimleydi ve daima benimle kalacaktı.

Oturma odamda oturur, ta ki ben ona bakana kadar o güzelim ellerini sallayarak zarif ve anlattıklarını vurgulayan hareketlerle saatlerce konuşurdu. Onu düşündüğüm zamanlar önce ellerini görüyorum. Çin'in kuzeyinden gelen uzun boylu, güzel bir adam... Elleri büyüktü. Kusursuz biçimli ve bir kadının eli gibi pürüzsüz.

Pearl ve Hsu Chih-mo'yla aynı odada oturuyordum. Kendi evimde bir hayalet gibiydim.

Konuşmanın konusu artık Dick Lin değildi.

Hsu Chih-mo şimdi ünlü bir müzisyenden bahsediyordu. İki telli bir kemana benzeyen bir enstrüman olan erhu üstadı kör bir adam: Ah Bing.

"Ah Bing sanatını halkın içinden biri olarak icra edenlere en iyi örnek." Hsu Chih-mo konunun özüne bir an önce gelmek ister gibi aceleyle konuşuyordu. "Müzisyen olmadan önce bir dilenciymiş. Müzik eleştirmenleri bunu görmezden gelmeyi ter-

cih ediyorlar tabii. Güney Çin'de sokakları arşınlayarak yıllarını geçirmiş. Paçavralar içinde, aç köpekler tarafından kovalanarak yaşamış. Meşhur oldu çünkü müziği insanların duygularını harekete geçiriyordu. Çaldığı erhuyu dinlemek anlattığı hikâyeye kulak vermek gibiydi, yani kendi hayat hikâyesine. Onu ilk duyduğumda kalbim sızlamıştı. İçimde daha iyi bir insan olma isteği uyandı. Oysa onun yol göstermek ya da ilham vermek gibi bir dürtüsü yoktu."

Pearl, "Çalarken aklından neler geçiyordu, bilmek isterdim," dedi.

"Aynı soruyu kendi kendime ben de sordum." Hsu ellerini havada süzülen bir kuş gibi oynattı. "Harikalar yarattığının farkında mıydı? Kendisine hayranlık duyuyor muydu? Müzik tarihinde kendisine bir yer edinmeye çalışıyor muydu?" Hsu fikrini öğrenmek istercesine Pearl'e baktı.

Pearl, "Hayır," dedi. "Birkaç kuruş versinler diye sokaktan geçenleri memnun etmeye çalışıyordu herhalde. Onu güden şey açlık olmalı. Rahatsızlık verdiğini düşünerek bazılarından özür de dilemiştir. Geceleri tarihi duvarların dibinde ya da tren istasyonunda uyuyordu sanırım."

Şair Hsu, "Evet ve evet!" diye tekrarladı. "Uyandığı saatlerde de sadece kendisi için çalıyordu. Sefaletini unutmak için..."

"Yayını çıkarır ve ehrunun tellerinden hüznünü akıtır."

"Evet, Ah Bing yaşamış en büyük ehru ustası. Müziği Yangtze Nehri'nin timsali kabul edilir. Himalayalar'dan doğar, Çin'in engin ovalarını su gibi aşar, Doğu Denizi'ne akar ve Pasifik Okyanusu'na ulaşır."

Ben odada değilmişim, orada yokmuş gibi konuşuyorlardı. Onları birbirlerine çeken enerjiyi hissedebiliyordum. Bu çok güçlüydü. Romeo ve Juliet gibilerdi. Hsu'nun biraz gerisindeydim.

Nefesimi tutmuş, kımıldamaya çekinir bir halde odanın diğer ucunda oturuyordum. Perdelerin yanındaki gölgede kalmıştım. Aşkın kalplerinde hızla kök salmasını izledim. Gözlerimin önünde sanki bir çiçek açtı. Bu izlediğim kaderdi.

Büyük bir aşkın tanığı ve kurbanı olmak beni sersemletmişti. Hem duygulanmıştım hem de üzgündüm. Kalbim bir anda kurumuş gibiydi.

"Bahar geldiği zaman Ah Bing'in duyduğu neşeyi hissedebiliyorum. Yaseminler tatlı ve baygın kokuyor, gökyüzünün altı güzelliklerle dolu. Ah Bing'in yaşama sevinci insanın içine işler. *Benim Tatlı Bakirem* en sevdiğim eseridir." Pearl'ün sesi nazik bir okşayışa benziyordu. "Sevgilisine hasreti derin ve sonsuzdur. Kızın gözlerinde parlayan gün ışığını müziğiyle öyle güzel anlatır ki gözlerim yaşarır."

Hsu Chih-mo, Pearl'e doğru döndü ve bakışları birbirine kilitlendi.

Hsu, "Ah Bing yaşadığı hayattan müziği sayesinde kaçmayı başardı," dedi. Sesi sadece bir fısıltıydı.

"Evet, Ah Bing müziği sayesinde olmayı düşlediği kahraman olabildi."

Sessizlik oldu ve bakışları yeniden birleşti.

Suyun kaynamasıyla içeriden çaydanlığın sesi duyuldu.

"Affedersiniz," diyerek kalkıp mutfağa gittim ve gözyaşlarımı bastırmaya çalıştım.

Çaydanlığı boşalttım, soğuk suyla tekrar doldurdum ve ellerimin titremesini durdurmaya çalıştım.

Oturma odasından Hsu'nun sesi geldi. "Yazdıklarını okumak bana aynı hisleri veriyor."

Pearl'ün cevabını duyamadım.

Pencereden dışarı baktığımda gri gökyüzünü gördüm. Dağdan dökülen derenin sesi kulaklarımda çınladı.

Pearl, "Gitmem gerek," dedi.

Hsu Chih-mo'nun bana acıdığı için kaldığı düşüncesini aklımdan uzaklaştırmaya çalıştım. Daha önceden yemeğe kalması için davet etmiştim. Yemekle içtiğimiz içki kanımıza karıştıkça canlanmaya ve neşelenmeye başladık. Ben kendi evliliğimle dalga geçtim, o da kendisininkiyle. Feminizm üzerine konuştuk. Öğrendim ki o konuda kafası karışıkmış. Ben de ona aşk hayatını ve kötü şöhretini sordum.

"Şimdi bana aslında bu durumdan hiç hoşlanmadığını söyleyeceksin, değil mi?" dedim.

"İnanmayacaksın ama evet, hoşlanmıyorum."

"Yapma lütfen, her erkek senin yaşadığın hayatın hayalini kurar!"

"Söğüt, dostum, çok içtik. Soğuk bir duş sana şimdi iyi gelir."

Aklı hâlâ artık odada olmayan kadındaydı. Bunu ona da söyledim.

"Pearl'den hoşlanıyorsun, inkâr etmeye kalkma bile." O da bana bakana kadar yüzüne bakmayı sürdürdüm.

"Bunu da nereden çıkardın?"

"Doğru olmadığını söyleyemezsin."

Bakışlarını kaçırdı. "Ben evli bir erkeğim."

"Ben de sarhoşum," dedim. Bardağımı suratına fırlattım ama ıskaladım. "Çık git, şimdi."

İkisi birbirlerinden hoşlandıklarını kabul etmiş olsalardı kendimi daha iyi hissedebilirdim. Ama inkâr etmeleri her şeyi güçleştirdi. Pearl üniversitede onunla karşılaşmamak için bin

türlü mazeret yaratıyordu. Lossing'le konuşarak onu eve dönmeye ikna etti. Odasına kapanarak kendini çılgınca yazmaya vermişti.

En sonunda müsveddesini yolladığı *Doğu Rüzgârı, Batı Rüzgârı*'nı basmayı kabul eden küçük bir Amerikan yayınevi buldu. Kitabın satışları düşüktü ama bu durum Pearl'ün yazma hevesini hiç etkilemedi ve yeni bir romana başladı. Göz atayım diye verdiği metnin hepsini bir çırpıda okudum. Kitabın adı daha sonra *Mübarek Toprak* olarak değişecek olan *Wang Lung'un Hikâyesi* idi. Romanda ikimizin de tanıdığı gerçek insanların temsilleri vardı. Pearl gerçekte karşılaşmadığım ama bana çok tanıdık olan bir dünya yaratmıştı. Kitap içgüdüsel olarak bildiğim ama tam olarak fark edemediğim gerçekleri görmemi sağladı. Kendi dünyama bakışım birdenbire netleşmeye başlamıştı.

"Böyle yaparak Pearl'ün arkasından iş çeviriyorum," dedim. Müsveddeleri Hsu'ya vermiştim. Kitabı basacak bir yayınevi bulmama yardımcı olmasını istiyordum. Hsu Chih-mo deneyeceğine söz verdi.

Böylece kendi başıma çorap örmüş oldum. Hsu, Pearl'ün gerçek bir sanatçı, edebiyatın Ah Bing'i olduğuna inanmıştı. Pearl'e çoktan âşık olmasaydı şimdi olacaktı.

Hsu'yla artık iyi arkadaş olmuştuk. En sonunda lafı iyice geveledikten sonra yazdığı mektubu Pearl'e ulaştırmamı rica etti.

Kalın bir mektuptu. Hsu'ya, "Bakarız," dedim.

İşin aslı, içimde büyüyen kıskançlığın önüne geçemiyordum. Pearl, Hsu'yu etkilemek için kılını bile kıpırdatmamıştı. En çok da buna bozuluyordum.

Pearl, Hsu'nun okulla olan sözleşmesinin yenilenmesine karşı oy kullanan tek öğretim görevlisiydi. Bunun için okula gerekçesini açıklamaya da yanaşmadı.

"Okulda paraya ihtiyacı olduğu için çalıştığı koca bir yalan," dedi. Bir yandan da lahana kavuruyordu. "Karısının borçlarını ödemesi lazımmış. O öyle söylüyor. Komitede benden başka herkesi kandırdı."

"Hsu'nun yeni romanınla ilgili yorumlarını okudun mu?

"Evet."

"Ne düşünüyorsun?"

"Ne dememi bekliyorsun?"

"Hoşuna gitmedi mi?"

"Hoşuma gitti, hem de çok. Yüce gönüllülük etmiş."

"Sence seni iyi anlamış mı?

"Senin dışında yazdıklarımı anlayan yegâne Çinli o."

"Aramızda büyük fark var. Hsu Chih-mo başkalarını etkileme gücüne sahip."

"Yardımının faydası dokunurdu doğrusu."

"O zaman neden adamı kendinden uzak tutuyorsun?"

Tencerenin kapağını kapatıp ocaktan uzaklaştı. "Ona karşı hissettiğim duygular kafamı karıştırıyor. Bana güven ve yaratıcılık aşılıyor, bu doğru ama... aynı zamanda da ödüm kopuyor."

"Pearl, yoksa âşık mı oluyorsun?"

"Tepeden aşağı yuvarlanıyormuş gibi hissediyorum."

"Âşık mı oluyorsun dedim?"

"Söğüt, lütfen!"

Sesim istemeden yükseldi. "Bana hiç değilse net bir cevap borçlusun. Sandığın gibi kör ve sağır değilim. İkinizin soluduğu hava beni zehirliyor. Bak bana. Güçlü bir kadınım ben. Kendi bunalımlarımın üstesinden gelebilecek kadar becerikliyim. Hayallerimin peşinden koşma cesaretim de var. Ama adamın tekinin

bana âşık olmasını sağlayamam. Tanrı'nın yardımıyla hayatımda her şey yolunda gitti. Aşk hariç! Gayet net olan tek şey var. Sen varken Hsu Chih-mo'yla bir şansım olamaz. Ne söyleyebilirim? Kötü talih deyip geçeyim mi? Ya da kendime, 'Tamam, ona sen sahip olamıyorsun ama en iyi arkadaşın olabilir' diyerek mutlu mu olayım? Korkarım yüreğim o kadar geniş değil."

Pearl özür dilercesine, "Ne yapmamı istersin?" diye sordu.

"Bana yalan söylemekten vazgeçmeni isterim!"

"Söğüt, sana asla yalan söylemedim, asla da söylemeyeceğim."

"Ah, haydi oradan! Hissettiklerim kafamı karıştırıyor demedin mi? Gerçekten mi, Pearl? Olanların gayet farkındasın. Hsu'ya âşık olduğunu sen de biliyorsun. Tekrar tekrar denedin ama orman yangınından kaçan bir tavşan gibi koşsan da ondan kaçamayacağını biliyorsun."

"Tamam. Hata ettim, kabul ediyorum. Düzeltmek için ne yapacağım?"

"Gerçeği kabul et yeter. Yaslanıp ağlayacağım bir omuza ihtiyacım olduğunu göremiyor musun?

Dick Lin'in çay davetini kabul ettim. Mor Dağ'ın eteklerindeki küçük bir çayevinde buluştuk. Sonbaharda güzel bir öğleden sonraydı. Üzerimde mavi paltom ve siyah atkım vardı.

Dick, Fransız stili giyinmişti. Yakasız bir ceket ve ona uyumlu bir şapka. Masaya oturur oturmaz kendinden söz etmeye başladı.

"Daha beş yaşına gelmeden ailemle birlikte tarlalarda çalışıyordum," diyerek lafa girdi. "Yoksul bir köylü olmasına karşın babam benim iyi bir eğitim almam konusunda kararlıydı. Okula diğer bütün oğlanlar gibi ben de elden düşme kıyafetlerle gittim.

Yeni öğretmen şehirden gelmişti. Bir sürü baldırı çıplak maymunla karşılaşmayı beklemiyordu. Sınıfa girdiği anda çığlığı bastı."

Dick kendine güven konusunda sıkıntı çeken bir adama benzemiyordu. Dinleyicisinden de dikkatini vermesini bekliyordu.

O aralıksız konuşurken yüzünü inceliyordum. Hatlarında tuhaf bir uyum vardı. Kertenkele gözleri çarpık burnuna yakışmıştı. İnce dudakları da küçük çenesine tam oturuyordu. İlk gördüğümde ondan hoşlanmamış olmama rağmen gitgide ısınmaya başladım. Açık sözlü olması, çocuksu heyecanı ve hayallerine olan inancı hoşuma gitmişti.

"Köyden kaçtıktan sonra epeyce yolculuk yaptım. Babam peşime düştü. Yakalanınca fena dayak yedim. Beni nehre atıp boğmaya bile kalkıştı. Öğrenci işçi olarak yurt dışına gittim ve üç yıl Fransa'da yaşadım. Gündüzleri çalışıyor, geceleri okula gidiyordum. Komünizmi Paris'te yaşayarak ilk elden öğrendim.

Dick bir kahkaha attı. Sonra duraksayıp beni incelemeye başladı.

Uzun bir gün olmuştu. Yorgundum ve aklım dağılmaya başlıyordu ama ilgimi kaybetmemeye çalıştım. "Çin'e dönmeye nasıl karar verdin?"

"Ailemi değil ama ülkemi özledim. Daha önce dünyayı değiştirmek için bir şeyler yapmam gerektiğini hiç bu kadar güçlü bir şekilde hissetmemiştim. Zengin ve fakir arasındaki eşitsizliği..."

Hsu Chih-mo'daki incelik onda yoktu ama yine de kendimi söylediklerine kaptırmış bir halde buldum.

Karşılık vermem için istekle yüzüme baktı. "Sessiz ve etkisiz kalmayı seçebilirdim. Yaşlı bilgeler gibi dağa çıkar, inzivaya çekilebilirdim. Onun yerine anlamlı bir hayatı seçtim. Halk için mücadele etmeyi amaç edindim.

Bulutlar yere yaklaşmıştı. Çam ağaçlarının dalları dilenci kolları gibi uzanıyordu. Mor Dağ'ın tepesine giden bir patikada ilerliyorduk. Dick'e, Pearl'ün romanını yayınlamak için bir kere daha düşünmesini rica etmeye niyetlendim ama bana benim için her şeyi yapabileceğini söylediği anda vazgeçtim. Ona borçlu kalmak istemiyordum.

Pearl'ün hak ettiği şey saygınlıktı, lütuf değil.

Dick benim yanımdayken heyecanlandığını söyledi. İltifatları gururumu okşuyordu. Ama keşke bu sözler Hsu Chih-mo'nun ağzından dökülseydi. Şimdi neredeydi acaba? Ne yapıyordu? Zihninin semalarında Pearl'ün adı vardı, değil mi? Geçtiğimiz aylarda Hsu birkaç kere Şanghay'a giderek karısını görmüştü. Her dönüşünde daha da çaresiz görünüyordu. Karısını sorduğumda, "Karım sürekli afyon kullandığı bir batakhanede yaşıyor. Beni sadece parası bitince arıyor," cevabını aldım.

Dedikodu basını Hsu Chih-mo'nun karısının girdiği büyük borçları açığa çıkarmıştı. Son gelen haberlere göre sabık profesyonel metres kendisine zengin bir hami bulmuştu. Hsu Chih-mo karısıyla para ve uyuşturucu yüzünden sürekli kavga ediyordu. Onu boşanmakla tehdit etmişti. Başka bir söylentiye göre de Hsu eski mimar sevgilisine dönmüştü.

"Hsu Chih-mo'yla artık sevgili olmalısınız bence. Bunu bir düşün istersen."

"Söğüt, sen gerçekten delisin."

"Neden olmasın? Lossing de zaten Lotus'la birlikte."

"Hayır."

"Hsu..."

"Keser misin şunu. Ondan bahsetmek istemiyorum."

"Ama ben istiyorum."

Pearl sessiz kaldı. Kendimi kötü hissettim ama üstüne gitmeden de duramadım.

"Söğüt, ben aptal değilim. Her şeyi gayet iyi görüyorum..."

"O zaman konuş benimle."

"Sana ne cevap vereceğimi bilmiyorum. Senin de haince bildiğin gibi ikimiz de evliyiz. Şaka yapıyorsan hiç hoşuma gitmedi, bilmiş ol. Şaka yaptın, değil mi?"

"Sence?"

"Bu oynadığın zalim bir oyun, Söğüt. Üstelik zevk alıyorsun. Şu anda tam anlamıyla bir Çinli gibi davranıyorsun. Böyle davranarak acıyı uzaklaştırmaya çalışıyorsun. İşe yarıyor mu bari? Bugün, dün olduğundan daha mı mutlusun?"

"Şu anda tıpkı baban gibi konuşuyorsun. Erdem giysilerini kuşanmışsın ve gerçeklerle yüzleşmeye çekiniyorsun."

"Sadece edepli davranmaya çalışıyorum. Sen benim arkadaşımsın."

"Bana nasıl edepten bahsedersin!"

"Tamam. İyi o zaman. Gerçeği mi istiyorsun? Evet, Hsu'yla birbirimize âşığız. Ve evet, bu gece onunla yatacağım."

19

Dick'in teklifini kabul ettim. Çıkardığı derginin editörü olacaktım. Şanghay'a taşınmak bana iyi gelecekti.

Bu kararım Pearl'ü çok üzmüştü.

Gidişimden bir ay önce Hsu Chih-mo ziyaretime geldi. Pearl'le ayrılmışlardı. Yalvar yakar ilişkilerinin düzelmesine yardımcı olmamı rica ediyordu. "Gideceğini öğrendiği zaman yıkıldı âdeta. Gidişinin suçunu bana yüklüyor. Beni düşman olarak görmeye başladı. Onu görmeye gitmemi yasakladı. Bana neredeyse savaş açtı."

Cevap vermedim. Hsu Chih-mo için zaten gereğinden fazlasını yapmıştım.

Sanırım onu şaşırtmıştım. "Daha sonra keyfin yerine geldiğinde tekrar gelirim," dedi ve gitti.

O gitti ama sesi kulağımdan gitmek bilmiyordu. Pearl'ü öve öve göklere çıkaran sesi... "Pearl ve ben ruh ikizleriyiz." "*Kutsal Toprak* şimdiye kadar okuduğum en iyi roman, bir şaheser." "Ancak insanları seven biri iyi bir romancı olabilir." "Aramızdakinin gerçek bir aşk olduğunu inkâr ediyor."

Şanghay'a ve Dick'e merhaba demeden önce geçmişimle barışmam ve Nanking'e veda etmem gerekiyordu. Yoksa Pearl'ün ve Hsu'nun hayaletleri peşimi bırakmayacaktı.

Dick bana serbestlik sözü vermişti. İhtiyaç duyduğumda yanımda olacaktı o kadar. Mektuplarında, "Şanghay'a geliyorsun," diye yazmıştı. "Benim için önemli olan tek şey bu."

Zaman içinde ona âşık olmayı öğreneceğime inanıyordu.

Onu, "Korkarım seni kullanıyorum," diyerek uyardım.

"Hayır, bana hiçbir şey borçlu değilsin."

1921'de Komünist Parti kurulduğundan beri Şanghay kızıl bir beşiğe dönmüştü. Dört yıl sonra parti her ne kadar henüz bir gerilla grubu olarak görülüyorsa da iktidardaki milliyetçi hükümetin karşısındaki en güçlü muhalefetti. Dick partide çok önemli bir görevdeydi. Mao Zedong'un baş danışmanı ve partinin propaganda yöneticisiydi.

Dick'in tasvir ettiği yeni dünya düzeni beni onun kadar heyecanlandırmıyordu. Komünistlerin başa gelip gelmeyeceklerine aldırış ettiğim yoktu. Tek istediğim yaralarımı sarmak ve hayatıma devam edebilmekti. Bunun için kendime Şanghay'da bir yer edinmeliydim. Bunu da Dick sağlayacaktı.

Bana, "Dün yavaşça akan küçük bir dereydin. Bugünse artık okyanusun bir parçasısın," demişti. Az önce penaltı kurtarmış bir kaleci kadar mutluydu.

Gidiş tarihim yaklaşıyordu. Pearl, Hsu'yla barışmıştı. Aralarını bulan da bendim. Yufka yüreğim başka türlü olmasına izin vermedi. Kalabalıktan ve meraklı gözlerden uzakta olmak için benim evimde buluşuyorlardı. İşin aslı kendime güvenerek saflık etmiştim çünkü her şeye rağmen kıskançlıktan içim içimi yiyordu.

Pearl de beni iyi tanıdığı için bu durum onu rahatsız ediyordu. Hsu Chih-mo benim şerefime bir güle güle yemeği düzenlediğinde bu toplantıya katılmamayı tercih etti. Hsu Chih-mo ona olan hislerimi bilmediği için içim rahattı. Öte yandan aynı sebepten Pearl'e olan hislerini benimle rahatça paylaşıyordu ki bu

da acı çekmeme yol açıyordu. Yüzüne bakmak bile Pearl'e âşık olduğunu anlamak için yeterliydi. İnciniyordum ama ne Hsu, Pearl'ü anlatmaktan vazgeçti ne de ben onu dinlemekten sıkıldım.

Hsu Chih-mo'ya göre Pearl kendisinden bile daha fazla Çinliydi. Onun dünyaya bakışı, Çinli alışkanlıkları, kamelya sevgisi aklını başından alıyordu. Özellikle de Çince küfür etmesine bayılıyordu. "Beyaz teninin altındaki Çinli ruha" âşıktı.

Hsu Chih-mo bana küçükken köylü çocuklarla oynadığını anlatmıştı. "Ailem çok büyük olmasa da bir arazi sahibiydi. Dolayısıyla köylü çocukların arasında büyüdüm. Onlarla oynardım ama onları anlamaya çalışmazdım. Onlar benim kölelerim, ben de onların genç efendisiydim. İnsan olarak eşitim değillerdi. Ailem aralarında bazılarının sahibiydi ve kalanlar da kiralanmış işçilerdi. Okula giden bütün Çinli çocuklarda aynı eğilim vardır. Yetişkin olduktan sonra köylüleri hor görmeye başlarlar. Pearl ise içinde kibir benzeri duygular barındırmıyor. O, Tanrı'nın gözünde bütün ruhların eşit olduğuna inanıyor. Bu inancı da işlerine yansıyor. Hikâyeleri bence bu yüzden böylesine mükemmel. Onun sayesinde kaba saba bir köylünün içindeki insanoğlunu görebiliyorsun."

Kadehimi onunkiyle tokuşturdum ve bir dikişte içtim.

"Beni mutlu ediyor. Ağzından ne çıkacağını asla kestiremiyorsun. Akıllı, cin fikirli ve komik. Çinli ve Amerikalı yönlerinin karışımı beni büyülüyor."

"Peki ya sevgisi?"

"Ne gibi?

"Sevgisini göstermesi de Çinli gibi mi?

Hsu Chih-mo tüm suratına yayılan bir gülümsemeyle, "O benim sırrım," dedi.

"Haydi, benimle de paylaş."

"Benim kalkmam gerek Söğüt."

"Bu yaptığına köprüleri yakmak denir."

Pearl'ün de tarif ettiği o elleri hayal ettim. Pearl'e dokunan eller... Pearl derin bir aymazlıktan uyanıyor gibi hissettiğini anlatmıştı. Ne demek istediğini sorduğumda Hsu Chih-mo'yla yalnız oldukları anda Lossing'in aklından uçup gittiğini söyledi.

"Hsu Chih-mo'ya bağlanmak beni korkutuyor. Daha önceden Lossing'le yaşadığımız sevgisizlik bana normal geliyordu. Evliliklerin çoğu böyledir diye düşünüyordum. Romantizm hakkında yazmamın nedeni benim hayatımda eksik olmasıydı."

"Romantizm seni korkutuyor. Neden?

"Artık aşkı tanıyorum."

"Artık aranızdakilerin basit bir kaçamaktan öte bir şey olduğunu kabul ediyorsun, değil mi?"

"Artık hiçbir şey bilmiyorum. Hayatım bir çöl gibi. Hsu Chih-mo ise benim yeşil vahamı, sığınağım. Onun sayesinde Carol'a karşı çok daha sabırlı, babama karşı daha hoşgörülüyüm. Kendimden iğrenmiyorum. Umutsuzluğumdan kurtuldum. Küçük bir kız çocuğunu evlat edinmeyi bile düşünüyorum. Hatta bunun için işlemlere başladım bile. Ama yine de..." Pearl devam etmeden önce bir an durakladı. "Hsu'yla bir geleceğimiz olduğunu düşünmek zor geliyor."

"İkiniz de evli olduğunuz için mi? Yoksa birbirinizden çok farklısınız diye mi?"

"Tek bildiğim ona âşık olduğum ve aklımın yerinde olmadığı."

"Hsu seni bırakmayacaktır."

"O benim sorumluluklarımı anlayamaz. Carol yüzünden asla özgür olmayacağımı bilmiyor. Oğlu beş yaşındayken ölmüş. Zor

da olsa kendisini elem çukurundan çıkarmayı başarmış. Ben başaramam. Ben onun gibi değilim. Carol'un iyiliği için Lossing'le kalmam gerek. Ayrıca param yok."

"Aşkından vazgeçeceksin öyle mi?

"Başka seçeneğim yok."

"Annenin bir lafı vardı. 'Hayat, karar vermek zorunda kalmaktır,' derdi."

Bir süre ikimiz de sessiz kaldık. Sonunda Pearl usulca, "Hayatım ellerimin arasından akıp gidiyor ve ben sadece seyrediyorum," dedi.

Hava yazın açan çiçeklerin tatlı kokusuyla doluydu. Nanking'e veda etmek için nehir kıyısına gelmiştim. Pearl ve Hsu şu sıralarda karanlığın örtüsü altında, manolyaların oluşturduğu doğal saçakların gölgesinde Nanking sokaklarında geziniyorlardı. Birlikte en sık gittikleri yer, Yedi Hazine isimli küçük bir yerel lokantaydı. Pearl oradaki Chin-kiang usulü erişte çorbasını çok severdi.

Lossing, Lotus'la birlikte olmak için evden taşınmış, Çin'in güney batısında bulunan bir üniversitede Ziraat Fakültesi'nin başına geçmek üzere yeni bir iş teklifini de kabul etmişti. Hsu da hâlâ gizli tutsalar da Pearl'ün evine gitmekte artık özgürdü. Pearl sanki hayata yeniden dönmüş, değişmişti. Aşka arkasını dönmekten vazgeçmiş gibi görünüyordu. Artık giydiklerine de özen gösteriyordu ve üniversitede dans dersleri almaya başlamıştı. Baharın ilk günlerinde Hsu'yla birlikte kamelya toplamaya gittiler. Bu geziden esinlenen Hsu Chih-mo *Yastığımda Kamelya Yaprakları* adlı bir şiir de yazmıştı.

Şiir yayınlanınca dedikodular hemen başladı. Hsu'nun eski metresine döndüğü söyleniyordu. Gazeteler Hsu Chih-mo'dan

gelecek bir sonraki sansasyonu tahmin etmek için birbirleriyle yarışmaktaydı.

Pearl vedalaşmak istediğinde bunu kabul etmedim. Söylenecek sözler zaten söylenmişti ve Hsu'nun adını bir kez daha duymak istemiyordum. Şehirden sessizce ayrılacaktım. Rıhtımda büyük bir kalabalık vardı. Buharlı gemiye çıktım ve güvertede tek başıma durdum. Gemi açılmak üzere hazırlanırken onu gördüm.

Pearl iskelede koşuyordu. İskelenin ucuna gelince durdu ve bakınmaya başladı. Arkasındaki insan kalabalığı neşeyle birbirlerine sesleniyor, bağırıyor, el sallıyordu.

Sonra gözleri beni buldu. Gördüğünü anlamıştım çünkü artık hareket etmeden duruyor ve benim olduğum yöne bakıyordu. Çivit mavisi renginde bir Çin elbisesi giymişti. Saçları topluydu. Üzerine de güneş vurmuştu. Bu haliyle onu Carie'ye benzettim ve gözlerimi kapatabilmeyi diledim.

İskele memurları palamarları çözmeye başladı. Gemi yola çıkıyordu.

Kalabalıktan, "Güle güle," sesleri yükseldi.

Kadınlardan biri kocasına seslendi. "Hey, seni şapşal! Çok yakında kafasız kalacak adam, sobayı yakmak için bütün odunları harcama sakın." Adam bir kahkaha attı ve bağırarak cevap verdi. "Seni budala, peynir suratlı, evin yolunu unutma yoksa biriktirdiğin bütün parayı harcar, kendime odalık tutarım."

Birdenbire hıçkırmaya başladım. O anda Pearl'e deliler gibi sarılmak istemiştim. Gitmekle sadece kendi acımdan uzaklaşmaya niyetlenmiştim ama sonuçta arkadaşımı cezalandırmıştım.

Gidişimin ikimize bir faydası olacak mıydı? Daha doğrusu gerçekten gidiyor muydum? Aramızdaki açıklık gitgide suyla dolarken Pearl bir Chin-kiang hayat kadını edasıyla bağırdı. "Hey

sen! Avlak kuşu mu sandın beni? Sineğim ben, sinek. Tüfekle vuramazsın beni."

O an affedildiğimi anladım ve hemen geri seslendim. "İşim iş sanma sakın. Güzel horozunu kollamayı unutma. Bir sabah uyanıp gaga yerine diş görürsen şaşırma!"

"Haydi! Sen git de senin damızlık boğanın kıçında dolaş."

"Ya evet! Tilki de tavuğun cenazesinde ağlar zaten. Haydi git, gözüm görmesin seni!"

20

Kapı çaldı ama benim kapım mıydı yoksa komşununki miydi, emin olamadım. Yaşadığım çatı katı daire Şanghay Limanı'na ve Bundt'a çok yakındı. Geceleri liman işçilerinin seslerini ve geçen gemilerin uğultularını duyabiliyordum. Uykuma geri dönmeye çalıştım ama kapıya vuran her kimse ısrarcıydı. Sonunda çalanın kendi kapım olduğunu fark ettim. Saate baktım. Sabaha karşı dördü gösteriyordu.

"Söğüt!" Bu Dick'in sesiydi.

Kalkıp kapıyı açtım.

Dick'in yüzündeki ifade beni korkutmuştu. Gözleri ağlamış gibi şiş ve kırmızıydı.

"Tanrım! Dick, ne oldu?"

Hiçbir şey söylemeden elinde tuttuğu bir tomar gazeteyi uzattı. Başlıklara baktım ve dizlerim boşaldı.

ÜNLÜ ŞAİR UÇAK KAZASINDA ÖLDÜ!

ULUSUMUZ HSU CHIH-MO'NUN 34 YAŞINDAKİ ÖLÜMÜYLE SARSILDI!

KARGO UÇAĞI NANKING YAKINLARINDA ÇAKILDI. PİLOT VE YOLCUSU KURTULAMADI.

Kelimeleri görüyordum ama zihnim onlara anlam vermeyi reddediyordu. Gazetelerin sayfalarını ne yaptığımın farkında olmadan çeviriyordum. Tarih doğruydu, 20 Kasım 1931. Bütün ön sayfalar Hsu'nun fotoğraflarıyla doluydu.Yaprak biçimli, yu-

muşak gözlerine, gülümseyen yakışıklı yüzüne, siyah saçlarına baktım. Kuzeyin klasik yakışıklı yüzü. Fotoğraflara dokundum. Ağlamaya başladım. Gazeteye düşen gözyaşları yüzünden mürekkep dağılmaya başladı.

Dick bana sarılıp bir çocuk gibi hıçkırmaya başladı. "Kargo uçağıyla sık sık yolculuk yapıyormuş, biliyor muydun?"

Tabii ki biliyordum. Hsu Chih-mo'yla teması kesmemiştik. Pearl ondan yine ayrılmıştı ve görüşmek istemiyordu. Hsu bunun sebebinin evliliğinin devam etmesi olduğunu düşünerek boşanmak istemişti. Ama karısının boşanmak için maddi anlamda akıl almaz talepleri vardı. O da bu parayı denkleştirebilmek için ülkenin dört bir köşesinden gelen konferans çağrılarını kabul ediyordu. Hemen hemen aralıksız olarak şehirden şehre yolculuk ediyor, bir yandan da Şanghay ve Beijing üniversitelerinde yarı zamanlı ders veriyordu. Arkadaşı olan bir kargo pilotunun ücretsiz yolculuk teklifini kabul etmişti. Böylelikle para biriktirebiliyordu. Arkadaşı, Pearl'le buluşmaları için onu gizlice Nanking'e de uçuruyordu.

Pearl ise bir kez daha evlenmeyi düşünmüyordu. Hsu, "Yılan bir kere sokunca, ip gördün mü kaçarsın," demişti.

"Birbirinizi seviyorsunuz ya. Bu yetmez mi?"

"Hayır. Hayatımın her anını onunla geçirmek istiyorum." Bunu söylediğinde yumuşak sesi çok kararlı çıkmıştı.

Yüzündeki o ifade zihnimde hâlâ canlıydı. Benim çatı katında karşılıklı oturmuştuk. Tavan çok alçaktı. Ayağa kalktığı zaman kamburunu çıkarmak zorunda kalıyordu. Arkasındaki pencerede Şanghay'ın çatıları uzanıyordu.

Pearl bu haberi benden birkaç saat sonra öğrendi. Sevgilisinin ölüm haberi ona kahvaltı masasındayken ulaşmıştı. Carol haliyle

annesinin yüzündeki dehşeti fark etmemişti. Hizmetçiler hanımlarının gözyaşlarının sebebini anlayamadıkları için şaşırmışlardı.

Bense Pearl'e, Hsu'nun son ziyaretini anlatmamıştım. Hsu, Pearl'ün tarafını tuttuğum için bana kızgındı.

Ayrılıkları yine de uzun sürememişti tabii ki. Onların ayrılmaları suyu bıçakla kesmek gibiydi; birbirlerinden uzak kalamıyorlardı. Hsu Chih-mo onu görebilmek için haftada üç kere uçakla seyahat ediyordu. Pilot arkadaşının havaalanı yakınında bir çiftlik evi vardı. Şimdi Pearl ile orada buluşuyorlardı.

Bu buluşmalardan Pearl de bahsetmiş, "Afyon bağımlısı gibiyim," demişti. "Ne kadar direnSem de sonunda yine ona koşuyorum."

Bir süre sonra kazayla ilgili ayrıntılı bilgiler gelmeye başladı. O gün hava sisliymiş. Pilot yüksekliği ayarlayamamış ve bir dağa çarparak parçalanmışlar. Yine de her kafadan bir ses çıkıyor, ikisinin uçuş sırasında sohbet ettikleri de söyleniyordu. Bu yüzden de pilotun dikkati dağılmıştı.

Başka söylentilere göre de karısı, Hsu Chih-mo'nun ölümüyle yıkılmış ve afyonu bırakmaya yemin etmişti. Hayatını Hsu'nun kalan işlerini ve mektuplarını yayınlamaya adayacağını söylüyordu.

Cenaze Nanking'de yapıldı. "Neden Beijing ya da Şanhgay değil?" sorusuna Dick, "Hsu'nun arzusu böyleydi. Küllerinin Mor Dağ'a ve Yangtze Nehri'ne savrulmasını istedi," cevabını verdi.

Acaba Hsu Chih-mo kazayı öngörmüş müydü? Aklıma gelen bu düşünceyle bir an beynim durdu. Hsu'nun hayal gücü kuşkusuz çok genişti. Sahneyi böylesine dramatik bir çıkışla terk ettiğini düşünerek epey eğlenmiş olmalıydı.

Hsu'nun son ayrılıklarını anlatışını düşündüm. Günlerce süren uykusuzluk ve alkolden sonra bir gece bana gelmişti. Bu, o ölümcül uçak seyahatinden sadece iki gece önceydi.

"Bunu benim için Pearl'e verir misin?" Bana küçük bir paket uzattı.

"Anlaşılan bizim kız ilişkinizi yine bitirmiş."

"Sana son kez yük oluyorum, söz!"

"Nedir bu?"

"Yeni kitabım. Şiir derlemeleri."

Ona, *okumayacağını biliyorsun değil mi*, der gibi baktım.

"Ne yaparsa yapsın, beni ilgilendirmez. Bu kitabın ilhamını ondan aldım."

Ağıtçılar Nanking sokaklarını doldurmuş, çiçekçilerde beyaz manolya ya da yasemin kalmamıştı.

Dick'le birlikte Şanghay'dan trenle gelmiştik. Nanking'e vardığımızda öğleden sonraydı. Dick yola çıkmadan önce Pearl'e haber yollamış fakat bir cevap alamamıştı.

Nanking krematoryumu beyaz çiçeklerle kaplanmıştı. Giriş holünde bulunan, duvar yüksekliğinde bir flamada HALKIN ŞAİRİ HUZUR İÇİNDE YAT yazıyordu. Çiçeklerle bezeli koca bir çelengin arkasında duran tabut kapalıydı. Dick daha önce arkadaşının naaşını görmeye gitmişti. "O da tabut kapalı olsun isterdi," dedi.

Pearl'ün nerede olduğunu kimse bilmiyordu. Çalışanlardan biri üniversiteye gittiğini söyledi ama orada da değildi. Sonunda aklıma pilotun çiftliği geldi.

Pearl çiftliğin yerinden bahsetmişti ama aklımda belli belirsiz bir tarif vardı. Dick'e Pearl'ü aramaya gittiğimi söyleyerek yanından ayrıldım. Şehrin dışına çıkınca yolumu kaybettim. Rastladığım bir köylü oğlan bana çok yardımcı oldu. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra terk edilmiş bir askeri havaalanında bir

uçağı çoğu kez havalanırken ve iniş yaparken görmüştü. Ev de havaalanının yanındaydı. Bölge alçak tepelerle çevrili olduğu için gözlerden uzak kalıyordu. Pistte bel yüksekliğinde otlar bitmişti.

Çiftlik evi de yabani sarmaşıklarla kaplanmıştı. Bahçeden geçerken cırcır böceği ve kurbağa sesleri bıçak gibi kesildi. Ayaklarımın çevresinde çekirgeler zıplıyordu. İçlerinden biri o kadar yükseğe sıçradı ki az kalsın ağzıma girecekti. Başımın çevresinde devasa sivrisinekler vızıldıyordu.

Kapı, menteşelerin birinden kurtulmuş, yana eğilmişti. Hafifçe itince açıldı. İçeri girdiğim anda tütsü kokusunu aldım.

Oradaydı. Deniz mavisi renginde geleneksel bir kıyafet giymişti. Üzerine beyaz krizantemler işlenmiş bir elbise, Çin'de matemi temsil ederdi. Su ve çiçeklerden oluşan bir mihrap kurmuştu. Dizlerinin üzerinde durmuş tütsüleri tek tek yakıyordu. Bu, ölenin arkasından yapılan geleneksel himaye töreniydi.

Pearl beni görünce ayağa kalktı. Yavaş adımlarla yaklaştı ve kollarıma yığıldı.

Ona usulca Hsu Chih-mo'nun emanetini getirdiğimi söyledim. Gözlerini yumdu ve başını öne eğdi. Paketi verdim ve hemen dışarı çıktım.

Pearl evden çıktığında tıpkı Doğulu bir kadına benziyordu. Gözleri ağlamaktan şişmiş, çekikleşmişti.

Kitabı uzatıp ilk sayfasını gösterdi. Şiirin adı *Yalnız Gece*'ydi.

Gece perde gibi, perdede ağustos mehtabı,
gökyüzünden soğuk soğuk bakıyor
Elimde ipek bir yelpaze, oturuyorum,
ateş sinekleri dolanıyor başımda, yelpazemle kovalıyorum
Gece soğuyor, soğudukça,

soğudukça kalbim donuyor
Kız böceği parmak ucunda dönüyor,
izliyor onu bir garip oğlan, epeyce uzaktan
Yaz bahçelerinin ihtişamı göç etti buralardan
yaban bir boşluk şimdi geriye kalan
Nehir akıyor aldırışsızca,
otlar bitiyor aldırışsızca
Gece çöküyor, doğu rüzgârı esiyor,
kuşlar hüzün şakıyor
Su perilerinin dansı gibi tıpkı,
toprağa dökülüyor taç yaprakları

Pearl'ün yalnızlığını henüz çocuk olduğumuz günlerde keşfetmiştim. Hep kendine yakın hissedeceği birini arıyordu. Ama aradığı kişi başka bir Batılı değildi. Kendisi gibi iki dünyayı da anlayan, hem Batılı hem Doğulu bir ruhun peşindeydi.

Ve arayışı Hsu Chih-mo ile bitmişti. Onunlayken artık yalnız değildi. Pearl dalganın tepesinde yolculuk eden neşeli bir köpük, Hsu da onu kıyıda bekleyen hareli deniz kumuydu.

Güneş karşıdaki tepenin gerisinde kaybolunca oda aniden karanlığa gömüldü. Tütsüler yanıp bitmiş, küller tepside birikmişti.

Pearl'ün romancı olarak başarılı olması ve Hsu Chih-mo'ya olan sevgisi birbiriyle bağlantılıydı. Bunu ilerleyen yıllarda daha iyi anlayacaktım. Yazdığı seksenden fazla kitabın hepsinde bu sevginin izleri okunabilirdi.

Çok sonradan yaptığı işi anlatmak için, "Roman yazmak tinsel bir ava çıkmaktır. İnsan ruhunu kovalamak ve yakalamak gerekir," diye yazmıştı. "Romancı olağanüstü rüyalara davetlidir.

Şanslı olanlar o rüyayı bir kez yaşarlar. Çok şanslı olanlarsa pek çok kez."

Ve Pearl şanslı olanlardandı. Hayatının geri kalanında Hsu'nun hayaliyle pek çok kez karşılaşmış olmalıydı.

Son tütsü çubuğunu yaktığı o an aklımdan hiçbir zaman silinmedi.

Hsu Chih-mo için yazdığı veda şiiri Çinceydi.

Gözlerin hâlâ aklımda, bakışlarında vahşi bir yaz parlıyor.
Duyuyorum, çiçeklerin arasında yeryüzü kahkaha atıyor
Rüzgârın eli değmiş mezar soğuk ama
İhtiras sanki hâlâ orada
Hüznün ağırlığıyla zihnim iki büklüm
Orkide tekneye artık tek başıma binmeliyim
Fenerlerin ışığı titreşiyor çünkü yağmur ağlıyor
Aklımda veda sözleri kopkoyu yeşeriyor

Ben de kendimi şanslı görüyordum. Hsu Chih-mo'nun aşkını değilse de güvenini kazanabilmiştim. Dostluğumuzun sıradan bir arkadaşlıktan öteye taşınması bu güven sayesinde olmuştu. Aramızda bir tür taahhüt ve bağlılık vardı. Şiirlerinin müsveddelerini saklamam için bana emanet etmişti çünkü karısı yazılarında "başka bir kadının kokusunu" aldığını söyleyerek sayfaları yakmakla tehdit etmişti.

Böylece şairin sırlarının bekçisi oluverdim. Görevime öyle sadıktım ki müsveddeleri Pearl'e bile okutmadım. Hsu'nun kendine özgü bir şekilde de olsa beni sevdiğini düşünüyordum.

Bana öğrettiği en önemli ders şuydu; olaylara ve duygulara tek yönden bakmak evrenin doğasına aykırıydı. Gerçeğe ulaşan yol tek değildi. Hsu Chih-mo bir çocuk, erkek ve şair olarak kendi anlayışının ötesine geçenlere gülümseyebilen biriydi. Ölse de hayatımda kalmaya devam edecekti.

Kalbini değil ama şiirlerini bana bıraktı. Kâğıtları ancak karısı öldükten sonra ortaya çıkardım. Bıraktığı mirasın tek seferde tüketilmesini istemediğim için şiirleri teker teker ve belirli aralıklarla piyasaya çıkardım. Bu yeni şiirlerin nereden geldiği konusunda özellikle net bilgiler vermedim. Gazetecilere, "Bırakalım gizem yayılsın," diyordum.

Gazete köşelerinde Hsu Chih-mo ölmese neler başarabilirdi diye çeşitli spekülasyonlar yapıldı. Çıkardığım şiirler yayınlandıkça sorular yanıtlanmış oluyordu. Halk, Hsu'nun şiirlerine hasret kalmıştı. Artık yaşarken olduğundan daha da ünlüydü.

Zaman içinde Hsu'yla ilgili her şeyi toplamaya başladım. Şiir ve mektupların yanı sıra hakkında yazılan her şeyi, hatta en ucuz dedikodu yazılarını bile biriktirdim.

Güncel Nanking adına Hsu Chih-mo için bir konferans da düzenledim. Genç dudaklardan şairin adını duymak beni mutlu etti. Kız öğrenciler kollarının altında *Hsu Chih-mo Toplu Şiirleri*'ni son moda bir çanta gibi gururla taşıyorlardı. Onların bu heyecanı bana eski halimi hatırlattı. O zaman ona ne kadar da âşıktım! Karanlıkta, gün ışığında, yalnızken, Pearl yanımdayken, Pearl yanımda değilken onun adını fısıldamaktan hiç vazgeçmedim.

Konferansa ülkenin her yanından geldiler. Ortalıkta meraklı ve kuşkulu sorular, dedikodular uçuşuyordu. Hsu Chih-mo değerli yazılarını emanet etmek için neden beni seçmişti? Onlara sadece, "Biz çok yakın arkadaştık," dedim.

Hsu Chih-mo'nun aşk hayatıyla ilgili gayet yaratıcı ve ayrıntılı dedikoduların ardı arkası kesilmedi. Aslında kimisi gerçeğe yaklaşmıştı da. Gerçeği bilen tek kişi olmanın keyfini çıkararak sessizliğimi korudum.

21

Hsu'nun ölümü, hayatın aslında nasıl da pamuk ipliğine bağlı olduğunu gösterdi. Geriye bakınca bizi bir araya getiren şeyin Dick'in, Hsu Chih-mo'ya olan sevgisi olduğunu anladım. Dick önceleri kavgacı ve dayatmacıydı. Onu değiştiren Hsu olmuştu. Bunu Dick de kabul ediyordu. "Bugün önemli bir adam olmam Hsu'nun sayesindedir. Bana fiziksel ve entelektüel düşünce arasındaki farkı o öğretti."

Hsu Chih-mo öldükten çok kısa bir süre sonra Dick'le evlendim ve hemen hamile kaldım. İnanılmaz derecede mutluydum. On yedi yıl önce düşük yaptığım zaman doktor bir daha çocuk sahibi olamayacağımı söylemişti ve artık otuz dokuz yaşındaydım. Dick ise kırk dörttü. Şanghay'da çalışıyor ve beni görmek için ayda bir kez Nanking'e geliyordu.

Pearl üniversitede ders vermeye devam ediyordu. Ancak artık kampüste dolaşmayı kesmişti. Hsu Chih-mo'nun onu beklerken altında oturduğu ağacı görmeye dayanamıyordu. Hsu artık Pearl'ün hayatında yaşıyorken olduğundan daha fazla yer kaplıyordu.

"Hsu Chih-mo kendisine karşı dürüst olabilen tanıdığım tek Çinli erkekti. Cüretkâr ve atılgandı. Onu sevmemem mümkün değildi. Bencilce gelebilir belki ama ona ihtiyaç duydum. Birbirimize ihtiyaç duyduk."

Pearl'ün henüz farkına varmadığı bir şey daha vardı. Hsu Chih-mo, Pearl'e meydan okuyabilen tek insandı. Ona ben bile meydan okuyamazdım. Çin'de yaşadığı süre boyunca Pearl

kimseyi asla küçümsemedi ama Hsu Chih-mo hayatına girene kadar gözünde büyüttüğü birisiyle de karşılaşmadı.

Ben de Hsu ve Pearl hayatımda olmasaydı bugün olduğum insan olamazdım. Üçümüz oturup birlikte Shakespeare, Rousseau, Dickens okur, klasik Çin şiirlerini tartışırdık. Yıllar boyunca pek çok yazım ve kitabım yayınlandı. Bunun yanı sıra yazar olarak takdir topladım ama yazmak benim için, Pearl ve Hsu için olduğu kadar vazgeçilmez olmadı.

Pearl tıpkı annesi gibi kilise için tutkuyla çalışıyordu ve kendini hayır işlerine adamıştı. Artık iyiden iyiye eskimiş olan piyano hâlâ ondaydı. Piyanoyu çalıyordu ama tuşlar bozuk ya da akortsuzdu. Pearl o sıralarda bebek beklediğim için çok sevinçliydi. Noel günü bir araya geldik ve Carie'nin en sevdiği Noel şarkılarını söyledik.

Chin-kiang Hıristiyan cemaati artık Budistleri sayıca aşmıştı. Böylece babam da kaygılarından kurtulup rahatladı. Her gün daha fazla insan Yabancı Tanrı İsa Mesih'in yolunu seçiyordu.

Pearl'ün evi eskiden Carie'nin evi nasılsa öyleydi. İhtiyaç duyan herkese kapısı açıktı. Komşular çat kapı gelip gidiyor, ihtiyaç duyanlar zencefilden sarımsağa, tencereden ilaca kadar gereken her şeyi teklif bile edilmeden ödünç alıyordu. Gelenler Pearl'le mutlaka iki çift laf ediyor, kötü havadan, kaynanalarından ya da aksayan işlerinden şikâyet ediyordu. Pearl de onları teselli etmeden yollamazdı. Bunu yaparken de bana, acıyı tecrübe etmeyen mutlu olmayı beceremez, derdi.

Pearl'ün evinin yazılı olmayan tek kuralı vardı. Carol'un durumundan yabancılara asla söz edilmemeliydi. Ancak bir süre sonra Pearl çevresindekilerin ona biraz da Carol yüzünden yakınlaştığını fark etti. Örneğin komşu çocuklara Carol'la normal bir çocukmuşçasına oynamaları tembih edilmişti.

Dick, 1933 yılında Komünist Parti'nin Şanghay dalının başına geçti. Parti, milliyetçilerin acımasız arındırma harekatından kurtulmayı başarmıştı. Mao, kuzeybatı dağlarında ücra bir bölge olan Shan-xi Eyaleti'ne çekilmişti. İşinin başında olması gereken Dick artık yalnızdı. Nanking'e gelecek zamanı bile yoktu.

Milliyetçilerle komünistler arasındaki çarpışma sürerken Japonlar ülkeye sızmaya başlamıştı. 1934 yılında Japonya büyük çaplı bir istilaya girişerek Mançurya'yı ele geçirdi. Halk galeyana geldi ve milliyetçi lider Çan Kay-şek'i komünistleri avlamak yerine onlarla birleşmeye zorladı.

Milliyetçi birlikler Japonlarla çarpışmak üzere Mançurya'ya ilerledikleri sırada Mao güç topluyordu. Dick'e şifreli emirler gönderdi. Çan Kay-şek'in kilit generallerine yoğunlaşmasını bildirdi. Dick, milliyetçiler arasında isyan çıkarmaya yönelik hazırlıklara başlamalıydı. "Mao'ya baş kaldıran birlikleri ele geçireceğiz," dedi.

Tehlikenin farkında olsam da Dick'i destekliyordum. Ona engel olamayacağımı biliyordum ama güvenliği konusunda endişeliydim.

Ve korkularımın gerçekleştiği gün sonunda geldi. Bazı önemli bilgiler sızdırılmıştı. Dick'in planları suya düşmek üzereydi. Haberi aldığımda Dick çoktan firardaydı. Akşam olmadan hükümetin en çok arananlar listesinin başında yerini almıştı. Her yerde aranıyordu. Şanghay'da saklanacak yer kalmamıştı. Onunla görüşenler takip ediliyor, saklanmasına yardımcı olanlar tutuklanıyordu.

Ben de Pearl'den yardım istedim. Nanking Üniversitesi'nde Dick için geçici bir iş ayarlanabileceğini ümit ediyordum. Ona, "Şehrin yasal mukimi olarak belediyeye kayıtlı olabilmesi için bir işinin olması gerekiyor," dedim. "Her türlü iş olabilir. Kapıcı

ya da gece bekçisi. Maaş alıyor gibi görünmesi lazım ama okula bir yük olmaz çünkü kendimiz parayı karşılarız."

Pearl elinden geleni yapacağına söz verdi ama Nanking'de de durumun tehlikeli bir hal almaya başladığını hatırlatarak beni uyardı.

"Kahya olarak onu işe alabilirdim ama çok şüphe çeker," dedi. "Ben de izleniyorum. Bütün yabancıları potansiyel Japon ajanı olarak görüyorlar."

Dick'i Nanking'e gelir gelmez tutukladılar. Milliyetçilerin askerî hapishanesine atıldı. Henüz gizli kimliği açığa çıkmamıştı ama bir komünist olarak yargılanacaktı. İşbirliği yapması ve yoldaşlarının isimlerini vermesi istendi. Reddedince işkence gördü ve çenesi kırıldı.

Olanları anlattığımda Absalom, "Doktora izin vermişler mi?" diye sordu.

"Hayır."

"Saçmalık." Absalom sinirlenmişti. "Yapabileceğimiz bir şey olmalı. Dick'e yardım etmeliyiz."

"Baba, hepimiz çok dikkatli olmalıyız. Risk altında olan sadece bizler değiliz. Evdekileri de düşünmeliyiz. Onların hayatlarının sorumluğu da bizim üstümüzde."

Pearl'ün evi gerçekten de kalabalıktı. Absalom ve Carol'ın dışında Grace de evdeydi. Bir de Pearl'ün evlat edindiği yeni kızı Janis vardı. Janis, Carol'dan biraz büyüktü. İkisi hemen kaynaşmıştı. Yine de Pearl gece orada kalmam için ısrar etti.

Üniversite Dick'i işe almayı reddedince Absalom, Nanking yerel yönetimine çıkarak Dick'in asistanı olduğunu, kilisede kendisine yardım ettiğini söyledi.

Dick'i serbest bıraktıklarında Pearl, "Babamın günah işlediğine ilk defa tanık oldum," yorumunda bulundu.

Absalom, cemaatindeki herkese yardımcı olmayı görev edinmişti. Dick Hıristiyan olmadığı için ilk önce tereddüt etse de babam onu, Dick'e yardım ederek aslında bütün aileye yardımcı olacağını söyleyerek ikna etti. "Dick'e Tanrı'nın yolunu görmesi için bir fırsat ver. Hayır işlemiş olacaksın. Dick bunu görünce pek yakında Hıristiyan olmayı seçebilir."

Milliyetçi lider Çan Kay-şek yakın zamanda karısının arzusuyla Hıristiyan olmuştu. Absalom da bunu bir fırsat olarak değerlendirdi ve başarılı oldu.

Babama, "Ya Dick din değiştirmek istemezse?" diye sordum. "Absalom'a çok mahcup oluruz."

"Salıverilmesinin Tanrı'nın takdiri olduğunu fark edecektir, meraklanma."

Dick'in uzamış sakalları bile yüzünün korkunç halini gizleyemiyordu. Çenesinin sağ tarafı fena halde şişmişti. Pearl elçiliğin doktorunu ayarladı. Doktor Dick'in çenesini yerine oturttu ve telle bağladı. Ama bir müddet konuşamayacaktı.

Belki böylesi daha iyiydi çünkü böylelikle sürekli Tanrı'dan söz eden Absalom'a karşılık veremiyordu. Konuşabilse ikisinin kavgaya tutuşması kaçınılmaz olurdu. Pearl, "Babam Dick'i ikna etmeye çalışırken bir bakmışız Dick babamı koyu bir komüniste çevirmiş!" diyerek bir kahkaha attı.

Salıverilmesinden iki hafta sonra Dick'e komünistlerin karargahından emir geldi. Ertesi gün Mao'yla buluşmak üzere yola çıktı. Mao bir süredir üs olarak kullandığı Yenan'da yaşıyordu. Gevezeliklerinden bunaldığı için Dick, Absalom'a veda bile etmedi. Pearl'e kendisini kurtardığı için Absalom'a minnettar olduğunu ama Tanrı'ya inanmasının asla mümkün olmadığını söyledi.

"Baban bizlerin gerçek bir amaç uğruna savaştığımızı öğrenmeli. Gün gelecek Çin'de politika ya da din kalmayacak. Herkes kendi kendisinin tanrısı olacak."

"Babamla pek çok konuda anlaşamayız. O, Tanrı nın savaşçı meleğidir. Onu her zaman anlamasam da babamı seviyorum."

"Tuhaf. Benim babam politik olarak karşımda dursaydı onu sevemezdim."

"Ben kimseyi düşman olarak görmem."

Geriye dönüp bakınca Pearl ve Absalom'un, Dick'in hayatına girmeleriyle onu değiştirmiş olduklarını anlıyorum. Onun farklı bir komünist olmasını sağladılar. Ve babam bir yerde çok haklıydı. Bu Tanrı'nın işiydi. Yaşadığı değişim gelecekte kendini gösterecekti. Henüz haberi yoktu ama Dick'in ufku genişlemişti. Önünü aydınlatan kutsal bir ışık vardı âdeta.

Dick yola çıkarken çenesi henüz iyileşmemişti. Yerleştikten sonra hemen geri dönüp beni de alacağına söz verdi. İsteseydim Nanking'de kalırdı, biliyordum. Benim ve daha doğmamış çocuğumuz için burada kalır ve mutsuz olurdu. Kalbi şimdiden Mao'yla ve diğer yoldaşlarıyla birlikteydi. Gitmeden önce bana Madam Curie'nin bir sözünü hatırlattı. *Zayıf olanlar fırsat bekler. Güçlü olanlar o fırsatları yaratanlardır.*

Pearl yanımda bolca ilaç götürmemi tembihledi. Gazeteci olan Amerikalı bir arkadaşı Mao ile röportaj yapmıştı. İlaç o sıralarda Yenan'da en geçerli para birimiymiş.

22

Babam kilisesini bırakıp Chin-kiang'dan, Nanking e taşındığında Pearl, Çin'de yaşayan yabancıların artık eskisi gibi güvende olmadığını sezmeye başladı.

Babam kiliseye yapılan saldırıyı anlattı. Milliyetçi hükümet komünizm ideolojisinin kaynağı yabancı olduğu için ülkedeki bir diğer ithal olgu olan kiliselerin komünistleri sakladığına inanmıştı. "Dick kaçabildiği için şanslı," dedi Pearl. "Kalsaydı tekrar yakalanabilir, hatta öldürülebilirdi."

Nanking'den iç bölgelere ya da kıyıdaki kentlere giden tüm yollar şimdi milliyetçilere yandaşlık yapan savaş beyleri tarafından tutulmuştu.

O günlerde başımıza neler geleceğini henüz fark edememiştik. Bir pazar sabahı kilisede toplanmıştık. Chin-kiang'da olanlar Nanking'de yaşanmaz diye düşünüyorduk. Burası başkentti ve pek çok yabancı elçilik vardı.

Absalom İncil'den seçtiği bir pasajı okuyordu. Yirmi yedinci bölüm Pavlus'un Roma'ya yolculuğunu anlatmaktaydı. Satırları parmağımla takip ederken Absalom'u dinlemeye çalıştım ama aklım Dick'teydi. "*Ve pek çok gün boyunca güneş doğmadı, yıldızlar çıkmadı, üzerimize yağmur düşmedi. İçimizdeki son basiret damlası...*"

Absalom, Tanrı'nın şeytanın kazanmasına asla izin vermeyeceğine insanları ikna etmeye çabalarken içeriye koşarak biri girdi. Amerikan elçiliğinde çalışan kızıl saçlı, genç subay nefes nefese ve ter içindeydi.

Absalom sözü bölündüğü için bozulmuştu. "Buyrun bayım, ne istemiştiniz?"

Subay Absalom'a bir mektup verdi ve "Başkonsolos Nanking'de yaşayan Amerikalı'ların şehri acilen tahliye etmesi emrini verdi," dedi.

Absalom İncil'ini bıraktı. "Neler oluyor?"

"Çin hükümeti yayılmakta olan kargaşayı kontrol altına alamadıklarını bildirdi. Shadong, Anhui ve Jiangsu eyaletlerinde ayaklanmalar başladı. Bazı yabancılar, çeteler ve askerler tarafından katledilmiş."

Absalom, "Nanking'de böyle şeyler olmadı," dedi. "Başkonsolos bir bardak suda fırtına koparıyor olmasın?"

"Hayır efendim, durum ciddi. İznimizle yoluma devam etmeliyim. Aynı haberi başkalarına da ulaştırmalıyım."

Subay gittikten sonra kilisede bir müddet çıt çıkmadı. Gözler Absalom'un üzerindeydi.

Absalom yüzünde aldırışsız bir ifadeyle İncil'i tekrar eline aldı, sayfayı açtı ve kaldığı yerden okumaya devam etti. Sesi sakindi. "*Şimdi size öğüdüm şu: Cesur olun! Gemi mahvolacak, ama hiçbir can kaybı olmayacak. Çünkü kendisine ait olduğum, kendisine kulluk ettiğim Tanrı'nın bir meleği bu gece yanıma gelip dedi ki, 'Korkma Pavlus, Sezar'ın önüne çıkman gerekiyor. Dahası Tanrı, seninle birlikte yolculuk edenlerin hepsini sana bağışlamıştır.' Bunun için efendiler, cesur olun! Tanrı'ya inanıyorum ki, her şey tıpkı bana bildirildiği gibi olacak.*"

Babam yerinde kıpırdanmaya başladı. Sonunda kendini tutamayarak seslendi. "Absalom."

Absalom duymamış gibi yaptı.

"Efendi Absalom." Babamın sesi titrek çıkmıştı.

"Evet Bay Yee, ne vardı?" Absalom sözü kesildiği için sinirlendiğini saklamaya çalışmadı. "Konuşmayı bölmek için iyi bir sebebiniz vardır umarım."

"Chin-kiang'da olanlar Nanking'de de olacak!"

"Sakin olun Bay Yee!"

"Zamanımız az. Sizi ve ailenizi hemen buradan götürmeliyiz."

"Bay Yee, siz neden söz ediyorsunuz? Nereye gidecekmişim, söyler misiniz?

"Eve, efendi Absalom, evinize."

"Biz evimizdeyiz zaten."

Babam "Hayır. Amerika'yı kastediyorum," dedi kekeleyerek. "Efendim, burada tehlikedesiniz."

Absalom inatla, "Saçma. Hiçbir yere gitmiyorum," dedi. "Çin benim evimdir."

Pearl, Nanking'de yaşayan Batılı dostlarının birer birer gidişine seyirci oldu. Hamallar gece gündüz demeden çanta, bavul ve sandıkları nehirde hazır bekleyen buharlı gemilere taşıdılar. Ayrılan son Amerikalı da elçiliğin doktoru oldu. O ve ailesinin bindiği gemi uzaklaşırken Pearl soğukkanlılığını artık kaybetmeye başlamıştı.

Babasına, "Carol hasta olursa ne yaparım?" diye sordu. "Peki ya sen eşeğinden düşüp bacağını kıracak olursan?"

"Çinliler Batı tıbbına ihtiyaç duymadan binlerce yıldır yaşıyorlar."

"Ya ameliyat gerekirse?"

"Tanrı yanımızda olacaktır."

"Baba lütfen, akılcı davranmaya çalışıyorum."

"İnancını korumalısın."

"Benim hasta bir kızım var baba, doktor olmadan ne yaparım?"

Absalom kızının yüzüne bakmadan, "Tanrı'ya olan vazifemiz bazen fedakârlık gerektirir," dedi.

"Vazife mi? O vazife sana ait. Absalom'un vazifesi. Absalom'un tutkusu, Absalom'un gururu. Bize düşen ise sadece fedakarlık!"

Grace de ablasına katıldı ve babasına inatçılıktan vazgeçmesini söyledi.

"Sizin derdiniz nedir Tanrı aşkına? Böyle düşünüyorsanız çekip gitsenize. Haydi, bütün gemiler kalkmadan önce elinizi çabuk tutun."

"Sensiz gitmemizi beklemiyorsun herhalde! Baba, lütfen. Artık genç değilsin."

"Tanrı'nın izniyle bana bir şey olmaz."

Havada is kokusu vardı. Nanking sanki bir hayalet şehre dönüşmüştü. Bütün işler durmuştu. Pearl ve ailesi dışında tüm yabancılar şehirden gitmişti. Evinde çalışanlar kalmak istedilerse de Pearl ayrılmalarında ısrar etti. Tehlike geçtikten sonra onları tekrar işe almaya söz verdi.

Babamla birlikte su ve yiyecek stoklamaya giriştik. Her gün Pearl'ün evine uğruyor, nasıl olduklarını kontrol ediyorduk. Pearl de babası için endişeleniyordu. Absalom evden çıkmaması gerektiği halde çıkıyor, ortamın gerginliğinden faydalanabilece-

ğini düşünüyordu. Çaresiz durumda kalmak insanları Tanrı'ya yaklaştırır düşüncesindeydi.

Absalom'u en iyi idare eden insan babam olduğundan kızlar yardım istemek için ona koştular. Babam da bunun üzerine Absalom'la konuşmaya gitti. Kısa bir süre sonra ikisi arasında bağırışmalar başlamıştı bile.

"İncil'in tercümesinde bazı düzeltmeler yapmak lazım."

"Öyle şey olmaz. Tercümede hiçbir hata yok. Çok titiz çalıştım."

"Hata var demiyorum. Bazı hikâyeler Çinceye tam oturmuyor."

"Ne demek istiyorsun?"

Absalom sonunda ikna oldu. Tercümenin başına geçerek gözden geçirmeye koyuldu. Böylece hepimiz rahatladık.

Sadece birkaç gün içinde şehir dışarıdan gelen tiplerle doluverdi. Kepenkleri indirilmiş dükkânlar yağmalandı. Sokaklar kaçan ve kovalayan insanlarla doluydu. Her an, her yerden acı acı çığlıklar duyuluyordu. Uzaktan silah sesleri geliyordu.

Üniversite ne durumda diye bakmaya gittim. Kampüs ıssızdı. Fen bilimleri binasında kurşun delikleri vardı. Kaldırımda kan lekeleri gördüm.

Birisi, "İmdat!" diye bağırdı.

Çalıların arkasında, bir kan gölünün ortasında Batılı bir adam yatıyordu. Göğsünden vurulmuştu.

"Lütfen yardım edin. Ben okulun dekanıyım. Amerikalı bir misyonerim..." Adını söyleyemeden bayıldı.

"Bayım! Bayım!" Dizlerimin üzerine çöktüm. Çaresizce adamı sarsıyordum.

Fakat adam birkaç saniye sonra öldü. Silah sesleri artık o kadar yakından geliyordu ki kurşun vızıltılarını duyabiliyordum. Ölen adamı yere yatırıp üzerine ceketimi örttüm. Şehre

doğru yürümeye başladım. Esen rüzgâr yüzümü serinletiyırdu. Burnuma açmaya başlayan kamelyaların kokusu geldi. Aslında mükemmel bir bahar günüydü.

O sırada bana doğru koşan bir kadın gördüm. Yaklaşınca kim olduğunu fark ettim. "Leylak!"

"Ah, Söğüt! Şehri çeteler bastı. Yabancıları avlamaya çıktılar. Birisini yakalayıp vurmuşlar bile. Okulun dekanıymış."

"Leylak, biliyorum. Adam az önce benim kollarımda öldü."

Leylak ellerime ve kıyafetime bulaşan kanı görünce bembeyaz oldu.

Kestirme yolları seçerek Pearl'ün evine koştuk. Gitmeleri için daha fazla ısrar etmediğimiz için kendime kızıyordum. Çetelerin gaddarlığı gözümün önüne geldikçe paniğim artıyordu. Leylak başka cinayetler de olduğunu söyledi. Hıristiyan Çinlileri öldürmüşlerdi. Bazıları komşularımız ve arkadaşlarımızdı.

Onları görünce hayatta oldukları için şükrettik. O gün evleri askerler ve gözü dönmüş adamlar tarafından üç kere yağmalanmış, değerli olan ne varsa gitmişti. Absalom'un alnı kanıyordu. Son gelen grup çalacak bir şey bulamayınca sinirlenmişti. Yaşına bakmayarak Absalom'u yere sermişlerdi. Absalom o haldeyken bile saldırganları Tanrı yoluna çekmek için öğüt vermeye devam ettiğini söylüyordu. Ama babam üzerindeki son parayı verince daha fazla zarar vermeden gitmişlerdi.

Pearl dekanın öldüğünü duyunca çok üzüldü. Tanıdığı, arkadaş olduğu birinin ölümüyle sarsılmıştı.

Babam, "Şehre daha da fazla çapulcu gelecek," diye söyleniyordu.

Grace korku içinde hıçkırmaya başladı. Pearl bir arada dururlarsa saldırganların işini kolaylaştıracaklarını düşünüyordu.

Birbirlerinden ayrılırlarsa içlerinden bazılarının yaşama şansı artabilirdi. Ancak babam bu fikre hemen karşı çıktı.

"Sokaklar çetelerle dolu. Dışarı çıkmak akıllıca olmaz. Sizi gördükleri anda ateş edeceklerdir."

Absalom yine Tanrı'ya güvenmek gerektiğini söyleyince Pearl arkasını döndü.

"Hep birlikte dua edelim. Kaderimizde ne varsa karşılaşmaya hazır olalım."

Bu sözlere kimse karşılık vermedi. Absalom da odasına yürüdü ve kapıyı arkasından kapattı.

Kızlar çaresizce birbirlerine baktılar. Hepimiz dehşet içindeydik. Kimse ne yapılması gerektiğini bilmiyordu. Pearl ise bir kâğıt ve kalem alıp bir şeyler yazmaya başladı.

"Şimdi limana gidiyorum. Belki bizim gibi sona kalanlara acıyacak yabancı bir gemi bulabilirim. Denemekten zarar gelmez. Hepimizin isimlerini yazdım."

"Ben giderim," dedim. "Sen sarı saçlarınla tam bir yürüyen hedef olursun."

Pearl katladığı kâğıdı uzattı. "Bize yardımcı olabilecek birini bulursan verirsin."

Babam kâğıdı elimden aldı ve, "Hayır, ben gidiyorum," dedi. "Kadın görünce askerlerin ne yapacağı belli olmaz. Tecavüze kalkışabilirler. Üstelik hamilesin."

"Hayır, olmaz. Babacığım sen yaşlı bir adamsın artık..."

Babam ben lafımı bitiremeden kapıdan çıkıp gitmişti. Bu kadar hızlı koştuğunu daha önce hiç görmemiştim. Yaşlılıktan küçülmüş gövdesi bir geyik gibi zıplayarak gözden kayboldu.

Işıkları yakmaya cesaret edemediğimiz için karanlıkta durduk. Çocuklar uyumuştu. Pearl ve Grace ön kapının arkasında

dikiliyor, gelen her sese kulak veriyorlardı. Yorgunluktan bitap düşünce yerde, hasırın üzerine kıvrılıp uyumayı denedim. Dick'i ve babamı düşündükçe kaygılanıyordum. Güvende olmaları için dua ettim.

Saatler geçti. Sonunda sızmış olmalıyım. Kapının sertçe vurulmasıyla uyandım.

"Kim o?"

"Benim, Soo-ching. Kapıyı açın lütfen."

"Sizi tanıyor muyum?"

"Evet tanıyorsunuz. Oğlumu sizin arka bahçede doğurmuştum."

"Efendim?"

"Ben Soo-ching. Oğlumun adı da Konfüçyüs."

"Oh, Tanrım. Tabii ya, Konfüçyüs! Hatırladım."

Pearl kapıyı açtı. Keskin bir gübre kokusu Soo-ching'le birlikte içeriye girdi.

"Ne oldu sana böyle Soo-ching?"

"Güvende olmak için kafamdan aşağıya bir kova gübre boca ettim."

"Sana nasıl yardımcı olabiliriz?"

"Bana mı? Hayır, asıl ben size yardıma geldim. Benimle gelin yoksa yarın ölmüş olacaksınız."

"Ne demek istiyorsun?"

"Askerlere yemek pişirmem emredildi. Yanlarındayken duydum. Yarın büyük bir kutlama planlıyorlar. Neyin kutlaması diye sordum. Nanking'de kalan bütün yabancıların kökü yarın tamamen kazınacakmış."

Pearl bembeyaz oldu.

Soo-ching, "Ben sizi saklayabilirim," dedi.

"Soo-ching, çok iyi bir insansın." Pearl gözyaşlarına boğuldu.

"Buddha seni kutsasın Pearl. Susuzluktan inlerken bana sen su verdin. Kalacak yer verdin. Şimdi sıra bende. Konfüçyüs, gel. Bayan Pearl'e saygılarını sun."

Konfüçyüs sopa gibi sıska, şaşı bir oğlandı. Pearl'ün önünde eğildi.

Bütün aile, aralarında Absalom da olmak üzere bir araya toplandı. Soo-ching'in peşine takıldık ve onun küçük kulübesine vardık.

Kapıyı açar açmaz bir sivrisinek bulutu etrafımızı sardı. Kollarımız, yüzlerimiz ve bacaklarımız sürü halindeki sineklerin hedefi oldu. Vızıltı o kadar rahatsız ediciydi ki sanki odada aynı anda on tane çan çalınıyor gibiydi.

Soo-ching, "Koku yüzünden buradan uzak dururlar," dedi.

Herkes içeri girince kapının önündeki sıkıştırılmış toprak zemine kovalarca eşek sidiği döktü ve arkasına da saman balyaları yığarak sıkıca kapattı.

Gidip babamı buldum. Yorgunluktan tükenmişti. Yardım edecek kimseyi bulamadığını söyledi.

"Pearl'ün verdiği kâğıdı ne yaptın?"

"Marangoz Chan'e verdim. Binebilecekleri bir tekneyi ancak Chan bulabilir."

Birden kızdım. "Pearl saatlerdir senden haber bekliyor!"

"Biliyorum. Elimizden geleni yapıyoruz ama kendimizi de düşünmeye başlamalıyız. Biz de tehlikedeyiz. Kocandan hâlâ haber yok mu? Senin de bir an önce buradan gitmen gerek."

"Dick'ten haber geldi. Yakında geliyor. Ama Pearl'ün ailesine kim yardım edecek?

"Dedim ya, yapabileceğimiz ne varsa yapıyoruz."

"En iyisi sen gidip kendine saklanacak bir yer bul."

"Aynen öyle yapacağım."

Az sonra olacakları asla tahmin edemezdim. Askerler beni ve babamı gün ortasında yakaladılar. Verilecek para ödülünün cazibesine kapılan bir tanıdık babamı ihbar etmişti.

"İşte bu adam yabancıların nerede saklandığını biliyor."

Bizi yakalayanlar paralı askerlerdi ve iyi tanıdığımız bir savaş beyi için çalışıyorlardı.

Ahmak İmparator'la ilk karşılaşmamın üzerinden neredeyse yirmi beş yıl geçmişti. İmparator şimdi mahalli bir savaş beyinden milliyetçi bir kumandana dönüşmüştü. Bizim bölgemizde savaşan güçlerin başındaydı. Ülkede herkesten daha çok yabancı telef ettiği için böbürleniyordu. Dekanın ölümü de onun elinden olmuştu.

Askerler bize işkence etmek için hazırlık yaparken yabancıların nerede saklandığını sordular. Çenemi sıktım ve içimden dua etmeye başladım.

Yüzümü sıcak ve biberli suya bastırdılar ve kendimden geçene kadar nefessiz bıraktılar.

Gözlerimi açtığımda temiz bir odada yatıyordum. Babam baş ucumdaydı.

Tedirgin olduğunu sezinledim. "Neredeyiz biz?"

Parmak uçlarında sargı bezleri sarılıydı.

"Biraz su iç, Söğüt," diyerek fincanı uzattı.

"Hayır, baba. Önce neler olduğunu anlat."

"Seni buradan çıkaracağım."

"Baba, neler dönüyor burada?"

"Bir anlaşma yaptım. İkimizi de salıverecekler."

"Anlaşma mı? Nasıl bir anlaşma? Ne yaptın sen?"

Bakışlarını kaçırdı.

"Baba, hemen konuşmaya başla."

"Şu anda önemli olan tek şey ikimizin de güvende olması. Anlıyor musun? Şu haline bir bak. Kan içindesin. Bebeğini kaybedebilirdin."

Ne yapmış ya da söylemiş olabileceğini düşününce bir anda göğsüm sıkıştı.

"Sakın baba! Sakın yaptığını söyleme. Yapmış olamazsın."

Babam başını eğdi.

"Olamaz! Hayır!"

Babam çocuk gibi ağlamaya başladı. Benimse kanım donmuş gibiydi.

"Korkunç bir suç işledim, bir günah! Cehenneme gitmeyi hak ediyorum."

Kendimi kollarına attım. "Hayır, hayır. Lütfen söyleme."

"Tırnaklarımın altına sivri bambu çubuklar soktular." Ellerini kaldırarak kan içindeki parmaklarını gösterdi. "Bu önemli değil ama işbirliği yapmazsam seni ve bebeğini öldüreceklerini söylediler."

"Sen de Pearl ve Absalom'un nerede saklandığını söyledin."

Babam dizlerinin üzerine yığıldı ve, "Evet," dedi. "Evet, söyledim."

23

"Burada yabancı kimse yok!" Soo-ching ciyak ciyak bağırıyor, Konfüçyüs'le birlikte askerleri kulübeden uzak tutmaya çabalıyordu.

Köylüler de toplanmış korku içinde olan biteni seyrediyordu.

Askerlerden biri Soo-ching'e silahının kabzasıyla vurdu. Soo-ching tökezleyerek geriye savruldu ve burnundan kanlar akmaya başladı.

O sırada Konfüçyüs askere doğru atıldı ve adamı yakalayıp ısırdı. Diğer askerler çocuğu kaptıkları gibi yere savurdular. Birisi midesine tekme attı.

Babamla birlikte utanç ve korku içinde kalabalığın arasında saklanmıştık.

"Kulübeyi yakalım."

"Evet. Hepsini yakıp kurtulalım."

Soo-ching, "Hayır," diye çığlık attı.

Köylüler bir araya toplanmıştı. Artık sinirlenmeye başlıyorlardı. "Kulübede yabancı yokmuş işte." "Yeter, rahat bırakın kadını."

Birkaç askeri çekiştirmeye, itip kakmaya başladılar.

Birden keskin bir silah sesi duyuldu. Yüksek yakalı askeri üniformasının omuzları şeritlerle dolu bir adam hızlı adımlarla kalabalığa doğru yürüdü. Ceketinin göğsü madalyalarla kaplıydı. Şapkası tıpkı bir nilüfer adasına benziyordu. Kim olduğunu hemen tanıdım. Ahmak İmparator tombul yanaklarını titreterek konuştu. "Aranızda karnını kurşunla doyurmak isteyen var mı?"

Soo-ching sürünerek yaklaşıp adamın paçalarına yapıştı. "Saygıdeğer general, lütfen evimi bana bağışlayın."

"Yabancıları bize verirsen bağışlayabiliriz!"

"Yabancı tanımam ben."

"Seni bit torbası. Ne cüretle bana yalan söylersin!" İmparator kadını tokatladı ve askerlerine dönerek, "Ne bekliyorsunuz hâlâ?" diye bağırdı.

"Lütfen!" Soo-ching son bir çabayla İmparator'un kollarına asıldı.

İmparator kadını tekmeleyerek kendinden uzaklaştırdı. "Seni kokuşmuş dişi domuz. Dokunma bana."

Askerler kapının önündeki saman balyalarını çektiler.

Ahmak İmparator bir tekme savurarak kapıyı açtı.

Soo-ching kendini bir kere daha İmparator'un ayaklarına attı. "Evimi yakmak için cesedimi çiğnemen gerekir general."

İmparator bacaklarına sarılmış ellerden yalpalayarak kurtuldu ve kadına ateş etti.

Konfüçyüs bir çığlık attı. Askerler Soo-ching'i yere mıhladılar.

"Yavaş bir ölüm seni bekliyor seni aptal kadın."

Silahını sallayarak askerlerine emir verdi. "Evi ateşe verin. Şu deli tavşanın da derisini yüzün."

Askerler Soo-ching'i bağladılar ve tutuşturdukları samanları kulübenin damına fırlattılar.

"Durun. Tanrı adına durun."

İmparator kafasını çevirdi. Açılan kapıda Absalom duruyordu. Pearl, Grace ve çocuklar arkasındaydı.

"Yabancıları da bağlayın," diye emir verdi. "Hepsini sıraya dizin."

"Absalom." Babam koşarak kendini Absalom'un önüne attı.

"Bay Yee, sevgili dostum."

Babam yanaklarını iki eliyle tokatlıyordu, "Sana ihanet ettim. İşkenceye dayanamayıp seni ele verdim. Tanrı beni cezalandırsın." Sonra Ahmak İmparator'a döndü. "Bu yabancılar Çin'e bir kötülük etmedi. Bütün hayatlarını burada bizimle geçirdiler. Bak, bu Pearl. Küçük bir çocuk olduğu zamanları sen de biliyorsun. Senin beyliğin zamanında Chin-kiang'da büyüdü..."

"Ya defolup gidersin ya da onlarla birlikte ölürsün."

"Beyim, lütfen yapma."

Askerler babamı sürükleyerek uzaklaştırdı.

Pearl ve diğerleri yanan kulübenin önünde sıraya dizilmişlerdi.

Nerede olduğumun bile farkında değildim. Tek düşündüğüm Dick'in mutfaktaki sepette sakladığım bıçağıydı. Bacaklarım beni eve taşımayı başardı. Uçarcasına koşuyordum.

Döndüğümde kalabalık büyümüştü. Çevredeki köy ve kasabalardan gelenler de olmuştu. Sayıları kasabalılardan fazlaydı. Aralarında yabancıların Çin'e lanet getirdiklerini, onlardan bir an önce kurtulmanın en iyisi olduğunu düşünen pek çok kişi vardı.

Kalabalığın arasında kendime yol açarak ilerliyor, İmparator'a yaklaşmaya çalışıyordum. Niyetim onu göğsünden bıçaklamaktı.

"Hey, sen." Beni fark etmişti.

Bıçak bluzumun içinde saklıydı. Kendimi tutmaya çalıştım.

Ahmak İmparator sıraya dizdiği tutsakların yakınında duruyordu. Hepsinin elleri arkalarında bağlanmıştı.

Beni vurmadan önce yanına varabilmek için dua ediyordum.

Absalom sakin bir sesle, "Önce beni vurun," dedi. Kızlarına ve torunlarına baktı. "Yakında Tanrı'nın yanında olacağız."

Kalabalık dehşet içinde, çıt çıkarmadan bekliyordu.

Absalom yüzünü kalabalığa dönerek ilahi söylemeye başladı.

Dünyaya yollanan en büyük armağan
Merhametli Yüce Tanrı'dan
Kendi oğlunu yolladığı zaman

Kızları ve torunları da ilahiye katıldılar.

Geldi o müstesna sevgi
Umutlar yeniden yeşerdi
Yüce bir çağrının sesiyle
Günahlarımızı üstlendi

Kalabalıktaki Hıristiyan Çinliler de, "Efendi Absalom," diye seslenerek kendilerini dizlerinin üzerine bıraktılar ve ilahiye eşlik etmeye başladılar.

Günahla düşmüştük yere
Tanrı'nın oğlunun eliyle
Ezildi cehennemin kara gücü
Artık ölüm zor değil bizlere

Absalom ilahiyi sanki kilisesinde söylüyor gibi sakindi.

"Ateş etmeye hazırlanın."

İmparatorun arkasına geçtim ve bıçağı çıkardım.

Sesimi duymuş olmalı ki arkasını döndü. Kurbağaya benzeyen gözlerine baktım.

Gerisini hatırlamıyorum. Bıçağı kaldırmıştım. Sonra her şey kapkara oldu.

Askerlerden biri niyetimi anlayınca başıma silahını indirmiş. Yerde baygın halde yatarken İmparator bana, "Sen bir karıncasın. Ne cesaretle koca çamı devirmeye kalkarsın?" diye sormuş.

Gözlerimi açtığımda, "Öldürün şu pislik Hıristiyanları," diye bağırıyordu. Benim ellerim de arkadan bağlıydı ve başımın arkasında zonklayan bir ağrı vardı.

Pearl'ün sesini duydum. "Biraz merhamet edin," diye yalvarıyordu. "Söğüt'ün bebeği olacak."

İmparator güldü. "Çok iyi. Böylece bir kurşunu ziyan etmemiş olurum."

Askerler beni ayağa kaldırdılar. Sırada, Absalom'un yanında yerimi aldım.

"Tanrı'ya şükredelim. Bize ölümü cesaretle karşılamayı bahşetsin." Absalom'un sesinde hiçbir şekilde titreme yoktu.

Babam kendini İmparator'un ayaklarına atarak el pençe durdu.

"Lütfen kızımı bırak."

Askerler, sesi kesilene kadar babama dipçiklerle vurdular.

"Söğüt, sevgili kızım. İşte eve gidiyoruz." Absalom'a dönüp gözlerinin içine baktım. Korku yoktu. Gördüğüm sadece güven ve sevgiydi. "Melekler bizi almaya geldiler. Tanrı bizi bekliyor," diye fısıldadı.

Gözlerimi kapayarak omzuna yaslandım. Ölmek istemiyordum.

Askerler pozisyon alıp silahlarını üzerimize doğrulttu.

İmparator bağırdı. "Nişan al. Ate..."

Cümlesini bitiremeden sanki dünya ayaklarımın altından kaymaya başladı. Bir ışık çaktı ve büyük bir gümbürtü oldu. Kendimi yerde buldum. Üzerimize toprak yağmaya başladı. Ağzıma dolan çamurla öksürmeye başladım.

Ahmak İmparator avaz avaz bağırıyordu. "Neler oluyor burada?"

"Hıristiyan Tanrı'sı öfkesini gösteriyor," diyerek cevap veren ses babamın sesiydi.

Askerler korkmuş maymunlar gibi kaçışarak dağıldı.

Toz yatıştıktan sonra köyün yakınındaki tepelerin alev aldığını gördüm. Kara bir duman döne döne gökyüzüne yükseliyordu.

"Amerikan filosu geldi." Marangoz Chan ve Leylak çığlıklar atarak kalabalığa doğru koşuyorlardı.

Yeni bir ateş salvosuyla yer yine sallandı. Az öncekinden daha çok toz, duman ve ateş vardı.

Kulaklarımdaki çınlama daha da şiddetlendi. Sonra içlerine pamuk tıkanmış gibi, çevremdeki sesleri uzaktan duymaya başladım.

Ahmak İmparator kaçan askerlerinin peşine takılmış, şişko poposunun elverdiği kadar hızlı bir şekilde koşuyordu.

Toplanmış olan kalabalık da dağıldı. Az sonra Soo-ching'in kül olmuş kulübesinin önünde bizden başka kimse kalmamıştı.

Chan, Pearl'ün ellerini çözerken, "Mektubunu daha erken teslim edemediğim için çok üzgünüm," dedi.

"Ah, Chan! Nasıl becerdin bu işi?" Sonunda Pearl'ün yüzü canlanmıştı.

"Yardımcı olmaya yanaşacak kimseyi bulamayacağımı sandım ama sonunda şans yüzüme güldü. Nehir ağzında demirli Ame-

rikan filosuna rastlayınca liderlerine notunu iletmeyi becerdim. Bir savaş gemisi yolladılar."

Absalom her zaman gür çıkan o vaiz sesiyle, "Tanrı dualarımızı duydu," dedi.

Leylak kocasının su toplamış olan ayaklarına bakıyordu.

Pearl bakışlarını nehre çevirdi.

Savaş gemisi kıyıda istim salarak duruyordu. Tepelerde patlamalar sürüyor, yeniden ateş açıldıkça topların namlularından alevler fışkırıyordu. Toprak bir süre daha sallanmaya devam etti. Pearl'ün dudakları sessizce oynadı. Ne dediğini anladım. "Teşekkürler sana Amerika!"

24

Vedalaşmak için sadece yirmi dört saatimiz vardı. Tarih kendini tekrarlıyordu. Evim dediği ama pek az bildiği bir ülkeye, Amerika'ya nakledilmek üzere bir kere daha köklerinden sökülüyordu. Sonraki hayatında Çin'deki bu son günün hayaleti peşini bırakmayacaktı. Kendi kendine, "Çin'deki köklerimi kurutmalıyım," demesinin bir faydası yoktu.

Amerikalı kaptan daha fazla bekleyemezdi. Gemisi Çin'den ayrılacak olan son gemiydi. Pearl'ün hayatının kırk yılını toplayıp paketlemesi için sadece birkaç saati vardı.

Kendimi bu ayrılığın geçici olduğuna inandırmaya çalıştım. Bu daha önce de olmuştu. Pearl önce Şanghay'a, daha sonra da Amerika'ya gitmiş ve hep geri dönmüştü. Birbirimizi yeniden görecektik, buna hiç kuşkum yoktu.

Pearl, Çin'den başka hiçbir yerde kendini evinde hissetmediğini defalarca söylemişti. Hatta Amerika'da bile! Ev dediği zaman kastettiği yer daima Çin olmuştu.

"Annemin mezarı buradayken başka bir yere nasıl giderim?"

Yine de gerçeği olduğu gibi kabul etmeyi öğrenmişti. Ahmak İmparator ya da benzerleri her an ortaya çıkarak katliama devam edebilirlerdi. "Gitmemin olumlu bir yanı var," dedi. "Carol çok daha iyi bir tıbbi tedavi görecek."

"Lossing'den haber var mı?"

"Tabii ki yok... Bir haber göndermeye ya da kızının nasıl olduğunu öğrenmeye bile çalışmadı."

Amerikalı kaptan yanlarında eşya götüremeyeceklerini söylemişti. Pearl ise piyanoyu yanında götürebilmeyi çok istiyordu. Bu mümkün olmayınca onun yerine annesinin dikiş makinesini aldı.

Absalom cemaatini son defa topladı ve kendi yerine Marangoz Chan'in geçeceğini duyurdu. Babam Chin-kiang'daki kilisenin başına dönecek, Chan ise Nanking'de kalacaktı.

Ancak Chan kendine güvenemiyordu. Absalom'a gözlerinde yaşlarla, "Yaşlı Bilge," dedi. "Ben senin başardığın onca şeyin altından bir başıma kalkamam."

"Benim yerime senin geçmen Tanrı'nın takdiri. Başın ne zaman sıkışırsa Bay Yee sana yardımcı olacaktır."

Bu sözler babama çok dokundu. Absalom'a ihanet etmişti ama onun kendisiyle ilgili hisleri değişmemişti.

Çocuk korosu ilahiler söylerken Absalom, Nanking'deki son törenini yönetti. Leylak'ın en genç oğlu Üçlü Şans Solomon ilk defa koronun başındaydı. Annesinin güzelliğini almıştı. Carie burada olsaydı oğlanın tatlı sesine bayılırdı. Törenden sonra hep birlikte bütün aileye güvenli bir yolculuk diledik.

Pearl'e o yokken bahçesiyle ilgileneceğimi söyledim. "Bahar gelince annenin mezarını ziyaret edip taze çiçekler götürürüm."

Pearl, "Yakında döneceğim," diye söz verdi.

Birbirimizi son defa gördüğümüzü bilseydim ona çok daha sıkı ve uzun sarılırdım. Yüzüne iyice bakar, giydiklerini, yüzünün ifadesini aklıma kazırdım. Belki gitmemesi için zorlardım bile.

Ama bunu bilmiyorduk. Ayrılığın acısını azaltmak için vedalaşmayı kısa tuttuk. Gidiş ne kadar erken olursa dönüş de o kadar erken başlayacaktı. Pearl üzüntüye karşı dirençli olmayı

annesinden öğrenmişti. Acı gözyaşlarını yutkunarak bastırmak, ne olursa olsun ileriye bakmak ve umudunu kaybetmemek Carie'nin hepimize öğrettiği bir dersi.

Leylak vedalaşmaya bütün çocuklarını getirdi. Çifte Şans kardeşler David ve John ile Üçlü Şans Solomon. Soo-ching de Konfüçyüs'le birlikte geldi.

Eşyaları savaş gemisine taşıyacak olan ve nehrin ortasında bekleyen tekneye taşımalarına yardım ettik.

Gemi çocukları heyecanlandırmıştı. "Yüzen koca tapınak," diye bağırıyorlardı.

Marangoz Chan, Absalom'un peşinden ayrılmıyordu. "Sen olmadan ne yapacağım Yaşlı Bilge?"

Babam da, "Sen bizim pusulamız oldun Absalom. Sen olmadan koca denizde yolumuzu kaybedeceğiz," dedi.

Absalom'un cevabı kısaydı. "Sadece Tanrı'ya olan inancınızı koruyun."

Chan, "Ben senin gibi liderlik edemem. Seni izledikleri gibi benim peşime düşmeyecekler. Ulu ağaç yıkılınca maymunlar kaçışır. Korkarım kilise dağılacak," dedi.

Babam, "Chan haklı," diyerek aynı fikirde olduğunu belirtti. "İnsanlar sana bakınca Tanrı'yı görüyorlar."

Wang Ah-ma da veda etmeye gelenler arasındaydı. Yetmiş yaşındaki yaşlı kadının gelişi Pearl ve Grace için tam bir sürpriz olmuştu. Carie öldükten sonra Wang Ah-ma büyüdüğü köye dönerek oraya yerleşmişti. Chin-kiang ve Nanking'de olanlar kulağına gidince Absalom, Pearl ve Grace'in iyi olup olmadıklarına bakmak için tam zamanında gelmişti. Ailenin belki de temelli olarak ülkeden ayrılacaklarından haberi yoktu.

"Wang ah-ma!" Yaşlı kadını gören Pearl ve Grace diz çökerek ona geleneksel biçimde selam verdiler.

"Benim tatlı kızlarım!" Wang Ah-ma titreyen ellerini kızların yüzlerinde gezdirdi. "Sizleri iyi göremiyorum. Gözlerim artık iyice bozuldu."

"Ah-ma, bu kadar uzun yolu gelmemeliydin." Pearl bunları söylerken bir yandan da usulca gözyaşlarını siliyordu.

"Ne zaman geri geleceksiniz? Yeni yıldan önce mi sonra mı?"

"Ne fark eder ki?"

"Falcının söylediğine göre yeni yıldan hemen sonra vadem dolacakmış."

"Paranı boşa harcadığını ispatlamalıyız o halde."

Wang Ah-ma gülümseyerek Pearl'ün yanaklarını avuçlarının arasına aldı. "Sevgili çocuğum, bir an önce geri döneceğine söz ver."

"Söz veriyorum." Pearl yaşlı dadısının yanaklarını şefkatle öptü.

Amerikan savaş gemisinin kaptanı elinde tuttuğu megafona bağırdı. "Gemiye çıkmak için son çağrı."

Wang Ah-ma, Pearl ve Grace'in gitmesine izin verdi.

Ailecek onları ana gemiye götürecek olan tekneye bindiler. Absalom teknenin pruvasında sırtı kıyıya dönük olarak ayakta duruyordu. Gözleriyle suyun yüzeyini tarıyor, heykel gibi kımıldamadan dikiliyordu.

Geminin düdüğü duyuldu.

Kıyıda bekleyen Çinli Hıristiyanlardan biri haykırdı. "Ah, Yaşlı Bilge Absalom gidiyor."

Chan ve babam öksüz çocuklar gibi ağlaşmaya başladılar.

Toplanan kalabalık, "Rüzgâr sizinle olsun," diye bağırdı.

Tekrar baktığımda Absalom az önce durduğu yerde değildi.

Pearl ve Grace'in çığlıkları aynı anda duyuldu. "Baba!"

Babam sersemlemiş bir halde, "Ah, sevgili Tanrım," diye bağırdı. "Yaşlı Bilge gitmekten vazgeçti."

Absalom küpeşte boyunca koştu. Dağ keçisi gibi hızlı ve çevikti. Suya atladığı gibi kıyıya doğru yüzmeye başladı.

Kalabalıktan bir alkış koptu. "Yaşlı Bilge dönüyor."

"Absalom bizimle kalmaya karar verdi."

Chan suya atlayarak Absalom'a doğru yüzdü.

Grace, "Kaptan, yardım edin," diye çığlık attı. "Babam! Lütfen babamı durdurun."

Kıyıda toplananlar Absalom'un sudan çıkmasına yardım etti. Herkes çok mutluydu. Heyecandan ağlayanlar bile oldu.

Birkaç dakika sonra kaptan başka bir botla gemiden ayrılarak kızların bulunduğu tekneyle buluştu.

Pearl'le konuştular. Arkadaşımın Amerikalı kaptana ne dediğini kelime kelime bildiğimden eminim. "Bırakalım Tanrı'nın savaşçı meleği işini yapmaya devam etsin."

Kızları ve torunları kaptanın botuna geçerken Absalom gülümsedi. Pearl, Grace ve çocuklara el salladı. Uzun kolları havada bayrak direği gibi dalgalanıyordu.

Pearl de babasına el salladı. Gitmesine izin vererek doğru kararı verdiğini biliyordu.

Bilmediği şey ise babasını bir daha göremeyeceğiydi. Absalom yapmayı çok sevdiği işini sonuna kadar yaptı. Bir gün kilisede vaazını bitirdikten sonra Marangoz Chan'a biraz dinleneceğini söyledi. Dakikalar sonra Chan onu odasında yatağına uzanmış olarak buldu. Uyuyor gibiydi. Absalom gerçekten de hayallerini gerçekleştirdiği bir hayat yaşamış, babamın ve Chan'in yardımıyla Güney Çin'deki en geniş Hıristiyan cemaatini kurmuştu.

25

Pearl gidince kendimi iyice yalnız ve kimsesiz hissettim. Nanking'de yaşamak zorlaşmıştı. Milliyetçi hükümet, Japonları ve komünistleri ülkeden atabilmek için vergileri aşırı derecede yükseltmişti. Bir paket pirinç alabilmek için dükkâna üç paket dolusu kâğıt para götürmek zorundaydınız. Dick sürekli olarak yazıyor, ona katılmam için beni sıkıştırıyordu. En sonunda kararımı verdim. Ona yazarak "eşkıya" karısı olmaya hazır olduğumu bildirdim. Dick çok sevindi ama, "Yenan'da hayat zorlu olacak," diyerek beni uyardı. Çetin yaşam koşulları, sert ve verimsiz toprak hakkında hazırlıklı olmalıydım.

"İyi tarafından bakmaya çalış. Çin'in ilk imparatoru iki bin yıl önce bu topraklarda doğdu."

Babama onun için endişelendiğimi söyledim. "Endişelenme" dedi. Gidişimden kısa bir süre önce Chin-kiang'a geri döndü. Absalom bile babamın farklı bir adama dönüştüğünü söylüyordu. Babam kendini affettirmek için kilise işlerine gömüldü. Onun bu içten bağlılığı Absalom'un gezilerini uzatabilmesine yaradı. O yokken babam marangoz Chan'e kilise için pencereye konmak üzere Hazreti İsa'yı betimleyen bir vitray sipariş etti. Vitray tamamlandığında sonuç herkesi hoşnut etti. Sabahları güneş camda parlıyor, İsa bulutların üzerinde süzülüyormuş gibi görünüyordu.

Vitray kiliseye katılımın yükselmesini sağladı. Halk "Kımıldayan Yabancı Tanrı"yı pek sevmişti. Pazar sabahı ayinleri

babamın gösteri saatiydi. Vitray İsa'nın tipi biraz farklıydı tabii. Gözleri çekikçe, burnu daha düz, dudakları daha dolgun ve kulak memeleri kocamandı. Teni de biraz daha koyuydu sanki. Gelenlerin bilhassa bu İsa imgesini sevdiklerini, kendilerini ona yakın hissettiklerini söylemesi babamı pek memnun etti.

"İşte sana fikirlerin iyi döşenmiş kafalarda daha hızlı yeşerdiğinin ispatı." Babam yaptığı işten pek gurur duyuyordu..

Kızım karlı havada, bir Yenan mağarasında doğdu. Güzel bir isim bulmak için uzun uzun düşündüm ama aklıma gelenler beni tatmin etmedi. Dick bebeği ilk kez kucağına aldığında sevinçle doldu. "Bu ne güzellik!" diye çığlık attı. "Benim çarpık burnum ya da kertenkele gözlerim yerine annesinin hatlarını almış. Parlak, badem gözler, narin ve dümdüz bir burun, güzelim pembe dudaklar. Tıpkı Çinli bir prenses gibi. Ne kadar şanslı bir adamım!"

Dick, Mao'nun yakın çevresiyle birlikte çalışıyordu. Mao ona "benim gizli silahım" diyordu. Dick sayesinde halkın gözündeki imajı düzelmişti. Gerilla lideri yavaş yavaş bir ulusal kahramana dönüşüyordu. Dick yaptığı propaganda sayesinde kitleleri Japonlarla Çan Kay-şek'in değil, Mao'nun savaştığına inandırdı.

1937 yılında Dick için çalışan gizli ajanlar, Çan Kay-şek'in teşkilatına sızmayı başardı. Milliyetçi ordunun pek çok generalini Mao'ya katılmaya ikna eden de gene Dick'ti. Hatta bu generallerden biri Çan Kay-şek'i tutukladı. Bu olay tarihe Xian Vakası olarak geçti.

Mao'nun adı düzenli olarak gazete manşetlerine çıkmaya başladı. Çan Kay-şek, Mao'yu barış konuşmak üzere davet etmek zorunda kaldı. Dick bu olayı iyi değerlendirerek bir reklam fırsatı olarak kullandı. Hakkında öyle hikâyeler yarattı ki Mao kısa zamanda efsaneye dönüştü.

Bütün gece çalışıyordu. Mao'nun konuşmalarını yazıyor, görüşmeleri ayarlıyordu. Sık sık sığınakta geceliyor, sabah olana kadar bildiri basıyordu. Dick benim İngilizcemi de iyi değerlendirdi. Mao'nun makalelerinin çevirisini yaptım ve ülke dışıdaki haber ajanslarına yolladım. Merakları uyanınca pek çok Batılı gazeteci Mao'yla özel röportaj ayarlama umuduyla Yenan'a geldi.

Yenan şehri artık harita üzerinde kimsenin bulamadığı o küçük nokta değildi. Japonlara karşı ulusça verdiğimiz savaşın karargâhı olmuştu. Mao şimdi Çan Kay-şek'in eşitiydi.

Dick'in çabalarının sonucu Mao'yu memnun etti ve bir şiir yazarak Dick'e ithaf etti. Çin geleneklerine göre bu en yüksek onurlandırma derecesidir. Mao'nun yazdığı şiirin başlığı "Şair Lu You'ya Rağmen"di. 1172'de doğan Lu You herkesin bildiği ünlü mısralarında "Hedefim dağlardan daha yüksek ama bedenim yaşlı, ölümlü, titrek" diye yazmıştı.

Tongting Gölü
Yeşil çimenlerin gölü
Güz ortalarında bir gece, dupdurgun göl
Yaklaşamaz rüzgâr yanına çünkü yorgun
Yüz yirmi bin dönümde yeşimden bir ışık
Kâğıttan gemim yüzünden şimdi delik deşik
Ayın o saf huzmeleri semadan taşıyor sanki
Suyun atlas yüzeyine ay ışığı döşüyor
Sakimiz batı ırmağı dolduruyor
Kadeh yaptığımız Büyükayı'yı
Nimettir bu paylaştığımız sevgili dostum
Bırakalım sivri dilli Şair Lu You sussun

Yukarısı aydınlık
Aşağısı da

Yenan'da yaşayan çoğu insan için yaşam zorluk demekti ama Dick ve ben bir nevi ayrıcalık yaşıyorduk. Ev olarak bize tahsis edilen mağara en iyilerinden biriydi. Güneye bakan ve güneş ışığıyla ısınan iki odası vardı. Herkes darıyla karıştırılmış tatlı patates yapraklarına talim ederken bizim evimize haftada bir et giriyordu. Başlarda bu konfor ve Dick'in yeni mevki hoşuma gidiyordu. Talimat almaya gelenler günün her saati evimize doluşurdu. Ama çok geçmeden bu çat kapı gelişlere, mahremiyetimizin bozulmasına içerler oldum. Bu yoğun insan trafiğinin ortasında uyumak zordu. Mum ışığında okumak ya da yazı yazmak ayrı bir sorundu. Dick'in gözleri o kadar bozuktu ki kullandığı çok kalın camlı gözlüklerden göz bebekleri bakla tanesi gibi kocaman görünüyordu. Geceleri gözlüğünü çıkardığı zaman gözleri yuvalarından sarkmış güvercin yumurtasına benzerdi.

Gözleri Dick'in umurunda değildi. Yoldaş dostlarının politik hassasiyetlerine karşı daha insaflı olmamı bekliyordu. Orta sınıf alışkanlıklarımı, mesela mahremiyet isteğimi belli etmemeliydim.

"Mahremiyet isteğini, temel temizlik ihtiyacını ya da doğa sevgisini orta sınıf alışkanlıklar diye yaftalamak olsa olsa komünist safsatası olur," diyerek karşı çıktım.

Esas kavgamız kızımıza isim seçerken başladı. Benim tercihim İnci Tanesi'nden yanaydı. Dick'in fikri farklıydı. Kızımıza "Yeni Sanat" adını vermek istedi. Yeniden kastettiği emekçi sanattı. Mao için çalışırken yaptığı iş buydu zaten. Proleter sanat yaratmak.

Dick tartışmamızı Mao'ya götürmeye karar verdi. Mao'nun mağarası yamaçta bizimkinden üç mağara aşağıdaydı.

Mağaraya girince onu yazılara gömülmüş, Fransız Devrimi'ne çalışırken bulduk. Gene de bizi sıcak bir tavırla karşıladı. Fikrini sorduğumuzda her ikimizin düşüncesini de beğenmedi. Fırça uçlu bir kalem alarak aklına gelen ismi kırmızı mürekkeple yazdı.

Kızıl Lin böylece ortaya çıktı ve kızımızın resmî adı oldu.

İsmi hiç sevmedim. Aklımda olan barış ve sükunetti. Çincede kızıl, artık devrim anlamına geliyordu ve şiddet ve kanla ilişkiliydi.

"Mücadelemizi neyle yapıyoruz? Kanla yapıyoruz." Dick Mao'dan yaptığı alıntıyı tekrarladı. "Yenan'da yaşayan tüm ebeveyinler çocuklarına devrim isimleri veriyor. Kızıl Üs, Yenan, Parlak Gelecek, Mao'nun Askeri... Yeni nesil komünizm'in kırmızı bayrağını taşımaya devam edecek, ta ki..."

"Ta ki?"

"Ta ki bütün dünya devrimin kızılına bürünene kadar!"

Yenan'ın çetin şartlarını kaldırabilirdim ama beyin yıkamayı kabullenmek zordu! Burada Tanrı'nın adını tekrarlamama bile izin yoktu. Dick benim gerçekte bir Hıristiyan olduğumu belli etmemek için elinden geleni yapıyordu.

"Dikkatli olmazsan işime, hatta daha kötüsü hayatıma mal olabilirsin," diyerek uyarmış, Pearl ya da ailesi gibi yabancıları tanıdığımdan hiçbir şekilde söz etmememi istemişti. "Yenan'da önemli olan şimdi değil, eskiden kim olduğundur. Güvenilmek için safkan olman gerekir."

Kızımın anaokulundaki adı Yoldaş Kızıl Lin'di. Diğer ufaklıklarla birlikte o da gri, kötü dikilmiş, pamuklu üniformayı giymek zorundaydı. Büyüdüğü zaman formayı daha küçük bir kıza verecekti.

Kızıl daha yürümeyi öğrenir öğrenmez dövüş sanatları dersi almaya başladı. İlk kurduğu cümle "Ben cesur bir savaşçıyım," oldu. İki yaşına geldiğinde "Kızıl Ordu'daki Ağabeyim Eve Dönüyor"u söyleyebiliyordu. "Sessiz Geceler" hiç ilgisini çekmemişti. Beni tuhaf buluyor, babasına daha fazla yakınlık duyuyordu. Dört yaşındayken Karl Marx'ın ünlü cümlesini ezberden söyleme yarışmasını kazandı. "Kapitalizm aç gözlü bir canavardır."

Kızıl'a nasıl büyüdüğümü anlatmıştım. Pearl Buck'ın en iyi arkadaşım olduğunu biliyordu ama henüz yabancı birisiyle tanışmamış ya da kendisinden farklı giyinen birini görmemişti. Kızıl Üs'te herkesin saç kesimi bile aynıydı. Hiç kimse devrim dışında bir şeye odaklanmazdı. Kızıl'ın dünyası kırmızı ya da beyazdı. Ya yoldaştınız ya da düşman. Sekiz yaşındayken kim olduğu ve hayattaki amacı konusunda net fikirleri vardı. Mao'ya tapıyor, fakirleri özgürleştirmeyi istiyordu.

Dick on yaşındaki kızımıza komünistlerin ve Hıristiyanların düşman olduklarını söylediğinde rahatsız oldum ve tartışma başlattım.

"Her Hıristiyan İsa'yı kabul etmedi diye Çinlileri şeytan gibi görmez. Pearl Buck da Hıristiyan ama dininin kötü uygulamalarını katı bir şekilde eleştirmiştir." Savımı doğrulamak için Pearl'ün birkaç yıl önce Güneydoğu Asya Misyonerlik Dergisinde yayınlanmış olan yazısını okudum. "*Pek çok misyoner tanıdım. Ortodoks bilgiyi haiz, kilisede mevki sahibi kimi misyoner, sözümona kurtarmaya geldikleri insanlara karşı öylesine anlayışsız ve şefkatsiz, kendilerininki dışında her türlü uygarlığa karşı öylesine horgörü içinde, 'diğer"leri hakkındaki kanaatleri öylesine katı, duyarlı ve görgülü bir halka karşı öylesine duyarsız ve kaba ki kalbim içtenlikle kan ağlıyor.*"

Dick şaşırmıştı. "Bunları yazan Absalom'un kızı öyle mi? Hiç ummazdım."

"Keşke Mao da biraz daha açık fikirli ola..."

Dick hemen sözümü kesti ve fısıldadı. "Sevgilim, karıcığım, Şanghay'da ya da Nanking'de değiliz. Unutma etrafım rakiplerle dolu. Kalbinde kıskançlık olan cinayet de işler. Şu senin Shakespeare'i hatırlasana."

Dick iktidarından emin olduğu zaman gelince Mao'nun rahatlayacağına, özgürlükleri daha az kısıtlayacağına inanıyordu.

"Şimdi yek vücut olma zamanı! Hayatta kalabilmemiz buna bağlı." Kızıl'a döndü ve, "Sakın ağzından Komünist Parti'yi tenkit eden bir laf çıkmasın. Sadakatsizlik ve ihanet olarak algılanır," dedi.

Kızıl'ın gözleri büyüdü. Ciddiyetle kafasını sallayarak "Peki," dedi. "Baba haklı, anne haksız."

"Peki senin ismine ne demeli *Dick*?" diyerek kafa tuttum. "Kulağa pek o kadar da emekçi adı gibi gelmiyor."

Bilmişçe sırıttı. "Yoldaşlarım gayet iyi biliyor ki 'Dick' benim işimde kullandığım adım değil."

"Ne demek işimde kullandığım? Başka bir adın daha mı var?"

"Evet!"

Güldüm. "Peki ben niye bilmiyorum? Karın değil miyim yoksa?"

"İşte bir komünistin tipik hayatı!" Kollarını gerdi, kafasını iki yana sallayarak boynunu esnetti.

"Peki gerçek ismin nedir, Baba?" Kızıl meraklı gözlerle babasına bakıyordu.

"Biz 'gerçek isim' demiyoruz. İş ismimiz ya da güncel ismimiz demek lazım."

"Pekala 'mevcut' ismin nedir?" diye sordum.

"Şey, ismim Xing-hua."

"Xing-hua? *Yeni Çin* yani öyle mi? Güldürme beni! Senin adın olsa olsa Eski Çin olabilir. Sen geçmişinde âlimlerin, toprak sahibi ağaların ve kapitalistlerin olduğu bir soydan geliyorsun. Kolej'de Shakespeare ve Konfüçyüs okudun. Eski Çin senin kanında. Yabancı arkadaşların var ve İngilizce biliyorsun."

Utanarak, "Yorum yok," dedi

Elime ulaşabilen birkaç mektup sayesinde Pearl'ün Amerika'da bir düzen kurduğunu öğrendim. Ekonomik Buhran'ın Birleşik Devletler'deki üçüncü yılı olmasına rağmen kitapları basılıyor ve iyi satıyordu. 1932 yılında *Mübarek Toprak* ile Pulitzer, 1938'de ise Nobel Edebiyat Ödülü kazanmıştı. Mektuplarında ödüllerden gelişi güzel haberlermiş gibi söz etmişti. Sanki Amerika'daki kanalizasyon sisteminin ne kadar iyi olduğunu söyler gibiydi. Ödüllerin prestijinden bahsetmemişti bile.

Pearl Buck'ın dünya çapında ünlü bir yazar olduğunu yıllar sonra kavrayacaktım. Pearl'ün sıklıkla sorduğu sorular Kızıl'la ilgiliydi. Hayatı nasıldı? Arkadaşları var mıydı? "Çocukken arkadaş olarak birbirimize sahip olduğumuz için ne kadar şanslıymışız, yeni farkediyorum," diye yazmıştı.

Ona Kızıl'ı anlatmayı çok istiyordum. Ama ona Carol'la asla sahip olamayacağı şeyleri hatırlatmaktan çekindim. O yüzden farklı bir konuya girdim. Yazılarını nasıl yazdığını sordum. "Çinli bir çiftçi gibi düşünmeye çalışıyorum," diye cevapladı. "Çiftçi daha ekime başlamadan önce neyi, nereye, ne kadar ekeceğini, ne miktarda yetiştireceğini, tohumun, gübrenin, çiftlik hayvanlarının ve işçilerin maliyetinin ne olacağını bilir. Başka bir deyişle elimdeki malzemeyle ne yapabilirsem onu yapıyorum.

Kızıyla ilgili yazdıklarına göre Amerikalı doktorlar Carol'a konulan erken teşhisi doğrulamışlardı. Carol'ın normal bir hayat

sürdürebilme şansı yoktu. Tabii ki bu haber yeni değildi. Buna rağmen Pearl yıkılmış gibiydi. "Yaptığım işlerin semeresi bana bir parçacık mutluluk getirdiyse bile doktorların son teşhisi her şeyi silip süpürdü."

Yazarlıktan kazandıkları Carol'a bakması için Pearl'e fazlasıyla yetiyordu. Bu da bir avuntuydu. "Carol müziği çok seviyor. Çiftlik evini yaptıracak kadar para kazanıyor olmama şükürler olsun. Evde bir gramofon ve bol bol plak bulunduruyorum."

Anlattığına göre Pensilvanya'daki çiftlik evi Çin'dekiyle kıyaslanınca devasa büyüklükteydi. Pearl de daha fazla çocuğu evlat edinebilmek için evi elden geçirtiyordu.

Mektuplarımızda Hsu Chih-mo'dan bahsetmeye de devam ediyorduk. Pearl artık en sonunda yas tutabildiğini, böylelikle hayatına devam etme gücünü bulabildiğini yazdı. Hatta ufukta yalnızlığını paylaşabileceği yeni bir erkek bile belirmişti. "Tabii Lossing'le boşanma işlemleri bitmeden yapabileceğim bir şey yok."

Richard Walsh, yani Pearl'ün yeni erkek arkadaşı, onun hem editörü hem de yayıncısıydı. Sevgiliden önce yakın arkadaş oldukları için Pearl çok memnundu.

Pearl adına mutlu olmuştum. Kutlamak üzere hemen cevap yazdım. Yazdığım mektubun içeriğinde Dick'le ve Kızıl Üs'le ilgili yakınmalar da vardı.

Mektup Gizli Servis tarafından ele geçirilince kanım dondu. Dick'in başını belaya sokmuştum.

"Sana söylemedim mi? Biz komünistler Amerika'ya güvenmeyiz. Amerikalılar bizim düşmanlarımızın destekçisi. Bunu akılda tutmak sana neden bu kadar zor geliyor? Yenan'ın emniyette olması Mao'nun yaşamına bağlı."

Dick önceden Pearl'le yazışmamı engellemez ama beni yazmaktan vazgeçirmeye çalışırdı. Şimdiyse yazışmalarımıza artık bir son vermem gerektiği emredilmişti.

Dick, Komünist Parti'ye üyelik için başvuru formunu önüme koyduğu zaman imzalamadım. Bizim için ne kadar yararlı ve gerekli olduğunu defalarca anlatsa da elim bir türlü kaleme gitmiyordu.

En sonunda, ona aylarca karşı çıktıktan sonra pes ettim. Kocama olan bağlılığım galip gelmişti. Parti'ye resmî olarak üye olmamam durumunda Dick, Mao'nun güvenini tam olarak kazanamayacaktı.

Parti kurallarına uymakta güçlük çekiyordum. Sürekli olarak yanlış zamanda yanlış şeyler söylüyordum. Eleştirilecek kişileri övüyor, herkesin göklere çıkardıklarını eleştiriyordum. Bir keresinde yüksek rütbe kazanan kahramanlar hakkında görüşümü söyledim. O rütbeleri çok sayıda insan öldürdükleri için kazanmışlardı. Bu da bana üzüntü veriyordu. Savaşın yanlış olduğunu söylemem de apayrı bir gaf oldu. Ve yaptığım yanlışlar yüzünden halk önünde öz eleştiri yapmam emredildi.

Bunun sonucu olarak Dick'in rütbesi indirildi. Kızgınlığını dindirmek mümkün değildi. Benimle kavga etmedi ama içinde öfke patlamaları yaşıyordu. Çatışmaların yakınında olmak için başvuruda bulundu. Mücadelenin içinde olmaya can atıyordu. Düşmana ilk saldıran ve son geri çekilen olmak istedi. Bu çabaları ironik bir şekilde kariyeri için iyi sonuçlar verdi. Terfiler ve madalyalar peş peşe geliyordu. Cesareti sayesinde komünist liderlerin saygısını kazandı ve eski işine geri döndü. Mao onu sevgiyle karşılayıp "Kızıl Prens" diye hitap etmişti.

Dick mağaraya ayak bastığı anda onunla dalga geçmeye başladım. "Bu durumda kendisi de Kızıl İmparator oluyor sanırım!" Bu ona pek komik gelmemiş olacak ki gülmedi. Bu tür sözler Dick'e göre son derece yersizdi. Bir daha ağzımı açmamalıydım.

Zamanında bir falcının öngörüsünde olduğu gibi hayatım bir Feng Şui döngüsüne kapılmıştı. Bahtım durmadan değişiyordu. Bir komünist olarak müstakbel hayatım pek yakında falcının kehanetini kanıtlayacaktı.

Kırk yıl düşünsem dilencilik geçmişime sahip çıkmamın bana fayda sağlayacağı aklıma gelmezdi. Partinin başvuru formunu doldururken "ailenin geçmişi" kısmına dürüstçe "dilencilik" yazdım. Böylece babam, dolayısıyla ben ve kızım da emekçi olarak vasıflandık. Büyükbabam o kadar para kaybetmeseydi babama toprak miras kalmış olacak ve ben de bugün bir komünizm düşmanı olarak görülecektir. Kızı olduğum için birileri beni mutlaka ele verecekti. Casusluk yapmakla suçlanacak ve büyük bir olasılıkla idam edilecektim.

Mao, Kızıl Üs'te pek çok masumun canına kıydı. Dick'le aramızda oluşan gerginliğin de bunda payı büyüktü.

Her şey gözümüzün önünde oluyordu. İnsanlar güpegündüz tutuklanıyor ya da uzağa sürülüyordu. Bazılarından bir daha haber bile alınamıyordu. Bunlar partiye yazılmak için bizzat Dick tarafından seçilen, kolej eğitimi almış, bağımsız düşünceden yana genç insanlardı. Mao'ya Japonlarla savaşmak için katılmışlardı. Ancak bir gece içinde düşman olarak fişlendiler, alenen suçlandılar ve gizli kapaklı bir şekilde tutuklanıp öldürüldüler.

Dick, sahip olduğum Hıristiyan değerlerinin beni yozlaştırdığını iddia ediyordu. Ona, "Yozlaşmış olan sensin!" dedim. Dick, Mao'nun kusurlarını görmeyi reddediyor, nasıl bir zorbaya dönüştüğünü kabul etmeye yanaşmıyordu. Mao, kendisiyle aynı

fikirde olmayanları teker teker öldürmüş olan Stalin'in öğrencisiydi. Dick'in arkadaşlarının yarısı gözaltına alınmış ya da sorguya çekilmiş, neredeyse üçte biri ihanet suçuyla idam edilmişti.

"Bu vicdan yüküyle geceleri nasıl uyuyabiliyorsun, şaşıyorum," diye çıkıştım.

Dick ise Bayan Mao'yla arkadaşlık kurmamı istiyor, beni teşvik ediyordu. "Arkadaş olarak Pearl Buck'tan çok daha iyi bir seçim," dedi ve bu isteğinde ısrarcıydı.

Bunu yapmayı gerçekten denedim. Ama Bayan Mao'nun benden hoşlanmasını sağlayamadım. Her yönüyle Pearl'ün zıttıydı. Önyargılı ve dediğim dedikti. Hoş görünüşünün ardında frapan, gösterişçi, kendini beğenmiş ve bencil biri vardı. Eski bir sanatçı olarak mesleğini iyi bildiği aşikârdı. Kendisine "Başkan Mao'nun naçiz talebesi" diyordu. Mao için itaatkâr bir kadın olmak ona gurur veriyordu. Teni bizim gibi çöl güneşi ve sert rüzgârlar yüzünden kavrulmuş patates rengine dönmemişti. Kaşları karides antenleri gibi incecikti. O ve Mao birlikte mükemmel çifti oluşturdular. Her ikisi de güç ve şöhret peşindeydi. Bayan Mao pek sevdiği kendi deyişiyle "tavuklar arasında kalmış bir tavuskuşuydu". Tavuklardan kastettiği aralarında benim de olduğum tüm Yenan kadınlarıydı.

Mao benim en büyük hayal kırıklığım oldu. Umduğum kahramana dönüşemedi. Entelektüel görünüşünün ardındaki Mao aslında güven pazarlıyordu. O konuştuğu zaman bilinçsiz ve cahil askerler kendi seslerini duyar gibiydiler.

Konuştuğu zaman Mao'nun gözlerini izlerdim. O gözler, ağzından şiddet dolu sözler dökülürken bile gülümser gibiydi. Mao geniş alınlı, köfte suratlı bir adamdı. Kadınsı bir ağzı vardı. Konuşurken karşısındakilerin gözlerine bakmazdı. Toplulukların kendisini gözlemlemesini sağlıyordu. Sorulara cevap verirken açık

sözlü bir tavır takındığını hiç görmedim. Ama o, çevresinden açıksözlülük beklerdi. Lafı dolandırma konusunda kimse eline su dökemezdi. Bizzat kendisinin de belirttiği gibi düşmanını şaşırtmaktan hoşlanırdı. İster cephede, ister tartışmada olsun bu böyleydi.

Yakın çevresinde bire bir sohbet etmekten en çok hoşlandığı kişilerden biri de Dick'ti. Sık sık gecenin geç saatlerine kadar koyu sohbetlere dalarlardı. Dick bu sohbetleri "Birbirimizin zekâsından hoşlanıyoruz," diye açıkladı. Ne var ki Dick için Mao hakkında alınacak bir ders daha vardı: Mao kaybetmekten nefret ederdi.

Tam tersi gibi görünmesine rağmen Mao'nun asıl arzuladığı şey sınırsız güce sahip olmaktı. Dick ne yazık ki henüz bunu fark edememişti. Mao'nun pek sevdiği ve yabancı gazetecilerle konuşurken sık sık tekrarladığı bir cümlesi vardı: "Benim hayalim bir sınıf öğretmeni olmak." Her konuşması bir Çin şiiriyle başlar, Marx'tan ya da Lenin'den bir alıntıyla tamamlanırdı. Mao cazibesiyle herkesi kolayca etkileyebiliyordu. Derin bilgisi ve kıvrak zekâsıyla karşısındakini silahsız bırakır, güvenini kazanırdı. Bir keresinde Dick cepheye göndereceği bir telgrafı hazırlamasına yardım ederken Mao onu fena halde şaşırtmıştı. Hazırladıkları bildiriyi eski bir şiirle bitirmekte ısrar etmişti: "*Kış sadece sinekleri korkutur, bırakın donarak ölsünler.*"

Sonradan anlaşıldığı üzere, Mao çarpışma anında karar vermekte zorlanırsa ya da bir sonraki hamlenin ne olması gerektiğini kestiremezse generallerine şiir yolluyordu. Kafası karışan general de saldırma ya da geri çekilme kararını kendisi vermek zorunda kalıyordu.

"Mao'nun dehası böyle bir şey işte."

Dick, *Doğudaki Kızıllık* adında bir türkü yazmış olan yerel şarkıcıyı Bayan Mao'yla tanıştırdığında bu şarkının bir gün Çin'in ulusal marşı olacağını tabii ki tahmin etmemişti.

Yüksek rütbeli subayların katıldığı bir hafta sonu partisinde şarkıyı dinledim. Şarkıcıyı Bayan Mao takdim etti. Bu adam Li You-yuan adında bir köylüydü. Çaputlara bürünmüş, kafasına kirli bir peşkir sarmıştı. Kırk yaşlarındaydı. Önden dört dişi eksikti. Dick geçmişini araştırdığı zaman adamın tam olarak emekçi olmadığı ortaya çıktı. Ailesinin neredeyse çeyrek dönümlük bir arazisi vardı.

Dick durum hakkında Bayan Mao'ya rapor verdi ve o da, "Eğer ben Li'nin köylü olduğunu söylüyorsam Li köylü olacak demektir," cevabını aldı.

Doğudaki Kızıllık Bayan Mao'nun kocasına verdiği doğum günü hediyesi olmuştu.

Köylü şarkısına başlamak için ağzını açtığında dinleyenlerin de ağızları açıldı ve çeneleri düştü. Adamın sesi bir katırın anırmasına benziyordu.

Mao yerinden kıpırdamadı. Karısının sihir yaratan becerilerine her zaman güvenirdi. Li sahneden ayrıldıktan sonra Bayan Mao, *Doğudaki Kızıllık* şarkısının kendi yazdığı yeni yorumu için Yenan Repertuar Korosu nu çağırdı ve koroyu bizzat yönetti.

Doğuda kızıllık yayılıyor
İşte bir güneş yükseliyor
Çin'den doğuyor Mao Zedong
Halka mutluluk dağıtıyor
İşte ulu kurtarıcımız

Li You-yuan şarkının ilk dizesinden sonrasını yazmamıştı. Köylü adamın ne Kızıl Üs'ten ne de üssün lideri Mao'dan haberi vardı. Tarlasını sürerken oyalanmak için mırıldandığı ezgiyi oradan tesadüfen geçerken duyan Dick şarkıdan faydalanabileceklerini sezince adamı hemen Bayan Mao'ya götürmüştü.

Alçakgönüllü görünmek isteyen Mao, karısının şarkıyı askerî birlikler için "öğrenilmesi zorunlu şarkılar" listesine sokmak istemesine karşı çıktı.

Ancak Bayan Mao, "Mao'yu Çin'in yükselen güneşi olarak kabul etmek halkın arzusudur," diyerek bu konuda son sözü söyledi.

Bayan Mao beni kibirli olmakla eleştiriyordu. Kocamın hatırı için onun hakkındaki gerçek fikirlerimi hiç belli etmedim. Geçmişine dair bazı şeyler bildiğimin farkında değildi. Bayan Mao, Yenan'a gelmeden önce Şanghay'da üçüncü sınıf filmlerde rol alan bir oyuncuydu. Dick'in de arkadaşı olan bir gazeteciyle ilişki yaşamıştı. Kızıl Üs'teyken geçmişi, pırıl pırıl bir işlemenin üzerindeki leke gibi göze batıyordu. Bu lekeden kurtulmak için de umutsuzcasına ve sürekli olarak tutkulu bir devrimci gibi davranırdı. Bir gün yeni edindiği becerisini göstermek üzere beni evine çağırdı. Ham pamuktan iplik eğiriyordu!

Ne yazık ki benim de kızımla vakit geçirmek yerine Bayan Mao'nun iplik eğirmesini izlemem gerekiyordu. Yanında oturur ve tekerleği çevirmesini izlerkenki halim içler acısıydı. Kocasının cümleleri ağzından birbiri ardına dökülüyordu. *"Ellerimiz gübreye bulanmadan, ham pamuktan iplik yapmadan, tarlalarda terlemeden köylünün, çiftçinin halinden anlamamız mümkün değil. Emekçi sınıfın üyesi kabul edilebilecek niteliklere sahip olabilmemiz için parfüm yerine gübre ve sarımsak kokmamız gerekiyor."*

Ben de bu arada istemeden de olsa Dick'in arkasından iş çeviriyordum. Yenan ve Şanghay arasında mekik dokuyan üssün

özel ulağı olan bir tüccara rüşvet verip Pearl'e yazdığım mektupları Yenan'dan kaçırmasını sağladım. Tüccar, mektupları Şanghay'dan Amerika'ya postalarken gizli bir adres kullandı. Mektuplarımda Pearl'e kızıma Hıristiyanlıkla ilgili hikâyeler anlatmaya başladığımı, Kızıl'ın *Amazing Grace*'ı sevdiği gün dünyamın nasıl aydınlandığını yazdım.

Pearl'den gelen mektuplar susuz kalmış birinin birkaç damla suya kavuşması gibiydi. Çok uzun süre arkadaşsız kalmıştım. Mektup endişelerimi yatıştırdı ve içimi rahatlattı. Pearl uzun süredir seyahat ediyordu. Hindistan, Güneydoğu Asya ve Japonya'da epey zaman geçirmişti. Yazdıklarının içindeki tek bir satır gözlerimin mutluluktan dolmasına yol açtı; Pearl, Çin'e dönmek için can attığını söylüyordu.

26

Mao, 1948 yılında Stalin'e baş kaldırarak Yangtze Nehri'ni geçti ve Çan Kay-şek'in peşine düştü. Dick, Çin'deki savaşı çok yakında komünistlerin kazanacağını söylüyordu. Ve 1949 yılının Mayıs ayında söylediği şey gerçek oldu. Halk on iki yıl acı çekmişti. İlk sekiz yıl Japonlar sebebiyle, sonraki dört yıl boyunca da iç savaş yüzünden yorgun düşmüştük. Savaşların bittiğine inanamıyorduk. Her iki tarafın da Rus ve Amerikalı danışmanları hatalı olduklarını kabul ettiler. Mao dağlarda hüküm süren sadece bir tek aslan olması gerektiğine inanmıştı ve otoriteyi Çan Kay-şek'le paylaşmaya niyeti yoktu.

Başkent olarak ilan ettiği Nanking düştüğü zaman Çan Kay-şek, Tayvan'a kaçtı. Adada Amerikan askerî güçleri olmasa Mao, Çan Kay-şek'i kovalamaya devam edecekti ama tedbiri elden bırakmadı. Aynı anda bir sürü işle uğraşmak istemediği için ulus olma hakkı talep etti ve ve bu yeni ülkeye Çin Halk Cumhuriyeti adını verdi.

Bir an önce toplanıp kuzeye taşınmam için emir geldiği zaman Kızıl çok heyecanlandı. On beş yaşındaydı ve Yenan dışında başka hiçbir yere ayak basmamıştı. Bir önceki yıl Komünist Gençlik Ligi'ne katıldığından beri *Yenan Günlük* gazetesinde sınır muhabiri olarak çalışıyordu. Pek çok kez Üstün Yoldaş ödülü kazanmış ve Mao Madalyası'na layık görülmüştü. En sevdiği şarkılar Sovyet marşlarıydı ve de bir Lenin ceketi istiyordu.

Dick'le Beijing'de buluşacaktık. Mao burayı yeni başkent yapmaya ve şehrin adını Pekin'den Beijing'e değiştirmeye karar vermişti. Sekizinci ve Dördüncü Ordu birliklerinde de bir değişim gözleniyordu. Kısa bir süre önce Çan Kay-şek komutası altında olan birlikler şimdi Mao'nun peşine takılmış, Halkın Özgürlüğü Ordusu'na katılmıştı.

Dick bizi karşılamaya Amerikan malı bir ciple geldi. Ülseri yüzünden çok zayıflamış, teninin rengi koyulaşmıştı ama yine de mutlu görünüyordu. Arabanın bir önceki sahibinin Bayan Çan Kay-şek olduğunu söyledi.

Şehrin sakinleri Halkın Özgürlüğü Ordusu'nu tezahüratla karşıladı. Beijing'e girdiğimizde bizim araba da geçit töreninin bir parçası oldu. Davullar çalınıyor, çocuklar bize çiçek fırlatıyordu. "Yaşasın Başkan Mao," diye bağırıyorlardı. "Yaşasın Halkın Özgürlüğü Ordusu!"

1 Ekim 1949 tüm ulus için bir kutlama gününe dönüştü. Mao, Çin'in bağımsızlığını Tiananmen Kapısı üzerinden dünyaya ilan etti. Özgürlük ve insan hakları sözü verdi. O andan itibaren Mao halkın gözünde tanrılar tarafından Çin'e bahşedilmiş en akıllı hükümdar olarak kabul gördü. Çok az insan barış görüşmelerini yürütenin esasen Dick olduğundan haberdardı.

Dick, Çan Kay-şek yönetiminin adamı olarak Beijing'in savunmasını üstlenmiş General Chu'yla gizlice bir araya gelmiş ve generali Çan Kay-şek'in onu yüzüstü bıraktığına ikna etmişti. Savaşın devam etmesinin daha fazla kan dökülmesine yol açacağını iyi biliyordu. Chu ne kadar iyi savaşırsa savaşsın bu kan gölü onu da boğacaktı. General Chu'ya, Halkın Özgürlüğü Ordusu'nda yüksek bir rütbe önerdi. Beyaz bayrak açtığı anda "Halkın Kahramanı" olarak anılacaktı.

Dick yeni evimizi gösterdiğinde gözlerime inanamadım. Ev, Yasak Şehir'in içindeydi. Küçük saraylardan biri bizim için ayrılmıştı. Dick, Mao ve karısının, bütün kurmaylar, bakanlar ve aileleriyle birlikte çoktan Yasak Şehire taşındıklarını anlattı.

Hayatım tamamen değişmişti ama kendimi tüm bunların gerçek olduğuna ikna etmem günler sürdü. Artık bir mağara kovuğunda yaşamak zorunda değildim. Ardı arkası kesilmeyen hava saldırıları olmayacaktı. Yiyecek de sorun olmaktan çıkmıştı. Aynada kendime bakınca zar zor tanıdığım bir yüz gördüm. Elli yedi yaşında, en sonunda durulup oturabilecektim.

Saraylar artık eski imparatorluk adlarıyla anılmıyordu. Komünist İskân Komitesi her birine numara vermişti. Eskiden adı Sükûnet Sarayı olan bizim yerimizin adı şimdi Bina 19 olmuştu.

İmparatorluk mimarisinin ihtişamına hayran kalıp yeni evimi gezdim. Ev, ışığın değişmesiyle yüzü de değişen güzel bir kadın gibiydi. Muhteşem kavisli kirişler ve tuğla sütunlar bana operanın sahne dekorlarını hatırlattı. Kızıl da kocaman ahşap kapıya bayılmıştı. Odadan odaya koşuyor, şarkı söylüyor, neşeyle dans ediyordu. Dört ana odadan başka yedi tane de hizmet odası vardı. Ev gösterişli bir sundurmadan nefis kokulu çiçekler, çalılar ve her daim yeşil ağaçlarla dolu bir bahçeye açılıyordu.

"Buranın kirasını nasıl karşılarız?"

"Kira vermeyeceğiz. Bedava."

"Ne demek bedava?"

"Burayı ben seçmedim. Kurmaylarının ona yakın olması Başkan Mao'nun kararı."

Dick ona nasıl baktığımı görünce çocukca bir jestle omuzlarını silkti "Makul ve pratik bir düzenleme. İş icabı." Durakladı ve ilgiyle bana baktı. "Bu düzenleme senin de hoşuna gider sandım. Çin'de başka kim böyle bir sarayda yaşayabilir ki?"

Bana kalsa biz bize kalabileceğimiz bir yer seçerdim. Ama Dick'in başka bir seçeneği olmadığını biliyordum. Kızıl, yakında diğer üst düzey subayların çocuklarıyla birlikte, Çinceden çok Rusça öğretilen özel bir okula gidecekti. Okulun hedefi çocukları Moskova Üniversitesi'ne hazırlamaktı.

Okula başlayınca kızımdan iyice uzaklaştığımı hissettim. Artık birlikte dua etmiyorduk. Banyomda sakladığım küçük bir İsa resmini çöpe atmıştı. Kısa sürede sınıf başkanı seçildi. Sabahları okula giderken artık bana sarılmıyor, sağ elini şakağına götürüp, "Selam yoldaşlarım," diyordu.

Bir gün yatak odamda asılı olan en sevdiğim nilüfer resminin yerinde bir Mao portresinin durduğunu gördüm. Kızıl'a ne halt ettiğini sorduğumda bana, "Senin kendi iyiliğin için anne," dedi "Dışarıda neler olup bittiğinin farkında değilsin."

Bir devrimcinin eşi olarak yeni hayatıma henüz alışamamıştım. Güvenlik gerekçeleriyle adresimi babam da dahil olmak üzere kimseye bildirmeye iznim yoktu. Dick'e babamı özlediğimi söyledim. Bir ay sonra babam bir paket gibi kapıma bırakılmıştı. Dinç ve sağlıklı görünmesine ve beni görmekten çok mutlu olmasına rağmen yanıma getirilişinin yolculuktan ziyade adam kaçırmaya benzediğini söyledi. Mao'nun gizli servisi onu Chin-kiang'dan apar topar çıkarıp Beijing'e sürüklemiş, nereye ve kime gittiklerini söylememişlerdi. Yasak Şehir'de geçirdiği süre boyunca şehri çevreleyen kapılardan izin almadan çıkması yasaktı. Babam tutsak gibi davranılmaktan hoşlanmadı ve muhafızlarla dalaştı. Sonunda Chin-kiang'a dönmek için neredeyse yalvardı. Vedalaşıp trene bindikten sonra başını çevirip bana son defa bakmadığını görünce kendimi çok kötü hissettim. Oturup konuşacak doğru

dürüst zamanımız olmamıştı. Hayatının nasıl olduğunu, Chinkiang'dakilerin neler yaptığını bile soramamıştım.

Pearl'e Beijing'e taşındığımı haber vermenin bir yolunu aradım. Mao'nun zaferinden haberdar olmalıydı. Çan Kay-şek'in yenilgisi hakkında ne düşündüğünü merak ediyordum. Mektuplaşmalarımız sırasında Pearl olacakları önceden tahmin etmişti. Çan Kay-şek'in karısı Amerika'da kocası adına giriştiği kampanyada pek çok insanı etkilemeyi başarmış ve hatırı sayılır miktarda yandaş toplamıştı. Ama Pearl tabii ki ikna olmamıştı. Çan Kay-şek'ler ancak kendi kendilerinin efendisi olabilirdi. Halkla aralarında derin bir uçurum vardı. Pearl, Mao'nun köylüleri iyi anladığını, gerçek gücünü bundan kazanacağını o zamandan beri biliyordu.

Komünistlere de asla güvenmiyordu. Dick'le arkadaş olmayı sevmiş, evlenmemizi de desteklemişti. Dick'in beni sevdiğini biliyordu. Ama diğer yandan beynimi yıkamaya çalışması onu çok kızdırıyordu. Mektuplarımdan birinde ona Dick'in Karl Marx'a taptığını anlatmıştım. Bana yazdığı cevap şöyleydi: "Karl Marx'ın kim olduğunu biliyor musun? O sığ ve dar görüşlü bir hayat yaşamış ve çoktan ölmüş garip, küçük bir adam. Nasıl olduysa inatçı beyninden çıkan fikirlerle milyonlarca insanın yaşamını ele geçirme gücüne sahip olmuş!"

Pearl'ün yazdıklarına katılıyordum ama ne söylersem söyleyeyim Dick'in fikrini değiştirmem imkânsızdı. Mao'nun kazandığı zafer onun daha da ileri gitmesine yol açtı. Bu artık dönüşü olmayan bir yolculuktu.

Mao'nun sonraki adımı bir muhtıra hazırlamaktı. Düzenlemeleri de Dick yapacaktı. Mao kendisine güvendiği için Dick gururla doluydu. Yetenekli insanları etrafında toplamak en sevdiği işti. O kadar meşguldü ki onu pek az görebiliyordum. Kendi kendime savaşta ölmediği, yaralanmadığı ve hayatımız

yolunda olduğu için şanslı hissetmem gerektiğini söylüyordum. Parti her şeyimizle ilgileniyordu. Doktor, aşçı, temizlikçi, şoför, terzi ve korumalarımız vardı.

Fırsat bulunca Pearl'e mektup yolladım. Dick'in kendini amacına her zamankinden daha da fazla adadığını yazdım. Bense hâlâ bağımsız düşünen liberal bir burjuva ve daha da kötüsü inançlı bir Hıristiyandım. "Çin'de olagelen değişim beni heyecanlandırıyor ama aynı zamanda da ürkütüyor. Mao kitlelerin tanrısı haline geldi. Kocamı ve kızımı ona kaptırmış gibi hissediyorum. İşin en komik yanı böyle düşündüğüm için herkes deli olduğumu sanıyor."

Kızımı düşünerek şehirde kilise aramaktan vazgeçmiştim. Dick ve Kızıl uyusun diye bekliyor, karanlıkta dua ediyordum. Fakat Pearl'le irtibatımı kesmemeye kararlıydım.

Dick'in ülseri gitgide kötüleşti ve sonunda ameliyat oldu. Midesinin üçte ikisini aldılar. Ama o, hastanedeyken bile çalışmaya devam etti. Yurt içinden ve dışından dönemin en etkili insanlarıyla buluşuyor, onları Mao'nun meşru bir lider olduğuna ikna etmeye çabalıyordu. "Başkan Mao daha çok müttefik edinmeli. Amerika, Çin'e saldırmak için Tayvan'daki askerî üssü her an kullanabilir."

Dick, kültür, bilim ve sanattan sorumlu bakan sıfatıyla yurt dışında yaşayan Çinlilerle bağlantıya geçti ve onları ülkeye dönmeleri için teşvik etti. Dünyanın dört bir köşesine yayılmış olan arkadaşlarına mektup yazarak Mao'nun akıllı ve adaletli bir lider olduğunu, ülkede yetenekli ve başarılı insanlara ihtiyaç duyulduğunu söylüyordu.

Dolgun bir maaş, ayrıcalıklı yaşam tarzı ve konuşma özgürlüğü vadettiği pek çok entelektüel, bilim adamı, mimar, oyun yazarı, romancı ve sanatçı onun sözünü dinleyerek ülkeye geri

döndü. Devlet tiyarolarının ya da üniversitelerinin başına atanma sözüyle gelenleri karşılamak için her gün Bayan Çan Kay-şek'in eski cipine atlayarak havaalanına gidiyor, her akşam başka bir hoş geldin partisi düzenliyordu.

Bu partilerden birinde, çok içtiği bir akşamın sabahında şiş gözlerle uyandı ve, "Hsu Chih-mo ölmeseydi dün akşam çok eğlenirdi," dedi.

"Hsu Chih-mo ölmeseydi benim gibi sessiz kalmaz, Mao'nun hatalarını eleştirirdi. Mao'nun kötü bir şair olduğunu yüzüne söylemekten de çekinmezdi."

"Neden böylesin? Her zaman bu kadar alaycı olmak zorunda mısın?"

"Ben sadece konuşma özgürlüğü vadettiğin insanları düşünüyorum. Verdiğin sözleri tutabilecek misin acaba?"

Dick cevap vermedi. İçten içe haklı olduğumu biliyordu.

Bana sarılarak, "Haklısın," dedi. "Ama her şeye rağmen yaptıklarıma inancın olmalı."

Yüzümü avuçlarına götürdüm ve onu anladığımı söyledim.

"Değer verdiğim şeylere başkaları da inanmalı ki kendime güvenebileyim."

"Lütfen saf olma."

"Hayatım, endişelerini anlıyorum ama bu düşüncelerin o kadar gereksiz ki!"

"Gereksiz değil. Olacakları şimdiden görebiliyorum."

"Söğüt, hayal gücün dörtnala gidiyor. Lütfen kendini kaptırma."

"Bana bak. Bu söylediklerimi bir daha tekrar etmeyeceğim. Ben senin karınım. Seni çok iyi tanıyorum. Sen ve Mao çok farklı insanlarsınız."

"O ve ben birbirimizi tamamlıyoruz."

"Dick! Neyi kastettiğimi bilmiyormuş gibi davranma."

"Neyi kastettiğini çok iyi biliyorum sevgilim."

"Bırak da sözümü bitireyim. Mao önüne çıkan engelleri bertaraf etmek için zulümden hatta öldürmekten bile kaçınmaz. Sen de biliyorsun. Bu daha önce de oldu. Ve yine olacak."

Dick benden bir adım uzaklaştı. Ciddi bir sesle, "Mao partinin sahibi değil," dedi. "Komünizm adalet ve demokrasi demektir."

Elimden tutarak beni odasına götürdü. Masasının üst çekmecesini açtı ve bir zarf çıkardı. Zarfın üzerindeki Çince el yazısını hemen tanıdım. Bu Pearl'ün yazısıydı. Damga iki ay öncesine aitti ve zarf boştu.

"Mao'nun iç güvenlik görevlileri tarafından açılmış."

"Mektubun kendisi nerede?"

"Merkez büroda. Bana mektuba el konulduğu bildirildi."

"Neden? Neden onlarla benim adıma konuşmadın?"

"Söğüt, konuşmamış olsam şimdi burada olmazdın. Bak buraya. Bir tek bu mektup değil. El konmuş başka bir dolu mektup var. Senin adına onlarla bir kere değil pek çok kere konuştum. Hatta konuşmadım, kavga ettim."

Dick'in başını fena halde belaya sokmuştum ve bunun farkında bile değildim.

"İç güvenlik örgütü seni sürekli izliyor. Düşman sempatizanı olarak fişlenmek üzeresin. Pearl Buck'la arkadaş olman iç güvenlik için bir tehdit olarak algılanıyor. Pearl, Amerika'da yaptığı Mao ve komünizm eleştirileri yüzünden Çin düşmanı olarak kabul ediliyor."

"Yani ben de zan altındayım. Öyle mi?

"Sence?"

Mektuplarımda Pearl'e neler yazdığımı hatırlamaya çalıştım. İnsanların Komünist Parti'ye kayıt olmaları için Dick'in ne kadar çok çaba harcadığından bahsetmiştim. Otuzlu yıllarda Yenan'da olanları unutmam mümkün değildi. Dick'e inanarak gelen pek çok Şanghaylı genç, casus oldukları gerekçesiyle tutuklanmış ve vurulmuştu. Aileleri hâlâ Dick'e mektup yazarak haber almak istiyorlardı. Onlardan söz açıldığında Dick yüzünde bir maske varmış gibi konuşurdu. Bu kayıpların Japonya ile yapılan savaşın bir gereği olduğuna kendini inandırmaya çalışsa da kendini sorumluluk hissettiğini biliyordum.

Sonuç olarak Pearl'e bir mektup daha yazmayı göze alamazdım.

Mao'nun "Büyük Sıçrama Hamlesi" olarak adlandırdığı denemeden sonra Çin'deki politik atmosfer de değişmeye başlamıştı. Bu hareket 1957'de başlamış ve üç yıl sonra bütünüyle başarısız olarak sona ermişti. Amaç tüm toplumun komünal bir yaşam tarzını benimsemesini sağlamaktı. Fakat ortaya çıkan şey sadece ölüm ve açlık çeken bir ulus olmuştu. 1967 yılının sonlarında Mao'ya duyulan saygı azalmaya başladı. Sağda solda daha "yetenekli bir lider" gerektiğini düşünenlerin sesleri duyulur oldu.

Mao kendisine yöneltilen eleştirileri sertlikle bastırdı. Karışıklığı ortadan kaldırmak isteyen Bayan Mao da ulusal bir basın konferansı düzenledi ve Çin'in kapıları dışarıya kapatıldı. Dick de yabancı diplomat ve gazetecilerden şahsen özür dileyerek bu durumun geçici olduğu teminatını verdi ama buna kendisi de ikna olmamıştı.

Mao'nun dışarıya açılmaya niyeti yoktu. Pearl'e son bir mektup yazmak için bundan sonra hiçbir şansım kalmayacaktı. Kendi kendime, "Peki," dedim." Ya şimdi ya da asla."

Gizli görevdeki bir casus gibi kılık değiştirdim. Köylü gibi giyinerek Beijing dışındaki bir postaneden mektubu gönderdim.

Takip edilmediğimden emin olmak için sürekli otobüs değiştirmiştim. Nisan ayında ılık bir gündü. Güneş, ışıklarını bulutların arkasına saklamıştı. Ağaçlar açık yeşil renkte taze yapraklarla doluydu. Kırmızı eşarp takmış çocuklar neşeli şarkılar söylüyordu. Dönüş yolunda ağlamaya başladım. Pearl'den bir daha hiç haber alamayacakmışım gibi hissediyordum.

Partinin politik doğruluk beklentisi herkesin halinden memnun olması ve bunu göstermesiydi. Ama ne kadar uğraşsam da gülümseyen bir yüzle dolaşmam mümkün olmadı.

Bir akşam eve gelince Dick'e patladım.

"Mao masum insanların hayatlarını çalıyor. Bu zalimlik." Elimdeki çubukları duvara fırlattım.

"Fedakârlık daha doğru bir kelime."

"Benimle konuşurken şu maskeyi takma lütfen. Senin kafanda da soru işaretleri, kuşkular var. İnkâr etme."

Dick sessiz kaldı.

"Sen Mao için adam öldürdün. Bununla nasıl yaşıyorsun? Kendine haklı sebepler bulmaya çalışsan da gerçeklerden kaçamazsın."

"Yeter Söğüt. Artık 1963 yılındayız, 1936 değil. İktidar emekçilerin elinde, Başkanımız Stalin'in izinden gidiyor. Tek bir yanlış sözle başından önce dilini keserler."

"Önce bana cevap ver."

"Çok yorgunum."

Masada uzun süre karşı karşıya, hiç konuşmadan ve yemeklere dokunmadan oturduk.

Sonunda Dick derin bir nefes aldı ve, "Mao paniğe kapılınca kendini kaybeder," dedi. "O dönemde komünizm karşıtı hareketleri bastırması gerekiyordu."

"İkna ederek yanınıza çektiğin onca insanı öldürmeye hakkı vardı yani, öyle mi?"

"O zaman için evet ama şimdi hayır. O trajedi parti için büyük bir kayıp oldu. Yapılanlar bizim değil düşmanlarımızın işine yaradı."

"Dick Lin. Seni gözlüyordum. Kendi itibarını hiçe saymayı göze alarak Çin dışında yaşayan Çinlilerin ülkeye dönmelerini sağlamak için didinirken de seni izledim. Şimdi bu insanlar Mao'nun hoşuna gitmeyen sözler söylemeye başlarsa ne olacak? Cellatları sen mi olacaksın?"

"Öyle bir şey olmayacak."

"Mao'yu iyi tanıdığını sanıyordum."

"Tanıyorum."

"Tanıdığın halde onun arkasında duruyorsan sen de en az onun kadar kötüsün."

"Bir kaplanın sırtında dörtnala gidiyorum Söğüt. Şimdi inmeye kalkarsam ölürüm."

"Ne kadar bencilce bir düşünce."

Dick derin derin iç çekti ve yüzünü avuçlarının arasına aldı. "Sen zaten yaptığım hiçbir şeyi onaylamıyorsun ki!"

"Gerçeği kabul etmeye yanaşmıyorsun."

"Hangi gerçeği?"

"Yaşanan düzenin komünizm değil, Mao'nun iradesi olduğu gerçeğini!"

Dick ayağa kalktı. "Söğüt yoldaş," dedi. "Ben senin Tanrı'na hiç hakaret etmedim. Lütfen sen de benimkine etme."

27

Beni tutuklamaya geldiklerinde evde bulaşık yıkıyordum. Posta memurunun beni ihbar edeceği aklıma gelmemişti. Bir Amerikan ajanı olmakla suçlanıyordum. Duruşmaya bile çıkarılmadan hapse atıldım. Aynı şeyi başkalalarına yaptıklarını da görmüştüm. Şimdi bu benim de başıma gelmişti.

Dick yardımcı olabilecek kişileri araya sokmayı denedi ama kimse elini taşın altına koymaya cesaret edemiyordu. Ve suçum sadece Pearl Buck'la arkadaş olmamdı. Pearl'ü Çin düşmanı yapan şey de aslında başarılı bir yazar olması değildi. Asıl neden Mao'ya yakın olmaya yanaşmamasıydı.

Mao, Çin'de başa geçtiği günden beri Pearl'den kurduğu düzenin destekçisi olmasını beklemiş ama Pearl uzak durmayı seçmişti. Aracılar pek çok kez temasa geçerek Pearl'den daha önce Amerikalı iki gazeteci Edgar Snow ve Anna Loise'in yaptığı gibi dünya kamuoyunda Çin'e destek vermesini talep ettiler. Pearl her iki gazeteciyle de arkadaş olmasına rağmen politik fikirleri farklıydı. 1950'lerin sonlarında Büyük Sıçrama Hamlesi sonucunda milyonlarca Çinlinin açlık çekmesini sert bir dille eleştirmiş, çoğunluğun görmezden geldiği bir gerçeğe dikkat çekmişti: "Mao, Kuzey Kore'ye Amerikalılarla savaştığı için destek ve kaynak verirken kendi insanlarının açlıktan ölmesine seyirci kalıyor."

Mao, Dick'e, "Pearl Buck sence dostumuz mu yoksa düşmanımız mı?" diye sormuştu. Dick de dürüstçe onun Çin'i ve Çinlileri çok sevdiğini ama komünizme inanmadığını söylemişti.

Ancak Pearl mutlaka Mao'nun müttefiki olmalıydı. Bunun mümkün olmasını sağlama görevi de Dick'e verilmişti. 1949'da General Chu konusunda nasıl başarılı olduysa şimdi de Pearl'ü aynı şekilde ikna etmeli ve taraf değiştirmesini sağlamalıydı. Mao, "Nobel ödüllü bir yazarı yoldaş olarak görmek istiyorum," demişti.

Sonradan öğrendiğim üzere, Dick arkamdan iş çevirerek Pearl'e mektup yazmış fakat cevap alamamıştı. Pearl de mektuplarında bana bundan hiç bahsetmedi.

Dick sonuç alamayınca Mao'ya Pearl'ü neden kazanmaları gerektiğini sormuş ve şu cevabı almıştı: "O, Edgar Snow'la karşılaştırılamaz. Pearl Buck her ülkede okunan bir yazar. Kitapları yüzlerce dile çevriliyor. Edgar Snow bir tanksa Pearl Buck nükleer bir bombadır."

Dick'in bu işte başarısız olmasının sebebi Pearl'ün Çin'i çok iyi tanıyor olmasıydı. Mao'yu süslü sloganlarıyla değil davranışlarıyla değerlendirmişti. "Halka kalple ve ruhla hizmet etmek," Pearl için bir şey ifade etmiyordu. Pearl tıpkı babası Absalom gibi satın alınamayacak bir insandı. 1960'da yazdığı romanda Mao yönetimi altında yaşananların trajik öyküsünü anlatmıştı. Uzakta olduğu için bu kurgusu tahminlere dayalıydı ama yazdıkları o denli isabetliydi ki yaşlandıkça sezgilerinin daha da keskinleştiğini düşündüm.

Bayan Mao, Pearl'ün son kitabınının komünizme yapılmış bir saldırı olduğunu ilan etmişti. Onun Çin'e karşı kurulan bir Amerikan komplosunun piyonu olduğunu iddia ediyordu. Dick'e bu kez de Çinli eleştirmenlerin Pearl'ü karalamaları için bir kampanya hazırlaması görevi verildi. Pearl "kültür emperyalisti" olarak yaftalanmalıydı.

Dick, Mao'ya, Pearl Buck'ın Çin gerçeği hakkında hem insancıl hem de gerçekçi yazabilen yegâne Batılı yazar olduğunu düşün-

düğünden ya da kişisel olarak Pearl'ü fazlasıyla takdir ettiğinden hiç söz etmedi. Düşmanlarını yok etme isteğini halkın arzusu olarak kabul ettirmek Mao'nun en büyük yeteneğiydi.

Dick hapiste kalmamın benim için daha iyi olacağını söyledi çünkü dışarıda işler iyice karışıyordu. 1965 yılının mayıs ayında Kızıl beni ziyarete geldiğinde kendilerine "Kızıl Muhafızlar" adını veren genç çetelerin türediğini, sokaklarda, "Düşmanlarımız neye kucak açarsa reddederiz, düşmanlarımız neyi redderse onu kucaklarız," diye slogan atarak Mao karşıtı olduklarından şüphe ettikleri insanlara saldırdıklarını anlattı.

Kızıl, sağlığım konusunda endişeliydi. Doktoru görmeme izin verilmiyordu. Yıllardan sonra ilk kez benimle birlikte dua etti ve Tanrı hakkında sorular sordu. Beyninin yıkandığından endişelendim. Günün birinde beni ihbar edebilirdi. Onu etkilemenin en iyi yolu sadece iyi bir örnek olmaktı.

Bir sabah erkenden hücremden yaka paça sürüklendim. Kızıl muhafızlar hapishaneyi ele geçirmişti. Pearl Buck'ın düşman olduğunu deklare etmezsem linç edilecektim.

Günlerdir tek yediğim bir avuç küflenmiş pirinçti. Açlık içimi kemiriyordu. Su ve elektrik yoktu. Hücrem koyu renk betondan ibaretti. Zaman kavramını kaybetmiştim. İnsanlar tam olarak böyle deliriyordu.

Aklımı kaybetmemek için kilise şarkıları söylemeye başladım. Gardiyanlar çenemi kapamamı söylediklerinde de oyalanmak için başka bir yol buldum. İncil'den hatırladığım cümleleri parmağımla duvara yazıyordum. Su olmadığı için parmağımı idrar kovasında ıslatıyordum. Soldan sağa doğru yazıyordum. Sağ alt köşeye geldiğimde üst taraf kurumuş oluyor, böylece yeniden başlıyordum.

Evet, zaman diye bir şey sanki yoktu. Ayna olmadığı için neye benzediğimi bile göremiyordum. Bir gün yerde bir tutam beyaz saç gördüm. Böylece saçlarımın ağardığını anladım.

Sonunda bir gün gardiyan gelip beni içinde lavabo, sandalye ve masa bulunan başka bir odaya götürdü. Tarak ve diş fırçası da vererek üstüme başıma çekidüzen vermemi söylediler.

Gardiyan, "Sana bir vazife verilecek," dedi. Bu sebeple üst düzey bir subayla görüşecektim. Yıkanıp temizlendikten sonra iki subayın eşliğinde bir arabaya bindirildim ve gözlerim bağlandı. Tümsekli ve uzun bir yoldu.

Gözlerim açıldığında askerî binanın önündeydik. Dar bir girişten geçtik. Bir yerden yemek kokusu geliyordu. Askerler beni geniş bir odaya aldılar. Yerde lekeli bir halı, kırmızı divanlar ve yeşil perdeler vardı. Masanın üzerindeki sepette birkaç muz duruyordu.

Son derece düzgün bir şekilde Mandarin Çincesi konuşan kadın görevli, "Buyurun, alın," dedi.

Açlıktan ölüyordum. Bu yüzden hayır diyemedim. Muzlardan birini tıpkı bir maymun gibi kaptım ve kabuğunu soyup ağzıma tıkıştırdım. Divanda oturan bir olduğunu ancak ikinci muza uzandığımda fark ettim. Erkek üniforması giydiği için ilk önce erkek olduğunu sandım. Ön tarafında kırmızı bir yıldız bulunan yeşil bir bere takmıştı.

"Acele etmeyin," dedi.

Beynimden vurulmuşa döndüm.

"Eski dostum," dedi. "Beni şimdiden unuttunuz mu?"

Uzun, kemikli ellerini fark ettim. "Bayan Mao, siz misiniz?"

"Evet, uzun zaman oldu ama gördüğünüz gibi ben sizi gayet iyi hatırlıyorum."

Bayan Mao elini uzattı ama ellerimin pis olduğunu söyleyerek geri çevirdim.

"Başkan size selamlarını yolladı. Tahmin ettiğiz gibi çok meşgul. Onu memnun edecek bir çözüm bulmak için sizinle birlikte çalışmak istiyorum."

"Sizin için nasıl faydalı olabilirim bilmiyorum," dedim.

"Yoldaş Söğüt Yee, size bir fırsat sunuyorum. Başkana sadakatinizi göstererek hayatınızı değiştirebilirsiniz."

Sözlerinin anlamını çözmeye çalışırken yüzüne baktım. Bayan Mao, onu son gördüğümden bu yana çok değişmişti. Önümde duran kadın saçlarını simsiyah boyamıştı. Tepeden bakar haliyle, sanki, *ben çok güçlüyüm*, der gibiydi. Kaşları hâlâ karides anteni gibi incecikti ve besbelli formuna dikkat etmişti. Ama artık eski güzelliği kalmamıştı. Taktığı kalın çerçeveli gözlükler kadınsı edasını götürmüştü.

Beyaz dişlerini göstererek gülümsedi. "Aç olduğunuzu fark ettim," dedi. "Öğle yemeği yiyelim mi?

Ben cevap veremeden ellerini birbirine vurdu. Odanın uzak tarafındaki kapı açıldı.

"Sizin için özel bir sofra hazırlattım." Sanki bir ziyafete katılacakmışız gibi konuşuyordu.

Kollarını uzatıp ellerimi yakaladı ve, "Gelin sizinle şöyle samimi bir sohbet edelim, sadece ikimiz," dedi.

Bayan Mao dramatik bir tavırla konuşuyordu. "Amerika'nın başını çektiği Batı ülkeleriyle kültürel bir savaşın içindeyiz." Dudakları titredi. Uzanarak tekrar ellerimi tuttu. "Amerikalı kültür emperyalistlerini yeneceğiz. Onları evrenin ucuna kadar kovalayacağız. Nefes bile alamayacaklar." Bu sözlerin ardından soğuk bir rüzgâr esmiş gibi ürperdi.

"Özür dilerim..." diye söze girdim.

Bekle sözümü bitireyim, der gibi bir el hareketi yaptı. "Başarıya ulaştığımızda kapitalistlerin propaganda aracını ele geçirmiş olacağız. Dünya gazetelerinde sadece bizim görüşlerimiz, bizim sesimiz yer alacak. Düşünün, *The New York Times, The London Times*... Bu dünyadaki tüm emekçilerin zaferi olacak."

"Sizi anladığımı söyleyemeyeceğim Bayan Mao..."

"Yiyin, lütfen yiyin." Nar gibi kızarmış bir ördeği önüme koydu.

"Bana nasıl bir görev vereceğinizi öğrenebilir miyim?"

"Sakin olun sevgili yoldaş. Meraklanmayın, altından kalkamayacağınız bir görevi size vermezdim."

"Tam olarak ne yapmam bekleniyor?"

"Basit bir görev olacak. Sizden iki makale yazmanızı istiyorum. Birinin başlığı "*Mukaddes Toprak* Zehirli Bir Bitkidir" olacak. Diğerininki de "Sömürü: Pearl Buck'ın Çin'de Kırk Yılı ve Yaptığı Fesatlıklar". Alt başlıkta da "Çocukluk Arkadaşı Tarafından Açığa Çıkarılan Suçlar" yazacak."

Neler döndüğünü anlamamıştım ama Pearl, Mao'nun politikalarına taraf görünmeyi reddetmenin dışında Bayan Mao'yu gücendirecek başka bir şey yapmış olmalıydı. Gerçeği yıllar sonra öğrenecektim. Meğer Bayan Mao, Pearl Buck tarafından biyografisinin yazmasının hayalini kuruyormuş. *Mukaddes Toprak* Hollywood tarafından filme alındıktan sonra hep Nobel ödüllü Pearl'ün ikinci film projesine konu olmayı ummuş. Tipik bir megaloman olduğu için de temsilcileri bu teklifi Pearl'e sunmuşlar. Kitabın adı bile hazırmış: *Kızıl Ece.* Kitapta anlatılan kadın, *Rüzgâr Gibi Geçti* filminde oynayan Scarlett O'Hara'ya benzemeliymiş.

Pearl ise tabii ki bu projeyi reddettiğini söylemek için fazla beklememiş. Haber geldiğinde Bayan Mao, *Rüzgâr Gibi Geçti*'yi on dördüncü kez seyrediyor Vivien Leigh'in oynayacağını düşlüyormuş. Ancak Pearl'ün cevabını duyduktan sonra intikam yeminleri etmiş.

Bayan Mao benimle konuşurken, "Pearl Buck, yazılarıyla Başkan Mao'ya saldırmakla kalmıyor, Çinli muhaliflerin Amerika'ya kaçmasına da yardım ediyor," diye devam etti.

Söylediklerini sindirmek için süre istediğimi söyledim.

"Sana bunu yapmak isteyip istemediğini sormuyorum." Madam Mao çenesini duvara dikti. "Sana istediğim silahı ne zaman teslim edeceğini soruyorum."

Kocamı ve kızımı yanıma getirdikten sonra bize bir oda verdiler. Bayan Mao'ya hayır demek hapis cezamın uzaması, hatta belki de ölüm demekti. Daha önce yaşımı hiç sorun etmemiştim ama artık hasta ve yorgundum. Yakında yetmiş yaşında olacaktım. Soğuk bir hücrede ölmek beni korkutuyordu.

"Sakın bunu bir ihanet olarak görme." Dick beni ikna etmek için elinden geleni yapıyordu. "Onu suçlaman Pearl'ü gücendirmeyecektir. O bunu anlar. Pearl artık Çin'de değil. İkinizin birbirinizi bir daha göreceğiniz de şüpheli. Pearl belki de eleştiriyi senin yazdığını bilmeyecek bile."

"Ama Tanrı bilecek."

"İçinde bulunduğumuz şartları düşün. Pearl Buck'ın halkı etkilemesine izin veremeyiz. Yazdığı kitaplar bütün dünyada Komünist Parti'nin itibarını zedeledi. Pearl artık senin eskiden tanıdığın kadın değil."

"Ne yazık ki *Mukaddes Toprak*'ı okudum ben. Otuz yıl önce henüz elde yazılmış bir müsveddeyken okudum. O kitap Çin halkını aşağılamıyor. Tam tersine bizim nasıl bir halk olduğumuzu çok doğru bir bakış açısıyla anlatıyor."

"Kişisel duygularını politik yargılarına karıştırmamalısın."

"Lanet olsun politik yargılarıma!"

Kızıl gelip yanımda durdu.

Dick kızmıştı. "Bayan Mao'ya kimse hayır diyemez."

"Bunu yapamam."

"Bir hikâye anlat. Yalan söyle."

"Bütün dünyaya Pearl'ün ve ailesinin kötü insanlar olduğunu anlatamam."

"Hayatta kalmak için bunu söylemelisin, Söğüt. Pearl'e daha sonra gerçeği anlatırsın."

Kocama baktım ve o an benliğimi müthiş bir üzüntü sardı. Yalan söylemek onun hayat tarzı haline gelmişti. Rüzgâr sert esince ben de onun gibi eğilebilseydim keşke.

"Kızıma kötü örnek olmak istemiyorum. Ona, ihanet etmeyi öğretemem."

"Kızıl senin yüzünden evlenecek kimseyi bulamıyor. Artık yirmi dokuz yaşında."

Dick'in sözleri kalbime bıçak gibi saplandı. Kızımın hayatını mahvettiğim için kendimi suçladım. Kızımın kalbi pek çok kere kırılmıştı. Genç adamlar ona görür görmez âşık oluyor ama kimin kızı olduğunu öğrenir öğrenmez arkalarına bile bakmadan kaçıyorlardı.

Kızıl'la birlikte olmak demek hayat boyu sürecek zorluk ve eziyet demekti.

Hapis cezam on yıla çıkarıldı ancak Dick'in karısı olduğum için beş yıl indirildi. Tibet yakınlarında, uzak bir eyaletteki hapishaneye gönderildim. Buradaki mahkûmlar tarlada çalıştırılıyordu. Gündüzlerim buğday ve pamuk ekerek, gecelerim çöpten yemek aşırarak, soğukla ve haşaratla savaşarak geçiyordu. Ailemiz parçalanmıştı. Dick kuzeyde, Kızıl güneyde ben de güneybatıdaydım. Dick ve Kızıl her üç ayda bir ve yeni yılda sırayla beni ziyarete geliyordu. Kızıl çektiği zorluklardan söz etmezdi ama mutsuzluğunu yüzünden anlayabiliyordum. Artık olgun bir genç kadın olmuştu. Akranlarından çok farklıydı. Beijing Üniversitesinde tıp okudu ama mezun olduktan sonra doktorluk yapmasına izin verilmedi. Şimdi bir tekstil fabrikasında işçi olarak çalışıyordu. Dick kendisine verilen cezayı söylemedi ama ben bir şekilde öğrendim. Rütbesi indirilmiş ve daha uzak bir yere sürülmüştü. Bir sene sonra Mao onu geri çağırdı. Dick de onun güvenini yeniden kazanabilmek için canla başla çalışmaya başlamıştı.

Kızım ve ben hayata karşı duruşumuzda ısrarcı olmaya devam ettik. Acı çeken tek aile biz değildik. Milyonlarca insan bizim kaderimizi paylaşıyordu. 1969 yılının sonlarında, süregelen kültür devrimi Çin tarihindeki en yıkıcı döneme girmek üzereydi. Dick tarihin adil olduğunu söylerken gerçekten de haklıydı.

Hapishanede geçen beş yıldan sonra Chin-kiang'a dönmem emredildi. Ancak cezam devam ediyordu. Ölene kadar ağır işlerde çalıştırılacaktım. Ve artık yetmiş beş yaşındaydım.

Kızıl'a olduğu yerde kalması ya da benimle birlikte gelmesi için iki seçenek sunuldu ve o benimle gelmeyi seçti. Zaten kazandığı parayla karnını zar zor doyuruyordu.

Eve saatler süren tren yolculuğundan sonra vardık. Cildim güneşte kavrulmuştu ve sırtım ağrıyordu. Eklemlerimde, omur-

gamda ve bacaklarımda yaralar vardı. Ama ruhumu ezmeyi başaramamışlardı. Doğru davranışımın cezasını çekmiştim ve bundan gurur duyuyordum.

Dick ise Beijing'de, Mao'nun yanında kalmak zorundaydı. On beş yıl boyunca Çin'in en önde gelen yöneticilerinden olmuştu. Hem Mao'nun hem de karısının konuşmalarını ve yazılarını o hazırlıyordu. Ve Dick, salıverilmem için yalvardığında Bayan Mao, kocasının bir şiirinden alıntı yapmıştı. "*Karın güzelliğinin tadını, donan sinekler için üzülmeye başlamadan önce çıkarmak gerek.*"

Dick'in acı çektiğini ve dönüşümü beklediğini sanıyordum ama yanılmıştım. Hapse atılmamdan bir yıl sonra sekreter ve hemşire olarak çalışmak üzere yaşı Dick'in ancak üçte biri olan genç bir kadın görevlendirilmiş ve Dick ilk başta kendisine kurulan bu tuzağı fark etmemişti. Durumu anladığında da artık çok geçti.

28

Chin-kiang'da yaz her zaman olduğu gibi sıcak ve nemliydi. Babam bizi karşılamak için istasyona geldi. Birbirimizi senelerdir görmemiştik. Hâlâ hayatta olduğuna inanamıyordum. Gövdesi yaşlılıktan küçülmüş, saçları dökülmüş ve kamburu çıkmıştı. İkimiz de ağlamaya başladık. Kızıl onu çok az tanısa da dedesini gördüğü için mutluydu.

"Yaşını saymayı bıraktım artık dede. Kaç yaşındasın, söylesene."

"Yirmi dokuz."

"Doksan iki olmasın?"

"Hah! Evet, doğru bildin. Tam olarak doksan iki."

"Ama yirmi dokuz yaşında gibi gösteriyorsun."

"Öyle mi? Doğrusu ben de yirmi dokuz gibi hissediyorum."

Araya girip babama, "Sen hep bu kadar kısa mıydın? Bir elli var mısın?" diye takıldım.

Babam sırtını düzleştirip boyunu uzatmaya çalıştı. "Eskiden iki misli uzundum."

"Ne oldu da çektin böyle?"

"Bedenim zor zamanları atlatmak için ekonomi yapmayı iyi bilir."

Kızıl bu cümlenin üzerine kahkahayı koyuverdi. "Günün birinde ben de böyle küçülecek miyim yani? İnanamıyorum."

"*Doğu nehrinde otuz sene, sonraki otuz sene batı nehrinde.*" Babam Konfüçyüs'ten alıntı yapmayı pek severdi.

Kızıl ilgiyle, "Bu ne anlama geliyor?" diye sordu.

"Bir nevi Feng Şui. 'Hayatın döngüsü insana her zaman eşit fırsatlar getirir,' diyor."

"Nasıl böyle genç kalabildin dede?"

"Çünkü inancımı kaybetmedim."

"Buddha'ya mı?"

"Sen benim hangi dine inandığımı nasıl unutursun bakayım?" Babam kızmış gibi yaptı.

"Kalacağımız yeri ayarlayabildin mi? Nerede yaşayacağız?" deyip konuyu değiştirdim.

"Kilisede," dedi.

"Chin-kiang Kilisesi'nde öyle mi?"

"Evet, Absalom'un kilisesinde."

"Ama kilise hiçbir zaman yaşanacak bir yer olarak kullanılmadı..." Bu cümleden sonra hemen saçmaladığımın farkına vardım. Çin'de yaşam koşulları öylesine değişmişti ki hayvan ağılları bile mesken olarak kullanılıyordu.

"Pek çok kişi için orası artık bir kilise değil. Japonlarla savaşırken milliyetçi birliklerin karargâhı olarak kullanıldı.1949 yılından sonra da komünistlere geçti. O zamandan beri farklı amaçlar için kullanılıyor. Askeri üs ya da devletin levazımat deposu olarak hizmet gördüğü de oldu. Hatta Mao, Halkların Komünü hareketini başlattığında kafeteryaya bile dönüştürüldü. Komün işi çuvallayınca da evsizlere barınak oldu. Kültür devriminin başlarında bölge dışından gelen Kızıl Muhafızlar kiliseyi ele geçirdi. Güzelim vitrayları kırdılar ve her İsa resminin üzerine Mao'yu çizdiler. Ayrıca çatıya çıkıp haçı kırdılar."

"Şimdi de aileler mi yaşıyor?"

"Evet."

"Kaç aile?"

Babam iki parmağını gösterdi.

"İki mi?"

"Hayır yirmi."

"Yirmi aile mi?

"Evet, yirmi aile. Yüz dokuz kişi."

"Sığabiliyor musunuz?"

"Eh, kafesteki güvercinler gibi yaşasak da bir şekilde sığıyoruz."

Kiliseyi görünce Absalom ve Carie'yle ilgili anılar aklıma üşüştü. Kendimi toplamak için bir an durdum. Gri boya solmuştu ama bina sağlam görünüyordu. Girişteki taş basamaklar çok kullanıldıkları için cilalanmış gibi parlaktı.

Babam kilisedeki kalabalık yüzünden bizi uyarsa da karşılaştığım manzara karşısında şaşkınlık içinde kaldım. Gözümde bir güvercin kafesi canlandırmıştım, arı kovanı değil. Eskiden vitray olan, tavana yakın pencereler dışında hiç pencere yoktu. Tek ışık kaynağı da buralardı. Bütün kilise yerden tavana kadar insan boyunda ahşap kutulara bölünmüştü ve kutular uyumak için kullanılıyordu. İçleri sadece uzanmak için uygundu. Kutulara da ip merdivenlerle çıkılıyordu. Çocuklar ve gençler üst kutuları kullanıyor, yaşlılar daha alçakta yaşıyordu. Her santim değerlendirilmiş, hiçbir yer boş bırakılmamıştı. Yıkama alanında büyük bir lavabo ve incecik su akıtan on tane musluk vardı. Lavabonun altındaki üstü açık giderin tepesine de metal bir ızgara konmuştu. Tesisat boruları ve alüminyum soba, tellerle gerilmişti ve havada duruyordu. Tavanın hemen altına da depo olarak kullanılan bir oda yapılmıştı. Eskiden sıraların bulunduğu kısım şimdi ortak

yemek alanı olmuştu. Yamulmuş sıraların ortasında koca bir masa duruyordu. Sunağın bulunduğu yer yükseltilmiş ve bir platformla mutfak haline getirilmişti. Baktığımda, arka duvara istiflenmiş yüksek bir odun yığını gözüme çarptı. Ahşap askılarda kova, tencere ve tavalar asılıydı. Eskiden Absalom'un vaaz verdiği yere de şimdi büyük bir fırın konmuştu. Arka tarafta birbirlerinden perdeyle ayrılmış lazımlıkların bulunduğu bir oda vardı.

Babam, "Ne düşünüyorsun?" diye sordu.

"Büyük bir zeka örneği," dedim.

Lazımlık odasından gelen berbat kokuyu almıyormuş gibi yapmıştım.

Kızıl yüzündeki teri silerek, "Hiç pencere yok ve çok sıcak," dedi.

Babamın buna karşılık söylediği tek cümle, "Eve hoş geldiniz," oldu.

Kızıl'a ve bana nispeten daha geniş kutular verildi. Kızıl, vücudunu kaydırarak daracık boşluğa girmeye çalışırken kafasını kutunun köşesine çarptı. "Lanet olsun!"

Eşyaları açmaya fırsat bulamadan kapı çaldı ve bir grup insan içeriye daldı. Erkeklerin üstleri çıplaktı. Kadınlar da çok ince giyinmişti. Herkesin ayağında tahta terlikler vardı. "Söğüt! Söğüt gelmiş!" Şaşkınlık içinde tanımadığım insanlara baktım.

Suratı kırışıklarla dolu, kambur ve yaşlı bir kadın, "Sakın beni hatırlamadığını söyleme," dedi.

"Leylak?"

"Evet, benim. Ama sen Söğüt olamazsın. Nasıl olur da böyle yaşlanırsın. Saçların beyazlaşmış. Gerçekten sen misin? Nerelere kayboldun? Pearl nerede?"

Leylak, Pearl'den bahsedince kalbim cız etti.

"Dönüşünü görecek kadar yaşadım ya artık gam yemem. Gelin bakalım, Söğüt teyzenizle tanışın." Üçü de oradaydı; ikizler ve üç numara. Oğlanlar artık koca adam olmuşlardı.

"Chan nerede?"

Dişsiz bir adam, "Ah, o çoktan göçüp gitti," dedi.

"Öldü mü?" diye sorar sormaz konuşanın Chan olduğunu anladım.

O sırada Leylak, kocasının sırtına vurdu. "Köpeğin ağzında fildişi çıkmaz," dedi. "Absalom öldüğünden beri Chan'in bir işe yaradığı yok."

"Absalom ne zaman öldü?" diye sordum. "Son günlerini iyi geçirdi mi?"

"Yaşlı Bilge'nin sonu iyi oldu."

"Acı çekmedi, değil mi?"

"Hayır, hiç çekmedi. Hep yanındaydım. Son vaazını verdi, dinlenmeye gitti ve yatağında öldü. Ona bakmaya gittiğimde artık Tanrı'nın yanındaydı."

Beyaz saçlı bir kadın kalabalıkta kendine yol açarak geldi ve önümde durdu. Kapalı gözlerini ovuşturup açmaya çalıştı ama olmadı. "Bil bakalım ben kimim?" diye sordu ve ağzındaki çürük dişlerin kokusunu alabileceğim kadar burnumun dibine girdi. Yine de onu tanıyamadım.

"Ben Soo-ching. Nanking'deki dilenci kadın."

"Ah, evet. Şimdi tanıdım seni. Gözlerine ne oldu?"

"Seni artık sadece gölgeler görebiliyorum Söğüt. Ama yüzünü hâlâ çok iyi hatırlıyorum."

"Konfüçyüs nasıl? Ne yapıyor?"

"Ah, hatırlıyorsun demek!"

"O ismi unutmam mümkün değil."

"Adı artık Konfüçyüs değil. Adını Öncü olarak değiştirdi."

"Öncü mü?

Leylak o sırada kulağıma, "Konfüçyüs artık dilenci kadının oğlu değil," diye fısıldadı. "Önemli bir adam oldu."

Babam, "Doğru," diye onayladı. "Chin-kiang'da Komünist Parti'ye kaydolan ilk kişi o oldu. Şimdi şehrin patronu sayılır."

Soo-ching, "Eşek boku," dedi. "Ona Konfüçyüs adını verdiğime pişmanım. O kıymetli ismi hak etmedi."

Etrafımdakiler bana, "Peki, kocan nasıl, o nerede?" diye sordular.

Bu sorunun cevabını bilmediğim için duraksadım.

Kızıl, "Ah, babam çok iyi," deyip benim adıma cevap verdi. "Şimdi Beijing'de. Çok çalışıyor."

Selamlaşma faslından sonra oturduk. Babam yıllar içinde Chin-kiang'ın ne kadar değiştiğini anlattı.

"Burası artık sürgün yeri. Hükümet artık devlete fayda sağlayamayanları kendi memleketlerine gönderip başından atıyor."

Chan, "İstenmeyenler ve faydasız görülenler akrabaları ilgilensin diye evlerine yollanıyor," diye açıkladı.

Babam devam etti. "Devlet için bunu yapmak, insanları hapishaneye kapatmaktan daha ucuza geliyor."

Chan, "Burayı da kendimiz yaptık, "dedi. "Hâlâ da düzenlemeye çalışıyorum."

Leylak, "Chan dersini alamadı," diye araya girdi. "Yönetimdekilerin istediği gibi Absalom'un haksız olduğunu itiraf etseydi olduğumuz Nanking'de kalabilirdik. Ama, hayır. Hiç öyle şey

yapar mı? Ona dedim ki Absalom aldırmaz çünkü öldü. Ah, inatçı kocam benim... Böylelikle bizi buraya postaladılar. Şikâyet etmiyorum aslında. Kadınlar için kurallar asla değişmez. *Köpekle evlenirsen köpeğin, horozla evlenirsen horozun peşine takılırsın.* Ama çocukların geleceği yıkılmış oldu. Nanking'de kalsaydık daha iyi fırsatlarla karşılaşabilirlerdi. Daha iyi okullar, daha iyi işler... Burada, Chi-kiang'da, ikizler ırgatlık yapıyor, küçük oğlum da tarlada çalışıyor. Gelecekleri hiç parlak değil." Ağlamaya başladı.

"Bu kadar gürültü patırtıyı kim çıkarıyor?" Kara sakallı, yaşlı bir adam ip merdivenden aşağı indi. Arkasında iki kişi daha vardı. "Allahın cezası yaşlı kemiklerim. Sızım sızım sızlıyor her biri. Çok yakında bu çürük beden tamamen iflas edecek."

Bu ses bana tanıdık geliyordu ama kim olduğunu bir türlü çıkaramadım.

"Devletin hapishanelerinde geçen yirmi yıl görünüşümü epey değiştirmiş anlaşılan. Söğüt, bana daha dikkatli bak. Benim! Ahmak İmparator!" İmparator, arkasındaki iki kişiyi gösterdi. "Bunlar da kılıç arkadaşlarım."

"General Istakoz, General Karides, siz misiniz?"

Babam gidip elini İmparator'un omzuna attı. "Şimdi bizimle birlikteler."

"Ne demek bizimle birlikteler? Bu adamlar az kalsın hepimizi öldürecekti. Absalom olsa hepsini cehennemin dibine postalardı."

"Tam tersine çocuğum. Kiliseye bağlı olan herkesin onları affetmesi Absalom'un son dileğiydi. İsa da bizim günahlarımızı affettirmek için canını vermedi mi?"

"Sana inanmıyorum baba."

"O halde Marangoz Chan'e sor."

Chan, "Baban doğru söylüyor," dedi. "Ahmak İmparator'un affedilmesini Absalom istedi."

İmparator'un gözleri dolmuştu. "Tanrı iyidir, Tanrı adildir, Tanrı müşfiktir."

"Absalom cennetinde yaptığım işten memnundur eminim. Üçünü de Hıristiyan yaptım."

Ertesi sabah pazar ayininin sesiyle uyandım. Rüya görmediğimi anlamam bir hayli zaman aldı. Kutunun içinde uzanıyordum. Karnımın üzerine yuvarlanıp başımı dışarı çıkardım. Babam üzerine beyaz bir örtü serilmiş ocağın önünde pazar vaazını veriyordu. Üzerinde çok yıkanmaktan rengi solmuş, artık siyah renkte olmayan rahip kıyafeti vardı. Yüzünün ifadesi sakin ve dingindi. Konuşmasına devam ettikçe onun sesinde Absalom'un sesini buldum.

Korkuyla kapıya baktım. Kapalıydı. Tahta bir kalasla da sıkıştırmışlardı.

Kilisenin yüz dokuz kişilik cemaati sessizce babamı dinliyordu.

Babam konuşmasını bitirince herkes bir ağızdan *Amazing Grace*'i söylemeye başladı ve anılar kafama üşüştü. Sanki Carie'yle birlikte piyanonun başında oturuyordum. Şarkının sözlerini daha önce hiç o gün anladığım kadar iyi anlamamıştım.

Kalbime korku salan o Lütuf
Ve yine Lütuf aynı korkuyu silen
Huşu içindeydim inandığım ilk an
Tehlikeleri aştım, zorlukları yendim
Kurtuldum tuzaklardan
Getirdi beni bu ana aynı Lütuf

O Lütuf bana evimin yolunu gösterecek.

Kutunun içine yere çöktüm. Dick, sekreterine âşık olduğunu ve boşanmak istediğini söylediği zaman ağlamamıştım. Ama o anda üstüme çöken duygu seli o kadar yoğundu ki kendimi küçük bir kız çocuğu gibi hissettim.

Kızıl yattığı yerde yuvarlanıp yanıma yaklaştı ve ben hıçkırırken usulca bana sarıldı.

"Artık evdesin anne. İkimiz de evdeyiz."

29

Gözetimimden sorumlu olan kişi, Komünist Parti'nin Chin-kiang'daki liderlik görevini yürüten Öncü'ydü. Öncü, yani namı-diğer Konfüçyüs artık sincap suratlı, şaşı gözlü ve koca göbekli orta yaşlı bir adamdı. Beni aşağılamaktan fazlasıyla zevk alıyordu ve başkalarına de aynı şekilde davranmalarını söylemişti.

Beni tanıdığını belli etmedi. Mandarin'i koyu bir Chin-kiang lehçesiyle konuşuyordu. Cahilliğiyle gurur duyduğu belliydi. Parti başkanı olduğu ilk gün dua edilmesini ve Pearl, Absalom ve Carie adlarının anılmasını yasaklamıştı.

Pearl'ün kazandığı Nobel ödülünü duyunca Öncü, Chin-kiang'da politik kariyeri için bir fırsat yakaladığını fark etti. Mao'nun en gözde gazetecilerini şehre davet edip "meşhur ve meşum" kültür emperyalisti, Amerikalı yazar Pearl Buck'ın büyüdüğü yeri gezdirdi. Bu davranışı Bayan Mao'nun gözünden kaçmamıştı. Öncü'yü Yasak Şehir'e çağırttı ve onu "Mao'nun Yaveri" unvanıyla onurlandırdı.

Öncü bana "Pearl Buck'ın Şeytan İkizi" ya da "Chin-kiang'ın Yüzkarası" diye hitap ediyordu. Bir süre sonra da şehrin lağım giderlerini ve umumi tuvaletleri temizlememi emretti. Ayrıca her cuma Öncü'ye rapor vermem ve işlediğim suçları itiraf etmem gerekiyordu. Sorduğu sorulara verdiğim cevapları beğenmezse bana yeni bir iş veriyor, örneğin ofisini, yani eski İngiltere Elçiliği binasını temizlememi emrediyordu. Bu aşağılamalar da yeterli gelmezse şehrin sokaklarında çan çalarak dolaşmam ve

Ben Bir Amerikan Köpeğiyim, Kahrolsun Söğüt Yee ya da *Emekçi Diktatörlük Çok Yaşa* benzeri sloganlar atmam gerekiyordu. Tüm bunlara rağmen Öncü, ona karşı çıkmadan yaptığım sessiz protestodan yılmıştı.

"Sana işkence yapılmasını emredebilirim." Tehditlerin arkası kesilmiyordu.

Bu tehditlerin arkasında Pearl'le olan arkadaşlığımın her ayrıntısını öğrenme isteği vardı.

"Çocukluğunuzdan itibaren her şeyi anlatacaksın," diye buyurdu.

Babam ise gururu bir kenara bırakmamı tavsiye ediyordu. "Onun dilinden konuşmalısın. Yerinde olsam onunla oyun oynardım."

Bunu denedim ama işe yaramadı. Öncü, Bayan Mao'yu memnun etmeye kararlıydı. Verdiğim yuvarlak cevaplar işe yaramıyordu. Onunla oynadığımı anlayınca, "Komünist Parti'yi aldatmaya nasıl cüret edersin?" diye bağırdı.

Öncü artık işi bir adım daha öteye götürmeye karar vermişti. Bunun üzerine şehir meydanında, eski tiyatronun olduğu yerde bir miting düzenledi. Kalabalığın önünde, "İtiraf ya da işkence," diye bağırdıkça toplanan kalabalık galeyana geliyor, onun sözlerini tekrar ediyordu.

Halka, şeytan suratı dediği yüzümü göstermek için saçımı tutup beni geri çekerken *Kelebek Âşıklar*'ı düşündüm. Pearl ve NaiNai'yla birlikte operaya gittiğimiz gün tüm detaylarıyla gözlerimin önüne geldi. Ve Öncü kırbacını çıkardığında Absalom'un kilisesinde uçan arıları, kelebekleri ve yusufçukları gördüm. Sırtım kanamaya ve canım yanmaya başladığında Carie'nin o çok sevdiği kilise şarkılarını söyleyen sesini duydum.

Rüyalarımda Pearl'ü ziyarete gidiyordum. Evinde Ming Hanedanı tarzında, kırmızı sandal ağacından mobilyalar vardı. Duvarlarda mürekkeple yazılmış Çince kaligrafiler, son derece güzel sulu boya resimler asılıydı. Bir keresinde de onu rüyamda heykel yaparken gördüm. Bana geçmişte sık sık heykel yapmayı öğrenmek istediğinden söz ederdi. Çocukluğumuzda fırıncıların şekerli hamurdan küçük şekiller yapmasını seyretmeye bayılırdık. Üç kuruş verdiğimizde renkli minik hayvanlar ya da opera figürleri bizim olurdu. Bir keresinde tepelerin ardındaki gizli oyun bahçemizde çamurdan iki kafa yapmıştık. Onun modeli bendim, benim modelim de oydu. Benim heykelimin gözleri çekik, Pearl'ün heykelinin burnu kalkıktı ve her iki surat da sırıtıyordu. Çünkü çalışırken kıkırdamadan duramamıştık.

Sonra Pearl'ün oyuncak fırınını hatırladım. Oyuncak fırını Carie'nin bahçıvanı yapmıştı ve çalışıyordu. Wang Ah-ma bize fırında tatlı patates yapmasını, soya fasulyesi ve fıstık pişirmeyi öğretmişti. Çiğ kalmış fasulyeleri çiğnerken dişlerimiz çelikten yapılmış gibi ses çıkarırdı.

Chin-kiang'a taşındığımdan beri babamla dua ediyordum. Öncü bana fiziksel olarak zarar verse de ruhsal varlığım üzerinde bir etkisi yoktu. Komünistlere olan direncim gitgide büyüyordu. Topluluk önüne çıkma saatleri geldiğinde itiraflarım, kendime taktığım isimler, Mao'dan yaptığım alıntılar ve sloganlarla kalabalığın canını sıkıyordum. Söze genellikle şu cümleyle başlardım: "Başkan Mao'nun rehberliğiyle evime geri dönmeden önce yolunu kaybetmiş, başı boş ve yaşlı bir sokak kedisiydim." Sonraki cümlem ise bir klasik sayılırdı: "*Mukaddes Toprak* adlı kitabı okumak istemem asilik ve suçtur."

Madem Öncü öyle istiyordu, ben de kalabalığı bağırtacaktım. "Teslim olmazsa Söğüt'ü yakın, ateşe verin, kızartın, pişirin!" Kendimi eğlendirmek için cümleleri değiştiriyor, süslüyordum. "Kahrolsun, Söğüt Yee" yetmezdi. "Kahrolsun Amerikan köpeği Söğüt Yee" ya da "Kahrolsun koca yalancı, koca hain, koca burjuva, koca yılan, kokuşmuş, yavşak, adi Söğüt Yee," diye bağırıyordum. Kalabalığın nefesi bitip tükensin diye cümleleri uzattıkça uzatıyor, yeni yeni sloganlar uyduruyordum. En sevdiğim cümleyi sadece birkaç kişi tamamlayabiliyordu. "Yaşasın yüce liderimiz, yüce hocamız, yüce kılavuzumuz Başkan Mao'nun büyük, görkemli ve sonsuz devrimleri!"

Kış gelince genellikle dışarıda yapılan siyasi toplantılar eski İngiliz Elçiliği'nin balo salonuna taşındı. Gelen kalabalık gecenin sonuna kadar orada kalacaktı ve herkes yere oturmuştu.

Ben itiraflarımı sıralarken erkekler sigara içip kâğıt oynuyor, kadınlar dikiş dikiyor ya da örgü örüyordu. Yaşlılar uyukluyor, bebekler çığlık atarak ağlıyordu. Öncü ise kızgındı. İtiraflarımın yeterince içten olmadığını, insanlarla dalga geçtiğimi söyledi. Reforma karşı geldiğim için de cezam ağırlaştırılmalıydı.

Kasabanın kölesi olacaktım.

Öncü, bana karşı daha anlayışlı olan kişileri de önceden uyardı. "Merhamet sözcüğünü aklınızdan çıkaracaksınız!"

Öncü, Chin-kiang halkını bir gecede komünist yapmaya karar verdiği zaman lazımlık kullanılmasını da yasaklamıştı. Herkes umumi tuvaletleri kullanacaktı. Ama bu tuvaletler kimseye ait olmadığı için temizlenmiyordu. Bu yüzden pislik ve böcek yuvası haline gelmişlerdi. Fakat o tuvaletleri temiz tutmak şimdi benim sorumluluğumdaydı.

Gece gündüz demeden çalışıyordum. Kızıl bir inşaat şirketinde çimento karıyor, vakit bulursa bana yardım ediyordu. 1970

yılının sonlarına doğru hem gündüz hem de gece vardiyasında çalışması emredildi. Tuvaletlerde tek başıma dışkı içindeki fayansları ovarken çaresiz ve tükenmiş hissettim. Bu şekilde yaşamanın ne anlamı vardı?

Çaresizlikten ağlıyorum. Ancak ağlamayı bir an önce kesmeliydim yoksa herkesi uyandıracaktım. Babam uyuyor, Kızıl ise çalışıyordu. Dick'in sekreterinin gölgesi beni rahat bırakmayacaktı. O kadının adının Papatya olduğunu duymuştum. Hayalimde de Papatya'ya dolunay gibi yuvarlak bir surat, büyük gözler ve gülümseyen bir ağız yakıştırdım. Eskiden benim olan yatakta şimdi Dick'e sarılıyordu.

"Baba," diye seslendim ancak cevap veren olmadı. Kalkıp kutumdan çıktım ve ip merdivenden aşağı indim. Yere basınca babamın yerinde olmadığını gördüm.

Etrafa bakınmaya başladım. Lazımlık odasında ya da yemek alanında değildi. Odunların ve kömür kovalarının yanından geçip mutfağa girince başımın üstünden gelen bir ses duydum. Ses, yukarıdaki depo odasından geliyordu. Kımıldamadan durup dinledim. Bu radyo sesiydi. Birisi radyoda kanal arıyordu.

Yaşlı bir maymun gibi ip merdiveni tırmandım. Bacaklarımda derman kalmamıştı ve nefes nefeseydim. Dengemi kaybedince tökezledim ve omzum deponun kapısına çarptı. Radyo aniden sustu. Sessizlik bir süre devam ettikten sonra kapı aralandı. Eşikte, elinde yanan bir mumla Ahmak İmparator belirdi.

"Ne yapıyorsun burada?"

"Babamı arıyorum."

"Burada değil."

"Az önce buradan radyo sesi geliyordu. Neler dönüyor?"

"Bir şey olduğu yok!"

"İçeri bakayım."

"Bakamazsın."

"Ya bakarım ya da herkesi ayağa kaldırırım. Sen karar ver."

"Yapamazsın."

"Gör bak, nasıl yapıyorum!"

"Söğüt..."

"Ne saklıyorsun sen?"

"Seni ilgilendirmez."

İçerden babamın sesi geldi. "Söğüt!"

Ahmak İmparator yana doğru çekildi ve ben de içeri girdim.

Babamın yüzü mum ışığında bir an dalgalanır gibi göründü. Elinde tuğla büyüklüğünde bir kutu tutuyordu. Bu, transistörlü bir radyoydu. Dick'in de böyle bir radyosu vardı ama babamınkinin görünümü daha şıktı. Babam, radyonun ayar düğmesiyle oynadı. Loş odayı parazit sesi doldurdu. Sessiz ve dikkatli görünüyordu. Daha önce bir işe bu kadar konsantre olduğunu hiç görmemiştim. Etrafıma bakınca odada başka yüzler de gördüm. Chan ile çocukları ve birkaç kişi daha. Herkes çok ciddi ve endişeliydi. Aklıma seyrettiğim bir propaganda filmi geldi. Bir grup suçlu bir odada toplanmış suikast girişimine hazırlanıyordu.

"Ne dinlemek istiyor..."

"Şşşt!"

Babam istasiyonu yakalamayı başarmıştı. "Buldum, buldum!" Ancak sonra sinyal yine gitti. Babam bir süre daha uğraştı. Herkes sabırsız bir ifadeyle bekliyordu. Sonunda koyu bir aksanla Mandarin konuşan bir ses duyuldu. "Burası Amerika Birleşik Devletleri'nden yayın yapan Amerika'nın Sesi radyosu."

30

Bu radyo İmparator'undu. Bir savaş beyi olduğu dönemde, yani gücünün zirvesindeyken Çan Kay-şek'le birlikte Mao'ya karşı güç birliği yapmışlardı. Radyoyu ona Çan Kay-şek hediye etmişti. İmparator da Hıristiyan olduktan sonra radyoyu kiliseye bağışladı. Babam radyoyu kurcaladıkça frekans yakalamakta ustalaşmıştı. Son öğrendiği dünya haberlerini de dikkatlice seçtiği birkaç kişiyle paylaşıyordu.

Hayat çok daha iyi olmasa da tahammül edilebilir bir seviyeye gelmişti. Kültür Devrimi dolu dizgin yayılıyor, Mao destekçileri dört bir yanda artıyordu. Büyük Sıçrama Hamlesi döneminden beri bu kadar kıtlık çekilmemişti. Öncü, arka bahçelerinde sebze yetiştirip satanların peşine düştüğü için üzerimdeki baskı biraz olsun hafiflemişti.

Bir sabah yabancı bir adam beni görmeye geldi. Adının Chu olduğunu söyledi. Onu tanımıyordum ama adını hatırladım. Bu, Dick'in, Beijing'de aklını çeldiği generaldi. Dick bu sayede Beijing sokaklarında gerçekleşmek üzere olan katliamı engelleyebildiği için gururlanmıştı.

Karşımda duran adam hasta ve zayıftı. Gözleri birer çukur gibi görünüyordu. Derisi de balmumu gibiydi. Benimle konuşurken sesi fısıltı olarak çıkıyordu. Söylediklerini aklım bir türlü almadı. Hapishanede Dick'in hücre arkadaşı olduğunu anlatıyordu ve dediğine göre sağlık sebepleri yüzünden kendisini salıvermişlerdi. O da bana Dick'in mektubunu getirmişti.

"Ne hapishanesi?" diye lafını kestim. "Dick, Mao'nun sadık adamıdır."

"O eskidendi."

"Siz gerçekten onun hücre arkadaşı mısınız? Ama... Olamaz!" Dick'ten haber almayalı iki yıl olmuştu. Aslında hiçbir şey bilmediğimi fark ettim. General Chu bana ikiye katlanmış bir kâğıt uzattı. Bu, karınca gibi küçük harflerle yazılmış uzun bir mektuptu.

Sevgili Söğüt,

Sana her şeyi açıklamak için yazıyorum. Bu mektup gerçekleri anlatmak için son şansım. Bu fırsatı bulduğum için minnettarım.

Tibet yakınlarındaki güneybatı hapishanesindeyim. Beni gözden çıkarması için Mao'yu nasıl kızdırdığımı merak etmiş olmalısın. Çoğunlukla olduğu gibi bu hikâye de Pearl'le ilgili. Ama yine de kendimden başkasını suçlayamam.

1970 yılının 30 Mayıs tarihinde Mao beni yanına çağırttı. Gece yarısı olduğunun farkında değil gibiydi. Yalın ayaktı. Üzerinde sadece bornoz vardı ve saçları ıslaktı. Bayan Mao da oradaydı ve bana olan tutumu hiç görmediğim kadar yakındı.

Odaya girer girmez Mao lafı dolandırmadan konuyu açtı; "Pearl Buck, Çine gelmek istiyor. Başbakan Chou En-lai da bir istisna yapıp sınırı onun için açmamızın iyi olacağını düşünüyor. Sen ne dersin?"

Gözümün ucuyla Bayan Mao'ya baktım. Ağaçtan oyulmuş bir heykel kadar hareketsizdi ama dudaklarının köşesi, bir gülümsemenin gölgesi değmiş gibi titredi.

Olup bitenlerden sonra bu soruyu bana sormasına inanamadım. Seni, sırf arkadaşını kötülemedin diye hapse atan kendisi değil

miydi? Uluslararası alanda kabul görme hırsının seneler içinde gittikçe büyüdüğünü biliyordum. Çin'de güç sahibi olsa da yurt dışında baskıcı bir diktatör olarak tanınması, arzuladığı itibarı elinden kaçırmasına yol açan bir engeldi. İsteğine kavuşmak için yakın tarihi yeniden yazmaya hazırdı. Ancak karısı da onunla aynı fikirde miydi, emin olamadım.

Benden istediklerini sıralarken karşısında duruyor, sıkıntıdan ter döküyordum. Pearl'le tanışıklığımızı kullanıp onunla arkadaşlığımı ilerletecek ve Çin hakkında fikirlerini değiştirmesini sağlayacaktım.

"Ona dünya nüfusunun dörtte birine hükmettiğimizi söyleyeceksin..."

Pearl Buck, Başkan Nixon'ın danışmanlarından biri olmuştu. Onu kazanmak, Amerika ile Çin arasında köprü kurmak demekti.

Başıma geleceklere tanrılar o gün karar vermiş olmalı. Bayan Mao kocasının ilgisini çeken kadınları daima kıskanmıştır. Daha önce de sırf bu yüzden pek çok tutuklama, işkence ve cinayet vakası yaşandı.

Tüm bunları bilmeme rağmen hırsım aklıma üstün geldi. Gerçekleri bile bile görmezlikten geldim. Pearl Buck ve Mao'yu bir araya getirmeyi başarabilirsem partide sırtım yere gelmezdi. Tarihe adımı yazdırmak düşüncesine öyle kapılmıştım ki ateşle oynamaktan çekinmedim. Politik hava da yumuşuyordu. Kendimi, şansımı denemezsem korkaklık etmiş olacağıma inandırdım ve ben de Chou En-lai'nin fikrini desteklemeye karar verdim.

Pearl'ün Çin hakkında yazdığı her yazıyı tercüme ettim ve olumsuz yorumları çıkarıp dikkatle değiştirdim. Elimdeki malzemeyi kullanmaya fırsat bulamadan rüzgârlar yine yön değiştirdi ve bu kez Bayan Mao'dan yana esmeye başladı.

Pearl'ün son romanı Bayan Liang'ın Kızları piyasaya çıkınca Bayan Mao bu kitabı Pearl aleyhine kullandı. Kitap Kültür Dev-

rimi adına işlenen manasız cinayetleri şaşırtıcı derecede gerçekçi bir tasvirle anlatıyordu.

Böylece Mao'nun Pearl'le yakınlaşma hevesi söndü ve Bayan Mao'nun istediği oldu. Ancak Bayan Mao'nun benimle işi henüz bitmemişti. Pearl'e karşı sürdürdüğü kan davasını, onu uzaktan yakından tanıyan herkesi cezalandırmaya kadar vardırdı. Bunun için Pearl Buck'la yakınlaşma projesini Mao'nun değil benim fikrimmiş gibi gösterdi. Çevirilerimi delil olarak kullandı ve beni Mao'yu kandırmakla suçladı. Sonuç olarak tutuklandım ve boş yere Mao'nun bana arka çıkmasını bekledim.

General Chu'yla hapishanede karşılaştım. Kaderin cilvesi işte... Bütün suç benimdi. Chu'yu ikna etmek için elimden geleni yapmıştım. Chu saf değiştirdiği anda elindeki kozu kaybetmiş oldu. Mao'nun artık ona ihtiyacı yoktu. Verdiğim sözlerin hiçbiri yerine getirilmedi. Evet, Chu, Halkın Özgürlüğü Ordusu'nun yüksek rütbeli bir generali olmuştu ama hiç yetkisi yoktu. Generalden çok bir kukla gibiydi. Sonunda özgürlüğünden de oldu. Bunun sorumlusu da bendim. Sonunda hapse düştüğüm için kendimi neredeyse mutlu hissedeceğim.

Tibet'in iklimi çok sert. Ve burada delikte yaşayan fareler gibiyiz. Bu bir benzetme değil. Yerin altında kıvrılabilecek bir yer bulmak için delikleri kendimiz kazdık. İnsanın kendi mezarını kazması gibi bir şey bu. Ancak burada ölülere yer yok. Ölenler, sağ kalanlardan fazla olduğu için mezar kazmaya yetecek kadar mahkûm yok. Bu yüzden cesetler bir kilometre kadar uzaktaki açık alana götürülüp bırakılıyor. Tibet'in akbabaları ve çakalları için ne büyük ziyafet! Rüzgâr yön değiştirdiğinde çürümüş ziyafetin leş kokusu buraya kadar geliyor.

Yaprak, solucan ve fareyle besleniyoruz. Yaz bitince onları da bulamayacağız. Kabuklarını soyarak sert liflerini kemirdiğimiz

ağaçlar da öldü. Haftalar önce intihar tohumlarından yutmaya başladım. Bu yeşil bir tür bitkinin tohumları. Yavaş bir ölüm beni bekliyor. Hiç değilse artık açlık çekmiyorum. Uzun süredir kabızım. Karın ağrısı yüzünden ara ara kendimden geçiyorum. Burada hapishane arkadaşlarının birbirinin acısını dindirmek için neler yaptıklarına inanamazsın. Taşlaşmış dışkıyı milletin kıçından parmaklarımızı kullanarak çıkarmaya uğraşıyoruz.

General Chu dokuz gün dışkılamadı ve göbeği balon gibi şişti. Dayanılmaz acılar içindeydi. Boku çıkarabilmek için kıçına bir çubuk sokmak zorunda kaldım. Hasta olan başka bir mahkûm, Şanghaylı bir doktor dün öldü. Henüz otuz yedi yaşındaydı.

Burada uykuya dalınca bir daha gözlerini açabileceğinden asla emin olamıyorsun. Ölenlerin hemen hepsi uykularında gittiler. Tıpkı sönen bir mum gibi ışık son bir kez titriyor ve sonra sonsuz karanlığa gömülüyorsun.

Her gece seni düşünüyorum. Papatya yüzünden seni yüzüstü bıraktığım için ne kadar pişman olduğumu bilemezsin. Yastık sohbetlerinde ağzımdan kaçırdığım her sözü Bayan Mao'ya yetiştirmiş. Papatya, hapse yollanmamdan kısa bir süre önce Bayan Mao'nun ajanı olduğunu itiraf etti. Düzenli olarak tuttuğu günlüğün benim sonumu getirecek bir silaha dönüşeceğini bilemezdim. Bir keresinde Papatya'ya, "Hata yapmak insana mahsustur," demiştim. "Mao da bir insan ve onun da hataları var!" Bu sözlerim onun terfi etmesini sağladı, biliyor musun? Tutuklanmamdan hemen önce Mao çıktığı Rusya gezisine beni de götürdü. En güvendiği adamı hâlâ benmişim gibi davranıyordu. İstenmeyen adam olarak ilan edileceğime dair en ufak belirti bile yoktu.

Sonra Bayan Mao beni çağırtıp Mao'nun kızgın olduğunu söyledi. Ne olduğunu anlayamadan partiden ihraç edildim ve sağcı olmakla suçlandım. Hapse gönderilecektim. Mao aramalarımı ve

mektuplarımı cevapsız bıraktı. Bir emekçi olarak yaşadığım hayat işte böylelikle tam anlamıyla sona erdi.

Sadakatsizliğimin seni çok incittiğini biliyorum. İsteğine saygı gösterip senden uzak durmaya çalıştım. Bu mektubu fazla vaktim kalmadığı için yazıyorum. Göbeğim hamile bir kadının karnından daha büyük. Utanç ve pişmanlık duygularıyla paramparçayım. Cehennemi hak ediyorum. Yeni yıla kadar yaşayabileceğimi düşünmüyorum. Buradan mektup yollanamıyor. Hapishaneden sağ kurtulan da olmuyor. Chu çıkmayı başarabilir ve mektubumu sana ulaştırabilirse bil ki seni hâlâ seviyorum. En akılsız olduğum zamanlarda bile seni daima sevdim ve her zaman seveceğim.

Dick

Bu mektubu okuduktan sonra tek düşüncem çok geç olmadan Dick'i görebilmek oldu. Öncü'den izin almakla vakit kaybetmedim. Nasılsa bir işe yaramazdı. Biletimi Kızıl aldı ve ertesi gün trenle Chin-kiang'dan ayrıldım. Param yetmediği için koltuk alamamıştım. Sonraki yetmiş iki saati gündüzleri ayakta durarak geçirdim. Geceleri de sidik kokan gazetelerin yanında kıvrılacak bir yer bulup dinlenmeye çalıştım.

Trenden inince yolculuğuma yürüyerek devam ettim. Esir kampına varmak iki haftamı aldı. İçeriden bir haber alabilmek için günlerce bekledikten sonra sonunda Dick'in çoktan öldüğü haberi geldi. Dick, onun yemek payını da yiyebilmek için yanındaki adamın öldüğünü bildirmemiş ve günlerce cesedin yanında uyumuştu. Günler sonra koku yüzünden mesele anlaşılınca Dick'i açlıktan ölmeye bırakmışlardı.

Dick'i bir cesetle uyurken hayal edince çok kötü hissettim. Gözyaşlarım yanaklarımdan süzülürken Dick için, kendim için, herkes için ağlıyordum. Cesedin kalıntılarını almak isteyince

beni kovdular. Pes etmeyip hapishane yönetimine kadar çıktım ve orada açlık grevi yaptım. Bir hafta sonra Dick'in mektubunda tarif ettiği, açık alandaki mezarlığa gitmeme izin çıktı.

Söylediği gibi hiçbir ceset gömülmemişti ve tanınabilir halde değildi. Koku berbattı. Ceset parçaları ve kemikler her yere saçılmıştı. Kocamı bulmam imkânsız gibiydi ama pes etmedim. Saatler sonra amacıma ulaştım. Cesedin Dick olduğunu ancak doğum lekesini görünce anladım. Çıplak vücudu yara izleriyle doluydu. Vahşi hayvanlar onu didikleyip bırakmıştı.

O manzara karşısında bayılmışım. Uyandığımda Dick'in yüzünü eskiden olduğu gibi hatırlayamadım. Ama parçalanmış suratının görüntüsünü beynimden kazımak istiyordum. Eşeği olan bir köylüye para verip bana gaz yağı ile odun getirmesini söyledim ve paslı küreğini ödünç alıp bir çukur kazdım. Kocamın bedeninden kalanları çukura attım, üzerine odunları dizdim ve gaz yağını boca edip ateşe verdim. Ateş sönünce kemikleri topladım. Bazıları çantama sığmayınca çoğunu geride bırakmak zorunda kaldım. Dick'in sonunu böyle hayal etmemiştim.

Chin-kiang'a dönünce babam basit bir tören düzenledi. Cenazeye sadece Dick'i tanıyan, çok güvendiğimiz insanları çağırmıştık. General Chu'ya da haber vermek istedim ama onu hiçbir yerde bulamadık. Muhtemelen saklanıyordu. Hapishanede geçirdiği süre, Chu'yu temkinli bir insan yapmıştı.

Babam, "General Chu'yu daima Dick'in sadık bir dostu olarak hatırlayacağız," dedi.

Kızıl, generalin mektubu getirmek için hayatını tehlikeye atması karşısında çok duygulanmıştı.

"Tanrı General Chu'nun yolunu açık etsin."

Chu'nun sözlerini hatırladım. "Mektubu ulaştırarak vazifemi yaptığım için kendimi huzurlu hissediyorum," demişti. "Dostuma

verebileceğim en iyi hediyeyi vermiş oldum. Artık rahatça Dick'le buluşabilirim."

Dick'in yazdığı yazıları senelerdir saklıyordum. Ancak törenden sonra hepsini yaktım. Dick de öyle olmasını isterdi. Mao'ya ve komünizme bütün kalbiyle bağlı kalmış, inanmıştı. Bu onun diniydi.

Arkadaşımla tekrar bir araya gelmem çok güç görünüyordu ama Dick'in bana yazdığı son mektubu Pearl için sakladım. Bu günün çocukları Amerikalıları sadece düşman olarak görüyordu ve işler gün geçtikçe daha da kötüye gidecekti. Mao'nun onu yandaşı yapma niyetini Pearl öğrense ne hissederdi acaba diye düşündüm. Bu saçmalık onu eğlendirir miydi, yoksa dehşete mi düşürürdü?

31

Babam yetkilileri atlatmakta uzmandı. "Mao, Çin'i gerilla savaşıyla kazandı. Tanrı'nın sevgili kullarını korumak için biz de aynısını yapacağız."

Bu cümle karşısında babama belasını aradığını söyledim.

"Benim bir avantajım var, radyom."

"Sonun hapishane olacak."

"Sen gelmeden önce o pis yere üç kere girip çıktım. Neredeyse yüz yaşındaki bir adama yetkililer daha ne yapabilir ki?"

Babam her geçen gün Absalom'a daha çok benziyordu. Doğum, evlilik ve cenaze törenleri mutlaka usulüne göre yapılıyordu. Devletin casuslarını kandırmak için özel bir dil geliştirmişti. Ayinleri bildik Çin gelenekleriyle başlatıyor, bir süre geçtikten sonra bir Hıristiyan etkinliğine dönüştürüyor ve bunu da izleyen kimseye çaktırmadan yapıyordu. Elinde İncil yerine *Mao'dan Alıntılar* kitabını tutar ve konuşmasına, "*Dünyanın her yerinde kalabalıklarla yürüyoruz,*" cümlesiyle başlar, İncil'in sözlerini araya ustaca sıkıştırırdı. "*Çok toplayanın fazlası, az toplayanın da eksiği yoktu. Herkes yiyeceği kadar toplamıştı.*"

Söylediklerini sadece Hirstiyan cemaat anlıyordu. Tanrı'dan bahsederken *Bulutlar Üzerinde Yürüyen* diyordu. Cehennem cezasını Karl Marx'ın elleriyle topladığı ruhlar çekecekti. Devrimin büyük amacı derken kastettiği şey de ruhun kurtuluşuydu.

Babam, Çin'in Yirmi İkinci Ulusal Kurtuluş Günü kutlamalarında zehirli düşünceleri yaymak suçlamasıyla dördüncü kez tutuklandı. İşkenceden kurtulmak için suçunu hemen itiraf etti, kendini aşağıladı ve yetkililere tutmaya hiç niyetli olmadığı bir dolu söz verdi.

Eve geldiğinde bize eski bir Çin deyişini hatırlatıp sırıttı. "Kahramanlar akıntıya karşı yüzecek kadar aptal olmayanların arasından çıkar!"

Her yalan söylediğinde kendini Tanrı adına affederdi. Attığı yalanların gerçek yalanlar değil, gereksiz insan ziyanını önlemek adına aldığı önlemler olduğunu söylerdi. Böylelikle kendini örnek göstererek cemaate yetkilileri atlatmanın yolunu öğretmiş oluyordu. Başka bir yakalanışında da ağır bir nöbet geçiriyormuş gibi yapıp yaşlı ve bunak bir adam olduğunu söyledi. Absalom'un kendisini zehirlediği geçmiş zaman anılarıyla kafası ara sıra karışıyordu, ne yapabilirdi ki? Kalabalık karşısında kendini aşağılama sırası gelince bütün sesiyle bağırdı. "Kahrolsun Absalom'un bir numaralı kuduz köpeği!" Bu cümle kalabalıkta kıkırdamalara yol açmıştı.

Öncü, babamdan kendisini daha çok eleştirmesini emretti. Babam da, "Absalom beni İsa Mesih'le tanıştırmasaydı ellerim hâlâ ceplerinizi boşaltmakla meşgul olurdu," dedi.

Ancak Öncü babamı susturmaya çalıştı. "O Amerikalı kültür emperyalistini övmeye nasıl cüret edersin?"

Babam yumruklarıyla havayı döverken "Kahrolsun Absalom! Çok yaşa Yoldaş Öncü," diye bağırdı. Ve dönüp Mao'nun portresinin önünde iki büklüm eğildi. "Yüce Başkan Mao, daha itiraflarım bitmedi."

Toplanan kalabalıktan teşvik çığlıkları geldi. "İtiraf! Daha fazla itiraf!" Arada kıkırdamalar duyuluyordu.

"Başkan Mao bize ne öğretti? Dedi ki; 'Kitleleri eğitmek için düşmanlarımızı çok iyi tanıtmamız gerekiyor.' O zaman gelin, size İsa'nın yediği naneleri bir bir anlatayım."

Babamdan akıntıya karşı yüzmemem gerektiğini öğrenmiştim ama küçük çocukların bana şeytan diye seslenmesi hâlâ ağırıma gidiyordu. Ama hiç değilse suçluluk duygumdan kurtulmuştum. Gerçekten iyileşmeye başladığımda babama gerilla tarzı kilisesi için yardım etmeye devam ettim. Babam, topluluğun ruhani lideri olarak günah çıkarmaya gelenlerin şaşırtıcı itiraflarıyla karşılaşıyordu. İlk başlarda bu itirafları kendine saklama yeminine sadık kaldıysa da bir süre sonra cemaatin pek çok sırrını ben de öğrenmiştim. Örneğin Marangoz Chan'in, Mao'nun yoksul halkın yanında olduğuna inandığı için 1949 yılında partiye üye olduğunu ve Öncü'nün liderliğini benimsediğini biliyordum. Chan babam hakkında bilgi toplamak ve onu ihbar etmekle görevlendirilmiş ama Öncü'nün sadece kudret açlığı çeken zayıf bir adam olduğunu anlaması uzun sürmemişti. Böylelikle Mao'nun yalancı bir tanrı, Öncü'nün de onun yalancı peygamberi olduğunu fark edince yeniden saf değiştirmişti.

Çocukluk anılarım benim için imparatorluk sarayları kadar değerliydi. Pearl'ü hiç özlemediğim kadar çok özlüyordum. Buluşacağımız ana dair kurduğum hayaller zor günlerimi atlatmama yardım etti. Böyle anlarda kendimi Tanrı'ya daha yakın hissederdim.

Kızım ise benim tam tersime gerçekçi bir insan oldu. Özellikle babasının ölümünden sonra anılar onun için dayanılmaz bir yük haline geldi ve geçmişi unutmayı tercih etti.

Kızıl kırk yaşına gelene kadar evlenmedi ve birlikte yaşadık. Damadım bir hırdavat fabrikasında teknisyen olarak çalışan

dul bir adamdı. Karısını bir hastalık sonucu kaybetmişti ve iki kızını tek başına yetiştirmeye uğraşıyordu. Kızıl evlendikten sonra kızları evlat edindi ve bir sene sonra kendisi de bir kız bebek doğurdu. En büyük zevkim torunlarımla birlikte Pearl'le saklambaç oynadığımız yerleri gezmekti. Burada yüzüme değen güneş ışığının, hafifçe esen rüzgârın ve manzaranın tadını çıkarıyordum. Böyle zamanlarda torunlarımdan biri Carie'nin Noel şarkılarından birini mırıldanmaya başlayana kadar yaşlı bir kadın olduğumu unuturdum. Bir gün bu gezintilerden birinde aniden aklıma Pearl'ün ölmüş olabileceği geldi.

Ancak ölmemişti. 1971 yılına girmek üzereyken babam müjdeyi verdi. Pearl Buck, Amerika'nın Sesi radyosunda konuşacaktı. Dizlerimin üzerine çöküp şükrettim. Son görüşmemizin üzerinden otuz sekiz yıl geçmişti. Acaba onun saçları da benim gibi ağarmış mıydı?

"Düşman istasyonunu dinliyor olacağız. Yakalanırsanız hain ilan edilirsiniz." Fakat babamın bu ikazları işe yaramadı. Konuşmayı dinlemeye herkes gelecek gibiydi.

Yayının olacağı günü dikkatle planladık. Bir araya geliş sebebimizi de yılbaşı kutlaması diye açıkladık. Sözüm ona mütevazı bir yılbaşı sofrası için toplanıyorduk.

Program başlamadan az önce Öncü, yanında asistanı namıdiğer Sazan Balığı'yla birlikte kiliseye geldi.

Babam gelenleri içten bir tavırla karşıladı. "Başkan Öncü, hoş geldiniz. Gelin lütfen, aramıza katılın." Az kalsın aklım başımdan gidecekti. Kulağına fısıldadım. "Ne yapıyorsun sen? Yayın birazdan başlayacak."

Babam istifini bozmadı.

"Liderimize en iyi şaraptan ikram edin."

İnsanlar kutularından çıkmaya başlamıştı. İplerden aşağıya kayıyor, salonda yerlerini alıyorlardı. Chan ve Leylak babamın yanına geldiler. İmparator ve yardakçıları da hemen peşlerindeydi.

Yemek alanı ve hol az sonra tıklım tıklım dolmuştu.

Babam herkesin bardağına şarap koydu. Misafirlerimizin bardakları ağzına kadar doluydu. İlk kadehler bitince babam, "Başkan Mao'ya olan sarsılmaz sadakatimiz şerefine," diyerek tekrar kadeh kaldırdı.

Şerefine içildiği için Öncü bardağını başına dikmek zorunda kaldı. Ve yeni bir salvoyla Mao'nun sağlığına, ardından Kültür Devrimi'nin zaferine, Bayan Mao'ya, Chin-kiang Lideri Öncü'nün sonu gelmez başarılarına arka arkaya kadeh kaldırıldı.

Sonunda sandalyesinden kayıp yerde sızdığında Öncü'nün yüzü horoz ibiği rengindeydi. Sazan Balığı hâlâ ayıktı ama babam ona bakmadı bile. Radyonun ayarını yapınca kilisenin içi Amerika'nın Sesi kanalıyla doldu. Hepimiz kulak kesildik. Spiker, dinleyicilere Pearl S. Buck'ı tanıttı.

Chin-kiang lehçesiyle Mandarin konuşan bir kadın sesinin, "Çin'deki herkese mutlu yeni yıllar. Ben Pearl Sydenstricker Buck," dediğini duyduğumda tuttuğum soluğum ciğerlerimden boşalıverdi.

Kulaklarıma inanamıyordum. Duyduklarımın gerçek olduğuna ancak konuşma devam ettikçe ikna olabildim. Bu gerçekten de Pearl'dü.

Babam, "Sana da mutlu yıllar sevgili kızım," dedi. Gözlerinden yaşlar süzülüyor, bir yandan da gülümsüyordu.

Pearl, Çin'den hiç gitmemiş gibi konuşuyordu. Aksanı bozulmamıştı. Sesi berrak ve yumuşaktı. Konuya hayatını anlatarak girdi. Bahsettiği şeylerin yarısını hiçbirimiz anlamadık. Büyük

Buhran ya da Vietnam Savaşı'ndan haberimiz yoktu. Ama zaten fark etmezdi. Önemli olan sesini duymamızdı.

Pearl kitaplarından ve İngilizce çevirisini yaptığı *Tüm İnsanlar Kardeştir*'den söz etti. *Mukaddes Toprak* filme alındığında kimsenin hoşuna gitmeyeceğini düşünmüştü. "Harika bir film oldu ama oyuncuların hiçbiri Çinli değil, filmde İngilizce konuşuyorlar ve kalkık burunları var."

Pensilvanya'da yaşadığını, sekiz çocuğu evlat edindiğini, bu çocukların çoğunun Asyalı olduğunu anlattı. Ayrıca Çin'i çok özlediğini ve ilk fırsatta gelmek istediğini söyledi.

"Yaşlandıkça, gençliğime ait anıları daha iyi hatırlar oldum," diyordu. Çevremdekilere baktım. Konuşmasındaki duygusal ton herkesin gözünü yaşartmıştı.

"Gözlerimi kapadığım zaman Chin-kiang'ın tepeleri, tarlaları ve sokakları aklıma geliyor. Chin-kiang'ı günbatımında ve şafakta, yazın yeşilinde ve kışın beyazında, ay ışığında ve gün ışığında hayal ediyorum. En çok da Çin'deki yılbaşı kutlamalarını özlüyorum." Sesindeki özlemi hepimiz hissettik. "Şimdi orada olsaydım dostlarımla birlikte sofrada olurduk. Ben de bütün Çinliler gibi yemek yemek için yaşayanlardanım."

Arkadaşımın yüzü gözümün önüne geldi. Gülümsüyordu.

"Pek çok Amerikalı dostum, çok beğendikleri Çin tablolarının, Çinli sanatçıların canlı hayal güçlerinin eseri olduğunu düşünür. Size gerçeği söyleyeyim mi? O sanatçıların hayal gücüne ihtiyacı yok. Sadece gördükleri manzarayı resmediyorlar. Çin'de kırk yıl yaşadım ve kırk yıl boyunca o manzaranın tadını çıkardım. Tanıdığım Çin budur. Zihnimde kalacak olan Çin de budur."

Sazan konuşmayı dinledikçe içine düştüğü dehşet büyüyordu. Şimdi tamamen ayıktı ve durumun yaratacağı sonuçların

farkındaydı. Kendine gelmesi için Öncü'yü birkaç kez tokatlayıp yüzüne su attı. "Öncü, uyan. Gitmemiz gerek."

Ancak Öncü kilden yapılma bir heykel gibi hareketsiz kalmaya devam etti.

Sazan çılgın gibi, "Tuzağa düştük," diye bağırdı. Sonra da babama döndü. "Hepinizi şikâyet edeceğim."

Babam, "Hiç durma," dedi. "Öncü'nün burada, bizim yanımızda olduğunu söylemeyi de sakın unutma. Amerika'nın Sesi'ni dinlerken nasıl heyecanlandığını, içkileri arka arkaya devirip coşkuyla kutlama yaptığını hepimiz gördük."

32

Öncü'nün, babamın radyosuna el koyması işinden olmasına engel olamadı. Onun yerine Parti'nin kayıtlı memuru olan Marangoz Chan geçirildi ve Chan, Komünist Parti'nin yeni Chin-kiang sekreteri olarak atandı. Chan ilk başta bu işten hiç hoşlanmadıysa da babamın zoruyla ikna oldu. Tanrı için çalışırken biraz ek bilgi ve istihbaratın zararı olmazdı. "Benim için aylık parti bülteni *İç Referans*'ın sayılarını elde edebilirsen çok işe yarar."

Yaşlı babamın aklı hâlâ tıkır tıkır işliyordu. Öngörüsü işe yaradı. *İç Referans*, Çin'deki olası politik değişimlerin habercisiydi. Babam bu bültenin her sayısını yalayıp yuttu. Gerçek bir değişim ihtimalinin, özellikle de Mao'nun Amerika Birleşik Devletleri'ne karşı tutumunun izlerini sürüyordu.

Ve Temmuz 1971'de babam pul kadar küçük bir haber gördü. Mao'yla görüşmeye Amerika'dan Henry Kissinger adında özel bir konuk geliyordu. Babam sırıttı. "Mao'nun suyu ısınıyor!"

Bir ay sonra Birleşmiş Milletler, Çin'i üye olarak kabul edince isabetli bir tahminde daha bulundu. "İşler kızışıyor."

Başkan Nixon'ın Çin'i ziyaret edeceğini Chin-kiang'da ilk tahmin edenler yine babam ve Chan oldu. *İç Referans* sayesinde edindikleri bir diğer bilgiye göre Parti iki güçlü gruba bölünmüştü. Biri Bayan Mao'nun grubuydu ve Mao, Kültür Devrimi'nin sürdürülmesi konusunda Mao'nun karısına güveniyordu. Diğer grupta da Chou En-lai devlet işlerini yürütme yetkisini elinde bulunduruyordu.

Bir bakıma iki grup da Mao'nun işine geliyordu.

İki grup arasındaki bu yarış Nixon'ın gelişi halka duyurulduktan sonra iyice kızışmaya başladı. Bir grup müfettiş Chin-kiang'a gelerek gizli bir soruşturma başlattı. Henüz haberimiz yoktu ama bu soruşturmanın nedeni Başkan Nixon'ın Çin ziyareti sırasında kendisine eşlik etmek üzere Pearl Buck'ı seçmiş olmasıydı.

O günlerde önemli bir konu tartışılıyordu. Babam kilisenin gerilla takımını toplamıştı. Mum ışığında gözleri parlıyor, yüzündeki her kırışık, heyecanla dans ediyordu. "Dünyanın gözü bu ziyarette olacak. Bir düşünsenize! Pearl, Nixon'ı Mao'ya mükemmel Mandarin lehçesiyle, Mao'yu da Nixon'a güzelim Amerikan İngilizcesiyle takdim ediyor."

Bu durumda asıl soru Bayan Mao'nun ne yapacağıydı? Kenara çekilip kendisine ait olduğuna inandığı rolü Pearl'ün oynamasına izin verir miydi?

"Nixon ve Mao aralarında Pearl Buck'la yüzlerce fotoğraf makinesi ve kameranın önünde olacak. Bayan Mao kıskançlıktan deliye dönecek."

Chan, "Marcos, Filipinler'den ziyarete geldiğinde Mao onun karısına çok ilgi göstermişti. Aynı ilgiyi Pearl'e de gösterecektir. Marcos'un karısının elini öpmüştü."

Mao'nun, Pearl'ün mavi gözlerinden etkilenmesi şaşırtıcı olmazdı. Hayal gücüm dolu dizgin çalışmaya başladı. Zihnimde hoş ve şık bir şekilde giyinmiş Pearl tıpkı annesine benziyordu. Mao ana dili olan Hunan lehçesiyle konuşuyor, Pearl de ona aynı lehçeyle karşılık veriyordu. Mao daha önce pek çok ünlü Çinli kadınla olduğu gibi, Pearl'le de özel bir görüşme ayarlamak isteyebilirdi. Belki de ona Yasak Şehir'i gezdirmeyi teklif edecekti. İkisi birlikte Son İmparatoriçe Tsu Hsi'nin her gece akşam yemeğinden sonra yürüdüğü Uzun İmparatorluk Koridoru'nda

gezinebilirlerdi. Mao bu sayede Çin tarihi hakkında konuşarak bilgisiyle Pearl'ü etkilemeye çalışırdı.

Hayal kurarken Chan de bana katıldı. "Mao, Pearl'e Çin Seddi'ni de gezdirmek isteyecektir. Tahtırevan üzerinde bir gezi!"

Leylak da, "Yazlık Saray'da akşam yemeği," diye araya girdi.

Babam da bizimle birlikte eğleniyordu. "İkram edilen yemeklere Mao'nun şiirlerinin adları verilir kesin."

"Şaraplı ve zencefilli yengeç, *Başkent Nanking'in Ele Geçirilmesi*."

"Pirinçli kızarmış ördeğin adı da *Sonbahar İsyanının Zaferi* olsun!"

"Acı kırmızı biberli kurbağa bacağı, *Halk Cumhuriyeti'nin Doğuşu*!"

Görüntüler zihnimde hızla akmaya devam etti. Pearl, Mao'ya onun da çok sevdiği *Tüm İnsanlar Kardeştir*'i hediye ediyordu. Mao köy kahramanlarına olan tutkusunu onun da paylaştığına inanıyor, Pearl'e, "Yoldaş," diye hitap ediyordu. Yaşlı bedenini, ağrıyan eklemlerini, bozuk gözlerini unutarak Pearl'e kur yapıyordu. Ellerini tutup devrimci olmaya bu kitabı okuduktan sonra karar verdiğini anlatıyordu. Çin'in modern imparatoru haline gelişinin öyküsünü anlatarak onu etkilemeye çalışıyor, bu hikâyesini Nixon'a da anlatacağını umuyordu.

Chan, Mao'yu taklit edip onun en ünlü sözlerinden birini tekrarladı: "*Tarihi ancak ve sadece halk yazacaktır.*"

"Pearl'ün hoşuna gidecek bir vecize."

Leylak, "Hiç sanmam," dedi. "Pearl, Mao'dan hiç hoşlanmaz."

"Mao'nun *Mukaddes Toprak*'ı okumamış olması iyi bir şey. Okusa Pearl'ün asla onun yoldaşı olmayacağını bilirdi. Ne yaparsa yapsın, ne söylerse söylesin Pearl'ün fikrini değiştiremez. Ayrıca bence Pearl de onu hayal kırıklığına uğratacaktır. Çince bilmesi,

Çin kültürünü iyi tanıması Mao'ya yetmez. Mao bütün Çin'in yaptığı gibi kendisine tapılmasını ister. Pearl ise onun bütün kusurlarını biliyor. Olsa olsa Mao'nun korkulu rüyası olacaktır."

Babam bu iddiaya karşı çıktı. "Belli olmaz. Bakarsın içtiği şarap içindeki şairi uyandırır da fırça kalemini kaptığı gibi hemen oracıkta kendi el yazısıyla bir beyit yazıp Pearl'e hediye eder. Mao'nun şiirleri fena değildir. Pearl, Mao'nun şiirinde eski Çincenin tınılarını ve ritmini fark ederse bundan hoşlanabilir.

Ahmak İmparator sırıttı. "Bence Mao, Pearl'ü gece çay içmeye çağıracak. Haha!"

Kızıl hemen karşı çıktı. "Pearl de reddedip, 'Kusura bakmayın, Başkan Nixon bekliyor,' diyecek."

"İşte nükleer savaş o zaman çıkacak!"

Başkan Nixon ve Pearl'ün ziyareti çerçevesinde Chin-kiang şehrinin önemli bir ulusal görevi vardı. Bunun için şehrin yeni lideri Chan'e, amirlerinden mesajlar yağmaya başladı. İlk mesaj Bakan Chou En-lai'den geldi. Pearl Buck'ın eve dönüşü için hazırlıklar başlamalıydı. "Amerika'nın Başkanı Nixon'a şehri en güzel şekilde tanıtmak için hazır olun."

İkinci mesaj ise öncekini yalanlar nitelikteydi. Bayan Mao'nun müfettişleri Chin-kiang'a gelmek üzere yola çıkmıştı ve sadece onlarla işbirliği yapılacaktı. Mesajda, "Pearl Buck ve ailesinin Çin'e ve Çinlilere karşı işlediği suçların ortaya çıkarılmasının zamanı geldi," yazıyordu.

Öncü de kendisi için bir fırsat yakaladığını düşünerek babamın gizli kilisesini ifşa etti. "Absalom'un ruhu hâlâ hayatta ve insanlarımızı Mao'ya ve komünizme karşı durmaları için ayartmaya devam ediyor."

Tam da o günlerde *Halkın Günlüğü* gazetesi "Nobel Ödüllü Yazar Hayatını Çin'i Aşağılayarak Kazanıyor" başlıklı bir makale yayınladı. Ve biz de Bayan Mao'nun Chin-kiang'ı Amerikalı konukların gezi programından çıkardığını Chan'den öğrendik.

Chan el konan radyoyu geri almayı başarmıştı. Amerika'nın Sesi radyosundan, Amerikan heyetinin bir hafta içinde yola çıkacağını ve Çin yetkililerinin Pearl'ün ülkeye girişine izin vermediğini öğrendik.

Chan yasağı kaldırabilmek için başkan Chu En-lai'ye bütün şehir tarafından imzalanmış bir dilekçe sundu.

"Pearl Buck, Chin-kiang'da büyümüş, bu şehrin bir parçası olmuştur. Annesinin buradaki mezarını ziyaret etmek onun hakkı olmalıdır. Bizlerin vazifesi de onun bu dileğini gerçekleştirmesine yardımcı olmaktır."

Böylece şehir tek bir hedef için bir araya gelmiş oldu. Amacımız sadece Pearl'ün gelmesini sağlamak değildi. Aslında kendimiz için, hayatlarımız için ve çocuklarımızın geleceği için savaşıyorduk. Kültür Devrimi başladığından beri yolu Carie ve Absalom'un yollarıyla kesişen hiç kimse fişlenmekten kurtulamamıştı. Pek çok kişi Absalom'u ve ailesini tanıdığı için suçlandı ve ceza gördü. Asıl büyük olaylar altı yıl önce gerçekleşmişti. Olanlar kimilerini diğerlerinden daha çok ya da daha az etkiledi ama herkesin mutlaka anlatacak bir hikâyesi vardı. Ben de Kızıl Muhafızlar'ın beni hapishaneden nasıl apar topar çıkarttıklarını hatırladım. Bu adamlar Beijing'e Pearl'ün şeytani etkilerinin izlerini silmek için gelmişlerdi. Ona Hsu Chih-mo'nun mektuplarını taşıdığımdan haberleri vardı. Eski öğrencilerini bulup tehdit ederek hakkımda bilgi toplamışlardı. Yaka paça halkın önüne çıkarılmıştım. Pearl ve Hsu arasında gayrimeşru bir ilişki olduğunu itiraf etmem em-

rediliyordu. Boynuma üzerinde FAHİŞE yazan bir tahta parçası asılıydı. Kalabalıktan biri benim Pearl'ün en iyi arkadaşı, Carie'nin de manevi kızı olduğumu söyledi. Bir diğeri ise Hsu Chih-mo'yu Pearl'ün elinden almaya çalıştığımı iddia etti.

Kızıl Muhafızlar, Absalom'un mezarını da talan ettiler. Carie'nin mezarını kurtaran Leylak oldu. Leylak, mezar taşının yerini değiştirmişti. Yani tahrip edilen başka birinin mezarı oldu.

Bir süre sonra Leylak'ın oğullarına isimlerini değiştirmeleri emredildi. İkizlerin adları bundan böyle Kahrolsun İsa ve Tanrı'yla Savaş olacaktı. Üç numaranın yeni adı da Mao'nun Sadık Askeri'ydi.

Kızıl muhafızlar, Ahmak İmparator'u ve arkadaşlarını bir İsa heykelini kırmaya zorlayınca eski savaş beylerinin sabrı taştı ve heykel yerine muhafızların boynundaki İsa karşıtı yaftaları parçaladılar. Yakalandıktan sonra hapisten kaçarak bir müddet dağlarda saklandılar.

Kızıl Muhafızlar'ın kiliseyi yakmayı düşündükleri haberi yayılınca kilise bir Eğitim Müzesi'ne çevrildi ve her duvara Mao resimleri asıldı. Babam, Absalom'un elleriyle çizdiği İsa resimlerini duvar büyüklüğünde bir Mao portresinin arkasına gizlemişti. İsa'nın ve diğer azizlerin heykelleri kutulara yerleştirilip kafeslere kondu ve Aykırı Öğretmenler olarak etiketlenip kötü örnek olmak üzere teşhir edildi. Heykellerin parçalanmasına engel olmak için üzerlerine kırmızı bant çekildi. Bantlarda "Başkan Mao Çok Yaşa" ya da "Selam Sana Bayan Mao" gibi sloganlar yazılıydı.

Babama en acı veren şey cemaatinin kiliseden ayrılması olmuştu. Korkudan ya da baskıdan ayrıldıklarını o da biliyordu ama yine de yenik düşmüş hissetmekten kendini alamadı. "Cehenneme gideceksiniz!" diye tehditler savuruyordu. Aldığı cevap ise daha da üzülmesini sağladı: "Cehennem buradan iyidir."

Chin-kiang yıllardır Hıristiyanlık vebasına tutulmuş kirli bir bölge olarak kabul ediliyordu. Bu sebeple şehirde derin bir temizlik yapılmasına karar verilmişti. Öncü, lider olarak şehrin başına getirildiği ilk günde dini kötülemiş, Hıristiyanlığı topa tutmuş ama onun izinden giden fazla insan olmamıştı. Babam ona Chin-kianglı Yahuda diyordu. Polis evlere baskın yaptıkça Mao'nun kitaplarının kapaklarının içine saklanmış İncil'leri, pirinç torbalarına saklanmış kilden İsa figürlerini buluyordu. Noel zamanlarında ilahiler ve Noel şarkıları duyuluyor, Carie'nin mezarındaki çiçekler her bahar tomurcuklanıyordu. Gece yarısı tuvalete kalkan çocuklar diz çökmüş, karanlıkta dua eden anne babalarının ayaklarına takılıp düşer oldular. İbadet edecek güvenli bir yer yoktu. Babam doksanlı yaşlarında yağmur çamur demeden her gün evden eve dolaşıyor, cemaat mensuplarını ziyaret ediyordu.

Bu ziyaretlerden birinde yaşı artık kendini göstermeye başlamış ve bayılmıştı. Kızıl'la beraber yanına koştuk. Uyandığında gülümsedi ve, "Absalom'u gördüm," dedi.

"Yaşlı Bilge hâlâ eşeğinin üzerinde."

"Burada başardığın işlerden gururlanmış mı, sordun mu bakalım?" diye ona takıldım.

"Sordum."

"Ne diyor?"

Babam cevap vermeden önce birkaç kez derin soluk aldı. "Absalom ağlıyordu," dedi. "Tuhaf! Daha önce onu hiç böyle görmemiştim. Pearl için üzülüyordu."

"Pearl için mi?"

"Evet. Ona iyi bir baba olamadığı, zaman ayıramadığı için pişmandı."

"Sen ne dedin?"

"Ona kızıyla gururlanmasını, Peal'ün işine başarıyla devam ettiğini söyledim. Radyoda hepimiz Pearl'ün sesini duyduk dedim."

Babam bir hafta sonra öldü. Toprağa düşmeden önce asılı durduğu dala sıkıca tutunan olgun bir kavun gibi hayatını son ana kadar dolu dolu ve neşeyle yaşadı. Artık bir müzeye dönüşmüş olan kilisenin bahçesindeki ağacın altında oturuyordu. İçi geçmiş ve uyuyakalmış gibi çenesi göğsüne düşmüştü.

33

"Kahrolsun Amerikan Emperyalizmi" sloganları bir gecede "Hoş geldin Başkan Nixon" tezahüratlarına dönüştü. Bütün ülkede okullarda süngü alıştırması için kullanılan Amerikan askerî üniforması giydirilmiş mankenler alelacele göz ününden kaldırılmış, çocuklara İngilizce, "Hoş geldiniz," ve, "Nasılsınız?" demeleri öğretilmişti.

Nixon'ın Şanghay'a geldiği gün, havaalanından kalacağı otele kadar giden bütün yollar çocuklarla dolmuştu. Ellerinde kâğıttan çiçekler vardı ve hepsine sırıtmaları tembihlenmişti.

Chan'e ulaşan acil bir telgraf Nixon'un Chin-kiang'a geleceğini, Pearl Buck'ın da onunla birlikte olacağını bildirdi.

Bütün şehir bu beklentiyle çalkalanıyordu.

Babamın bu günü görecek kadar hayatta kalmasını diledim. Amerikan Başkanı'nı, daha da önemlisi sevgili Absalom'un kızını karşılayanların arasında olmak çok hoşuna giderdi.

Çok heyecanlı ve gergindim. Gazetelere çıkan fotoğraflarda Pearl'ü görememiştik. Mao ve Nixon el sıkışırken Bayan Mao koca ağzıyla büyük, beyaz bir yelkenli gibi gülümserken çekilmiş fotoğraflar vardı ama Pearl hiçbir karede yoktu. Gelebileceğini düşünerek saflık mı etmiştik yoksa?

Marangoz Chan'e sürekli, "Pearl de Nixon'la birlikte mi, değil mi?" diye soruyordum.

Uzun süredir onu göreceğim an için yaşıyordum. Sanki hayatım bu ana bağlıymış gibi geliyordu. Ancak sonra birden endişelenmeye başlamıştım. Bayan Mao'nun Pearl'ü uzak tutmak için elinden geleni yapacağını tahmin ediyordum.

Yine de ümidimi kesmedim. Sabah şafaktan önce kalkıp eskiden Pearl'le dolaşmayı çok sevdiğimiz tepeye çıktım. Çimenlere uzanarak gözlerimi kapattım. Rüzgârın taşıdığı yasemin kokusu eski anıları canlandırdı. Arkadaşımın parlak mavi gözleri gözümün önüne geliyordu.

Birden ağlamaya başladım. "Ya artık iki yabancı olmuşsak? Ya beni tanımazsa? Ya unuttuysa?" Sonra kafamın içinden gelen sesi duydum. "Siz her zaman birbirinizi hatırlarsınız." Evet bıraktığımız yerden hiç kopmamış gibi devam edecektik. Ona Çin'i ve gittiğinden beri olanları anlatacaktım.

Ve bana Dick'le yaşadığım macerayı soracaktı.

Ya da belki ince davranıp konuyu bile açmayacaktı. Muhtemelen Mao'nun zulümlerinden ve Dick'in uğradığı hazin sondan haberi vardı. Hsu Chih-mo'nun aksine Dick her zaman fevri ve güçlü karakterli biri olmuştu. Kaplan'ın sırtına binmeyi çok istemiş ama dürüstlüğüne yenik düşmüştü. Mao'yu ne zaman gücendirdiğini bile bilmiyordu. Chin-kiang'da herkes Dick'in başına geleni hak ettiğini düşünmüştü. Mao'nun, onun izinden gitmesine anlam vermeleri güçtü. Babam da, Marangoz Chan de Dick'in Hıristiyanlık karşıtı olmasına kızgınlardı ama o aslında bütün dinlere karşıydı. Hiçbir tanrıya tapınmayacaktı. Ancak sonunda Mao'ya tapanlardan biri haline geldi.

Beni ve Dick'i anlayan tek kişi Pearl oldu. Çünkü Pearl, Çin'i anlıyordu. Nixon herhalde onu bu yüzden kendisine eşlik etmek üzere seçmişti.

Pearl, Hsu'yu unutmayacaktı, bundan emindim. Ona Hsu Chih-mo'nun şanslı bir adam olduğunu söyleyecektim. Çünkü ölmüş, böylece Kültür Devrimi'nin kurbanlarından biri olmaktan kurtulmuştu. Yaşasaydı sonu Dick'ten bile daha kötü olabilirdi.

Cemaat önce saatleri saymaya başladı, sonra dakikaları. Polis sabah erkenden gelip yolları koruma altına aldı. Halk ikinci bir emre kadar evlerinden ayrılmayacaktı. Erkekler yeni gelen haberleri birbirlerine aktarırken kadınlar hummalı bir yemek yapma yarışına girdiler. Pearl'ün en sevdiği yiyecekler hazırlanıyordu. Pirinçler ve soya fasulyeleri ıslatıldı, tatlı patatesler buharda pişmeye bırakıldı, ekmekler hazırlandı. Normalde yeni yıl için saklanan bütün kuru etler ve turşuya yatırılmış turplar getirildi. Her evden bıçak sesleri ya da kızarmış sarımsak ve fıstık kokuları geliyordu. Leylak yüzünde geniş bir gülümsemeyle, "Pearl kokuları şehre girmeden alacak," dedi.

Çin Millî Marşı çalınmaya, davul sesleri gelmeye başlayınca Amerikalı konukların geldiğini anladık. Ellerimi yıkadım, saçlarımı taradım ve üzerime mavi Mao ceketimi geçirdim. Kızıl gelemiyordu çünkü patronu izin vermemişti. Yani şimdi de Dick'in kızı olmanın cezasını çekiyordu.

Marangoz Chan nefes nefese kapıdan içeri daldığında hâlâ bekliyorduk. "Gittiler," dedi.

"Kim gitti?"

"Amerikalılar."

"Geldiler mi ki?"

Chan soluğunu toplamaya çalışırken soruyu Çifte Şans David cevapladı. "Yabancı heyeti uzaktan gördük. Ama yetkililer apar topar uzaklaştırdılar."

"Pearl nerede?"

Chan başını iki yana salladı. "Maalesef gelememiş."

Hayal kırıklığıyla bir yere yığılmamak için gayret sarf etmem gerekti. Kendimi toplayınca, "Çin'e de mi gelmemiş?" diye sordum.

"Al, burada işte." Chan cebinden bir kâğıt çıkardı. "Altında Bayan Mao'nun imzası var."

Bayan Pearl Buck,

Vize talebiniz elimize ulaşmıştır. Uzun süredir Çin halkına ve liderlerine yönelik çarpıtılmış, iftira içeren ve lekelemeye yönelik bir tutum içinde olduğunuz gerçeğinin ışığında, başvurunuzu kabul edemeyeceğimizi bildiririm.

Çin yeni yılı yaklaştığında bütün kapılar şans, sağlık ve para dilekleri içeren dizelerle süslenirdi. Bu sene de bütün şehir benim kapıma çaktığım satırları paylaşmıştı. Herkesin kapısında *Dağlar sonsuza kadar yüksek kalacaktır, yakacak odun her zaman bulunur, ne pahasına olursa olsun,* yazıyordu.

Bu, kentin sessiz protestosuydu.

Ertesi gün beklenmedik bir mesaj, konukların Pearl Buck'ın memleketi Chin-kiang'ı bir kere daha ziyaret etmek istediklerini bildirdi ve marangoz Chan'e kapılardaki yazıların bir an önce sökülmesi emri geldi.

Ama ya konuklar aceleciydi ya da şehir halkı elini yavaş tuttu. Amerikalılar tekrar belirdiğinde insanları hâlâ merdivenlerin üstünde yazıları sökerken buldular.

Uyarıları, kuralları ve hapis ihtimalini boş verip evden çıktım. Meydana doğru ilerlerken kalabalık bir grup peşime takıldı.

Pearl'ü göremedik. Büyük burunlu bir adam vardı ve onun Nixon olduğunu tahmin ettik. Halkla konuşuyordu. İnsanların yüzünde afallamış bir ifade vardı. Nixon koca gülümsemesiyle genç bir kadın olan tercümana dizelerde ne yazdığını sordu.

Tercüman fena halde korkmuştu. Başkan'ın sorusunu cevaplamaktan kaçındı.

Nixon ise şaşırmış gibiydi. Yanındakilere Çin kültürü hakkında öğrenmesi gereken çok şey olduğunu söyledi.

Nixon, peşinde Çinli yetkililer, polis ve Amerikan Gizli Servisi'nin ajanlarını sürükleyerek ilerledi.

Biz de belli bir mesafeden onları izleyip sessizce peşlerinden gittik. Bu defa Kızıl da gelmişti. Arkamızdaki kalabalık gitgide büyüyordu.

Nixon'u arabasına götürüyorlardı. Tam binecekken fikrini değiştirmiş gibi durdu. Tercümanına dönerek "Acaba Pearl Buck'ı tanıyor musunuz?" diye sordu.

Genç kadın aceleyle, "Hayır, tanımıyorum," diye cevap verdi.

"Lütfen kalabalığa sorar mısınız, içlerinde Pearl Buck'ı tanıyan var mıymış?"

"Özür dilerim efendim. Tanıyan birinin çıkacağını sanmıyorum."

"Siz yine de sorun."

Tercüman saç örgüsünü kemirmeye başladı. Korkusu artık paniğe dönüşmüştü.

Nixon bir kez daha sordu.

Kız ağlamaya başladı. "Bu soruyu sorma yetkisine sahip değilim."

Nixon, "Pearl Buck benim çok iyi bir dostumdur," dedi. "Burada, Chin-kiang'da büyümüş. Arkadaşlarına selamlarını iletmemi rica etti. Kendisi de gelmeyi çok..."

Uzakta olmama rağmen söylediği her sözü işittim. Kalbim hızla çarpıyordu.

Tercümanından cevap gelmeyince Nixon bize doğru döndü. "Aranızda Pearl Buck'ı tanıyan var mı?"

Cevap olarak sadece bir ölüm sessizliği vardı.

Devletin korkutucu gölgesi daima kara bir bulut gibi tepemizde asılıydı.

Nixon, "Peki, kusura bakmayın," dedi. Arabaya gitmek üzere dönerken bir ses duyuldu.

Kızıl, "Sayın Başkan, bir dakika lütfen," diye seslenmişti. "Annem onu tanıyor."

"Anneniz mi?"

Beni öne doğru iterek, "Evet, annem," dedi. "Pearl Buck'ı iyi tanır. Kendisi de burada zaten."

Nixon kimse araya giremeden Çinli muhafızların arasından sıyrılıp geldi ve önümde durdu. Muhafızlar sinirli bir şekilde etrafa bakındılar. Ne yapacaklarını bilemedikleri belliydi. Gizli servis hemen Başkan'ın yanına gelerek Çinli ajanların yaklaşmasını engelledi.

"Demek Pearl Buck'ı tanıyorsunuz."

İngilizce konuşup, "Burada onu herkes tanır," dedim. "Sadece Pearl'ü değil, babası Absalom'u ve annesi Carie'yi de iyi tanırız. Pearl ve ben burada birlikte büyüdük."

Nixon'un yüzü aydınlandı. "İngilizce konuşmanız harika," dedi. "İsminiz nedir?"

Kızıl, "Annem, Söğüt Yee," deyip beni tanıştırdı.

Amerikan Başkanı bana elini uzattı. "Richard Nixon. Sizinle tanıştığıma çok memnun oldum, Söğüt Yee," dedi. Eline dokunduğum anda kendimi daha fazla tutamayarak ağlamaya başladım. Birden Pearl'ü bir daha asla göremeyeceğimi hissetmiştim.

Nixon, "Bu dizelerde ne yazıyor?" diye sordu. "Ve neden herkes aceleyle sökmeye çalışıyor?"

"*Dağlar sonsuza kadar yüksek kalacaktır,* Pearl dönsün diye dua etmeye devam edeceğiz, anlamına geliyor. *Yakacak odun her zaman bulunur,* önümüze başka fırsatlar da çıkacaktır demek. *Ne pahasına olursa olsun* ise Tanrı'ya inancımızı koruyacağımızı gösteriyor."

Nixon gülümsedi. "Güzel dizelermiş. Şimdi neler olduğunu anlıyorum sanırım."

Cesaret bulan kalabalıktan da sesler gelmeye başladı. "Sayın Başkan, Pearl neden sizinle değil?" "Pearl neden gelmedi?"

"Dostlarım, sizi temin ederim ki Pearl gelmeyi çok istedi ve bunun için elinden gelen her şeyi ama her şeyi yaptı."

"Sayın Başkan, lütfen onun buraya gelebilmesi için yardımcı olun. Hem Pearl için hem de bizim için!" dedim.

"Elimden geleni yaparım." Sesindeki içtenlik sahici gibiydi.

Nixon gidince başıma neler geleceğini adım gibi biliyordum. Fırsatını bulmuşken son sözlerimi de söyledim. "Başkan Nixon, lütfen Pearl'e arkadaşı Söğüt'ün ve bütün şehrin onu çok özlediğini söyler misiniz?"

Nixon alt dudağını ısırıp, "Söyleyeceğime söz veriyorum," dedi.

Ve o arkasını döner dönmez tutuklandım.

Öncü, şehirde ipleri tekrar eline almıştı.

"Bayan Mao davanla ilgilenmemi özellikle istedi. Artık günlerin sayılı."

Mahkûmlar hapishaneye eşeğin apış arası adını vermişlerdi. Burası ıssız, yıl boyu karla kaplı, kayalık bir bölgeydi. Hapishane konukları da infazdan önce ağır işlerde çalışmaya mahkûm edilmiş tutuklulardı. Yaşım yüzünden bana hasır örtü yapma işi verilmişti. Örtüler ölüleri sarmak için kullanılıyordu. Ve tabut kullanılmadığı için ağaçlardan faydalanıyorduk. Hasır örtülere çokça ihtiyaç olduğu için uzun saatler boyunca çalışmam gerekiyordu. Günde on tane yetiştiremezsem günlük yemek payımı alma hakkım da yoktu. Yetiştiremediğim için de sürekli açlık çekiyordum. Ayrıca su tüketimimiz de kısıtlanmıştı. Her mahkûmun günde yarım bardak su içme hakkı vardı ve temizlik için su verilmiyordu.

Nixon mahkûmiyetimi nasıl öğrendi bilmiyorum. Bayan Mao'yu tanıdığı için başımın dertte olacağını tahmin eden Pearl benim durumumun sorulmasını rica etmiş olmalı. Bir şekilde, Çin hükümeti tarafından sağlanan bilgilere güvenilmeyeceğini söylenince Amerikalılar güvenliğim konusunda daha sıkı soruşturma yapmış, bir şekilde Kızıl'a ulaşarak tutuklandığımı öğrenmişlerdir diye düşünüyorum. Herhalde Chou En-lai, Nixon'un ricasını iletmek için Mao'yla görüştü ve serbest bırakılmam için onun onayını aldı. Bayan Mao araya girmeye çalıştıysa bile Mao'ya itaatsizlik edemezdi. Dahası Mao'nun, Nixon'a ihtiyacı vardı. Rusya'nın Çin'e savaş açma ihtimaline karşı Amerika da Mao'nun müttefiki olarak kalmalıydı.

Bu yüzden dokuz ay sonra salıverildim.

34

Bayan Mao altmışlı yaşlarının sonuna yaklaşırken hâlâ bir yıldız gibi parlamaktaydı. Her iki cebinde de birer minik bayrak bulunan, jilet gibi ütülenmiş askerî üniformasının içinde ünlü bir sinema oyuncusu gibi görünüyordu. Kameralar her hareketini kaydediyordu. Sağa doğru döndü, başını salladı ve güldü. Film, seyredenlerde Nixon'u Çin'e davet eden sanki Mao değil de Bayan Mao'ymuş izlenimi uyandırıyordu. Bayan Mao, Amerikalıları ulusal tiyatro binasına yönlendirirken heyecan doruğa ulaştı. Konuklara propaganda amacıyla *Kızıl Müfrezenin Kadınları* adlı bale performansı sunulacaktı. Tiyatronun önünde biriken koca kalabalık Bayan Mao'ya kükrercesine tezahürat ediyordu.

Chin-kiang ahalisi, sonraki dört yıl boyunca zihin reformu adı verilen büyük cezanın bir parçası olarak bu belgeseli izlemek zorunda bırakıldı. Şehir dış dünyadan tamamen soyutlanmıştı. Ve ben tarihin değiştirmek üzere olduğunun farkında bile değildim.

Başbakan Chou En-lai 1976 yılının Ocak ayında öldü. Söylentiye göre son günlerini Mao'ya Kültür Devrimi'ni sonlandırması için yalvararak geçirmişti. Halkın, Komünist Parti'ye saygı duyması sağlanamazsa ekonominin sağlamlaştırılamayacağına onu ikna etmeye çalışıyordu. Halefi olarak da son on iki yıldır sürgünde olan eski başbakan yardımcısı Deng Xiaoping'i seçmesini istedi. Ancak Mao onun tavsiyelerini dinlemedi ve bildiğinden şaşmadı. Devrim devam edecekti. Diğer yandan, Mao'nun ömrünün sonuna yaklaştığının Bayan Mao'dan başka kimse farkında değildi.

Bayan Mao artık kendi zamanının geldiğini ve kocasının ardından iktidarı ele geçireceğini düşünüyordu.

Herkes gibi ben de kendini eleştirme toplantılarına katılmak zorundaydım. Kalabalığı izleyip onlarla birlikte ben de slogan atarken zihnimde hayallerimi yaşatmaya devam ediyordum. Seksen dört yaşındaydım ve geleceğe yönelik bir hayalim yoktu. Zihnim, geçmişimin güzel anılarından mahrum kalmamak için sığındığım bir limandı sadece. Pearl'ün 1973 yılında, Çine girişinin engellenmesinden sadece bir yıl sonra bu dünyadan sessizce göçüp gittiğinden de haberim yoktu.

Kasım ayında bir sabah Ahmak İmparator elindeki alete sert darbelerle vurarak şehrin sokaklarını dolaşıyor ve yüksek perdeden bağırıyordu. "Kahrolsun Bayan Mao, Kahrolsun Bayan Mao'nun çetesi!"

Aklını kaçırmış olmalıydı.

Ve asıl şaşırtıcı olan Öncü'nün ortaya çıkıp Ahmak'ı tutuklamamasıydı.

"Bayan Mao alaşağı edildi. İktidarı Deng Xiaoping ele geçirdi," açıklamalarına kimse inanmadı.

Resmî duyuru Beijing'den bir hafta sonra geldi. Ahmak İmparator'un söyledikleri gerçekti. Bayan Mao ve ekibi tutuklanarak hapse atılmıştı. Chin-kiang halkı da dâhil olmak üzere onun bütün kurbanları artık özgürdü.

Öncü, Bayan Mao'nun ardında bıraktığı bir çöp gibi köşeye fırlatılıp atıldı. Yeni rejim de onun yerini alması için Kızıl'ı görevlendirdi. Kızıma parti üyeliği teklif edildi ve şehrin patronu olarak atandı. Karar en tepeden gelmişti. Bu bir bakıma partinin ailemizin kayıplarını telafi etme biçimiydi. Ancak Kızıl tek bir şart

öne sürdü. Hıristiyan inançlarına göre yaşamasına izin verilecekti. Kim bilir babam yaşasaydı torunuyla ne kadar gururlanırdı...

Bu coşku beklenmeyen bir trajediye yol açtı. Marangoz Chan kutlamalar sırasında içkiyi fazla kaçırınca felç geçirdi. Halbuki içerken neşeyle gülüyordu. Bir an sonra gülümsemesi dudaklarında dondu. Torunları ölü taklidi yaparak onlarla oynadığını sandılar ve burnunu çimdikleyerek onu uyandırmaya çalıştılar. Doktor gelip baktığında artık çok geçti.

Kızıl'ın şehrin yetkilisi olarak yaptığı ilk iş Chan'in cenazesini düzenlemek oldu. Tören elli sene önce Chan'in Absalom için kendi elleriyle kurduğu kilisede yapıldı. Chan vasiyetinde Chin-kiang kilisesinin kendisinden sonraki papazı olmak üzere Ahmak İmparator'un adını vermişti.

En arka sıraya oturup gözleri fal taşı gibi açılmış çocukları seyrettim. Anne ve babaları, babamın gerilla kilisesinin üyeleriydi ama çocuklar bir kiliseye ilk defa ayak basıyorlardı. Senelerdir ilk kez Hıristiyan olarak herkesin gözü önünde ibadet edecektik. Kilise on yıllardır kapısını resmi olarak açmamıştı. Meraklılar neler olduğunu görmek için içeriye doluştu.

Bu kadar sene sonra Carie'nin piyanosunu bulmak mümkün olmadı ama şarkıları nesilden nesle aktarılmıştı. Çocuklar modern görünüşlü kasetçalara büyülenmiş gibi bakıyordu. Leylak'ın Hong Konglu bir turistten aldığı bu alette Noel şarkıları çalıyordu.

Şarkının sözlerini dinlerken gözlerimi kapadım. Carie, Absalom ve Pearl'ün ruhlarını yanımda hissedebiliyordum. Ahşap kirişlerin yeşererek söğüt filizleri verdiği zamanları hatırlayınca gülümsedim. Absalom vaazını veriyor, biz de Pearl'le birlikte kilisenin içinde uçuşan kelebekleri seyrediyorduk.

İş vaaz vermeye gelince İmparator'un doğuştan yetenekli bir konuşmacı olmadığı belli oldu ancak yine de babamı örnek

almaya gayret etti. "Tanrı'ya hizmet etmenin beni nasıl mutlu ettiğini anlatırken doğru sözleri bulmakta güçlük çekiyorum," diyordu. "Bu kilisenin kurucu atası, Bay Absalom Sydenstricker tarafından tercüme edilen İncil'i okumaktan şeref duyarım."

Yeni rejim ilk iş olarak Çin'in kapılarını dünyaya açtı. Chin-kiang böylece Pearl Buck'la olan bağlantısı yüzünden dünya medyasının odağı haline geliverdi.

1981'de Pearl Buck Konutu restorasyonu için ödenek çıkarıldı. Gerçi o ve ailesi bu evde kısa bir süre yaşamıştı. Pearl'un içinde büyüdüğü, şehrin daha alçak kısımlarındaki asıl kulübe çoktan yıkılmıştı. Kulübenin bir zamanlar parçası olduğu manzara şimdi yetmişli yıllarda dikilmiş Sovyet tarzı beton binalarla doluydu. Çoğu insan karşı çıktığı halde Kızıl, Carie ve Absalom'u Chin-kiang Ortaokulu ve Chin-kiang Hastanesi'nin ilk kurucuları olarak onurlandırmak için çalışıyordu.

Hayatım büyük bir değişim içindeydi. Şimdi yaşayan tarih ve ulusal hazine olarak kabul edildiğim için devletin himayesi altındaydım. Yeni doğmuş bir panda yavrusu gibi saygı görüyor ve korunuyordum. Pek çok ayrıcalık elde etmiştim. Yüksek rütbeli parti subaylarına hizmet veren, doktorların yirmi dört saat emrime amade olduğu bir yaşlılar evine taşındım. Beni daha da memnun etmek için Amerika'dan Pearl Buck'ın bütün kitapları getirtildi. Kolay okuyabilmem için yeni bir gözlüğüm ve büyütecim bile vardı. *Mukaddes Toprak*, *Sürgün* ve *Savaşçı Melek*'i okurken gözyaşlarım dinmedi. Pearl'ün Çin'e duyduğu sevgiyi her zerremde hissediyordum. Amerika'ya dönmek zorunda bırakıldığında, "Çin'deki köklerimi kurutmalıyım," diye ağlamıştı. O gün hissettiği yalnızlığı ve düş kırıklığını hatırladım. Pearl

sonunda harcayabileceğinden çok daha fazla para kazandı ama o para Bayan Mao'nun merhametinden bir gram satın almaya bile yetmemişti.

Bir sabah Kızıl yanıma geldi. "Anne, partideki konumum bana ölmeden önce yerine gelmesini istediğin bir dileğini gerçekleştirme yetkisi veriyor. Lütfen sadece ne istediğini söyle."

Ne istediğimi zaten biliyordum. "Pearl'ün mezarını ziyaret etmek istiyorum."

Kızıl gülümsedi. "Tahmin etmiştim."

Kızıl'da dedesinin pratik zekâsı vardı. Yetki sahibi olsa da iktidar sarhoşu olmamıştı ama otoritenin neler sağlayabileceğinin de farkındaydı. Amerika'yı ziyaret etmeme izin verilmesi için bir başvuru mektubu hazırladı. Kullandığı kelimeleri dikkatle seçmişti. Sözlerinden bu ziyaretimin partiye de yarar sağlayacağı sonucu çıkıyordu.

Pasaport başvurumun reddedileceğini sanıyordum. Çin'deki herkes gibi ben de hükümetin açık kapı politikasıyla kast ettiği şeyin sıradan insanlar için geçerli olmadığını düşünüyordum. İnsanların elini kolunu sallaya sallaya yurt dışına, özellikle de Amerika'ya gitmeleri neredeyse bir hayaldi. Yabancılarla kurulan masum ilişkiler yüzünden verilen ağır cezaların gölgesi hâlâ zihnimden çıkmamıştı.

Ancak Kızıl'ın kendine güveni vardı. Önemli insanlara mektup yazıp devlet dairelerine, polise ve pasaport bürosuna ziyaretler gerçekleştirdi. Komünist Parti'nin Chin-kiang başkanı olarak rolünü oynamaktan çekinmiyordu.

Mektuplardan birinde, "Söğüt Yee'nin Amerika'ya yapacağı ziyaret iki ülke arasında kurulacak köprünün ilk ayağı olacaktır," diyordu. "Deng Xiaoping'in yeni dış politika anlayışı doğrultu-

sunda Chin-kiang şehri olarak model teşkil etme çabasındayız. Bayan Yee, tek amacı ülkesine hizmet etmek olan sadık bir yurttaştır. Hayatta olduğu süreyi iyi değerlendirerek ondan mümkün olduğunca faydalanmamız gerekir. Partinin yönetici subayı olarak önerim budur."

Yola çıkmadan önce Carie'nin mezarını ziyaret edip bir torba toprak aldım ve bu torbayı valizime, ilaçlarımın yanına yerleştirdim. Yaşlılık yüzünden vücudumun tutulması dışında bir şikâyetim yoktu ama doktorlar yine de endişeliydi. Uzun yolu kaldırıp kaldıramayacağımdan emin olamıyorlardı.

Ne olursa olsun yolculuk gözümü hiç korkutmadı. Zorluk çekmeden gideceğimden emindim. Hayatımı Pearl'ü bir kere daha görebilmek beklentisiyle geçirmiştim. Kızıl ise Amerikan Konsolosluğu'nun yaşım yüzünden bana vize vermeyebileceğinden çekiniyordu. Ve haklı çıktı. Sağlık sigortamın olduğuna dair belge istediler. Ancak biz sigorta ne demek bilmiyorduk. Daha önce böyle bir şey duymamıştık. Konsolosluk ise geçici seyahat sigortası yaptırabileceğimi söyledi. Kızıl üç sigortamın bedelini öğrenince şaşkınlıktan donakaldı. "Üç aylık poliçe bir Çinli'nin on senelik kazancından daha pahalı."

Kızıl da tıpkı babam gibiydi. Risk almaktan çekinmedi. Çabalarını yoğunlaştırdı ve iltimas gösterebilecek kişileri aradı. Sonunda Dick'in hapishane arkadaşı General Chu'yu buldu. Chu şimdi ulusal kongrenin başındaydı ve Amerikan konsolosunu şahsen tanıyordu. Bu sayede vizem anında onaylandı. Kızıl yolculuğumun son ayrıntılarıyla ilgilenirken ben de torunlarımla kırlarda dolaşıyor, Pearl'le dolaştığımız yerleri geziyordum. Bacaklarım zor tutuyordu ama artık mutluydum.

Pearl'ün Amerika'daki evinin nasıl olduğunu düşünmeme gerek kalmadı. Sino-American Friendship Association Kızıl'a evin fotoğraflarını yollamıştı. Gerçekten de çok güzeldi. Pearl, eğimli yeşil tepelerin ve masmavi gökyüzünün altında, birkaç evden oluşan bir arazide yaşıyordu. Ancak fotoğraflarda evin içi görünmüyordu. Ben de zevkli mobilyalar, modern sanat eserleri ve bir sürü kitapla dolu kocaman bir kütüphane hayal ettim. Tabii mutlaka bir bahçesi de olmalıydı. Carie'den aldığı doğa sevgisiyle kurduğu, adını bilmediğim bir dolu güzel bitkiyle dolu bir bahçe...

Acaba arkadaşımın mezarı neredeydi? Feng Şui ona yabancı bir kavram değildi ama kendi mezarı için böyle bir düzenleme istemiş olabilir miydi? Ne de olsa hayatının diğer yarısını Batı'da geçirmişti. Peki bir mezar taşı var mıydı? Üzerinde ne yazıyordu?

Oraya vardığımda küçük bir tören yapmaya niyetliydim. Buradaki dostları tarafından hazırlanmış el yapımı tütsüleri yakacak, yanımda götürdüğüm toprağı mezarının üzerine serpecektim. Carie ve Pearl'ün ruhlarının birleştiğini görmek istiyordum. Sadece bu kadarını yapabilmek bile beni mutlu edecekti.

35

Başkent Washington'daki Çin konsolosu benden hiç hoşlanmamıştı. Takım elbise giymiş şık, yakışıklı ve genç bir adam olan konsolos, yapacağım geziyi belgelemek üzere bir televizyon ekibini hazırda bekletiyordu. Ancak ben yalnız olmayı tercih ettim.

İsteklerimi kabul ettirmem birkaç günümü alsa da konsolos sonunda benim için Philadelphia trenine bir bilet aldı ve şehirdeki bir otelde rezervasyon yaptırdı. Heyecanlı ve gergindim. Trene bindikten sonra bir türlü yerimde duramadım. Penceremin önünden kayıp geçen manzarayla büyülenmiş gibiydim. Bahar zamanı Amerika, Güney Çin'in kadınsı *ying* karakterine nazaran çok daha erkeksi *yang* unsurlar taşıyordu. Dağlar ve ağaçlar, Chin-kiang'ın rüzgârla dalgalanan söğüt ağaçları ve bambu kaplı meyilli tepelerine tezat bir görüntü oluşturuyordu. Mürekkep sanatçısı olsam Amerika'yı betimlemek için kalın bir fırça ve bol bol mürekkep kullanırdım. Oysa Çin, özenli detaylar için ince bir fırça isterdi.

Pearl Amerika'dan döndüğü zaman bana edindiği izlenimleri anlatmıştı. Söylediğine göre o zaman herkes siyah saçlı olmadığı için şaşırmıştı. Burada farklı ırklardan oluşan, çok renkli bir kalabalık vardı. Kendisinin aslında Çinli olmadığı da başına o zaman dank etmişti.

Geri dönmek zorunda kaldığında kendi halkıyla yaşamak ona ne hissettirmişti acaba? Buradan ayrılırken Çin'de yaşadığı kırk yılın ardından derisinin rengine rağmen kendini Çinli gibi

hissediyordu. Peki yaşlandıkça benim tanıdığım o eski Pearl'den farklı biri olmuş ve değişmiş miydi?

Karşımda ufak tefek yaşlı bir kadın oturuyordu. Arkadaşım son zamanlarında bu kadına mı benziyordu? Amerikan toplumuna ayak uydurabilmek için hangi Çinli yönlerini değiştirmek zorunda kalmıştı? Konuşmasını ve sesinin tonunu değiştirmesi mümkündü ama ya Çin'de geçen çocukluğu, gençliği ve yetişkinliği sırasında biçimlenen fikirleri ve zevkleri? Bir keresinde birden fazla dünyaya sahip olduğu için kendini zengin hissettiğini söylemişti. Ona çok imreniyordum.

Otele kayıt yaptırır yaptırmaz Çin konsolosundan telefon geldi. Her şeyin yolunda olduğundan emin olmak istiyordu. İyice dinlenmemi, Pearl Buck Evi'ni ertesi gün ziyaret etmemi önerdi. Teşekkür ettim ve beklemek istemediğimi söyledim. Bunun üzerine bavullarımı otelde bırakmamı önerdi. Sonra telefonda kısa bir konuşma yaptık. Konsolos tam bir Pearl Buck hayranıydı. Onun Çin halkını onurlandırdığını düşünüyordu. Bayan Mao, Pearl'ün Çin'e gelmesine çomak soktuğu zaman kendini çok kötü hissetmişti. Bana, "Bayan Mao kuduz bir köpekti," dedi.

Amerikan gazetelerinden ve hakkında yazılan kitaplardan öğrendiğime göre Pearl ölmeden hemen önce canlı renklerde, işlemeli bir Çin giysisi giyiyormuş. Doğuya bakan penceresinin önündeki geniş koltuğunda oturup dışarıyı seyretmiş. Gördüğü son şeyin ne olduğunu, o manzaranın aynı kalıp kalmadığını hep merak etmişimdir.

Dostumun aklından neler geçmişti? Bunu ben de bilmek isterdim. Çocukluğunu mu düşünüyordu? O düşüncelerde ben de var mıydım? Hayata tutunabilmek için seneler boyunca geçmişime ve çocukluk anılarıma sığınmıştım. Sık sık mısırcı adamı

düşünürdüm. Ben tavayı çevirirken Pearl bir aşağı bir yukarı körüğü çalıştırırdı. Gözlerimi kapatınca mısırcının toprak rengi bez torbayı tavaya geçirmesini, Pearl'le birlikte kulaklarımızı kapatmamızı canlı bir şekilde görebiliyordum. Az sonra gelen o patlama sesi sanki gerçekti. Ağzımıza avuç dolusu mısır tıkıştırırken yüzlerimizdeki gülümseme de gerçekti. Patlamış mısırın o mis gibi kokusunu bile alabiliyordum.

Öğleden sonra geç bir saatte eve vardım. Kapıdan girince bir an durdum ve bulunduğum yeri inceledim. Oda tam da hayalini kurduğum gibiydi. Görevliler kadındı ve Asyalı değillerdi. Beni son derece yakın bir tavırla karşıladılar. İngilizce konuşmayan konuklara alışkın görünüyorlardı. Günün son turuna katılmamı önerdiler ve bana Çin manzarasını göstermek üzere önüme düştüler.

Gördüğüm şey karşısında nefesim tutuldu.

Rehberin anlattıklarını duymuyordum bile. Pencerenin öbür yanında Chin-kiang vardı. Rüyalarımdan birine adım atmış gibiydim.

Hafif eğimli alçak tepelerle çevrelenmiş mücevher benzeri bir gölette ördekler yüzüyordu. Doğuya has akçaağaçlar göletin yanında dev mantarlar gibi dikilmişti. Ağaçların dibinde Mandarin ördekleri yürüyor, yavrular annelerinin peşinden suya atlıyordu.

Pearl, Carie'nin Çin'de yaptığının aynısı yapmıştı. Chin-kiang'ın orta yerine kendisi için bir Amerikan bahçesi konduran Carie gibi Pearl de burada evini çevreleyen bir Çin bahçesi yaratmıştı. Carie, Lincoln güllerini ve Amerikan kızılcığını orada yetiştirebilmek için kim bilir ne çok emek harcamıştı! Güller tomurcuk veriyor ama bir türlü çiçek açmıyordu. Gübresini bile kendisi hazırlamış, toprağa talaş karıştırmıştı.

Pearl, kendini Çin anılarıyla çevrelerken ne kadar ileri gitmişti? Gayretinin izlerini her yerde görmek mümkündü. Kayaların yerleştirildiği yerler ve bitki düzenlemeleri klasik bir Çin tablosundan çıkmış gibiydi. Onu, bahçıvanlara Çin estetiğini açıklamaya çalışırken düşündüm. Adamların kafasını iyice karıştırmış olmalıydı.

Tur kış bahçesine doğru ilerledi. İçerisi kamelya ağaçlarıyla doluydu. Kış bahçesi geniş olmasına rağmen o kadar çok ağaç vardı ki daha çok bir fidanlığa benziyordu. Rehberin anlattıklarına göre, Pearl kamelyaların Pennsylvania kışında bile çiçek açmalarını sağlamaya kararlıymış. "Yapılabilir," demiş. "Çin'de kışın açan çok kamelya gördüm ben."

Gerçekten de kamelyalar güney Çin'de kış mevsiminde serpilirler. Tomurcuk vermiş dalları kırlarda, tepelerde ya da şehir sokaklarında görmek alışıldık bir manzaradır. Çinli aileler evlerini süslemek için kamelyaları sıklıkla kullanır. Çoğu ressam da konu olarak kamelya resmetmeyi tercih eder.

Rehberimiz, "Bahçıvan, ölen kamelyaların yerine kışlık Amerikan bitkileri ekmeyi önerdi ama Pearl bunu reddetti. Çin kamelyaları yazılarında ona ilham veriyordu," diye anlatmaya devam etti.

Pearl, kamelyalardan başka çay çiçeği, nilüfer ve su zambağı da yetiştirmek istemiş ama hiçbiri iklime dayanamamıştı. Bunun Pearl için bir tür Çin'e dönüş macerası olduğunu benden başka kim anlayabilirdi?

Yaşamayı başaran kamelyalar artık yetişkin ağaçlar olmuştu. Kış bahçesinde son derece sıkışık bir durumda bulunan tam on sekiz ağaç vardı. Aralarında en az üç metre olmalıydı ama bu kamelyalar altmış santim arayla dikilmişlerdi. Bu manzara beni gülümsetti. Arkadaşım gerçekten de çaresiz durumda olmalıydı.

Her Çinli gibi o da kamelya aşığı olduğundan her çeşit ve renkten edinmek istemiş ve belli ki kış bahçesini bunlarla doldurmuştu. Gövdelerin kalınlıklarına bakarak ağaçların yirmi yıldan biraz daha yaşlı olduklarını hesapladım ve arkadaşımı sabahları onları sularken düşündüm. Oradan oraya koşarak toprağı tırmıklıyor, otları yoluyor, gübreliyordu. Pearl elleriyle iş yapmayı severdi. Tırnakları Çin köylülerinin tırnakları gibi, toprakla dolu ve pis olurdu.

Tur devam ettikçe Pearl'ün evde kasıtlı değişiklikler yaptığını fark ettim. Çin tarzı bir mutfak için duvarları kırdırmış, tavanı ve kirişleri yeniden düzenlemişti. Kocaman tahta bir masanın iki yanına da uzun sıralar konmuştu.

"Bu alan eskiden dört ayrı yatak odasıymış. Geniş ve ferah bir mutfak istediği için böyle bir değişiklik yapmış."

Çocukken de Pearl'ün en sevdiği oyun yeri mutfaktı. Wang Ah-ma ve diğer hizmetlilerin anlattığı hikâyeleri burada dinler, benimle burada saklambaç oynardı.

Özellikle kapının tasarımından çok etkilenmiştim. Üzerine Çin harfleriyle *Değerli Taş* yazısı oyulmuştu. Bu onun Çince adıydı. Etrafta Amerikan el sanatlarına özgü hiçbir şey yoktu. Gözüme İsa resimleri de ilişmedi. Çin sanatının iyi örnekleri ve son derece zevkli biblolar vardı. Çivit mavisi güzel bir halı, üzerlerine şans sembolü olarak bulutlar resmedilmiş Çin işi cam şişeler kullanılmıştı. Mürekkep, fırça işi tablolar ve Çince kaligrafiler duvarlara asılmıştı. Tek saplı bir Nilüfer resminin altında klasik bir Çin şiirinden alınmış tek satırda, "*Cevher çamura düşse de cevher kalır,*" yazıyordu. Rehber evden bahçeye uzanan sundurmayı işaret etti ve, "Pearl işçilere Çin'in dul imparatoriçesinin yazlık sarayda bunun gibi çatılı bir yürüme yolunu kullandığını anlattı."

Başkan Nixon'ın Çin'den dönünce hediye ettiği işlemeli kutu takımını görünce Pearl sevinmiş miydi yoksa Çin'e gidemediği için kalbi mi kırılmıştı? Bu, bir gün yeniden hayallerinin ülkesine döneceğini umut etmesini mi sağladı yoksa aldığı hediye Çin'e bir daha asla gitme fırsatı bulamayacağı ihtimalini mi hatırlattı?

Bu düşünceler kafamda dolanırken gözüm kitap raflarına takıldı. Aralarında siyah ciltli, eski yüzlü kitabı görünce raftan almak, kapağını okşamak istedim ama LÜTFEN DOKUNMAYINIZ yazıyordu. Bu, Pearl'ün tanıştığımız gün elinde olan Dickens romanıydı.

Yatak odasındaki bir masanın üstünde Carie'nin dikiş kutusu duruyordu. Kutuyu gördüğüm anda birden geçmişe savruldum.

Absalom, Carie'ye, "Toprak hazır ama sen hiçbir şey ekmiyorsun," diye bağırıyordu. Carie, çocuklarını Batı'dan gelen ilaçlarla iyileştirdiği için teşekkür etmek isteyen insanlarla konuşmaya çalışırken ona yardımcı olmamıştı. Kasabanın delisi diye kabul ettiklerinden kimse Absalom'u ciddiye almıyor, Carie ise iyilikseverliği sayesinde çok seviliyordu. Absalom ise Carie ve Pearl'e daha fazla çaba göstermedikleri için kızgındı. Dikiş dikmek Carie için Absalom'un öfke patlamalarından kaçmanın bir yoluydu.

Pearl başkalarının yanındayken onu savunsa da babasına kırgındı. Annesini üzmesine dayanamıyordu. Hele ki Carie'nin diktiği kumaş gözyaşlarıyla ıslandığında üzüntüsü kızgınlığa dönüşürdü. Bana bir keresinde, "Öfkesiyle başa çıkamıyor," demişti. "Annem ve ben ona yardım etmeye çekiniyoruz. Bazen yaşadığı hezimeti hak ettiğini düşünüyorum."

36

Taşıdığım ağır çanta hatırlatmasa Amerika'da olduğuma inanmazdım. Akşamın erken saatleriydi. Tur bitmiş, ziyaretçiler ayrılmıştı. Gökyüzü kararıyordu ve rüzgâr vardı. Çevremdeki ağaçlar ve zemin tek bir gri tona bürünmüştü. Gölgelerin ortasında gibiydim. Pearl'ün bu evi ve araziyi neden seçtiği açıktı. Burası ona Chin-kiang'ı hatırlatıyordu. Burası onun Amerika'daki Çin'iydi.

Durduğum patikadan kim bilir kaç kez geçmişti.

Evden ayrılınca Pearl'ün mezarına bakındım ama karanlık iyice çökmüştü. Yolu bile zar zor görüyordum.

Kaldığım otele döndüğümde orta yaşlı bir kadın olan görevli hatırımı sordu.

"Geziniz iyi geçti mi?"

"Pearl'ün mezarını bulamadım."

"Yanından geçmiş olmalısınız. Gözünüzden kaçmış olması muhtemel."

"Bir tabela da göremedim. Yoksa hiçbir işaret yok mu?" Amerika'ya geldiğimden beri burada insanların tabelalardan hoşlandıklarını fark etmiştim.

"Tabela yok. Öyle olmasını Pearl Buck istemiş." Kadın, anahtarlarımı alıp beni odama götürürken sordu: "Sabah için bir taksi ayarlamamı ister misiniz? Tren ya da uçak kaçta kalkıyor?"

"Mezarı görmeden gitmeyeceğim."

Kadın bana merakla bakınca açıklamaya çalıştım ve aksanımı anlamasını umarak, "Mezarda bir işim var," dedim.

Meraklanmış hatta biraz da şüphelenmiş göründü. "Ne tür bir iş?"

Sırt çantamı açıp tütsüleri ve toprak torbasını çıkarttım. Toprak serpiyormuş gibi bir hareket yaptım ve ellerimi çenemin altında birleştirerek başımı eğdim.

Anladığını sanmıyorum ama, "Size bir kroki çizeyim," dedi.

Şafaktan çok önce ayaktaydım. Gün ışırken çıktım. Krokiyi dikkatle inceleyerek yolumu buldum. Ana yoldan çıkıp küçük bir patikaya saptım.

Güneş dağların ve ağaçların siluetlerini çizip yaprakları altın rengine boyadı. Manzara tanıdık değildi ama kendimi buraya daha önce gelmiş gibi hissediyordum. Toprak yolda ilerlerken kendi ayak seslerimi duyuyordum. Biraz sonra akan bir su sesi kulağıma geldi. Chin-kiang'da pek çok dere olduğu için ilk başta bana öyle geliyor sandım. Yoksa şimdiden evimi mi özlemiştim? Ama hayır, kulaklarım beni yanıltmıyordu. İşte burada, ayaklarımın dibinde akan bir dere vardı.

Önce dereyi biraz izlemeye karar verdim. Mezarı aramaya sonra devam edecektim.

Güneş ışınları suyun yüzeyinde oynaşıyordu. Dere boyunca ilerideki tepelere doğru kıvrılarak giden bir patikayı takip ettim. Karşı tarafta devasa çam ağaçları vardı.

Manzara karşımda birden açılıverdi. Bir bambu bahçesiyle karşılaştım. Bunlar Chin-kiang'da yetişen altın bambulardandı.

Sonra mezarı gördüm. Arkadaşımın mezarı bambuların arasına gizlenmişti.

Bacaklarım beni taşımaz olunca dizlerimin üzerine çöktüm.

İngilizce hiçbir yazı yoktu. Mezar taşının üzerinde sadece üç Çince harf vardı. Pearl Sydenstricker yazıyordu.

Mutluluk yaşları gözlerime doldu. Bu kez onları bastırmaya çalışmadım. Akıp gitmelerini istiyordum. Anlamıştım; Pearl, Çin'deki köklerini kurutmamıştı. Aklında Çin'de ölmüştü. Sonsuzluğa göçerken de yanında Çin'i götürmüştü. Yüreğinde kendi sözleriyle, "Öylesine dolu dolu ve mutlak, hem ulu hem derin bir sevgi," barındırmıştı ki bu sevginin yok olmasına olanak yoktu. Sanki Pearl, "Hoşgeldin," diyordu. "Yolculuğun iyi geçti mi?"

Buradaki kimse Çince harfleri anlamayacaktı ama Pearl aldırmamıştı. Bu harf karakterleri Pearl'ün Çince imzasıydı. Yedi yaşındayken Çince hocası Bay Kung sayesinde bu imzayı yaratmıştı. İlk harf *Sy*, Sydenstricker'ın ilk hecesiydi. Aynı sesi veren pek çok sembol içinde Bay Kung, "Büyük çatısı olan bir ev ve altında oyun oynayan bir bebek," olanını seçmişti.

Pearl pek gururlanmıştı.

"Çince soyadım, evdeki tatlı taş bebek anlamına geliyor. Hoşuna gitti mi?"

"Evet," dedim. Aslında okuyamadığımı saklamak için ilk sembolü incelermiş gibi yapmıştım. "Bak," dedim. "Bu sıradan bir ev değil. Aynı zamanda para sembolü."

"Hayır. O para değil. İnsan figürü onlar."

"Bir çatının altında dört kişi var öyle mi?"

"Dört işçi. Babam Tanrı'nın işçileri olduğumuzu söyler."

"Bebeğin karnı kocaman."

"Yemek yemeye bayılıyor da ondan."

İkinci sembol bir istiridye resmiydi. Üçüncüyle birleşince anlamı İnci oluyordu.

Arkadaşım ebedî istirahat yerini bilerek derenin yanında seçmişti. Ve mezar doğuya bakıyordu.

Sevgili Pearl,

Sen Çin'e gidemediğin için ben Çin'i sana getirdim.

Uzun zamandır hayalini kurduğum gibi bir buluşma olmadı ama böyle bir fırsatı yakalamak da beni mutlu etti. Hafızam beni yanılttığı ve tek bir şey bile unutmak istemediğim için tütsülerle birlikte mezarında yakmak üzere altı not yazdım.

İlk not Bayan Mao'nun sonuyla ilgili. Sana onay vermeyi reddettiğinde gücüne güveniyordu. Kocasından sonra Çin'i yöneteceğine inanıyordu. Ama öyle olmadı. Mao öldükten sonra tutuklanıp ömür boyu hapse mahkûm edildi. Nixon'ın ziyaretinin üzerinden henüz dört yıl geçmemişti.

İkinci not annenin mezarıyla ilgili. Az kalsın Kültür Devrimi'nde yerle bir oluyordu. Mao'nun ayaktakımı mezarı yıkmaya geldi ama Leylak mezar yazısını kaldırarak onları atlattı. Anlayacağın Kızıl Muhafızlar'ın yıktığı mezar, annenin mezarı değildi. Chin-kiang kenti Carie'ye statüsünü iade etti ve Carie resmi olarak Chin-kiang ortaokulunun kurucusu unvanını aldı. Her Bahar Töreni'nde anılıp onurlandırılıyor.

Üçüncü not seninle ilgili. Annenin son kaldığı ev, Pearl Buck Konağı'na dönüştürüldü. "Ama orası benim evim değil!" dediğini duyar gibi oluyorum. Haklısın, yine de senin adını taşıyan bir ev bakımlı olmalı. Şunu bilmelisin ki bir Çinli için senin ruhunu barındıran yerin tapınak olması gerekir. Fotoğrafların, mektupların

ve kitapların sürekli sergileniyor. Sen yazmadığın için kaligrafilerin sergilenmesinden pek memnun değilim. Beijing Sanat ve Kaligrafi Üniversitesi'ndeki bir profesör senin yazdıkların üzerinde düzeltmeler yaptı. İnsanların sana tapması için seni tanrılaştırma girişiminin bir parçasıydı bu. Tartışmaya gerek duymadım çünkü bu, Amerikalı bir kültür emperyalisti olarak tanımlanmandan çok daha iyiydi.

Dördüncü not seni tanıyan, yaşamları boyunca Amerika'da ne yaptığını merak eden kişilerle ilgili. Dick'le başlamak istiyorum çünkü o seni iyi tanıyordu ve içlerinde en şanssız olanı oydu. Mao'ya çok yakındı ve korkunç bir şekilde öldü. Onunla ilgili daha fazla şey yazamadığım için beni affet. Dick, Hsu Chih-mo'nun seni sevdiğini biliyordu. Nobel Ödülü'nü kazandığını öğrendiğinde Dick seni şahsen kutlamak istedi. Amerika'ya telgraf atmamıza izin verilmiyordu. Dick, Hsu Chih-mo'nun seninle gurur duyacağını söyledi. Duysa sevincinden takla atarmış. Hsu Chih-mo'nun şiirlerinin günümüzde çok popüler olduğunu duymak eminim hoşuna gider. Gençler, şiirleriyle onların jenerasyonuna hitap eden Hsu Chih-mo'yu çok seviyor. Gazeteler ilişkileriyle ilgili haberleri henüz dün yaşanmış gibi basmaya devam ediyor ve tabii asıl hedefi yine görmezden geliyorlar.

Babam ölene kadar kiliseyle ilgilendi. Absalom gibi bir savaş meleğine dönüştü. Tek fark onun gerilla taktiğinde savaşmasıydı. Eminim Marangoz Chan ve Leylak'ı özlemişsindir. Absalom'un, Marangoz Chan'i Hıristiyan yaptığını biliyorsun ama Mao güçlendiğinde Komünistlere katıldığını bilmiyor olabilirsin. Sonra tekrar Tanrı'ya sığınıp kilise için çalıştı. Amerikalıların böyle bir yaşam tarzını anlayabileceklerini sanmıyorum ama sen anlarsın. Sen Çin'de yaşadın ve işlerin nasıl yürüdüğünü biliyorsun.

Leylak seni o kadar özlüyor ki sürekli senden bahsedip duruyor. Kentin yıldızı oldu ve artık doksanlarında. Üç oğlu da babalarının işini yapıyor. Adı Chin-kiang Hıristiyan Kilisesi olan Absalom'un

kilisesini yeniden inşa ettiklerini ne yazık ki göremedin. Leylak, dilenci kadın Soo-ching'in adı eskiden Konfüçyüs olan oğlu Vanguard'la hâlâ kavga ediyor. Bunlar, uzun yıllar önce bahçende bulduğun anneyle oğul... Vanguard, Bayan Mao'yu memnun etmek için herkese ihanet etti. Soo-ching onu evlatlıktan reddetmek istedi ama babam, oğlunu affetmezse cennete gidemeyeceğini söyleyerek Soo-ching'i ikna etti.

Kızım Kızıl'ı tanımıyorsun ama o senin hakkında çok şey biliyor. Şu anda Chin-kiang'ın belediye başkanı olarak Pearl Buck Bursu ve Hsu Chih-mo Bursu'nda o sorumlu. Bir kızı oldu ve kocasının ilk evliliğinden de iki kızı daha var. Bütün torunlarımın göbek adı Pearl. Pearl Delight, Pearl Bright ve Pearl Flight.

Ahmak İmparator'u hatırlıyor musun? İnançlı bir Hıristiyan ve kilisemizin papazı oldu. Çok şaşıracaksın. Kim şaşırmaz ki? Tıpkı baban gibi Ahmak İmparator da insanların inancını değiştirmeye çok meraklıydı. Babanın onu kurtardığı gibi o da diğerlerini kurtarmayı denedi. Ahmak İmparator seni kaba, saman saçlı kız olarak anımsardı. Onu, o mürekkep şişesiyle nasıl kandırdığını anlatmaktan hiç usanmazdı. People's Yayınevi ona bu hikâyeden uyarlanmış bir resimli bir çocuk kitabı basmayı teklif etti.

Beşinci not buraya getirdiğim toprakla ilgili. Toprağı annenin mezarından getirdim ve buraya serpiyorum. Bir de eğer mümkün olursa buradan çantayı dolduracak kadar toprak alacağım. Döner dönmez onu annenin mezarına götürüp toprakları karıştıracağım. Ruhlarınızı birleştirmek istiyorum.

Son not benim kendi dileğimle ilgili. Sakıncası yoksa ağaçlarından birkaç tohum alacağım. Amerikan ağaçları olmaları dışında isimlerini bilmiyorum. Meyvelerinin şekline bakılırsa çiçek açan ağaçlar bunlar. Ağaçların benim için önemi, senin gömülü olduğun yerde olmaları. Kendi ellerinle diktiğini söylesen şaşırmam. Böyle

bir şey yapabileceğini düşünüyorum. Ruhların doğa sayesinde bir araya geldiğini biliyorsun. Dereler, çam ağaçları, akçaağaçlar, bambular, kuşlar ve arılar aracılığıyla sesini duyuyorum. Tohumları, zamanı geldiğinde benim gömüleceğim yere ekeceğim. Sana en sevdiğin Tang Hanedanlığı şiirini getirdim; Posaman Ezgisi. "Yangtze Nehri" Pasifik Okyanusu olarak değiştirilebilir ama ben olduğu gibi bıraktım. Orijinalini tercih edeceğini biliyorum.

Yangtze Nehri'nin kaynağının yanında yaşıyorum,
Sense nehrin uzak köşesinde.
Sen ve ben aynı kaynağın suyunu içiyoruz,
Her gün hayalini kursam da seni hiç görmedim.

Bu nehir ne zaman akmayı kesecek?
Ne zaman seni böyle sevmekten vazgeçeceğim?
Tek dileğim kalplerimizin birlikte atması,
Ve sana olan aşkıma karşılık beni hayal kırıklığına uğratmaman.

Şu anın benim için anlamı neşe, minnet ve huzur. Seni tanıma şansını bana verdiği için Tanrı'ya şükrediyorum.

Dere mutlu bir şarkı söylüyor. Rüzgâr titrek yaprakların arasında bizim eski sohbetlerimizi fısıldıyor. Hava berrak ve güneş her yeri ısıtıyor. Bir kez daha yüzünde güller açarak bana koştuğunu görüyorum. Altın sarısı saçlarını dalgalandırıp çivit mavisi çiçekli Çinli elbisenle zıplayıp duran bir buluta benziyorsun.

"Söğüt," diye seslendiğini duyuyorum. "Acele et, mısırcı geldi!"

Nobel edebiyat ödüllü yazar Pearl S. Buck'ın ve Mao hâkimiyetindeki Çin'in tarihinde büyük bir rol oynayan Söğüt'ün hikâyesi.

Zeki, inatçı ve ne olursa olsun bildiğini okuyan iki güçlü kadın... Evlilik, aşk ve annelik deneyiminin yanı sıra acımasız siyasi çatışmaların, savaşın ve sürgünün ortasında geçen yıllar...

Hıristiyan bir misyonerin kızı olan Pearl ve hırsızlık yaparak ailesinin geçimine yardım eden Söğüt sıradan bir hayat yaşarken tarihin seyrini değiştiren bir devrimle kendilerini birdenbire ihanet, işkence ve ölümle dolu bir dünyada bulurlar. İki kadının yolları, Çin'deki komünist devrim sonrasında uğradıkları fiziksel ve psikolojik şiddet yüzünden ayrılsa da hayat boyu süren dostlukları farklı kıtalarda olsalar bile devam eder...

Çin'in İncisi ancak kan ve ölümün var olabildiği bir ülkede insanların zihnindeki umudun ve ışığın asla söndürülemeyeceğini anlatıyor.

"Çin'in asla boyun eğmeyen kadınlarının hikâyesi.
Bu kitap sizi psikolojik, ruhani ve tarihî bir yolculuğa çıkaracak."
Booklist

"Sözleri dostluk ve aşkla yazılmış bir zafer şarkısı gibi..."
Daily Mail

www.pegasusyayinlari.com
ISBN: 978-605-343-205-0